THE MEMOIRS OF
ADAM LUDWIG LEWENHAUPT

Enwäldets skadeliga påfölgder och aggets bittra frugter

in full

Including Major General Carl Gustaf Creutz's "Kort Berättelse om thet, som wid wårt Cavallerie passerat på åtskillige tider ifrån then 15 Junii 1709." and the appendices originally published in 1903

2022

FOREWORD.

The following is a compilation of Swedish General Adam Ludwig Lewenhaupt's memoirs; these include the full text of *Enwäldets skadeliga påfölgder och aggets bittra frugter* and the appendices published 146 years later in 1903.

With this specific edition the *Enwäldets*… manuscript has been assembled in a plaintext, digital form—something I am yet to see elsewhere.

Originally published in 1757 by General Lewenhaupt's son-in-law, Carl Gustaf Boije, *Enwäldets*… has also seen further publication in the 1952 edition of *Historiska handlingar* by Samuel Ebbe Bring. Though this would also be a modern, more plaintext print, it was published too recently to be available for free online via the public domain. A 1757 edition, however, has been scanned and is provided online by Google. Between the fact that the text is in the blackletter font Fraktur, the lack of proofread OCR text, the manuscript being damaged in some places, and only the black-and-white scan being available for download over the colored facsimiles (the former being much harder to read), this version isn't ideal. This version I assembled, however, is essentially an OCR transcription which solves most of these issues.

In *Enwäldets*…, Lewenhaupt covers his campaigns in Livonia and his march south to help Karl XII and the army in Ukraine, which is interrupted by a crushing defeat at Lesnaya. The memoir concludes with the Battle of Poltava and the

capitulation at Perevolochna. Following this in *Enwäldets…* is then-Major General Carl Gustaf Creutz's account of the Battle of Poltava, Perevolochna, and some of the events experienced by the Swedes in Russian captivity. The preface in the book was written by Boije.

The appendices are taken from the second volume of August Quennerstedt's *Karolinska krigares dagböcker jämte andra samtida skrifter* (*KKD*). They begin with Lewenhaupt's account of his time in Russian captivity from immediately after the capitulation at Perevolochna to 1718. Following them are what is essentially a manifesto regarding his actions at Poltava and Perevolochna. Originally the *KKD* included the accounts of Ramsverd, Roos, Tisensten and Öller alongside those of Lewenhaupt because they were on the same manuscript, but I chose to omit these. For those who would like to go read them, go check out the full book on Projekt Runeberg or download it from the Gothenburg University library's website.

As implied, the text of *Enwäldets…* was sourced from a scan of a 1757 edition of the memoir. While I cannot guarantee the perfection of the plaintext due to the issues mentioned above and the fact that I had to manually correct the OCR, it has been proofread on three different occasions. Since I am only a person, however, do read it with a grain of salt. All characters I was unsure of are denoted by brackets ([ ]).

Some minor spelling changes were made in the plaintext, though these were for the most part aesthetic. Any eszetts (ß) present in the Swedish text were changed to a regular "ss," but

they do remain in the small parts written in German. Whether the archaic "you" (which is just *I*) was written as an "I" or a "J," I could not tell due to the font, so it appears as an "I" here. Things that were obviously typos (for example, *Konung* was misspelled as *Konnug* or something of the like at one point) were fixed; the varied spelling was left alone otherwise, however.

As for the appendices, I also made some inconsequential spelling changes for the same reason. Again, all freestanding "J"s just became "I"s. Additionally, all words that start with "J" and were followed by a consonant now start with an "I" (i.e. *jnfanterie* → *infanterie*).

Besides these changes, the aim was to recreate the original text as well as possible.

It took me two years of on-and-off work to put this together. Regardless if this transcription/compilation helps you or not, thanks for checking out my work.

Enwäldets skadeliga påfölgder

Och

Aggets bittra frugter,

Tydeligen afskildrade uti then berättelse, som Sal. Herr Riks-Rådet, Generalen en Chef och Gouverneuren,

Högwälborne Herr Grefwe

ADAM LUDVIC LEYONHUFWUD

Uti thes Fångenskap i Ryssland sammanfattat om alla Thes tilstötte händelser, ifrån Thes inträde uti Fäderneslandets tjenst år 1700 then 5 Julii, och til Thes olyckeliga fångenskap i Ryssland år 1709 then 30 Julii.

Samt äfwen ock Salige

Herr Generalen CARL CREUTZ

Sanfärdiga berättelse om then Pultawiska Actionen och Accordet wid Dniepern.

Altsammans sanningen til styrkio och uprättelse, samt then okunnoga Allmänheten til tjenst, som härtildags samlat i mörkret om, hwad rätta orsaken warit til thenna Sweriges stora olycka, i dagsljuset framgifwit

Af

En Lagbunden Frihets uprigtiga älskare och trogna

Betjänt.

STOCKHOLM.

Tryckt uti Wildiska Tryckeriet 1757.

Imprimatur.
N. von OELREICH

Företal.

Det har wäl warit et gammalt ordspråk, at efter werlden wil wara bedragen, therföre må hon också bedragas. Dock, et slikt tänkesätt är efter mit tycke ej billigheten likmätigt, och kan aldrig hafwa haft sit ursprung annorstädes ifrån, än utur en Menniskjo-hatares hierna, som med kall blod har kunnat åskåda the skadeliga påfölgder, som af Sanningens döljande Menniskjoslägtet tid efter annan öfwergådt.

Hwarest sanningen bortgjömmes, thär hindras rättwisan, billigheten förqwäfwes, odygden uphöjes, oskulden lider och dygden warder förfölgd: Nog bedröfweliga händelser, som kunna öfwerända kasta thet aldrabäst grundade Regerings-sätt, som ännu af Menskeligheten warit påtänkt.

Thet wil förthenskull icke wäl anstå en rättskaffens Man, at bidraga något til sanningens nedtystande, eller emot bättre wett och samwete, tillåta henne i mörkret ligga fördold, och thet så mycket mindre, som både Guds och Naturlig Lag förbinder hwar och en, at förswara sanningen in uti sjelfwa döden.

Om nu thetta skal wärkställas, så bör man ej försumma något tilfälle, at med tidens tilhjelp draga täckelset af then undandölgde sanningen, på thet rättwisan, under afwundes bortjagande, må hafwa så mycket lättare wid at uprätta henne utur the mörka skrymslor, hwarest hon legat at Agget förtrykt och Afwunden nedertrampad.

Et noga eftersinnande häraf har warit thet, som förorsakat thesse bladers framläggande för Allmänhetens ögon, hwilka

härtildags uti thetta ämnet af et tjockt osanningenes mörker warit förblindade. The äro igenfundne uti then wärda Författarens efterlemnade handlingar, som af en rättwis owäldughet redan är satt uti en billig jämförelse med the oförlikneliga Sweriges fordna Hedersmän och dråpeliga Hjeltar. Thess fruktan för sin Gud, thes wördnad för sin Öfwerhet, thes nit för sit Fädernesland, thes ömhet för sina medborgare, thes kärlek för sina underhafwanden, thes kloka försigtighet uti alla wigtiga gjöromål, samt thes många öfriga hjältemodiga bedrifter, hafwa nästan satt hela wår ena wärlds del uti högaktning och förundran.

Hos oss något hwar är också ännu uti friskt minne, hwad för trogna tjenster han har gjordt Riket, hwad för ährerika Fältslag han ofta med en hand full folk wunnit, hwad för många Segersteken han wåra fiender afhändt, med hwilka wårt Tyghus fordom prunkadt, samt med hwad outtröttelig flit och möda han sin Konungs heder ökat på alla the ställen, hwarest han haft något at til thes tjenst uträtta.

Likwäl hafwer thenna förträffeliga och af wåra fiender sjelfwa högstwördade Mannen blifwit af agget förfölgd, af afwunden förtryckt, af hat och bitterhet förolämpad, af owänner belackad, samt af egna wänner förgäten. Så at när the, som warit rätta orsaken til Fäderneslandets hela olycka, blefwo befriade ifrån then Fångenskap, hwari theras egit grofwa förseende hade störtat them, så wäl som många andra oskyldige: Så måste thenna Hedersmannen, som gjordt Riket så ansenliga tjenster,

och thesutan kostat fjerde delen af sin Egendom på torftiga medfångar, stanna qwar och dö uti Fiende-land.

Ringa aktning för så mycken dygd! Sparsam belöning för så trogna tjenster, och en slät upmuntran för et ädelt ärelystit folk!

Dock werlden lönar ej annorlunda. Hon gynnar allenast them, som äro hennes egna alster; men förföljer dygdenes barn med en otrolig bitterhet. Så at man med fog kan säga, thet föga mera behöfwes til at gjöra lycka uti henne, än allenast med et aggfult och afwundssjukt hjerta förklena dygden, samt beflita sig om konster och illgrep, så lärer han nog gjöra framsteg

Men! et olyckeligit land, hwarest sådane medel til befordran äro gällande, som så ofta warit på wägen at gjöra wårt Swerige til et widunder för alt förnuftigt folk uti hela werlden.

The många omskiften, som Riket ifrån Hedenhös warit underkastat, och alla the olyckor som thet samma öfwergådt, hafwa merendels agget och afwunden warit orsaken til, hwaruppå wåre Tide-Böcker lemnat oss nog många bewis och bedröfweliga wedermålen.

Wårt Swerige har haft then förmonen, at äga många stora Män: Ja snart sagt flera, än något Rike i hela werlden, hwilka hafwa med fägnad och nöje upoffrat både wälfärd och förmågo, hälsa, lif och krafter, til Rikets gagn och nytta, samt dymedelst räddat thetsamma ifrån många äfwentyr. Men knapt lärer någon finnas ibland them, som icke har warit utstäld för aggets förföljelser och afwundens förtryck.

Wi hafwa ej heller haft brist på sådane, hwilka likasom warit ämnade af Naturen til stora sakers utförande; Men skrämde af ofwannämde afgrundens foster och theras fordna skadeliga wärkningar, hafwa the, Riket til ingen ringa afsaknad, hälre utwaldt en stilla ro och förnögd lefnad innom sig sjelfwa, än at the först welat täfla med en sjelfkär menighet om Tjenster och Embeten, samt ändå sedermera blifwa utstälte til aggets skottmål och afwundens hätska förföljelser.

Hwad thesse uråldriga och jämwäl nedriga laster, understödde af thet förhateliga Enwäldet, tilskyndat Sweriges Rike för obotelig skada, i början af thetta hundrade åratalet, thet lära owälduga ögon tydeligen kunna inhämta af närgående berättelse.

Hwar rad uti thensamma tilkänna gifwer en klar och ofärgad sanning, renad ifrån then skadeliga sjelfkärleken, som eljest uti närwarande tider, merendels förderfwar the fläste Menniskjors gjöromål. Ja then wärda Författaren har jämwäl gådt thermed så långt, at han lika som förgätit sig sjelf, och mera ömat om sina argaste fiender, tå sanningen nödgat honom at röra them något nära, än han drifwits af otidig ärelystnad at uphöja sina egna förrättningar, som i sanning förtjena at skryta af.

En oförliknelig dygd, som knapt lärer finna sin like; ty at med öfwertygande skäl kunna skada sin fiende, och likwäl släppa honom onäpst, thet tyckes wara något mera, än man i dödligheten kan wänta.

Jag kunde härwid hafwa mycket at säga, så framt jag ej höllo thet för en obetänkt djärfhet, at med min ringa pensel wilja

uphöja then sköna målning och the förträffeliga färgor, med hwilka then Sal. Herrens odödeliga beröm redan uti alla owäldugas ögon lyser: Utan förwissad, at thes dygdefulla och hjeltemodiga Äreminne til tidernas ända lefwer uti hwar ärlig Swensk Mans hjerta, wil jag sluta med the wersar, som en Sanningens älskare på thes Grafsten ristat.

Hwad som en aggfull werld, af afwund ej wil löna,
Se! thet wil himlen sjelf, med ewig ära kröna.

Kort Berättelse om thet, som med mig, sedan jag i Kongl. Maj:ts tienst kom, sig tildragit hafwer, intil capitulationen wid Dnieperströmmen.

Jag hafwer aldrig ännu haft uti sinnet, som månge andre med största beswär sig ofta företaga, hela theras lefwernes lopp och alt thet ringaste hwad them theruti händt är, eller händer, til at uptekna, fastän jag thet samma snarare både nyttigt och berömwärdigt finner, än jag thet i någon måtto lasta skulle. Dock som min lycka eller olycka, igenom Guds nåd, aldrig warit större och underligare händelser underkastad, än mäst allmänt ibland menniskiorne här i werldene ske plägar, hafwer jag så mycket mindre nödigt funnit något theraf til pennan at föra, som therigenom andre hwarken förlustas kunna, eller någon nytta theraf finna, om icke thet hade kunnat på något sätt ske igenom mina begångne fels anteknande, på thet andra så mycket bättre sig för them til wara taga kunde. Men som jag, hwilket mäst alla menniskior gement är, största delen af them sielf intet kunnat märkia, uti somlige mig inbillat af hafwa wäl giordt, och uti them jag handgripeligen fel funnit, mig hälre igenom them at bättra sökt, än at jag mig sielf igenom theras anteknande och stadiga ihugkommelse förtretelig falla skulle, så hafwer jag

heldre alt oanmärkt och oanskrifwit förbigå welat. Än mindre hafwer jag ännu tänkt blifwa drifwen, någon förswars skrift för mitt förhållande at upsättia, som jag, Gudi ähra! aldrig ännu wet mig thet aldraringaste emot min underdånigaste trohets plicht, med hwilken jag min Allernådigste Konung förbunden är, handlat, eller thet som för then ährbara werlden i någon måtto anstöteligit wara kunde, begådt hafwa. Men som gemenligen ske plägar, när bakdantare tungor infinna sig på sådane ställen, hwarest de igenom Lag och rätt intent tyglas och bindas kunna, blifwa de aldeles utlåtne, så at de hwarken på Guds eller mennisklig Lag tänka, allenast de uti sin frihets tid emot then, hwilken de at skade tänka, sitt förgifts heta någorlunda swalka och utsputa kunna. Och thetta är egenteligen thet som mig nu för tiden, ther jag uti et swårt fängelse sitter och mig med intet annat, än tålamod, min oskuld, och med bönen om Guds bistånd emot mina afwundsmän och fiender bewäpna kan, förordsakar at för hela werldene sanningen föreställa, min oskuld wisa samt alla lögnaktige, afwundsfulle och samwetslösa bakdantare och Calumniants tungor at igenstoppa.

Jag föranlåtes til thetta förhållande så mycket mera, som sig sådane, emot all min förmodan, icke uppenbarligen, ty theras samwete tillåter them thet intet, utan hemligen och bakom min rygg, särdeles uti fiendtelig macht och ther man sig hwarken förswara kan eller törs, infinna. Jag finner mig också förplichtad emot min Gud, emot min Aldranådigste Konung, emot min k. Hustru och barn, emot min hela Familia, emot hwar rättsinnig Patriot, emot min nästa, emot them som sådant giöra, och

änteligen emot mig sielf, ther jag sitter uti fängelse och intet wet när then högste Guden mig til min oskulds förswar friheten igen förläna täckes, et sådant ofog uti möjelig mått och korthet til at wisa.

Jag är då sådant emot min Gud förplichtad, emedan han är sanningenes Gud och hatar the lögnares tungor; Emot min höga Öfwerhet, henne för ögonen at ställa, hwad för skadeliga missfödsel afwundsmän, ljugare, bakdantare och the, som alla andra giärna på sned at stöta sökia, äro, allenast the theras enskylta lycka befrämja kunna uti Håfwen och hos Öfwerhets Personer, och huru ofta, igenom en falsk beskylning, en ringa tienare kan sättias utur stånd at tjena [sin] Öfwerhet och Fädernesland, oaktat alt redeligit upsåt, besynnerligen då den oskyldige ej något thäraf wet at han sig förswara kan, och Öfwerheten bär thet ingifna förgiftet uti tysthet hos sig, tå lätteligen et så stort ondt kan tima, at så wäl höga Öfwerheten sielf, som thess underliggande länder och trogne Undersåtare, uti största fara och skada sättias kunna.

Jag förplichtas ther til emot min Hustru och barn, emedan om Gud mig kalla skulle förr än rätta sanningen thetta angående i dagsliuset kommo, mine fiender så mycket mera sig beflitandes wordo mig the största missgiärningar, af hwad grund är them bäst bekant, at tilläggia: Hwarigenom, om höga Öfwerheten, ther ingen swarande woro, i någon måtto förledder blefwe, min fattiga Hustru och Barn för alla mina troligen och med all underdånig nit bewiste tienster intet annat än förakt, förwitelser, armod, förtryck och mera ther af timmande ondt, at förwänta

hade, hwilket jag dock hoppas at den rättwisa Guden nådeligen afwändandes warder. Hiertat wil mig i bröstet sönderbrista när jag thetta skrifwer; ty gifwe Gud jag så troligen hade tient min Gud, som min Konung!

Jag är sådant min hela slächt skyldig, på thet the försäkrade wara måge, at then allerhögsta Guden, på hwilken jag altid allena förtröstat hafwer, mig altid, fast ofta i stor möda och wederwärdighet stadder, nådeligen bewarat hafwer, ifrån någon skamfläck ibland them sättia.

Mitt kiära Fädernesland och alla redeliga Compatrioter förplichtas jag, härigenom til at wisa huru skadelig all omåttelig sielfkärlek och ähregirughet är, och huru swårligen man felar, när man altid wil wara högsta hönset i korgen, samt när man til någon nåd hos sin Öfwerhet kommen är, tå söker om möjeligit är alla andra ifrån thensamma at utsluta. Likwäl finnas the menniskior, som sådana fel begå, intet aktandes om hela Riket dymedelst skulle förgås och Öfwerheten sielf där öfwer omkomma, allenast the få förnöja sin otidiga äregirughets lusta, tå the likwäl, om the rätt älskade sin Öfwerhet, borde betänkia, at han hwarken allena, eller igenom någre få, sina swåra ämbetes sysslor möjelige förrätta kan; utan at ju mera trogne, förståndige, Gudfruchtige, rätträdige, skickelige, wälmenande och samdrächtige tienare Gud en sådan Öfwerhet tilskickar, ju mera nåde han honom förlänar och ju större benägenhets tekn han sig utaf then högste Gudens allstyrande barmhertighet tilmäta kan. Gifwe Gud alle redelige Swenske af sådan mening altid warit hade och än wore! aldrig hade oss thenna stora och intet utan

igenom Gud allena föränderliga olyckan, med thetta alt för bedröfweliga fängelse händt. Förarge sig ingen här öfwer, ty sanningen är uti sitt egit wäsende aldrig förargelig, men mycket mera högst behagelig och nyttig. Önskeligare wore, at alle i Riket wore skickelige, icke allenast at wara Soldater, utan ock the högsta ämbeten til at förestå, än at man emot then aldraringaste af sina medtienare i någon måtto förargas och emot honom afwundas skulle när then högsta Guden honom efter sitt gifna pund til Öfwerhetens och sitt Fäderneslands nytta, någon lycka och wälsignelse förlänar.

Min nästa är jag sådant skyldig, til at wisa, huru Gudi then Christeliga kiärleken emellan alla menniskior behagelig är; huru stygg och skadelig twedrägt och afwund är; och huru man aldrig efter afwundsmäns och belackares tungor bör dömma, utan mycket mera efter then Christeliga kiärleken, uti en å bägge sidor ohördan sak. Them som mig af afwund och allehanda andra aggfulla orsaker hemligen och falskeligen något tilwita willja, är jag af en Christelig kärlek förbunden, här med at, så sant mig Gud hjelpe, uppenbara hela sanningen. Och fast än jag med alla rättsinnige Christne, för theras bedrifter intet annat än fasa och wederstyggelse hafwa kan, så förlåter jag them dock alt af mitt innersta hierta, som jag thess utan aldrig wet mig wetandes och wiljandes någon af theras personer i ringaste måttan förolämpat hafwa, eller förolämpa welat. Lika som jag them gierna äfwen på samma sätt om förlåtelse bedja wil, så framt jag mig i någon måtto af mennisklig swaghet emot them skulle försyndat hafwa. Bättre the sig på sin sida, jag skal giöra

thet bästa på min, ingalunda twiflandes, om wi i så måtto redeligen och troget med hwarannan handle, at icke ock Gud sin nåde öfwer oss utgiuter och all wälsignelse förlänar.

Mig sielf är jag sådant skyldig, så wäl efter all andelig och werldslig Lag, som sunda förnuftet. Ty tillåter både Guds och werldslig Lag mig, til at förswara mitt lif och kropp emot alla them, som ingen macht öfwer mig hafwa, äfwenwäl i nödfall med theras, som mig ohemult angripa, största lifsfara, ja och sielfwa dödande; så är min ähra mera än mitt lif, hwilken therföre inom sina skrankor satt, samma rätt hafwer. Och mer än galen wore jag, om jag henne icke igenom sanningen in til min yttersta andedrägt förswarade så länge jag kunde.

Jag wil tå giöra sådant, utan til at beskylla eller anklaga någon menniskia, så mycket någonsin möjeligit wara kan. Men som omöjeligit är, en sanning med ord eller pennan at uttryckia, utan at icke åhörarne eller läsarena hos sig sielfwe om alt sitt omdöme giöra, så wil jag them ock alt gierna hemställa, och them allen alt, hwaruti jag antingen kan wäl eller illa giordt hafwa, underkasta, allenast jag them sielfwa sanningen kan föreställa: Ty Gud är mitt witne, at jag intet annat ändamål hafwer; hwarföre ock mig förlåtas bör, om jag twingas någon med namn at nämna, ty thessutan skulle hwar och en snarare taga en del häraf för en lös updigtad sak, än för någon sanning.

Men som omöjeligit är, någon sak wäl til at begripa, förr än thess rätta sammanhang ifrån början föreställes, så är nödigt, at jag thetta alt begynner ifrån then tiden jag then nåden hade, emot min förmodan uti Kongl. Maj:ts tienst at komma.

Man warder icke illa uptagandes, at jag här först en liten afwäg gör, til at säga huru jag, af särdeles orsaker bewekt, aldrig fant något nöje uti, til at blifwa Soldat, oansedt jag på intet annat at slägta hade, hwarföre jag mig och Studierne altid högst angelägne wara lät, igenom hwilka jag bäst, om Gud så behagade, min lycka at giöra tänkte, och, Gudi lof! så wida kom, at jag både Studier och resor så wäl igenom gick, at jag ingen hwarken af slägt eller andra fant, som min thertil anwända tid beklagade; men snarare them som theröfwer afwundades, hwilket dock är then oskyldigaste och angenämaste owänskap, som man sig efter mitt tycke någonsin förwerfwa kan. Man hafwe här then godheten för mig, och tänkie så mycket mindre, at jag igenom thetta något fåfängt beröm söker, som jag thet allenast framförer til at wisa, huru man mig sådant alt til nesa och skam at uttyda sig beflitade, sedan uti min Nådigste Konungs och Herres tienst kommen war. Men som efter min hemkomst til Swerige jag nogsamt förnam, at Studierne hos sådane, som jag war, litet skattades, och om någon lycka at finnandes woro, lågo hon snarare ibland Soldaterna förborgad, så fant jag nödigt mig thertil at lämpa, tänkiandes på ordspråket, quod desperatio facia militem aut monachum, & quod necessitas non habeat legem, och sökte på allahanda sätt, antingen om möjeligit wore til at blifwa Lieutenant under Kongl. Maj:ts Guardie, eller ock Capitein af något Landtregemente, ty som ungdomen altid tycker något för mycket om sig sielf, så tycktes mig ock til någon sådan prætension stor orsak at hafwa, särdeles som min yngre Bror som war 6 år yngre än jag, redan efter några

års tienst ifrån gemen och Under Officer war blefwen Fendrick utaf Gardiet, och fastän jag uti mit sinne skattade honom lyckelig nog och hade giärna tagit emot thet samma; allenast en Bror, fastän jag honom hierteligen älskade och, Gud wet, ingen lycka missunnade, som war 6 år yngre än jag, intet hade haft framsteget för mig; (En swaghet, som ungdomen aldrig så wäl som et moget sörständ begriper;) Så tyckte mig ock, at mina studier och resor wäl så mycket förtient hade, at jag antingen kunde blifwa Lieutenant af Gardiet, eller åtminstone Capitain af et Landregementet, så mycket mer, som jag uti handgrepen och evolutionerne intent okunnig war, och dessutan war försäkrader at inom någre få weckors tid för mig begripeligit nog wara skulle, alt hwad en Officerare af en sådan Caracter förstå borde. Men alt mit ansökande war förgäfwes; wille jag blifwa Soldat, så skulle jag begynna med Musqueten, och gå sedermera gradatim, så at ock min Sal. Swåger Herr Conrad Gyllenstierna, menandes at skaffa mig en särdeles förmån, proponerade mig, at hos General Fälttygmästaren och Öfwersten af Artilleriet söka at förskaffa mig en Styckjunkare tienst, som mig på intet sätt anständig wara kunde; så wäl emedan jag redan lagt grunden til Krigswettenskapen med en förnuftig Theorie, samt förstod Artilleriet och Fortification, som ock efter jag mente mig något bättre hafwa anwändt min tid, än at wara twungen någon Styckjunkaretienst at emottaga.

Seendes dock at intet annat medel öfrigit war et stycke bröd at förwärfwa, än at gripa til wärjan och mina Förfäders Ämbete, fant jag mig ock snart nog ther til beredder, öfwerläggiandes hos

mig sielf, at emedan hemma uti Swerige alt uti största fridstid lefde, och at icke allenast, om jag än skulle resolvera mig thet aldraringaste at emottaga, icke desto mindre alt widare avancement högst swårt för mig falla skulle, emedan jag hwarken Gynnare eller penningar thertil at anwända hade; utan ock at igenom sådant mig lägenhet betoges, widare til at kunna evertuera mig som sig borde, särdeles ther jag nu redan hade beslutit boken emot wärjan at förbyta. Efterföljandes therföre the klokaste Handtwärks Gesällers förhållande, hwilke til at en gång blifwa så mycket bättre mästare, mäst altid kringwandra och upsökia the uti theras antagne Handtwärk berömligaste Mästare, och hos hwilka thet mästa arbetet förfaller; så beslöt jag at söka sådane orter, hwarest Krig war och snarast något för mig theruti at lära finnas kunde; begaf mig therföre i Stockholm til då warande med Kongl. tillåtelse både Swensk och Chur Beyersk General Gref Nils Bielcke, föreställandes honom, huru jag giärna åstundade på något sätt under hans berömliga Commendo at emplojerad blifwa, allenast han mig ther til skickelig funne, hemställandes honom sielf hwad Caracter han mig at tilläggia behagade, emedan jag redan hade företagit mig snarare med thet alraringaste uti Krig och utom lands förnögd at wara, än mig til nesa och tidens fåfänga förspillande förnöja hemma uti Landet med någon tienst, som kan ske mine grå hår förr skulle blifwa twungne at förlåta, än tiensten skulle förlåta mig. Bemälte General wiste sig mig i alla måtto gunstig, begärandes allena at jag mig til Hamburg, hwarest hans Beyerska Regemente uprättades, förfoga skulle, hwarest han

sedan widare wid sin ankomst på mig tänkia wille. Så sagt, så giordt. Jag kom til Hamburg och följde therifrån til Breslau, hwarest Regementet sammankomma skulle, och ther blef jag til Cornet af Lif-Compagniet förestäld, följandes Regementet til Armeen uti Ungern, hwarest jag ännu samma år blef Capitain Lieutenant, och så thet andra året theruppå Rytmästare af Lif-Compagniet, sedan jag både wid Neuheusels och Ofens äröfrande af the Kejserlige, med warit hade. Men som jag intet fant min räkning, som jag hade förmodat, wid Rytmästare tiensten af Lif-Compagniet, emedan lönen intet följde med Caracteren, och omkostnaden mig swår föll, så tog jag mit afsked och begaf mig hem til Swerige tilbakars igen, wäntandes efter någon annan beqwämligare lägenhet.

Häruppå kom åter samma General Bielke til Swerige, hwaräst Högst-Sal. Konungen anförtrodde honom uprättandet af the 6000 man, som Holländarne efter accordet utaf Hans Maj:t hafwa skulle. Häruppå gaf jag mig åter hos honom an, och sedan jag efter hans begäran å nyo til Hamburg först komma måste, blef jag änteligen, fastän med swårighet, Major utaf Öfwerste Nierots Regemente.

Efter någon tids förlopp kom Öfwersten ifrån Regementet, då Gref Oxenstierna, som war Öfwerst-Lieutenant, til Öfwerste igen förestältes, och jag til Öfwerst-Lieutenant, och således tänkte jag änteligen aldeles uti Holland mina krokar at nederslå; så mycket mera som jag thet Hollenska Krigswäsendet för mig mycket angenämt fan, mig ock hwarken af Generaler eller någon

annan at wara hatad, men mycket mera på allehanda sätt förpliktad såg.

Thetta mit upsåt styrktes så mycket mera, när Högst-Sal. Konungen Wilhelm af Engeland mig Gref Abraham Brahes lösblefna Regemente gaf, efter thet löftet om et af the förste ledige Swenske Regementerne Högstbemelte Konung mig giordt hade, sedan jag uti attaquen wid Bouge eller Kockelet en så farlig blessure uti hufwudet hade fåt.

Men som menniskiorne, theras swaghet likmätigt, sig altid thet allena förställa, hwilket them theras tycke och sinne enligast och behageligast förekommer, och Gud dock efter sin heliga wilja alt allena och oftast mycket annorlunda styrer; så hände mig ock härutinnan. Ty tå jag med stor min och mina Officerares omkostnad thetta mer än til helften ruinerade Regementet aldeles igen uprättat hade, til at sätta mig med hela Regementet så mycket fastare uti them Holländska tiensten; blef then Rysswikska freden sluten, och theruppå måste så wäl the Swenske, som månge andre Puissancers Officerare och Troupper, på åtskillige sätt förfoga sig til theras Fädernesland igen, dock the Swenske snöpligast, icke för theras förhållande skul, ty the hade mycket mera uti alla förefalne lägenheter stort beröm inlagt; men för thet at the af ingen Minister som the andre understöddes, så at när alla the andres Trouppar alt theras återstående til sista penningen ärhöllo, twingades the Swenske allena at anse theras rätmätige fordringar med ryggen.

Ibland thessa olyckelige war jag ock inräknad, och fastän jag någon liten penning sammanlagt hade, kunde det dock intet

förslå, efter jag hade et tämmeligit hushål med Hustru och Barn allestädes på marchen och alt för reda penningar betalas måste, wägen war lång och kostbar och jag bad många af mina Officerare, som nästan hade ingen penning til at lefwa före, äta hos mig. Härigenom förminskades mit lilla Capital märkeligen, och til et swårare slut blefwo wi samtligen, då wi kommo til thet Bremiska, af Herr Generalen Gyllenstierna på Kongl. Maj:ts wägnar afdankade, icke som Officerare the ther hade tient Konungen, utan Herrar General Staterne allena. Gewäret, som efter Hollenska maneret tilkom Officerarne, blef oss utan wedergälning aftagit, och the öfwerförde gemene under andre Regementer stuckne, så at hwar och en Officerare högst missnögd måste förfoga sig tit, hwarest han sit lifsuppehälle som snarast tänkte få, hwarföre jag ock begaf mig med mit hushåll hem igen til Swerige.

När jag, Gudi ske lof! lyckeligen och wäl hemkom, såg jag så mycket mindre lägenhet til någon lycka eller befordring, som jag wäl wiste, at man redan hade sökt at sättia samtelige the Hollänske Swenske Officerare, som hemma inga förmögna wänner eller fränder hade, uti en mycket slät Credit, så at the mera ansågos som the ther woro af en mycket ringa skickelighet, oansedt the blifwit brukade uti stadigt 10 åhrs Krig och åtskillige af them hade gjort berömmeliga Actioner samt icke en af them fans, hwilken man något försmädeligit eller [n]esligit kunde tilwita, utom fattigdomen, som war ibland them allmän, så at om någon af them fants, som igenom stora Gynnare och wänner kunde här hemma i Swerige åter ernå samma Caracter, som han

i Holland haft hade, war thet en alt för stor och aldeles oförmodelig lycka: dock wille man änteligen hålla them wärdige at stiga et steg tilbakars, och när lägenhet gafs förnöja them med nästa grad til then, som the sig redan uti Holländska Kriget hade förwerfwat.

Då jag såg alt thetta, war min minsta tancka, at någonsin finnas skickelig til min Nådigste Konungs och käre Fäderneslands tienst, emedan jag hwarken hade penningar eller Gynnare, ej heller kunde bringa öfwer mit hierta, at efter så lång wedermöda och til mine förmäns största nöje gjord tienst, wid then åldren jag war, söka någon ringare Caracter, än then jag redan med all heder hade besutit och så swårt förwärfwat, så at jag, utan at bekymra mig om något annat, allenast sökte, om möjeligit wore, at sälja min lilla öfriga egendom för et mycket billigt pris, och sedan i HErrans Namn med Hustru och Barn förföga mig tit Gud thet för mig skickandes wordo.

Alt thet jag härtils skrifwit, hörer wäl intet aldeles til sielfwa saken, om hwilken jag föresat mig at handla; men som mine afwundsmän sedermera ment, at jag med alt ofog blifwit dem föredragen, emedan jag intet så länge som the tjent Kongl. Maj:t, och kanske afwagtat mina Studier, när the allaredan woro stadde uti Kongl. Maj:t tjenst; så hafwer jag funnit mig förpligtad, at gjöra thenne omgången, på thet Läsaren må så wäl af thet föregående som efterföljande kunna så mycket bättre dömma, hwarutinnan the eller jag kunna fog eller ofog.

Jag sökte therföre och solliciterade om ingen ting, utan på et sådant sätt tröstade jag mig något öfwer et är på Landet med

några goda Böcker och min lilla Landhushålning, jämte min Hustru och Barn som roade sig med sine syslor, til thes en morgon mycket bittida om Sommartiden, tå jag med min Hustru än låg i bästa sömnen, mycket hårdt på wår kammar dörr bultades, så at wi bägge af et så owanligit besök nästan upwaknade uti förskräckelse; och tå jag med förundran frågade, hwarföre man så bittida och så hårdt klappade på dörren, swarades mig, at min Swärmoders Skrifware Lackman woro thär med et Bref til mig och stort Signete före, som hade blifwit honom tilsändt uti Stockholm uti min Swärmoders hus ifrån Kongl. Cancelliet, med befalning at utan then ringaste tids spilla och igenom natten öfwergifwa mig thet sielf i egne händer, therupå återföra mit attestatum. Hade jag med någon förskräckelse waknat, så tog then nu så mycket mera til, och tyktes mig, at jag fick rätt en hiertestöt, när jag hörde om thet hastiga Brefwets öfwersändande och thet stora Sigillet, så at jag hel blek och nästan ifrån mig sielf intet kunde undgå at sorgeligen säja til min Hustru: nu lärer ock then endaste fattigdomen wi ännu hafwa qwar, och hwarigenom jag tänkte at någorlunda hielpa oss och wåre fattige Barn, gå bort; ty Brefwet kan intet wara annat, än en observation, som kommer ifrån något af Collegierne. Min Hustru, som denna gången betedde sig mycket frimodigare än jag, seendes mig uti ansigtet aldeles förstälter, swarade therpå utan then ringaste förändring: Ach min wän, drag dig intet något så högt til sinnes, förr än tu west hwärföre; thet kan wara en helt annan sak, och ropade med thet samma en Piga utur nästa kammare, som skulle öpna dörren för

Skrifwaren, hwilken öfwergaf mig Brefwet, som jag nästan med bäfwande händer emottog. Men när jag såg, at thet war et Kongl. Cancellie Sigill, och tå jag thet omwände fant en sådan utanskrift, som jag ingalunda kunde förwänta mig, sade jag til min Hustru: Detta måtte wara helt andra saker, än jag mente, och öpnade med thet samma Brefwet. Jag fant tå Kongl. Maj:t Fullmagt för mig til Öfwerste, och Thess Nådigste befalning, huruledes Regementet skulle uprättas, alt daterat utur Thess Armee i Dannemark.

Hasteligen förändrades min sorg i frögd, när jag så oförmodeligen såg mig wara funnen wärdig til at tjena min egen Konung och kära Fädernesland, som jag altid så högt hade åstundat, men så litet kunnat förhoppas: hwarföre jag ock sparade hwarken flit eller arbete, at så wäl finna gode Öfwer- och Under-Officerare, som ock [at] på alt gjörligit sätt som snarast bringa hela Regementet i god ordning och tilstånd, hwilket alt genom Guds nåd så wäl lyckades, at närmaste wåren therefter thetta nya Regementet, hwarken uti Öfwer- och Under-Officerare, exercitier eller något annat eftergaf et gammalt Regemente, förutan uti beklädningen, emedan the gamle Regementerne hade klädes kläder med kappor, och thesse måste behjelpa sig med bara walmars rockar, hwilket them ock sedan mycket illa bekom, och mig, fastän utan mitt wållande, med största bedröfwelse lärde, at man utaf en behörig klädnings sparande för en Soldat aldrig winner något, men wäl kan tappa tusende procent. Detta smärtade mig ock så mycket mera, som jag nästan hade fattat en faderlig kärlek för thetta skiöna och i

alting mer än williga unga Manskapet, hwilke sins emellan täflade om at gjöra wäl och wara sine Officerare lydige. Och är thet undrans wärdt, at thetta nya och unga folket inom 3 eller högst 4 weckors tid sedan Regementet war ihop kommet, hade så tiltagit uti sine handgrep och exercitier, at the icke allenast efter Commando och trumslag, utan ock helt tyst och af sig sielfwe, när hela Regementet stod upstält uti General Gouverneurens Grefwe Axel de la Gardies närwaro, sedan the til Revel woro öfwerkomne, så skickeligen och med sådane tempo gjorde alla theras handgrep, som the hade warit en man, så at bemälte Hans Excellence intet kunde undgå at säga: thesse fattas intet annat, än blå Råckar, så äro the äfwen så gode, som något af the gamle Regementerne.

Tå the nu mycket hastigt hade kommit uti et godt tilstånd och woro capable at gjöra tjenst, kom Kongl. Maj:ts Nådigste Befalning, at the med första öpna watn skulle komma öfwer til Est- eller Lifland med flere andre Swenske Regementer, som ock lyckeligen skedde, så at jag med thetta Regementet, som bestod af 1119 gemene, anlände til Revel.

Härifrån marcherade wi efter några dagars förlopp til Kongl. Maj:ts Armee wid Dorpt, hwarest Hans Maj:t sielf kom emot oss i wägen, och fant et Nådigt nöje uti et så wackert ungt manskaps seende. När Armeen bröt up therifrån, följde thetta Regementet med til Riga, och blef commenderat uti öfwergåendet af Duna-strömmen at secundera Kongl. Maj:ts Gardie uti treffandet med fienden: Men som Fartygen icke woro tilräckelig til öfwergången, fick både thetta och många flere

andre Regementer contra orders, och måste blifwa tilbakars, så at the först om aftonen efter then lyckeliga Actionen, och sedan bryggan war öfwerlagd, kunda öfwerkomma.

Sedan följde wi Hans Maj:ts Armee til Bauske uti Curland, hwaräst Hans Maj:t någon tid drögde til at låta befästa Slottet Bauskenborg. Nu omsider begynte the kalla höstnättarne at komma til wåra långa och stadiga marcher, som wi uti hetaste sommaren hade förrättat, och thertil med war för Knektarne intet annat dricka til fångs, än et ohälsosamt kalkagtigt watn, som flyter uti Muse-strömen wid Bauske, så at siukdomen begynte mycket taga öfwerhand, särdeles ibland the nye Infanterie-Regementerne, emedan the om nätterne intet annat hade at täckia sig med, än sine nästan utsletne och tunne Walmars Råckar, tå the måste ligga på bara marken, eller på något sammansamlat gräs och halm, hwaremot the gamle Regementerne woro wäl försedde med gode Klädes kläder, och thessutan hade theras goda Kappor; så at inga för thetta folket anwände Medicamenter kunde wid en sådan diet, och uti kjölden om nätterne, wäl anslå.

När Hans Maj:t bröt up ifrån Bauske, blef Öfwerste Nils Posse med sitt nya Infanterie-Regemente qwarliggande i Bauskenborg til Guarnison, och alla the andre nya Regementerne följde Armeen widare, lämnandes the sjuka, som intet kunde följa med, uti Bauske. Och när wi tå kommo på Marchen uti elaka wägar och swåra marcher om dagen, samt om nätterne, som sagt är, i kjölden, öktes siukdomen så mycket mera.

Hans Maj:t kom med Armeen til Amtet Dublen i Curland, hwaräst en wiss af Littauerne afskickader wid namn Podberetski begärte och erhöll audience hos Hans Maj:t, och som man altid är något nygirig i sådana fall, så kom jag ock til Hans Maj:ts hufwudqwarter at bese thesse Litthauers audience. Sedan bemälte Podberetski, som war Marschalk af Upiten, hade afsagt sin Oration på Latin för Hans Maj:t, blef han med the andre förnämste införd uti Konungens mat-tält at thär tracteras, hwaruppå General Majoren Gref Stenbock kom til mig, sägandes: Leyonhufvud, Hans Maj:t befaller, at tu skal wara med til at tractera Polackarne, efter tu talar Latin, hwaruppå jag swarade: ja gerna, så mycket jag kan: Hwarföre jag ock strax gik til honom i tältet, begynnandes at gifwa mig i tal med Podberetski, samt en annan af hans följe, hwilken mycket wäl talte Fransyskan. Wi kommo sedan til bords, och druckos några glas, fast än mycket måtteligen. Denne Podberetski war ingen oäfwen man, och begynte at tala åtskilliga saker, så at thet ock kom til något höfligit skämtande, öfwer hwilket å bägge sidor logs. Hwar och en blef derföre curieux til at weta hwad som sades, och efter han talte Latin, sade jag thet på Swenska igen. Och som tå en och annan antingen wille swara, eller lägga sit thertil, bådo the jag skulle säga honom thet på Latin igen. Men som jag tyckte somt kom något för plumt och ohöfligit, sade jag honom igen thet jag tyckte kunde passera. Men för thet andra sade jag, at jag intet wiste eller hade lärdt sådane Latinske ord, hwarmed jag thet för honom kunde uttrycka. Efter Collationen

reste han sin wäg, och mig gafs en Häst utur Hans Maj:ts Stall, til at följa honom et stycke på wägen utom Lägret.

Om nu någon förtröt, at sådant war mig anbefalt, eller at jag och intet the kunde tala Latin, är mig owetterligit, eller för hwad orsak skull thet ock eljest skedde; men jag fick sedan heta af spe then Latinske och Studerade Öfwersten wid Hans Maj:ts Armee. Och fastän jag snart nog fick weta sådant, kunde jag dock intet annat än hjerteligen le theröfwer, sägandes. Gud gifwe, at jag på sådant sätt jemwäl kunde få heta både then Grekiske och Hebräiska Öfwersten, thet skulle ingen wara gladare åt än jag: fastän man måtte weta, at hos wåra wislingar tå war thet maneret, at när the nämde någon en Studerad person, war thet äfwen så mycket som at säga: then karlen har intet alla sina skrufwar i hufwudet wäl faste, eller han är en narr.

Kanske ock at mit enfaldiga maner til at lefwa, som war stilla och ända fram, och at jag giorde mycket litet af mig sielf til at produccera mig på något sätt, kunde mycket hafwa hulpit thertil, efter jag aldrig tragtade hwarken med ord eller gierningar til at passera för någon Eisenfresser, som Tysken säger, wäl wetandes, at sådant folk, när thet intet påtränger, så öfwerflödigt utgjuta uti fåfänge ord så mycken wishet, försigtighet och tapperhet, at när thet kommer til sielfwa saken och ther thet nödigt är, kunna thet intet mera theraf för sig qwarbehållit hafwa: Ty jag hafwer igenom förfarenheten sedt, at när thet kommit til någon Action, hafwa the största prålare och the som thessutom altid haft thet bästa munlädret, altid warit the sämsta. Ware nu huru thet wil, jag lämnar gierna åt hwar och en at

utwälja thet som med hans sinne och benägenhet mäst öfwerens kommer.

Hans Maj:t bröt up med sin Armee och marcherade til Schrunden; men siukdomen tiltog stadigt uti Sal. Öfwerste Pudbusches och mit Regemente, som följde med Armeen, så at jag wäl såg, at om marchen länge räckte, skulle Officerarne allena på sistone knapt hafwa kunnat betäcka theras Fanor. Nu wiste jag wäl, at jag redan på något sätt, som nyligen sagt är, war förhatelig eller föragtad; antingen för mit stilla maner til at lefwa; för thet jag hade blifwit Öfwerste uti Hans Maj:t tjenst, och andre förbigångne sig wärdigare thertil höllo; för thet jag hade warit en Hollänsk nys Swensk blefwen Öfwerste; för thet man med spe wille gjöra mig, som sagt är, til en Studerad person; eller, som wäl största orsaken war, at jag allena med mit Regemente skulle söka til at skiljas ifrån Armeen och komma uti qwarter, medan Hans Maj:t med sin Armee tragtade at upsöka och inhämta fienden. Jag wille derföre ogärna exponera mig widare til något eftertal, hwartil jag redan hade märkt en alt för stor benägenhet, utan gick til Sal. Öfwerste Pudbusch, min förtrogna wän, som war med mig i anseende til Regementerne, uti lika omständighet, och förestälte honom, huru wi bägge innan kort, om ingen ändring skedde, nödwändigt skulle til wår största skam blifwa Öfwerstar utan Regementer, och huru honom, som äldre Öfwerste war än jag, tilkom, at sielf underdånigst föreställa Hans Maj:t altsammans. Sal. Pudbusch swarade mig härpå. Hergens Bruder, ich habe es allerwegen und bey allen generalen genug sahm gesagt, und wollen sie darin

keinen Rath schaffen, sondern die Leute vergehen lassen, so mögen sie es thun; es seynd des Königes Leute, und ich habe Gott lob! ohne den wohl ein Stück Brodts. Som jag häraf wäl förnam, at Öfwerste Pudbusch skulle litet bemöda sig härom, swarade jag: so werde ich dann das Meinige thun, utan at säga, hwad jag wille företaga mig.

Häruppå tänkte jag [en] liten stund, huru jag bäst til mit upsåt komma skulle; Jag hade förmärkt, at the dristigaste och the som mäst hade at tala, oftast woro the närmaste om Hans Maj:t, och at Hans Maj:t, fastän stora galenskaper sades, dock war en alt för nådig Herre til at i någon måtto illa uptaga det: Tänkte ock hos mig sielf; blyg hund blifwer aldrig fet; gå huru thet wil, tu hafwer om intet annat at tala, än tit Regementes conservation, hwarom Konungen mer än tig angelägit är, lyckas thet på något sätt illa, så hafwer tu åtminstone befriat tit samwete; i öfrigit är tålamodet nödigt, til thes Hans Maj:t sielf får se sanningen.

Jag begaf mig tå straxt til Hufwudqwarteret, i tanka, om möjeligit wore, at utförligen föreställa Hans Maj:t altsammans. Men som Konungen war utreden, blef jag qwar at afbida hans återkomst, som ock skedde inom en liten stund. Tå Hans Maj:t ankom, och til Häst sittande ärnade strax åter utrida, steg jag drifteligen fram til Hans Maj:t, och förestälte alt mycket utförligare, än jag sielf hade först inbillat mig at kunna det gjöra, så högt at the närmast stående kunde alla wäl höra mina ord. Hans Maj:t afhörde alt thet jag sade med största tålamod. Men änteligen frågade Hans Maj:t, hwarföre siukna thesse nye mer än the andre? The få ju samma underhåll? Jag åter swarade: hade

the sådane Kläder, som the andre, och i synnerhet Kappor at om nätterne betäcka sig med, trodde jag intet, at the mer än the andre skulle blifwa siuke, oansedt the woro et ungt radt manskap, som i hast hade stor swårighet at wänja sig til stadige och swåre marcher, wid hwilke the andre redan woro wande; och om man längre skulle på sådant sätt förfara med them, hade Hans Maj:t aldeles intet af them at förwänta, hwaremot om Hans Maj:t Nådigst skulle behaga at anwisa them goda qwarter, ther the rätt kunde skjötas, förhoppades jag, näst Guds hjelp, at tilkommande Campagne framställa et dugtigt Regemente til Hans Maj:t tjenst. Häruppå frågade Konungen. Men kunnen I intet skaffa them Kappor? hwaruppå jag swarade: Allernådigste Herre, jag hafwer intet medel nog at skaffa thet mig nödwändigt är; huru skulle jag kunna skaffa them Kappor? Hans Maj:t swarade theruppå: thet är galit, man måste se huru man skaffar råd, och red så sin wäg bort.

Så snart thetta war skedt, steg Sal. Herr Generalen Swart-Liewen til mig, som alt hade hördt, tog mig i hand och sade: tack skal ni ha, I hafwen talat som en ärlig Man för edert Regemente, Gud gifwe, at the andre wille gjöra thetsamma: ty Konungen wet intet hwad Hans fattiga folk lider igenom thesse swåre marcher.

Jag begaf mig helt wäl förnögd tilbakars til Öfwerste Pudbusch, som camperade närmast wid mit Regemente, efter jag hade fått säga fritt ut för Hans Maj:t sielf alt, hwad jag på hiertat hade, förtäljandes altsammans ifrån begynnelsen til ändan för bemälte Öfwerste, som ock intet litet hugnade sig theröfwer, så

at wi änteligen bägge emot aftonen beslöto, at följas åt til hufwudqwartet, emedan thet intet långt war, at äta wid Hans Maj:ts Cavallier bord, och at höra om wåre affairer något annat utslag få skulle.

Sedan Hans Maj:t igen hemkommen war, och parollen utgafs, befaltes, at hela Armeen andra morgonen skulle marchera, men Öfwerste Pudbusches Regemente och mit skulle gå tilbakars til Mitau i Curland, hwarmed wi bägge för wåra Regementers tilstånd skull mer än wäl förnögde woro, och morgonen therefter skedde som befalt blef. Men förrän hwarken Armeen eller wåre Regementer anträdde någon marche, kom Hans Maj:t förbi mit Regemente ridandes, tå i god tid härut ropades, och jag löpandes så fort för fronten kom, at Hans Maj:t intet kom förbi förr än jag war för fronten, och just til pass kom, at åter kunna träda til Hans Maj:t. Konungen, som såg at jag thetta i sinnet hade, sagtade sin hästs gång, tå jag framsteg til Hans Maj:t, sägandes: Allernådigste Konung, på Eders Maj:t Nådigste befalning skal jag marchera tilbaka åt Mitau, jag wil gierna kyssa Eders Maj:ts Nådigste Hand och höra, om Eders Maj:t widare Allernådigst har något at befalla. Hwaruppå Hans Maj:t mig mycket nådigt wid handen tog, sägandes: Nej, ingen ting, men nu skolen I komma til et quarter, hwaräst I, edra gemena och Officerare, skolen hafwa alt fult up. Hwaruppå jag swarade: Jag tackar Eders Maj:t Allernådigst, och hoppas näst Guds hjelp tilkommande år wisa Eders Maj:t dugtigt Regemente til Thess tjenst. Om Hans Maj:t kunde minnas alla små saker, kunde han ock minnas thetta. Men som jag efter några års

förlopp hörde i Riga af trowärdige Officerare, som kommo ifrån Hans Maj:ts Armee, at Hans Maj:t skulle hafwa sagt: Wi kunna intet rätt påminna oss Leyonhufwud, huru ser han ut, sedan jag dock redan månge store och oförwäntade Nådes tekn af Hans Maj:t hade undfångit, så kan jag så mycket snarare tro, at alt thetta mycket snart warit förglömt.

Ändteligen marcherade Hans Maj:t med Armeen ifrån Schrunden, samt Öfwerste Pudbusch och jag til Mitau. När wi kommo förbi Dublen igen, och intet aldeles öfwer halfwa wägen therifrån til Mitau, så at något mer än twå mil igen woro til Mitau, måste wi för folkets skull nödwändigt rasta et par dagar, som wi ock therigenom intet försumma kunde. Och när Öfwerste Pudbusch andra middagen therefter war hos mig til måltids, sade han: Mein Hergens Bruder, ich muß meiner Seelen voraus nach Mitau, und mit dem General Major Mörner sprechen, daß wir unsere Qwartiere kriegen, ehe, als die Leute hinkommen: denn sonst werden sie auf der Gasse liegen müssen. Ich weiß wohl, wie es ist. Du wirst so gut seyn, und so lange bey die Leute bleiben. Hwaruppå jag swarade: Mein Hergens Pudbusch, es ist mir gleich viel, wo ich bin, wann du man redlich mit mir handelst, daß es gleiche Brüder gleiche Kappen gehet, und daß ich proportionaliter so viel mehr Qwartier als du kriegst, weil dein Regiment nur 700 Mann, und das meinige 1000 Mann stark ist. Hwaruppå then Sal. Menniskjan mig swarade: Meiner Seel, ich soll vor dir als mir selbst sorgen, Meinest du, daß ich anders thun wolte! då jag ock swarade: so reisse dann in Gottes Nahmen, ich werde schon zu rechter Zeit

nachkommen, aber thue dein Bestes, daß wir beide wohl accommodiret werden. Häruppå drog Pudbusch föråt til Mitau, och jag kom med Regementerne andra dagen efter, resandes något förut när jag kom Mitau på en half mil när, til at förnimma om mine qwarter. Så snart jag kom til General Majoren Mörner, och wisade honom förslaget af mit Regemente, sade han: jag hafwer redan gjordt god anstalt; Edre qwarter lära blifwa goda nog; och Öfwerste Pudbusch lärer blifwa och behålla sina qwarter på denna sidan Ekoströmmen Bulderå-strömmen upföre, och I på andre sidan Bulderån nerföre, och kunnen I straxt låta Regimentet marchera igenom Staden öfwer strömmen och til sina qwarter. Jag hade gärna åstundat et haketals uträkning, efter proportion af mit Regementes starklek; men här war intet at gjöra, utan jag måste förnöja mig med thet swaret, at jag skulle marchera, ty qwarteren woro rumme och gode nog för mit Manskap, så at jag utan at känna orten på något sätt, begaf mig tit, til at så mycket förr få Regementet under tak. Och som några dagar förlupo, förrän jag genom Officerarne kunde underrätta mig om qwarterens rätta beskaffenhet, hade jag then olyckan, at få et så häftigt styng, som stod mig i halsen, wänstra skuldran och sidan, at jag intet kunde röra mig och swårligen andas, therföre jag ock öfwer 8 dagars tid stadigt måste hålla mig wid sängen. Imedlertid förnam jag, huru alla mina qwarter bestodo i lutter fattige skogs och fiskare Bönder, til några och fyratijo hakar, som woro mig anslagne på 300 Man gemena förutan Öfwer- och Under-Officerare både til husrum och förplägning, hwaremot Öfwerste Pudbusch för sitt Regemente, bestående af

700 gemena, hade fått 200 och någre 70 hakar uti bästa Kornlandet, och at mine Bussar redan begynte swälta och sjukna mer än förr, efter the lågo så trångt uppå hwarannan och omöjeligen kunde underhållas af Bönderne. Jag skickade therföre straxt min Regements Qwartermästare Falckenberg til Mitau, at föreställa General Majoren wårt tilstånd, och therhos för Guds skull bedja honom sända mig proviant ifrån Mitau til thes någon ändring ske kunde, emedan thessutan Knektarne måste förgås af hunger. General Majoren wisade sig wäl willig, men thet drogs alt på långbäncken och gjordes så mångehanda difficulteter af them, som borde uträkna och utgifwa provianten, at thet upskjöts then ena dagen efter then andra. Och blef änteligen något litet imedlertid försändt til Regementet, så kunde thet föga eller intet förslå, gick ock 2 eller 3 dagar förbi, förrän thet kunde utdelas til Compagnierne, som lågo tämmeligen långt ifrån hwarannen, fastän jag stadigt hade Regements Qwartermästaren i Mitau therpå at drifwa, så at härigenom uti få dagar redan 40 Knektar woro döde blefne. Jag förnam altså thet stora fel[ar] jag hade begådt, til at lita på Pudbusches lofwen, och at General Major Mörner mig försäkrade, det qwartaren woro gode och tilräckelige: ty sielf är altid bästa drängen, fastän sådant hwarken utaf Öfwerste Pudbusche eller General Majorens malice skedt war: ty Pudbusch mente, sedan han hade fått sit, skulle man på samma sätt handla med mig: Och General Majoren kände intet the ställen, som han mig anwist hade, sökte förthenskul ju förr ju hälre at blifwa mig qwitt och tänkte twifwelsutan: hafwa the först anwisningen, söke tå sielfwe

huruledes the sig bäst föda. Min siukdom, fast han war swår och häftig, så länge han påstod, hindrade likwäl icke, at jag ju altid lät mina ankommande Officerare ära wid bordet, therwid jag i sängen låg; men mit hjerta och sinne qwaldes långt mera til at se mina fattiga Knektar, them jag af hjertat älskade, crepera utan ringaste, ja icke en gång skenbar orsak, emedan af all provision ännu war fullt up i landet. Men när jag hos mig alt eftertänkte, och wäl fant, at intet annat än tålamod och god skjötsel kunde hjelpa så wäl them, som mig, snarast utur nöden; anbefalte jag alla mina Officerare, hwilke älskade mig som theras Fader, och jag them som mine Barn, at the alle, hwar wid sit Compagnie, skulle spara ingen möda at anwända sit yttersta, på thet gemena Soldaten ingen nöd ledo, tage thet ehwar the kunde; och jag på min sida sökte igenom wärma, swettande och stadigt rifwande af warme kläder at fördrifwa min sjukdom.

Gud gaf, at både thet ena och andra intet illa lyckades; ty Officerarne hade all omwårdnad om the gemene, och jag Gudi lof! kom ock i stånd at kunna, fastän med någon beswärlighet, sätta mig til häst igen. Hwaruppå jag ock strax red öfwer åt Mitau til General Majoren, och förestälte honom alt handgripeligen och ögonskenligen, sägandes ther hos, at om ingen ändring skedde, wore jag twungen, at sjelf underdånigst föreställa Hans Maj:t altsammans, hwaruppå General Majoren swarade mig: Min hjertans Gref Adam, tagen alt hwad I kunnen på thenna sidan om Bulderån, logeren eder bäst I kunnen, och Pudbusch måste thertil cedera eder en del af sine qwarter, och I skolen än få mer, tala widare med Öfwer-Cammereraren

Klintenhielm. Häruppå gick jag til honom, men som han war tämmeligen stursker, och jag redan retad igenom thet skedde, så kommo wi til temmeligen hårde ord, särdeles när jag förwitte honom, at han allena war orsaken til thet, at mer än 40 gemene Knektar woro döde af hunger, och at han en gång skulle hafwa et swårt answar therföre. Thet feltes intet mycket på min sida, at thet icke snart hade kommit något längre; men änteligen blef alt therwid stilla, och jag red til mit qwarter tilbakars, sedan jag hade fåt Amptet Ekhöfgen med något mera utaf Pudbusches qwarter, Amptet Brandenburg, som förr hade ingen tildelt warit, och några hakar, som lågo på andra sidan om Bulderån, så at jag, fastän mycket knapt, änteligen kunde wara tilfreds. Pudbusch behölt dock förstfödslo-rätten, hwilken jag intet missunnade honom, efter jag ändock så tämmeligen kunde komma til rätta.

Häruppå utdelte jag mina qwarter til Regementet som fogligast, och blef för min person sjelf uti Ekhöfgen, therest Pudbusches Öfwerst-Lieutenant för mig hade legat uti qwarter. En liten tid therefter kommo Kongl. Maj:t Nådigste ordres, at en Batallion af Öfwerste Pudbusches Regemente och en af mit skulle upbryta, rätta sig efter Öfwerste Posses widare ordres och marchera til någon expedition åt Litthauen. Öfwerste Pudbusch och jag tänkte billigt, at ingen af oss kunde stå under Öfwerste Posses Commendo, detacherade fördenskul på nådigst undfångne ordres, hwarthera hälften af wårt ännu friska Manskap med Öfwerst-Lieutenanterne Ekeblad och Hammarhielm, hwaraf then förste såsom äldst skulle hafwa Commendot. The kommo först til Birsen, hwart längre weta the

bättre än jag, och är therföre onödigt at nämna, ty the kommo änteligen til sjelfwa Hans Maj:ts hufwud Armee. Men en jemmerlig nyka war til at se, huru thetta fattiga Manskapet, som hwarken hade strumpor eller skor, måste uti theras aldeles utsletne Walmars Råckar forttraska på en tid som hwarken brast eller bar, hwarigenom the mycket kommo at lida, månge dödde och en tämmelig hop sjuke förde tilbakars, utom thet, at Litthauerne anföllo them på wägen och någon skada tilfogade. The öfrige, som kommo til Armeen, blefwo stuckne under Kongl. Maj:t Gardie. Någon tid förr än thesse Batallioner afmarcherade til Litthauen, hände sig uti mine qwarter hos en Bonde, ther et par Trumslagare lågo, at en Schiltreuter af Wirtsauska Amptet och godset Platon war tit kommen, twifwelsutan at uptaga någon rättighet utaf bemälte Bonde; men som han intet blef så plägader som han wille, eller eljest intet war tilfreds med Bonden, begynte han gifwa Bonden hugg; hwilket när thesse twänne Trumslagare sågo, togo the theras wård i förswar och gåfwo then andra braf hugg igen, kjörandes honom utur gården, utan at weta hwad för en Karl thet war. Thenne Schiltreuter eller Upbördsman kom klagandes til sin Amptman tilbaka, hwilken hos Öfwer-Cammereraren Klintenhielm åter klagande inkom. Som thetta godset war General Major Mörner til thess taffel anslagit, och Öfwer-Cammereraren redan hade en gråll på mig, för thet oss emellan passeradt war, så upsatte han en anstötelig Supplique til Öfwerste Knorring, ther i han förestälte, huru stora exorbitantier utaf mit Regemente föröfwades i qwarteren, och begärte

therjämte, at han wille hålla hand öfwer, at sådant alfwarligen måtte straffas. Öfwerste Knorring, som commenderade uti Mitau, efter General Major Mörner war borta, skref mig et tämmeligit imperieust bref til, och öfwersände med thetsamma bemälte Supplique. När jag hade läsit brefwet, kastade jag thet på bordet ifrån mig, sägandes, när the något hafwa at klaga uti qwarteren öfwer mit folk, så kunna the wäl komma til mig; utan at swara något annat theruppå.

Efter några dagars förlopp, sedan detta redan war kommit hos mig i glömsko, reste jag in til Mitau och åt middag med Öfwerste Pudbusch hos Öfwerste-Lieutenant Ekeblad. Efter gjord måltid gingo wi straxt ut, ärnandes oss til Öfwerste Pudbusches qwarter, och som just i thet wi kommo in emot Öfwerste Knorrings qwarter, en Dräng sade: Påsten ifrån Armeen är redan ankommen, sade jag härpå til Pudbusch och Ekeblad, så låter oss tå et litet ögnableck stiga in hos Knorringen, til at höra om han har fåt något nyt ifrån Armeen. Pudbusch wille först intet, sedan lät han dock persuadera sig af Ekeblad och mig, gåendes med oss up. När wi kommo in, hälsade wi på Knorringen, sedan begynte jag at fråga, om han med Påsten hade fåt något nyt eller föränderligit? hwaruppå han swarade; nej, aldeles intet. Jag säger tå therpå, emedan Knorringen hade på sig en ny fodrad Råck: Herr Öfwersten hafwer redan lagt winteren an? och han theruppå: ja, thet begynner at blifwa kalt. Sedan wi litet hade tegat, säger Knorringen til mig: Herr Grefwen lärer wist hafwa fåt et Bref ifrån Cancelliet? Jag, som tänkte at han mente thet Kongl.,

swarade: nej, aldeles intet. Hwad skulle thet wara för et Bref? kanske thet är ännu på Påsthuset. Nej, swarade han mig, jag menar thetta Gouvernements Cancelliet, angående någon desordre, som är skedd uti Herr Grefwens qwarter: Jag ber, at sådant måtte styras, på thet jag intet må blifwa öfwerlupen af klagomål. Hwartil jag swarade: hafwa the något at klaga, så kunna the wäl komma til mig sielf, jag wet mig intet uti mine qwarter dependera af någon annan Öfwerste. Härpå stiger han til mig, och wille med handen taga mig i bröstet, then jag undanstötte; sägandes: hwad? welen I intet respectera mig? jag skal lära eder, at respectera mig, så wäl som General Major Mörner. Thärtil swarade jag: jag wet wäl, at I ären Commendant i Mitau, men med mig i mine qwarter hafwen I intet at gjöra. Och skulle jag ther af någon annan dependera, wore thet af Pudbusch, som ligger närmast til mig i qwarteren och är äldre Öfwerste, än både I och jag. Pudbusch, som alt stillatigande afhörde, säger änteligen til Knorrigen: Bruder, Lewenhaupt hat Recht; och wille än lägga mera til, tå Knorringen skamlöst föll honom i orden och med ifwer sade: ich foutiere mich mit deiner Brüderschaft, schere dich vor den Teuffel, dar ist die Thür, was geht es dir an? Pudbusch, som blef helt blek i ögonen, sade härtil intet annat, än åt mig: Lewenhaupt, so mag der Teuffel sich handtieren lassen, komm und gehe mit mir, hwilket jag ock straxt gjorde, och therifrån följde Pudbusch hem, hwaräst wi bägge beslöto, at hwarthera med sitt Bref föreställa Hans Maj:t sakens beskaffenhet, och underdånigst anhålla om en General Krigsrätt. Men Öfwerste Knorring, som sådant wäl förmodade,

wiste igenom wän och wäns wän at præparera alt så wäl, at saken blef Hans Maj:t helt annorlunda förebragt, än hon war, nemligen at Öfwerste Pudbusch hade warit full och galen och hissat mig ihop med Öfwerste Knorring, så at för oss bägge intet bättre lyktades, än at wi hwar på sin sida fingo en reprimande af Hans Maj:t, jag för thet jag skulle hafwa melerat mig uti Gouvernements affairerne, och Pudbusch för thet han hade lagt sig uti andras trätor som honom intet angingo; så at wi oss måste trösta med tålamod. Jag anförer thet här allenast, på thet man så mycket bättre må märka sviten theraf i thet följande, hwilket upwäxte til et så hemligt hat, at thet sedermera aldrig hafwer kunnat utsläckjas, fastän jag, sedan tå warande General Major Stuart hade en gång förlikat oss, aldrig mera tänkte therpå, förr än jag tid efter annan fick spörja thess widare effecter, hälst när the begynte at blifwa alt för synlige.

Efter någon tid kom General Majoren och Öfwer-Directeuren af Fortification Stuart med Kongl. Maj:ts fullmagt som Gouverneur öfwer Curland, til Mitau. Man måste intet taga illa, at jag hwarken nämner dag eller datum: ty jag hafwer ingen Journal hållit theröfwer widare, än mit swaga minne tillåta kan, och fastän jag intet kan neka, at thet uti nödwändiga saker skedt igenom andra efter min befalning, emedan jag sjelf hade annat at gjöra, så är dock en del theraf på långt aflägsne orter ifrån mig, och en stor del hafwer jag mist med mit equipage wid Liesna. Som hwar och en gärna ställer sig in med sin Öfwer-Commendeur, så gjorde jag ock på min sida

alt hwad möjeligit war, utan at bruka eller söka något annat, än almänt wanlige höfligheter, til hwilka jag thessutan skyldig war.

Jag fant bemälte General Major intet obenägen emot mig, utan uti alt raisonabel nog, och bragtes så mycket mera at æstimera honom, som jag såg, at när han märkte then jalousie och oenighet, som war emellan Öfwerste Pudbusch och mig på then ena sida, och Öfwerste Knorring på then andra, sökte han på alt möjeligit sätt at bilägga thensamma, beflitandes sig om et besynnerligit tilfälle ther til, på en dag, tå han anstälte en rejouissance öfwer någon wår Nådigste Konungs lyckeliga Action, wid hwilken wi alle hade orsak at frögda oss. Han hade tå budit oss alle til måltids, och tog just sin lägenhet, sedan glasen hade gådt något fort omkring, wi stigit up ifrån bordet, och, som på Swenska sägas plägar, öl och barmhertighet tilsammans kommit. Gick therföre til mig först, som han twifwels utan trodde wara af thet fredligaste sinnet, och förestälte, huru thet smärtade honom at se wår oenighet, och huru hjerteligen han åstundade, at endrägteligen förena oss igen til Kongl. Maj:ts tjenst, på en så glädjefull dag. Til et så förpligtande tal kunde jag intet annat än swara förpligteligen, sägandes at jag wore honom högst förbunden, och thet gjorde mig sjelf ondt, at en sådan osämja skulle wara mera til Hans Maj:ts otjenst, än något Thess tjenst; Men som jag ej hade gifwit then ringaste orsak thertil, utan genom hans alska berättelse, jag och Pudbusch hade lidit all smälek, samt undfåt reprimander af wår Nådigste Konung, så kunde Herr General Majoren wäl tänka, huru hårdt thetta måtte gå oss hjertat, och at wi intet

kunde gifwa en sådan sak utur händerna, förr än wi wiste at Hans Maj:t wore grundeligen och sanningen likmätigt om alt underrättad. General Majoren swarade mig therpå uti mycket mera förpligtande ord, och nästan försäkrade, at Hans Maj:t redan wiste alt grundeligen, hwarpå han ropade Öfwerste Pudbusch thertil, emedan han icke fant mig så obenägen til sin wilja, och förstälte honom med få ord thetsamma. Pudbusch, som fant mig hörande alt, men intet swarande, och hade et särdeles wänligit förtroende för mig, så at jag snarare skulle kunnat uphissa honom emot någon annan, än han mig, som redan förr omtalt är at hans beskylning war, wille wäl i förstone tala om them torten han så oförskylt hade måst lida. Men som han såg, at jag teg stilla, war han ock snart med förpligtelige ord öfwerwunnen. Änteligen ropades Öfwerste Knorring, hwilken fants så mycket lättare, som han tilfogat, men icke lidit någon ofog, och alt hade warit til hans största avantage. Ordwäxlingarne och ursägterne kommo tå så wida, at General Majoren begynte at ropa efter et stort glas för oss hwarthera, och sedan the ankomne woro, hade han oss med sig at sitta på knäen, och dricka Brorskål, försäkrandes hwar annan om all trolig wänskap, som i sådant fall gemenligen plägar ske, fastän thet sedan mer än sällan hålles, hwilket ock innan kort wisade sig efter thetta brorslaget.

General Major Stuart betedde sig wäl härefter altid wänlig; men han begynte at gjöra någon märkelig åtskilnad uti commenderingarne af Regementernes Manskap, så at om någon detacherad och omaksam post, eller marche af Infanteriet skulle

hafwas, måtte altid Pudbusches och mit Regemente allena theran, och Öfwerste Knorrings Regemente, som dock war et gammalt Regemente, förskonades, fastän thet war wäl klädt, hwaremot wåre hwarken hade strumpor eller skor, och theras tunna Walmars Råckar woro helt afsletne, så at folket therigenom kom mycket at lida; Jag tog mig förthenskull före, at tala med honom härom, tå jag noga förestälte hela beskaffenheten och sade therhos, at jag för min person, så ofta någon Öfwerste skulle gå ut, wille altid gärna gå åstad, allenast thet intet föllo för hårdt på wårt unga oklädda Manskap, som snarare borde något skonas, än et gammalt want och wäl klädt Regemente; och åtminstone borde the considereras lika. Men jag fick, som hos oss mycket wanligit är, intet annat än snubbor til swars, och at han, som allena commenderade, förstode thet så til Hans Maj:ts tjenst, så wille thet hafwa och therwid skulle thet blifwa. När jag såg, at ingen föreställning galt, och intet ärnade exponera mig widare, teg jag stilla och gick min wäg.

Nu omsider begynte Littauerne at blifwa näswise, i ty de togo bort folk utur qwarteren, och angrepo wårt folk hwarest them lägenhet gafs, hade ock redan haft åtskillige Scharmytsler med någre af wåra Trouppar, fastän the altid hade kommit til korta. Jag blef således utcommenderad med then ena min, och then andra Öfwerste Pudbusches Batallion, som woro qwarblefne uti Curland, til at söka at conjungera mig med Öfwerste Carl Kruse, som stod wid Zagarn med sit Regemente til häst, och tillika at fördrifwa thesse samlade Litthauer, samt at beskydda thet tilhopa bragte Magazinet uti Janitski.

Jag kom snart ihop med Öfwerste Kruse, och följdes wi åt til Janitski, hwarest jag för then långa dags marchen skull måste om natten blifwa qwar med Infanteriet. Men Öfwerste Krus, hwilken fick förnimma, at Land-Fendricken Saraneck med en swärm Litthauer war emellan Schawelen och Janitski, och som sades ärnade sig emot oss at förstöra Magazinet i Janitski, wille, sedan han låtit sina hästar wäl utbeta, intet längre blifwa hos mig, utan gick igenom natten ända emot them then wägen åt Schawelen, och treffade them om natten 3 mil ifrån Janitski wid en bro Muska benämd, til ungefär 2000 Man starke, grep them strax an, dref them på flygten, nedergjorde uti twå mils förföljande en hoper, och fick en Standar med 3 par pukor något bagage, hwilket han strax om morgonen lät mig igenom en express weta. Jag lemnade 100 Man för Magazinet uti Janitski qwar, och marcherade så samma wäg efter, samt träffade Öfwerste Kruse uti Schawelen. Härifrån följdes wi ännu längre til en 8 eller 10 mil in i Litthauen, i mening at träffa någon af fienden: men alt förgäfwes, så at befrugtandes war, at om wi förlångt begåfwo oss ifrån Janitski, torde wäl komma fienderne i sinnet at fresta något på Magazinet, hwarföre wi som snarast begåfwo oss thit tilbakas, och blefwo ther til widare stilla stående.

Här kom Öfwerste Pudbusch ifrån Riga och Mitau, hwaräst imedlertid hade warit, efter någre dagars förlopp til oss, och blefwo wi bägge med alt wårt Infanterie, uti Ampt-Hofwet camperande, samt gjorde et litet retrenchement omkring wårt hela Campement, på thet Litthauerne icke måtte oförwarandes til

stor myckenhet om natten anfalla oss. Häruppå fingo wi efter några dagars förlopp weta, at General Major Maidel skulle med sitt detachement ankomma til Janitski, och sedan widare marchera til Konungens Armee, woro ock redan någre Konungens Winwagnar och Öfwerste-Lieutenanten Lillehök med ungefär 500 hästar ankomne.

Efter middagsmåltiden, medan Öfwerste Pudbusch, Krus, Öfwerste-Lieutenanten Lilliehök och jag suto tilsammans uti mit tält, kom en express ifrån Rytmästar Roxman, som berättade, at han med sit hos sig hafwande folk, som bestod af ungefär 30 Ryttare och 320 Musqueterare, war kringränder af någre 1000 Litthauer, och begärte at man som hastigast skulle komma honom til hjelp. At marchera honom med Infanteriet til hjelp war fåfängt: ty wägen war lång, och innan wi hade hunnit halfwägs, hade redan warit gjordt. Wi föllo therföre samteligen på then meningen, at bäst woro om Öfwerste-Lieutenanten Lilliehök skulle wilja med sitt ankomne Manskap följa Öfwerste Krus och hans Regemente thit, emedan intet borde försummas. Men Öfwerste-Lieutenant Lilliehök sade sig dependera af General Major Maidel, och at han therföre måste afwagta hans ordres. Hwarpå wi förestälte honom, at han kunde förr wara tilbakars ifrån thenna expeditionen, än få något swar af General Major Maidel, sägandes at wi wille taga alt uppå oss, så at han lät persuadera sig och strax gick fort med Krusen. Men innan the hinde thit, hade redan Roxman slagit Litthauerne ifrån sig och nedergjordt en hoper, sedan the öfrige hade salverat sig med flygten, så at Krusen mycket snart kom tilbakars.

General Major Maidel kom sedan med sit detachement, tog Öfwerste Krus med sig och gick så sin wäg fort til Hans Maj:ts Armee, sedan han hade för provianterat sig uti Janitski, och Öfwerste Pudbusch och jag förfogade oss på undfångne ordres til Mitau tilbakars.

Efter någon tid blef jag åter utcommenderad med Pudbusches Regemente och mit, samt någre 100 hästar Cavallerie, til hwilka och Öfwerste-Lieutenanten Pehr Baner skulle komma med 2 eller 300 hästar ifrån Selborg och uti Litthauen stöta til oss, hwilket sedan werkeligen skedde. Imedlertid och förr än han kom til mig, sökte jag at upsnappa någre af thet förnämste Litthauske adhærenterne, och at taga så mycket boskap som wid the fiendtlige godsen fås kunde, efter the höllo sig undan i skogarne, hwilket så wida lyckades, at jag öfwersände twänne af the förnämsta, en wid namn Korf och en Pusinna til Mitau, sörutan mer än 1000 stycken Boskaps kreatur til Magazinet. Jag fick ock uti en skog låta bortsnappa alla Domskis hästar, them jag utdelte ibland Officerarne, och behölt en theraf för mig.

Sedan Öfwerst-Lieutenant Baner war kommen til mig, tog jag mig före at lämna Infanteriet wid Schaimen, som sedan skulle igen möta mig wid Montegalitscheck, och med bara Cavalleriet söka at förraska flera förnäma Litthauer, eller at häfwa någre af theras Compagnier, om hwilkas ståndqwarter jag hade fått någon underrättelse: Men alt förgäfwes, the woro för warsame, och när wi stundom något när kommo them på halsen, kunde dock theras hästar löpa bättre än wåre; så at jag wäl såg

wara fåfängt, at länge bemöda sig med them, gick therföre tilbakas til Infanteriet, hwilket jag fant för mig uti Monte-Galitscheck jämte ordres at gå tilbakas til Mitau, thet jag ock tredje dagen therefter gjorde, sedan Cavallerie hästarne hade fåt hwila ut.

Imedlertid hade jag förnummit, at en stor hop Litthauer, wäl til 3000 Man hade samlat sig under en Regementarius Kirkillo benämd, och ärnade antingen angripa oss uti Monte-Galitscheck, eller ock möta oss i wägen therifrån. Jag anträdde tå min marche therifrån åt Posswol, och wille intet skicka några Qwartermästare, Fourier eller Fourierskyttar förut, emedan jag fruktade at fienden skulle ligga fördolder i någon skog. Men Öfwerst-Lieutenant Baner och andre Cavallerie Officerare begynte låta mycket illa, at man intet kunde anskaffa Fourage och laga om hästarne, ther man icke lät Qwartermästare gå förut, och sade thet wore bara löst tal och ingen fiende at frugta, så at jag efter theras stadiga påstående, fast ogjärna tillät them änteligen at gå förut. Men thet jag så mycket fruktat hade skedde, ty när wåre Qwartermästare woro komne til Gubin, et Fältherren Sapieha tilhörigt gods, föllo Litthauerne strax på them, til en stor myckenhet utur en skog. Hade the wåre strax resolverate sig at stå, Fourierne och Fourier-Skyttarne sprungit af sina elaka Bonde-hästar med sine Musqueter, och Qwartermästarne jämte them til häst gjort så stor troupp, som the kunde åstadkomma, säkerligen hade the ändock ingen fara hast; men som the sig alla tillika på flygten begåfwo, war intet under, at alle Qwartermästare, som hade goda hästar, kommo

tilbaka, och en hoper af Fourier och Fourier-Skytter blefwo i sticket antingen fångne eller döde: Ty jag war med avantgardiet ingen fierndels wäg efter, och hade snart nog kunnat komma them til hjelp. Thetta smärtade mig mycket och så högt, at jag intet kunde efterläta at förwita them, som hade förledt mig til et så märkeligit fel, som wi å bägge sidor hade begådt. Men jag lärde therjämte så mycket mer, at then försigtigaste wägen är altid then bästa, allenast han af ingen skadelig fruktan sit ursprung hafwer. Så snart jag thetta förnam, lät jag både Cavallerie och Infanterie marchera något fort an, i tanka at finna någon lägenhet at komma ihop med them: Men the hade ännu ingen lust til leken, utan gingo undan för mig, öfwer et litet pass som war i min wäg, rangerande sig en ordre de batallie, och som jag wäl såg, at om the woro kjäckt folk, passet wäl kunde disputeras, särdeles för them som woro tredubbelt starkare än wi, så trodde jag wist, at här torde wanka en hår-Collation. Jag lät therföre, som jag ännu war uti en Colomne, Avantgardie gjöra halt, samt hwar och en så snart han framkom marchera strax bakom en backe, som Avantgardiet stod uppå, så at the efterkommande intet kunde ses af fienden, och lät plantera några Regements stycken på högden bakom Troupperne, så at the intet heller kunde ses af them. Litthauerne, som sågo wårt stannande, togo thet för en rädhoga, som the mente at wi för them hade, särdeles efter the redan tänkte sig hafwa wist en liten stund tilförene tapperhet nog emot wåra Qwartermästare och Fourierer, blefwo therföre så näswise, at en del af them, som twifwelsutan wille wara the tappraste, efter the woro wäl klädde,

och jag them mäst för unge Litthauske Adelsmän ansåg, redo öfwer passet tilbaka, begynnandes, fastän något för långt ifrån, at skjuta med Pistoler och Flissbogar, utan at gjöra oss någon skada. Som jag emedlertid hade alt färdigt, befalte jag, at the Trouppar som för styckena stodo, skulle hastigt öpna sig, emedan styckena redan woro riktade, och låta först styckena, som woro 3 eller 4, brinna löst på största hopen, sedan skulle Avantgardiet af Cavalleriet med wärjan i handen som hastigast gå löst på passet, som war en bäck intet swår at igenomkomma, efter han hwarken hade stort djup eller gyttja, och at någre pelotoner af Infanteriet skulle som hastigast på bägge sidor så mycket möjeligit war i god ordre framlöpa, til at soutenera Cavalleriet, så snart Styckeskotten hördes. Men fjerdedelen af thesse præparatorier war mig intet nödig, fastän jag emot annat folk hade behöft öka ännu mera än dubbelt thertil, och äntå kunnat komma til korta, ty tre eller fyra Styckeskott gjorde uti et ögnableck hela passagen fri, och alt hwad jag åstundade utan någon widare soutien, och war rätt löjeligit at se, huru snält Litthauerne hastade sig undan, hälst när the fingo se at wårt Cavallerie had alfware at hälsa på them.

Jag går här något längre än jag hade ärnat, och tjenar föga til mit propos: Men jag gjör thet allena, til at wisa orsaken, huru första begynnelsen til wår högsta olycka hafwer warit, at hwarken känna wåra fiender eller oss sjelfwa. Ty fastän wi woro oförskräkte och ärfarnare än the, emedan wi för intet och the för alt fruktade; så woro the dock äfwen sådane menniskjor som wi,

hwilka ju längre kriget warade, ju bättre kunde the thet lära af oss igenom theras egen skada.

Wi gingo utan någon fara öfwer passet, och Litthauerne lemnade oss stora wägen til Posswol fri, samt drogo sig ifrån oss, til wår wänstra hand, emot en hoper små skog, ställandes sig uti en Linia. När jag thet såg, stälte jag wårt folk Cavallerie och Infanterie ock uti en Linia emot them, och wårt bagage uti en annan Linia på wägen til höger bakom oss: men som jag wäl såg, at thet intet hade lust at gripa oss an, ej heller om jag them angrepe skulle hålla stånd; lät jag wårt folk, såsom the stodo, endast gjöra höger om, och marchera wägen ända fram til Posswol, utan at thet ringaste akta eller bemöda sig med fienden. Litthauerne som sågo thetta, giorde likaledes et godt styckeskott ifrån oss i all rolighet uppå wår wänstra hand, så at man intet skulle hafwa kunnat långt ifrån tänka, at wi woro fiender, men wäl twänne Colomner af samma Armee; dock skyndade the sig något mer än wi, sedan the sågo at wår marche nalkades til Posswol, så at the hade tid nog at sätta sig uti en linia twärt för Staden, förr än wi kunde hinna tit. Man skulle altså hafwa tänkt, at the med alfware wille förmena oss wårt ärnade nattqwarter, och at nödwändigt til något wärkeligit oss emellan komma måste. Så snart jag thetta såg, befalte jag, sedan wi kommo them något när, at wårt Cavallerie af Avantgardiet straxt skulle friskt gå på them, medan the andre efter möjeligheten följa kunde, som ock skedde: Men Litthauerne när the sågo, at the intet kunde skräma oss med bara miner, och til alfware hade the ingen lust, wiste snart nog utan skada at rymma sig utur wägen, och allenast

någre få, som af them hade fördjupat sig in i Staden, måste släppa lifwet til. Hwaruppå wi inmarcherade i Staden, och utan något widare beswär intogo wåra qwarter, medan Litthauerne drogo sig bort och annorstädes sökte at intaga theras qwarter, lemnandes oss aldeles i ro.

Andra dagen bröto wi i god tid up, ärnandes oss til Tartare-Byn Cumen til natten. Litthauerne, som twifwelsutan hade haft wärre nattläger än wi, woro ock tidigt nog wakne. Wi begynte wår marche, och the följde efter ännu fredligare, än the dagen tilförene sig wisat hade, allenast at the sökte wid alla defileer och passager at gjöra något anfall uti Arriergardiet: men blefwo altid så lätt afwiste, at wåre gemene Soldater sig mera theröfwer roade, och höllo thet snarare för en comedie, än något fientligit anfall. Godt är at wara Soldat, när man hafwer ingen wärre fiende, ty wi kommo utan någon skada til wårt föresatte qwarter. Hela natten woro wi i ro, och andra dagen therefter blefwo wi ther stillaståendes utan något allarm. Qwällen therefter, rätt som maten war inburen och Öfwerste-Lieutenanten Baner hade satt sig med några andre Officerare hos mig til bords; fingo wi hasteligen höra lika som 2 eller 3 salvor efter hwarannan, sprungo therföre strax up och ut, menandes at wår förwagt angreps. Wårt gemena folk, som alt hördt, woro äfwen så färdige, som wi, stodo redan til största delen wid theras gewär, och the som ännu felade, skyndade sig som hastigast. Jag sände strax til Förwagterne, at höra hwad thet war, och fick weta, at ingen af them hade afskutit någon Pistol, utan at en hop Litthauer på 100 steg ifrån them hade gifwit

sådane salvor. Hwaruppå wi alle ingingo uti qwarteren, fulländade aftonmåltiden och blefwo hela natten i god ro.

Andra dagen therefter bröto wi i god tid up, samt fortsatte widare wår marche til Bauske, och sedan wi avancerat nästan en mil, fingo wi se Litthauerne til en långt större myckenhet än wi hade kunnat anse them före, skyndade sig tämmeligen fort efter oss, så at the mycket snart hinte uppå oss, och som jag tror tänkte at bruka fullt alfware. Jag hade imedlertid dragit någre divisioner af wårt Infanterie til Arriere-gardiet af Cavalleriet, war ock ther sjelf qwarblefwen; medan wi således lika fritt fortsatte wår marche en file; dock lät jag alla strax gjöra halt, så snart jag såg, at thet på någon sätt war ment med alfware. Litthauerne läto theras Standarer flyga, slogo på Pukor och blåste i Trompeter, som the ännu aldrig hade gjordt, och kommo med en så stor häftighet på oss löst, at ock en tropp af wårt Arriere-gardie af Cavalleriet, som Lieutenant Grabo commenderade, måste wika för them, och i thet samma fingo wi så wäl döde, som åtskillige blesserade af the wåre. Men resten af wårt Cavallerie hölt stånd, och Infanteriet af wårt Arriere-gardie, kom så i rättan tid en efter annan at gifwa them divisions wis 2 eller 3 goda salvor, så at theras anförare Kirkillo, som war ibland the främste, blef med åtskillige andre på platsen döder liggandes, och uti et ögnablek förgick them all widare hetsighet, at the samma stund åter drogo sig ifrån oss, och läto oss med största fred marchera til Bauske. Jag kunde här märka, at om alle hade warit så sinnade, som theras anförare Kirkillo, en gammal och under Konung Sobieski æstimerad Soldat, hade utan all

twifwel thetta anfallet kunnat blifwa oss swårt nog; men efter han strax föll, föll ock i thet samma theras hela anslag, hwaraf wäl synes, at hwarken hela lyckan eller olyckan af en Action bör tilskrifwas Anföraren allena, och ingen dom fällas, förr an alla omständigheter theraf äro grundeligen öfwerlagde. Häruppå marcherade wi til Mitau tilbakas igen.

Knapt war jag kommen til Mitau och hade 1 eller 2 dagar warit thär, förr än jag åter måste ut med så mycket mindre rätt, som jag så ofta redan hade warit åstad, och Öfwerste Albedyl, som war äldre Öfwerste än jag, skulle föra commendot. Jag talte wäl theremot, men thet halp intet, utan jag måste följa med. Litthauerne hade satt sig i Curland wid Amptet Sessau, och them skulle wi förjaga. När wi kommo thit, war ingen stor swårighet at fösa them ifrån the ställen, som wi oss tilärnade: Men the woro som flugorne, hwilka strax komma igen, så snart handen, som föst them, borttages, och at ränna efter them kunde alsintet båta, så at the stadigt swärmade run omkring oss.

Andra dagen therefter skulle et partie skickas ut til at indrifwa proviant, och blef Capitain Bolt med 60 Ryttare och 35 Dragoner thertil commenderad. Jag wille änteligen, at något Infanterie skulle gå med, men man agtade Litthauerne intet så mycket, at man wille för them utsända något Infanterie. Capitainen gick med sit Manskap rätt wid middagstiden bort, och war knapt kommen en half fjerdedels wäg ifrån Sessau, förrän han på alla sidor anföls af en stor myckenhet Litthauer, som allenast agtade på sådana små partier. Hade han hållit sig midt i wägen, så hade ingen stor skada skedt, til thess man så

nära wid hade kunnat komma honom til hjelp; men han wille swänga sig på en wid hans wänstra hand liggande åker, emellan hwilken och wägen et djupt dike war, tå fienden kom honom både på ryggen och i sidorne, medan wårt folk stupade med hästarne i diket, och således fick fienden lägenhet, at med en hast nedergjöra 13 af the wåre och at blessera 4, förr än man med största hast kunde komma honom til hjelp, ifrån Sessau. Om Litthauerne hade wäntat til thess han hade warit en half mil borta ifrån oss, tror jag knapt, at någon man af hela partiet wore kommen therifrån; men til all lycka war thet så när, at man ännu i god tid kunde bortfösa them. Häruppå gingo wi andra dagen åter til Mitau. På halfwa wägen ifrån Sessau, hade Litthauerne äfwen sådant wäsende med oss, som the hade haft med mig wid Posswol, dock utan at wäga sig få nära, fast the woro långt flera, och Oginski Starosta Smutski war sjelf thär. Sedan lemnade the oss aldeles i frid, och så ändades thennes expeditionen.

Efter thetta föreföllo på åtskillige ställen någre rencontres emellan wåre utskickade partier och Litthauerne, som mäst alle woro til wår förmån och inräknades uti the 22 lyckeliga Actioner, hwilka General Lieutenant Stuart lät antekna för sig under then tiden han commenderade i Curland. Den märkeligaste war, när Öfwerste-Lieutenant Bryggener af Helsinge Regementet tämmeligen fick them i klemman och öfwerraskade them i Janitski, så at någre hundrade af them nedergjordes, 9 togos til fånga, 2:ne stora Standarer, 3 par Pukor, 3:ne Trompeter, en hoper schidder och öfwer 200 hästar äröfrades.

Öfwerste Lieutenanten Bryggener hade intet länge warit hemma ifrån thenne sin expedition, förrän Litthauerne posterade sig åter i Janitski, tå jag å nyo måste ut efter them, fastän ingen annan Öfwerste ännu hade gjordt någon tour. Thet lyckades ock, Gudi lof! så wäl, fastän the efter Öfwerste-Lieutenant Bryggeners Action hade blifwit mycket skrämde och ware, at jag, marcherandes igenom natten, kom något oförwarandes med bara Cavalleriet them på halsen uti Janitski. Någre 30 af them nedergjordes, en Standar och 40 hästar äröfrades, hwarmed jag åter wände om til Mitau.

Nu änteligen wil jag komma til then första rätta Hufwud-actionen, som föreföll uti Curland både med Ryssar och Litthauer förenade på en sida, och oss på then andra, uti hwilken wi kunde skönja en särdeles Guds nåd å wår sida, och wil jag beskrifwa thensamma thet kortaste som mig någonsin möjeligit är.

Anno 1702 om hösten narrade, (eller ock war thet med then Birsiska Oeconomo och Commendanten redan öfwerlagt) Starosten Oginski, under prætext at wara buden af Oeconomo til måltids, sig in uti Slottet Birsen med sit folk, intog thet til sin disposition och satte sjelf en annan Commendant therin: Sedan begick han thet med Moscowiterne således, at twänne Moscowitiske Regementer til fot, som bestodo tilsammans af 3000 man, skulle komma honom til succurs wid Druin och stå under hans commendo, så at tå winteren kom och wägarne aldeles woro goda, fick General Major Stuart uti Februarii Månad säkre tidender, at Oginski lät marchera Ryssarne til

Birsen, at ther ligga i Garnison. Thetta granlaget stod bemälte General Major intet mycket wäl an, efter han wäl tänkte, at the skulle tilfoga oss i Curland stor incommoditet, hälst som största delen af then Curska Adelen war them mycket benägnare än oss; förstälte sig therföre som en mycket lätt sak, at med 15 eller 1600 af the wåra kunna med wärjan i handen emportera thetta Slottet, förr än Moscowiterne kunde hinna tit, fastän thet war en wäl regulerad femeck med sine bastioner, af några 100 man besatt.

Sedan jag therföre efter min gamla wana, emedan jag intet länge fick blifwa utan at wara någonstäds commenderader, och allena måste gjöra alla Öfwerste tourer, åter redan stod i Litthauen och Janitski, ungefär med 1200 man, beslöt han at bruka mig til thenna entreprisen; lagandes så, at ifrån Riga under Öfwerste Clodts commendo ännu 400 man Infanterie stötte til mig, med hwilka han sände en Järnmörsare och någre granater, samt ännu någre Regements Järnstycken, hwarmed jag skulle borttaga Birsen. Thertil hade han fogat en widlyftig Instruction, huru jag borde förhålla mig, och i fall Moskowiterne kommo thit förr än jag, huru jag skulle angripa them, och åtminstone söka at pele mele med them komma in i Slottet och fästningen, där han dock wiste, at Moskowiternes Infanterie allena war dubbelt så starkt, som hela detachementet jag med mig hade, förutan Litthauerne, som ock snart kunde til 3 eller 4000 man komma tilsammans. Dock war hela Instructionen så på skrufwar ständ, at om thet wäl lyckades, honom all äran, men om thet illa gick, mig alt answar allena tildelas måste. Ty thet woro inga absolute

ordres, utan allenast som et wälment råd til Hans Maj:ts tjenst, och kunde så wäl tydas til det ena som thet andra, alt som lägenheten för honom hade warit favorable til. Alt grundade sig therpå, at som han intet kunde wara närwade, och sjelf se conjuncturerne, så måtte jag igenom min egen wanliga goda conduite så laga, at alt ginge wäl.

När jag fick se thenne Instructionen, och huru hans ordres woro stälte, war intet swårt at märka, huru thet ment war. Men jag war mycket undersam theröfwer, at han, som war General Major och så wäl måste förstå Soldate wäsendet som Fortificationen, wille så lätteligen och wågsamt, ja nästan på et sätt, som lopp emot sunda förnuftet, sätta på spelet then lilla resten af Troppar, som wi hade i Curland qwar at föda och förswara oss med; underlät therföre intet at skrifteligen swara och föreställa alla swårigheter, betygandes therjemte, emedan sådant stältes uti min egen conduite, at jag intet fant mig nog capabel, at efter General Majorens begäran bringa thet til et godt slut, för the stora swårigheter skull, som lågo mig i wägen. Jag fick et stiklande, men äfwen så på skrufwar satt swar, som then tilskickade Instructionen hade warit. Han bestod uti alt på sit förra, och slöt altid, at alt måste ankomma på min egen conduite, fastän han igenom Instructionen redan hade utslutit mig ifrån min egen conduite, och sjelf föreskrifwit hwad jag skulle gjöra: Ty hade jag följgt thet som war föreskrifwit af honom, och thet hade gådt illa, så hade han sagt: hwarföre gjorden I thet intet annorlunda, när I [sågen at] thet intet kunde gå an på sådant sätt, emedan alt war hemstält eder egen conduite, som på ort och

ställe bäst kunden döma huru I borden förhålla eder: och hade jag begynt något annat, hwilket dock nästan nödwändigt måste ske, och thet hade gått illa, så hade han sagt, at jag hade handlat emot Instruction och ordres, och at thet therföre ej annorlunda kunde gå. Hwad utgång saken måtte få, såg jag mig endast wara exponerad, underlät derföre intet at swara honom, at så länge han wille blanda min conduite uti thenne saken, kunde jag ej i ringaste måtto taga then på mig; men så snart han öfwersände mig absoluta och oinskränkta ordres at gjöra thet, skulle jag i HErrans Namn gå åstad, följe therpå hwad Gud behagade: Men här war han åter intet hemma, utan blef altid wid sitt förra, förestälte huru han ej kunde gifwa sådane ordres thär han intet wore närwarande, och at han omögeligen kunde se alla händelser förut, samt slöt med några speagtige termer at man wäl måste marchera tilbakars til Mitau, när man såge sig intet annat at företaga. Imedlertid, som ske plägar, antingen igenom någon anledning af Herr General Majorens emot mig fälte ord, efter han war otålig på mig, eller af annan orsak, feltes inga desavantageusa omdömen om mig i Mitau, af them, hwilkas hud intet såsom min stod på spelet, och felades föga at man wille tilwita mig både försummelse och räddhoga.

Men Gud, som kände at jag hade et redeligit hjerta för min Konung och fruktade intet annat än omögeligheten, hade före med mig et långt bättre och oförmodeligare, än alle mina förföljare kunde tänka. Jag tog wid så fatte omständigheter Öfwerste Clodt och alla Regements Officerare med mig uti et Krigsråd, til at wäl och moget öfwerlägga om alt, och beslöts, at

bryta up och marchera thet närmaste wi kunde in til Birsen, til at så mycket bättre kunna se, om någon god lägenhet yppade sig til General Major Stuarts åstundan. Wi bröto therföre andra morgonen mycket tidigt up, at fortsätta wår marche. Men Gud, som [s]örgde för oss, gaf et sådant urwäder och snö, at wi knapt kunde komma ur stället, och första dagen föga längre hinte än en mil. Thetta wädret framhärdade dageligen, äfwen som wi at marchera, dock hindrade thet oss öfwer måttan at komma fort. Wi gjorde likwäl wårt bästa, til thess wi kommo til Posswol 3 mil ifrån Birsen, tå thetta wädret begynte at stadna, och i thess ställe et hastigt töwäder at infalla, så at strömarna snarligen begynte blifwa falska.

När wi kommo til Posswol, fingo wi strax weta, at Moscowiterne redan anländt til Birsen, och Litthauerne wiste sig intet sene at komma med starka Tråppar kring om Posswol, så näswise, at the med eld på schidder satt, sökte med winden at sätta eld i the husen, som lågo längst ifrån oss, på thet the skulle igenom eld förjaga oss utur wårt qwarter. Men thetta afwärdes snart nog, och Litthauerne drogo sig tilbakars igen.

Här rådslogo wi å nyo, hwad widare war at gjöra, och fants hwarken rådeligit eller mögeligit, at i någon måtto frästa något widare på Birsen, utan at begifwa sig til Mitau tilbakars förr än strömarne aldeles gingo up, tå man intet kunde komma utur stället, och at taga marchen öfwer Salaten, til at se om Moscowiterne hade lust at frästa något, efter Salaten, fast än 3 mil ifrån Posswol dock war äfwen så när, om icke närmare til Birsen. Wi bröto therföre then 18 Martii St. v. up och fortsatte

wår marche. Om eftermiddagen kommo wi, utan at se någon fiende, i god tid til Salaten, thär wi inqwarterade oss til nattläger.

Ryssarne och Litthauerne, långt ifrån at efter General Major Stuarts hafde mening, löpa för oss räddhoga och således gifwa oss anledning at pele mele med them slippa in i Slottet, höllo mycket mera för en önskelig och redan wunnen sak, at finna oss uti theras granlag, så at wi efter theras mening nu mera omögeligen kunde komman undan, utan at släppa hår för them, ty the wiste wår starklek til pricka. Thet warade therföre intet länge, förrän Litthauerne begynte at wisa sig med många små, och sedan the sågo at wi woro them aldeles warse, uti store troupper. The tänkte i förstone, at the skulle låcka oss efter sig, ther Moscowiterne stodo fördolde i skogen; men fast wi innan qwällen hade med them utan någon wår skada några Scharmützeringar på andra sidan öfwer Mus-strömen, som låg emellan them och wårt qwarter, skjötte wi intet om at längre narras med them, utan drogo oss in, då ock the gingo theras wäg.

Samma qwäll fick jag af mine wisse utskickade säker efterrättelse, at så wäl alla Moscowiter til fot, som Litthauer til häst, stodo ingen half mil på andra sidan om Mus-strömmen, med mångfaldige eldar uti en skog fördolde, uti fullkomligit upsåt at andra dagen angripa oss, så at wi så mycket mera woro nödsakade at wara alarte och hålla gode wagter, dock ärnade wi alt thet oagtat, at andra dagen i god tid fortsätta wår marche til Bauske.

Andra morgonen, som war then 19 Martii, höllo wi först wår bönestund, rykte så i HErrans Namn ut, och rangerade oss

uti en linia, emedan fält nog thertil til war, samt gjorde en annan linia efter oss af bagaget. Wi woro melerade Cavallerie och Infanterie troupp- och divisions-wis, och på thet sättet fortsatte wi wår marche uti en front och linia wägen åt Bauske. I första begynnelsen war en öfwermåttan stark dimba, så at wi intet kunde se öfwer några 100 steg ifrån oss, fastän wi, hälst på wår wänstra flygel och et stycke ifrån oss, begynte at blifwa warse Litthauerne med stora trouppar, utan at the på något sätt tycktes wilja angripa oss, ty the wäntade först Moscowiternes Infanterie ifrån en annan sida, och fortsatte therföre allena, lika som wi, theras marche på wår wänstra hand, samma wäg som wi uti en colomne.

Then starka och tjocka dimman begynte änteligen mer och mer at förgå, så at wi intet allenast kunde klart se någre 100 Litthauer wänster om wår wänstra flygel, utan ock höger om wår högra flygel på andra sidan om Mus-strömen en god fjerdedels wäg fram för oss hela thet Moscowitiska Infanteriet, som begynte at passera Mus-strömen til at komma i wägen för oss. Wi sågo häraf wäl, at nu mer intet annat kunde blifwa, än alfware, gafs therföre wår Nådigste Konungs lösen, Med Guds hjelp, ut, och gemene Soldaterne encouragerades, som redan woro modige nog, så at när the hörde lösen, the uti största frimodighet swarade: ja, med Guds hjelp skola wi slå them. Moscoviterne, som redan woro et långt stycke framför oss, hade tid nog at gå öfwer Mus-strömen, som ännu bar, til at ställa sig midt i wägen för oss, hwilket the ock gjorde. The satte sig uppå en högd och formerade en Oval wagnborg med Spanske Ryttare

omkring, inom hwilken the blefwo ståendes och planterade 3 stycken uti theras fronte, samt 3 på theras högra flygel af wagnborgen. En wiss Major af the Sapiehiske Buckholts benämd, blef tå han thetta såg, mycket illa wid och hölt thet redan för en oöfwerwinnerlig fästning, hälst efter the woro så mycket starkare, än wi, men jag slöt theraf, at Gud wille förläna oss segren, emedan thet war tekn til räddhoga och the sjelfwe betogo sig sina förmåner, i thet the satte sig så tätt tilsammans, tå the utan Litthauerne hade kunnat i fria fältet gjöra dubbelt så stor linia som wår war. Litthauerne skyndade sig ock nu så fort framför oss, efter wi til at hålla wår ordning intet annat kunde, än marchera sagta, at the hade tid nog til at sätta sig med Ryssarnas wagnborg uti samma linia både på theras högra och wänstra flygel, uti en fullkomlig ordre de bataille, medan wi så sagteligen fortsatte wår marche ända fram emot them, ty the stodo på et flakt fält midt i wägen för oss.

När wi nalkades them, begynte the at skjuta mycket häftigt med theras stycken, dock utan effect, emedan alle skotten gingo öfwer oss, och när wi kommo rätt til kärneskotten på them, läto wi wårt lilla Artillerie ock spela, men med mycket bättre effect, blifwandes litet ståendes och sedan altid sagta nalkades uppå et nästan långt musqueteskott, tå the begynte mycket at skjuta med sit musqueterie, hwilket wäl skadde någre få af oss; men fastän thet war långt, gingo äntå the mästa skotten öfwer. Wi på wår sida blefwo altid uti wårt förra sagta framnalkande, på thet wi ej skulle komma uti någon oordning. Imedlertid hade wår wänstra flygel, hwaräst Öfwerste Clodt commenderade, och hwilken

sträckte sig långt längre än Ryssarnas wagnborg: ty then war med mycket folk inom korta skrankor, redan begynt at chargera med Litthauerne på theras högra flygel och at drifwa them, tå jag nästan i thetsamma hade låtit gjöra höger om af twänne längst på wår högra flygel stående divisioner Grenadierare och en troup af Cavalleriet, hwilke sedan skulle hålla oss frie för Litthauerne af theras wänstra flygel, medan jag med resten af högra flygelen wille angripa sjelfwa wagnborgen. Gud allena gaf at alt wårt företagande lyckeligen aflopp: Ty Öfwerste Clodt pousserade Litthauerne på theras högra flygel så starkt, at största delen af theras wänstra flygel måste komma them til succurs, utan at uträtta något. Wår högra flanque betäcktes aldeles af then endaste trouppen Cavallerie och the twänne divisionerne Grenadierer, som jag redan omnämt, och resten af högre flygelen hade lägenhet at så mycket frimodigare angripa wagnborgen, som tå hon kom på en liten högd, hwilken war midt emot fienden och mycket nära, med en mycket kort dal ifrån theras lilla högd skilder, och gick ther utföre, fienden på en gång gaf sin hela eld ifrån sig, hwilket alt gick oss öfwer hufwudet, så at theras salva nästan intet war så snart ändad, som wi satte wåra pikar och musqueter in uti theras Spanska Ryttare, och, utan at kunna fela i tjocka hopen, begynte at gifwa füer. Theras Spanska Ryttare, som woro utom wagnborgen, blefwo således snart förlåtne och af the wåre öpnade, medan the förfogade sig inom wagnborgen, ther the äntå mindre kunde uträtta, emedan the stodo alt för trångt tilsammans, woro redan förskutne och i ångest hwarken kunde ladda eller skjuta: ty thet

kom redan allena an på wåra pikar och at slå hwarannan med musqueterne på hufwudet. Men som the funno theras räkning wid thenna leken wara then swåraste, tycktes them rådligast at gjöra en öpning bakom uti theras wagnborg, och så gå sin wäg thet fortaste the kunde, hwilket och wärkeligen skedde. Wårt lilla Cavallerie af högra och the närmaste af wänstra flygelen satte efter och nedergjorde så mycket the kunde. Men jag, som redan war mer än alt för förnögd, och hwarken för the ännu omswäfwande Litthauer eller flygtande Ryssar wille wåga något mera, sände them strax ordres, at ingalunda fördjupa sig, utan genast komma tilbakars och lemna then redan flygtiga fienden sin wäg[.] Och således ändades med Guds hjelp allena thenna för Gud lätta, men för menniskjors ögon nästan omögeliga, dock lyckeliga Actionen, hwilken skedde strax wid byn Zagarini, thär wi på wår sida, sedan the sjuke och the som brukades til wåra Regements styckens dragande woro afräknade, intet kunde utgjöra öfwer 1000 combattans, och wåre fiender efter alla fångars bekännelse werkeligen woro 2500 Ryssar, och öfwer eller inemot 4000 Litthauer. Hade wi ännu haft fyra eller fem hundrade Man mera Cavallerie, så hade knapt et enda ben af Ryssarne sluppit undan härifrån, medan Litthauerne redan sökte at igenom flygten sätta sig i god säkerhet.

På sjelfwa walplatsen blefwo liggandes öfwer eller under 600 Man af fienden, och på wår sida, Major Wrangel och Major Buckholts med 25 gemente.

Thessutan blefwo af fienden månge inhjälslagne af Bönderne, för byte skull, och af oss mycket få til fånga tagne,

emedan wåre Soldater woro alt förmycket förbittrade. Wi äröfrade hela theras bagage med 11 feltslangor af Metall, 11 stora fanor af them, som the hade uti Actionen, och uti wagnarne funnos inpackade 34 stora och kostbara fanor, med mera än 1000 andre stora och små fanor; samt en myckenhet af allehanda andra tropheer, såsom trummor, barditscher, kosteligit gewär och annat sådant mera, förutan mer än 6000 R:dler i reda penningar, med skjöna kläder, hwilka tillika med penningarne utdeltes på detachementet.

Öfwerste Clodt wille, at man strax skulle gifwa General Major Stuart kunskap härom igenom någon express; men jag tyckte för särdeles orsaker skull, at thet war tid nog til andra dagen, efter wi äntå then natten wille stå stilla uti byn Zagarini och intet släppa någon til Bauske ifrån troupperne. Öfwerste Posse, som uti Bauske kunde helt noga höra hela treffningen; ty thet war allenast något öfwer 2 mil therifrån, och hela dagen fick ingen then ringaste kunskap af oss, inbillade sig fullkomligen, at wi tå woro totaliter slagne, affärdade en express med et bref til General Majoren, och förestälte theruti, at han omögeligen kunde föreställa sig annat, än at Gud hade straffat oss med et stort nederlag, emedan han wäl i twänne timars tid hördt en nästan häftigare eld af Canoner och Musqueterie, än när Hans Maj:t gick öfwer Duna strömen, och alt in til aftonen icke fått then ringaste kunskap af mig, fastän Actionen intet kunde wara förelupen långt ifrån Bauske.

Här yttrade sig klart, thet som jag redan hade sedt förut af then tilskickade Instructionen. När General Majoren Stuart fick

thetta brefwet, begynte han mycket consternerad at gå af och an uti sin kammare, kastade sig på sin säng och steg åter med pustande op, utbristandes änteligen i thesse orden: Jag ligger här som en krympling, och kan intet komma utur kammaren; så går thet til, när man intet sjelf kan gå åstad, utan måste skicka sådane pundhufwuden til wägs. Men jag skal betala honom, om jag är ärlig, och gjöra hans recommendation som han förtjent hafwer; ty sanfärdeligen tänkte han at bringa mig i största olyckan.

Andra morgonen fick Öfwerste Posse så wäl närmare efterrättelse, som bref af mig sjelf, med et annat til General Majoren, tå han strax åter afsände en express til Mitau, och intet förnögd med thet han in uti sit bref hade skrifwit, skref ännu utan på sedan thet war förseglat: Je vous announce une victoire entiere. Så snart General Major Stuart fick thetta brefwet, förändrades hans förra owillighet och ondska emot mig uti en så besynnerlig glädje, at til hwar och en som inkom, sade han strax: se hwad jag här hafwer; wisandes thet som war skrifwit på Fransöska utan på brefwet, och sägandes åtskilligt til mit beröm. Så går thet med oss menniskjor: sällan se wi, hälst i första begynnelsen, på sjelfwa beskaffenheten, utan döma strax efter lyckan eller olyckan, i synnerhet när wi sjelfwe tillägga oss något theraf, eller wilja skylla på andra.

Wi marcherade sedan öfwer Bauske til Mitau. Jag tog Öfwerste-Lieutenant Baner med Cavalleriet med mig förut, til at skynda them öfwer Bulderå-strömmen wid Mitau, innan han skulle gå up. När jag och Baneren kommo uppå Slottet, mötte

General Majoren oss uti salen och sade: Messieurs, je n'aurois point assez des Lauriers pour les jeter sur vous; hwartil jag swarade, at the så mycket mindre behöfdes, som wi intet mera hade gjordt, än wår underdånigste pligt, och at alt thet öfriga borde tilskrifwas Gudi allena. Härupå relaterade wi widare hwad som skedt war, och talte med honom om alt i hans kammare, til thess afton-måltiden war beredder, öfwer hwilken General Majoren med et glas win tildrack Baneren min skål, hwarwid han klappade mig på axlen och sade: här sitter en stor Fältmarskalk. Jag, som redan igenom mina wänner wiste alt hwad förut passerat war, tackade för skålen och swarade kallsinnigt: Ja, min Herr General Major, af sådant slags träpläga the gemenligen uthuggas: Ty jag hölt then Caracteren för aldeles intet undersam uti min Familia. Sedan tog jag et glas och drack hans skål igen, och efter ändad måltid budo wi god natt och gingo wår wäg.

Andra dagen begärte General Majoren en skriftelig relation af mig, huru alt war tilgångit, then han sedan sjelf wille bringa uti sin rätta form, låta trycka och öfwersända til Hans Maj:t, tå jag ock sjelf kunde skrifwa et underdånigt bref til Hans Maj:t, hwarwid han någorlunda gaf at förstå, at han wäl hade lust at först se thet, så at thet stämde öfwerens med relationen. Thertil war jag ock mycket willig och hade utom thess tänkt at gjöra thet, emedan jag gärna wille winna hans wänskap.

Jag upsatte therföre et underdånigst bref til Hans Maj:t af innehåll, at jag skattade mig lyckelig, at igenom en sådan Generals goda conduite hafwa haft lägenhet at med några flera

Hans Maj:ts trogne tjenare wisa min underdånigste pligt och trogne zele til Hans Maj:ts tjenst. Alle så wäl Officerare som gemene, hwilka med mig warit hade, recommenderade jag jemte mig sjelf i all underdånighet uti Hans Maj:ts Höga nåd, och i öfrigit beropade jag mig på then upsatta relationen. Thetta bref gaf jag strax öppit och renskrifwit General Majoren sjelf i händer, at thet öfwersända, och fant honom efter thess igenomläsande, mycket förnögder theröfwer.

Efter några dagar, sedan han hade låtit upsätta hela relationen efter sit sinne, och tå jag war hos honom til middagsmåltid, tog han mig uti sin kammare allena, wiste mig then upsatte relationen och sjelfwa brefwet, som han therjemte tilskref Hans Maj:t, uti the förpligteligaste termer för mig, som jag någonsin tänka eller önska kunde. Och som han war en sjuklig Man, och hade högst af nöden at bruka warma badet eller brunnen, bad han underdånigst om permission at förfoga sig tit, och recommenderade mig fram för alle andre, at förträda hans vices uti hans frånwaro. Jag kan ock wäl säga, at han sedan then tiden, så länge han lefde, aldrig betedt sig annorlunda, än som en redlig Man, emot mig. Jag åter, som war föga wahn at förhoppas några förmaner, fastän jag wäl märkte, at General Major Stuart handlade uprigtigt och utan skrymtan med mig, war för ingen ting mera rädder, än at General Major Stuart skulle få permission at resa bort, och at commendot öfwer Curland skulle anförtros Öfwerste Knorring uti hans frånwaro, tå jag wäl wiste och alt för mycket hade märkt, at jag skulle fått wärre än alt ondt sjelf på nacken. Ty at tänkte utan wänner eller andra essentialia

at uti en sådan hast springa så många äldre och meriterade Öfwerstar förbi, ansåg jag för aldeles fåfängt, efter the hade mycket flere och större wänner än jag; och häldre hade jag utwalt Påfwens skärseld, än at wilja stå Öfwerste Knorrings commendo.

Jag gick therföre til General Major Stuart, och bad enständigst, at om han finge permission at resa, han tå wille förskaffa eller sjelf gifwa mig också lof at resa til Swerige, hwarjemte jag förestälte orsakerne, hwarföre jag hwarken kunde eller wille stå under Öfwerste Knorring, och förmente at et sådant lof mig så mycket mindre kunde nekas, som jag redan hade allena gjordt alla Öfwerste tourer, och ingen af them med skäl kunde säga, at jag mer än the hade undandragit, eller sökte at undandraga min fatiguer och alt annat til Hans Maj:ts tjenst. Alt thetta gjorde jag uti et fast upsåt, hälre igenom et nådigt afskeds ärhållande aldeles quittera Kongl. Maj:ts tjenst, än någonsin blifwa så olyckelig, at stå under Öfwerste Knorrings commendo. General Major Stuart kunde på intet sätt finna obilligt thet jag honom sade, och som han twifwelsutan nu redan hade andra tankar om mig, än man förr sökt at inbilla honom, swarade han mig mycket höfligen och med förpligtande ord, at jag allenast skulle gifwa mig något litet til freds, om Hans Maj:t innan bemälte General Majors permission och afresa gjorde ingen förnögelig ändring för mig; så wille sjelf taga uppå sig at gifwa mig lof at resa hem til Swerige, hwarmed jag aldeles förnögder.

Ungefär en så lång tid härefter, som at bemälte General Major mycket wäl kunde hafwa fådt swar ifrån Hans Maj:t angående sin begärta permission, kom uti hans couvert et Kongl. Maj:ts bref til mig. Som han intet annat tänkte, än at något hugneligit för mig måste theruti wara, så gjorde han mig then ähran at komma sjelf til mig och med en glättig mine at gifwa mig thet, tå Majoren Mentzer af Sal. Öfwerste Pudbusches Regemente jämwäl satt hos mig i kammaren. Jag tackade och öpnade thet uti hans närwaro, tå innehållet af Hans Maj:ts bref bestod uti befallning at incorporera then afledne Öfwerste Pudbusches bataillon, som war uti Curland, i mit Regemente, och at föreställa Majoren Mentzer til min Öfwerste-Lieutenant, tå jag ock strax önskade Majoren lycka thertil, och General Majoren intet långt therefter åter for ifrån mig.

Jag tänkte nu mera på intet annat, än at gjöra mig färdig til min hemresa, hwilken för månge orsaker skull war mig högst angelägen, och wäntade med längtan, at General Majorens permission til bortresan skulle snart ankomma.

Öfwerste Knorring war imedlertid sysselsatt med, at utse rummen på Mitau Slott, thär han beqwämligast kunde logera, och at præparera sig at emottaga commendot uti General Major Stuarts frånwaro. Om jag rätt minnes, woro antingen brefwen redan utskickade, eller lågo the uti wårt Curiska Gouvernements Cancellie färdige at utskickas, så snart General Majoren hade sin permission, hwarigenom hwarjom och enom af Hans Maj:ts betjente anbefaltes, at uti General Majorens och Gouverneurens

Stuarts frånwaro ärkänna Öfwerste Knorring uti hans ställe, och wisa honom all lydno.

Jag, som nu mera bekymrade mig med intet, utan allena tänkte på min hemresa til Swerige, längtade efter intet annat än General Majorens permission, emedan jag war säker nog, at min skulle följa strax theruppå, och gladde mig uti mit hjerta, at jag efter så mycken utstånden förtretlighet och möda hade änteligen godt hopp at innan kort igen få se min Hustru och Barn, som, Gud wet, lågo mig swårast på hjertat, och at jag utom thes måtte komma i frihet at sörja något för mig sjelf, och eftertänka hwad jag widare til min nytta kunde bäst företaga. Ty jag war åter redan kommen på the tankarne, at jag dock aldrig hade något särdeles at wänta hemma i Swerige, och at jag kanske med större förmån kunde finna min lycka hos andre Potentater, som icke woro Swerige fiendtelige, och hos hwilka jag ej heller war aldeles okänder, hälst som ingen kunde förebrå mig, at jag i någon måtto härutinnan handlade emot min undersåteliga pligt, emedan jag ej ärnade begifwa mig uti någon mit Fädernesland och Öfwerhet fiendtelig Puissances tjenst. Jag sökte therföre intet annat, än at med goda wänner fördrifwa min chagrin, och roade mig gemenligen efter middagen med Herr Pehr Baner hos Secreteraren Meidens i Mitau, hwarest ock wi bägge altid åto, efter jag icke mera hade hwarken Kock eller Kokerska.

Tå jag en eftermiddag war sammastädes, kom Gouvernements Secreteraren Dipenbrok, som war mycket af mine wänner, och dageligen plägade sammastädes roa sig med oss, mycket glättiger in, hälsade mig af Herr General

Lieutenanten Stuart, som thet blefwen war, och öfwer gaf mig på hans wägnar Kongl. Maj:ts Fullmagt för mig til General Major, jämte et allernådigst bref af Hans Maj:t, uti hwilket mig nådigst anbefaltes, at antaga General Lieutenant Stuarts vices uti hans frånwaro, samt så wäl Gouvernementet som commendot öfwer Troupperne. Jag kan säkerligen säga, at jag häröfwer hwarken gladdes eller sörgde: ty på then ena sidan såg jag mig, i stället för at kunna komma hem, thet jag hjerteligen åstundade, betungad med mycket större beswär någonsin förr, och på andra sidan kunde jag intet utan med all underdånig tacksamhet ärkänna Kongl. Maj:ts nåd emot mig. Men om någon alteration häröfwer funnits hos någon menniskja, war thet wisserligen hos Öfwerste Knorring, som såg mig så aldeles oförmodeligen wara satt til hans förman, tå han intet annat tänkte än at blifwa min, och kan thet nästan omögeligen annat wara, än at thetta lagt then första fasta grundstenen til hans outsläckeliga hemliga hat emot mig; efter jag aldrig kunnat fördrifwa thet hwarken igenom all wälment wänskaps bewisande, uprigtigt handlande med honom, många små sakers förbigående, eller mer än stort tålamod uti thet jag ofta intet borde tåla; Jag kan så mycket säkrare säga thetta, som jag wil taga hans egit samwete til witnes, om jag någonsin förolämpat, eller i någon måtto sökt at förolämpa honom, förr än skammen, som man på Swenska plägar säga, begynte genom hans wållande at gå på torra landet, tå jag änteligen nödsakades, at förswara min egen ära emot honom och hans oförswarliga upförande, som härefter intet otydeligen wisas skall.

General Lieutenanten Stuart öfwergaf mig altså hela sitt commendo, och begaf sig i HErrans Namn på sin resa, tå jag wid hans utresa bewiste honom alla uptänkeliga äretekn. Han war nu borta, och jag uti hans ställe qwar. Alla ännu förhanden warande penningar hade han til sista halfören utassignerat, och i Magazinet war knapt för Soldaterne fem dagars underhåll. Som jag märkte thetta förr än han afreste, så underlät jag intet at föreställa honom thet; men swaret war, at han icke heller hade funnit någon för sig, och hade dock måst föda sig, så skulle jag ock gjöra, och twiflade han intet at jag ej skulle wara rådlös härutinnan.

Här war för mig intet annat at gjöra, än åter lita Litthauen til, som til en stor del hade redan warit wår spiskammare, och hade jag i alt så mycket friare händer, som hwarken Ryssarne eller Litthauerne, efter Actionen wid Zagarini, widare sökte något hand-gemäng med oss, utan wi lefde en lång tid therefter tämmeligen fredligt oss emellan, så at jag både utur Curland och Litthauen lät indrifwa thet som för oss högstnödigt war; och ej heller tänkte at incommodera them uti Birsen, emedan jag såg alsingen lägenhet at med någon förmon kunna winna thet aldraringaste af them. Och fastän Litthauerne som oftast låddes, som hade thet sökt något särdeles uppå oss, så war thet dock uti sig sjelf ingen ting, undantagandes en endaste gång, tå the inunder Mitau genom wagtens försummelse oförmodeligen togo wid pass et par 100 hästar ifrån oss.

Jag wil härefter gå alla små saker, som aldeles intet höra til saken, förbi, och för korthetens skull allenast tala om thet, som är wärdt at anmärka.

Som Ryssarne hade thet andra året satt sig nog fasta uti Birsen, och jag från alla orter fick säker kunskap, at förutan the andre kring oss swäfwande Litthauerne, Fursten Wisniowitski ärnade sig them til hjelp med 1000 Man reglerade Trouppar af Infanterie och Cavallerie; så begärte jag å nyo någre Trouppar af General Frölich utur Riga til hjelp, hwilke skickades mig med Öfwerste Stakelberg. Sedan samlade jag alla Troupper, them jag utom the högstnödwändige Garnisoner kunde uttaga, tilsammans räknade något öfwer 3000 Man, gick i wårtiden med them in uti Litthauen, och satte mig änteligen wid Wobolnick.

Här fick jag weta, at Fält-Herren Sapieha war med sit folk, til ungefär något öfwer 4000 Man, uti anmarche at conjungera sig med mig. Thessutom hade jag ock nödwändigt at förrätta i Mitau, lämnade therföre tå warande Öfwerste Stakelberg med alla öfriga Trouppar och stycken uti Wobolniki, hwarest han skulle afbida min återkomst, och tog en 400 Man Cavallerie med mig til Mitau. Sedan jag thär uppehållit mig några dagar, til at uträtta thet jag hade at gjöra, och intet widare fick höra af Fält-Herren Sapiehas ankomst, wille jag ej heller längre blifwa borta ifrån Troupparne, utan begaf mig på återwägen, och tog första nattlägret i Bauske. Andra middagen kom en express ifrån Fält-Herren, som berättade, at han med sit folk redan war i Curland, och til qwällen skulle stå wid gemäuert Hof: Thetta slags folket wille jag intet gärna hafwa uti Curland, emedan jag

wäl kände theras manere; begaf mig therföre strax med någre Officerare at möta honom, och persuadera honom at taga wägen genom Litthauen til Wobolnick, hwarest jag wille möta honom, hwilket ock skedde tredje dagen ther efter, tå han förfogade sig therifrån til Janitski, och jag mig til mina 400 Ryttare uti Bauske.

Knapt war han ankommen til Janitski och jag til Bauske, förr än jag andra dagen therefter fick en express med en sedel af honom, hwaruti berättades, at Försten Wisniowitski war med hela sin magt, ibland hwilken funnos många reglerade trouppar, i full anmarche at angripa honom, hwarföre han för Guds skull bad, at jag wille skynda mig honom til hjelp. Jag war icke heller sen, utan marcherade strax med mina fyra hundrade hästar åt Janitski til honom, och när jag tit kom, hade han ingen annan efterrättelse, än at någre af the Sapiehiske fouragerare woro borttagne, och at Bönderne hade berättat at sådant skedt af Wisniowiskis folk, utan någon annan säkerhet, så at jag andra morgonen bittida åter ärnade mig öfwer Bauske til Wobolnik, efter thet war närmast, och Fält-Herren skulle gå samma wäg, men igenom Litthauen.

Imedlertid hände, at en Litthausk Adelsman, som hölt med Fältherren, berättade mig, at han hade wiss efterrättelse, thet twå eller tre fiendteliga compagnier uppehöllo sig uti qwarter uti en by intet långt ifrån Lincko, som låg 3 mil ifrån Janitski, och at om jag allenast kunde bringa Fältherren at gifwa 2 eller 300 af sina bästa Polackar, och jag wille gifwa 50 Swenske thertil, wille han så wisa them wägen, at han hoppades innan dager

wara med wäl förrättad sak tilbakas igen. Thetta alt såg jag rätta gärna, efter jag åtminstone kunde inhämta widare kunskap, öfwertalte therföre Fält-Herren at gifwa en Officerare, på hwilken han sig mycket förlet, med et godt partie, och jag gaf med Major Lorens en troupp Swenske thertil, sedan jag försedt honom med mine particuliere ordres. Ty at häfwa Compagnierne war fåfängt, emedan jag kände theras flygtighet; men jag wille hafwa kunskap; hwarföre jag högst recommenderade honom at skynda sig, och om mögeligit wore, andra morgonen innan solen gick up, antingen sjelf eller igenom någon säker utskickad låta mig weta alt thet han imedlertid kunde förnimma. Ty om Wisnowitski å färde war, måste thet snarast förnimmas från then sidan. Sedan jag någon stund hade talt med Fält-Herren, gick jag uti mit qwarter. Om natten härpå sant thetta utskickade partiet för godt, at ingen half mil ifrån Linko sitta af och låta sina hästar något beta. Så snart dager blef suto the igen up, til at marchera längre, och woro intet långt komne, förr än the blefwo uti gräset och daggen warse, at ungefär 30 eller 40 hästar hade warit in emot them til at recognoscera, och wändt något snart tilbakas igen, hwaruppå the i hast satte efter them och blefwo warse thet fiendteliga partiet, men kunde ej inhämta någon mera af them, än twänne Tartare, som inemot Linko i rännandet stupade med sina hästar, tå the i thet samma sågo på andra sidan om Staden stora trouppar uti Fältet upstälte uti en ordre de bataille, och fingo höra af fångarne, at thet war Wisnowitski. The skickade fångarna som hastigast til Fält-Herren Sapieha tilbakas, och kommo så sagteligen efter. Imedlertid hade Försten Wisnowitski

fåt kunskap, som skulle jag med 1000 Man Cavallerie wara kommen til Fält-Herren, och at wi bägge woro redan uti full marche at angripa honom, til hwilken ända han ock redan stod i bataille, hafwandes tagit förenämde partie för wåra förtråppar. Wisserligen skrämdes wi tillika å bägge sidor så högt, at wi sökte at undgå alla blodsutgjutelse, fastän Wisnowitski war kommen uti et fullt upsåt at häfwa Fält-Herren Sapieha, som ock lätteligen kunnat ske, om Wisnowitski icke hade fått kunskap, at jag redan med så mycket Cavallerie hade stött til Fält-Herren, och at wi gingo emot honom.

Så snart bägge fångarne kommo til Fält-Herren, skickade han strax til mig och bad at jag wille komma til honom, efter han hade något särdeles at säga mig. Jag, som ännu låg oklädder på sängen, swarade: ja strax. Men knapt war hans bod borta, förrän han sjelf, mycket allarmerad, steg til mig i kammaren och sade på Fransöska: Monsieur, dans le moment le Prince Wisnowitski viendra nous rendre visite. Jag åter swarade häruppå: que Votre Excellence ne s'alarme point, & quelle aye un peu de patience, mes gens sont deja tous prets & à cheval sur le marchè, il m'accordera au moins le tems a mettre ma culotte. Men Fält-Herren, utan at säga något widare, for som hastigast ut igen, jag war ock snart färdig til häst, tå jag sökte Fält-Herren uti hans qwarter, til at få weta hwarifrån thesse tidender kommo. Men han war redan borta, och alle hans trouppar upstälte i fältet. Jag red ock til torget, och drog tillika mine thär upstälte trouppar ut thit Fält-Herrens stodo. Tå jag änteligen råkade honom, förnam jag hela saken, och at Wisnowitski hade wid Linko, som war

wid 3 mil ifrån oss, stådt en ordre de bataille: ty thet utskickade partiet war ock redan tilbakas kommit. Jag fant ingalunda rådligit, at engagera oss med fienden eller upsöka honom, som war så mycket starkare än wi, utan förfogade mig tillika med Fält-Herren öfwer Bauske åt Wobolnick til wåra andra trouppar. Försten Wisnowitski war å sin sida jämwäl glad, at wi intet kommo på honom, och tog en annan wäg på wår högra sida in åt Litthauen.

Wi kommo til Wobolnick, thär wåra trouppar stodo, och sedan resolverade wi oss at upsöka Försten Wisnowitski, som intet stod långt ifrån oss. Wi gjorde åtskillige marcher efter honom längre in i Litthauen, ther han allestädes gick undan för oss, och altid utwalde til sit stånd fördelagtiga ställen med moraster omgifne, på hwilka han dock intet widare förlet sig, än at han altid gick undan för oss, när han såg at wi wille nalkas honom.

Wi kommo änteligen til Rockof, hwarifrån wi ungefär hade 2 eller halfannan mil thit som Försten stod, och som andra dagen en stor bönedag war för oss, stodo wi then dagen thär stilla. Efter predikan, tå jag wille gå til Fält-Herren, fick en nyss ankommen från Druin se mig, och sedan han hörde hwem jag war, sade han at wid Druin wore något särdelels at gjöra, emedan ther stod en hoper af Oginskis folk i största säkerhet, och aldeles intet fruktade. Jag gjorde mig först wäl underrättad af honom om altsammans och fant så sjelf, at thet war en gjörlig sak om han rätt begyntes och rätt utfördes, men igenom Swenska trouppar war thet omögeligit: ty Druin war öfwer 30

mil ifrån oss. Jag gick therföre til Fält-Herren och förestälte honom, at thetta kunde ställas i wärket, allenast han wille thertil gifwa 600 Man af sina bäst beredne och mäst resolverade Polackar, som wille följa then methode, som jag ärnade föreskrifwa them. Fält-Herren war i förstone mycket swår, efter han altid wille at några Swenska trouppar, på hwilka han sig allena förlet, skulle gå med; Men jag remonstrerade honom omögeligheten, at kunna på det sättet reussera, emedan hela thet partiet allestädes måste gifwa sig ut för Wisnowitskis trouppar, som woro af honom sände til Druin, och således söka at öfwerraska the fiendtlige. Thet oagtat kunde han dock intet resolvera sig, til thes jag hade alt noga förestält Starosta Winski Zawissa, och huruledes man sig förhålla måste. Thenne, som war en resolverad Man, bewekte icke allenast Fält-Herren, utan tog ock sjelf på sig at föra samma partie, så at thetta partiet andra morgonen för dager gick ut, utan at någon af wår Armeé tänkte annat, än at the skulle gå förut at recognescera thit som wi ärnade följa efter med Armeen.

Imedlertid hade wi redan kunskap, at Wisnowitski åter war upbruten, och wände sig åt then Birsiska sidan. Wi bröto ock andra dagen tidigt up, och wände oss åt samma sida tilbakas, til at se om wi icke kunde råka honom uti marchen. Thertil felades intet annat, än wägwisaren, som förde oss en galen wäg, så at wåre förtrouppar allenast med möda kommo uti thet sista af Hans Arrier-gardie, och fingo några bagage wagnar och fångar, i stället före at wi eljest efter åstundan hade kommit midt uti hans

marche; Men han slapp utan stor skada undan, och satte sig med alla sina trouppar under och kring om Birsen.

At följa honom widare war fåfängt, och at angripa honom under Birsen, thär han hade fådt til hjelp alla Moscowiter som lågo ther uti, war aldeles orådligit. Wi blefwo therföre ståndande uti thet Upitiska, i en Stad ther Litthauerne pläga hålla theras sammankomster, emedan Fält-Herren war sinnader at ther uprätta en confœderation för Konung Stanislaus, hwilket skedde, fast jag strax ansåg henne af ringa wärde, och intet längre bestånd än wi ther drögde. Wi marcherade sedan til åtskilliga andre orter, endast til at underhålla wåre trouppar, och at bringa then Litthauske Adelen på Konung Stanislai sida.

Som wi nu en tämmelig tid icke hade hördt thet ringaste af wårt til Druin utskickade partie, begynte så wäl Fält-Herren som jag, at blifwa bekymrader therom, emedan redan fjorton dagar woro förflutne, til thess änteligen en express med bref ifrån Starosta Minski ankom, hwari berättades, at alt hade wäl aflupit efter thet förut fattade projectet; at the wäl förbikommit alla fiendtliga posteringar, ätit och druckit med them; och surprenerat the wid Druin stående, slagit och tagit många Officerare med gemena til fångar, med, Gud wet icke, hwad mera underwärk som the hade gjordt, ty thet war en owanlig sak för them: men at the hade måst gå på andra sidan Duna-strömmen igenom Lifland til Riga tilbakas, och therifrån til Mitau, hwadan the intet kunde komma til oss utan någon succurs, emedan Wisnowitskis reglerade trouppar, som woro wid Birsen, hade kunskap om them och passade uppå them.

Mycket glad blef jag häröfwer, tog strax et godt detachement Cavallerie til mig, gick sjelf til Mitau, och förhalp så thesse wåre Sapiehiske, som hade hållit sig så wäl, til wår Armée tilbakas.

Medan alt thetta förelop, hade et annat utskickat Sapiehiskt partie så när fått then Ryska Residenten hos Oginski, om hwilken the hade kunskap, til fånga. Han slapp neppeligen undan emellan theras händer, och lemnade desse Sapiehiske sit bagage och sina skrifter til rofs; ty the tänkte til största delen mera på bytet, än at fånga honom. Ibland desse skrifter fants et bref til Oginski ifrån Biallozor hans Resident wid Ryska Håfwet, skrifwit ifrån Lägret för Narva, uti hwilket han lät honom weta, at han änteligen med största möda hade kunnat beweka Hans Czariska Maj:t, til at åter skicka Prins Wisnowitski och honom 5 eller 6000 Man til hjelp, med en Commissarius, som skulle mönstra Litthauerne och tilse, om Försten Wisnowitski och han Oginski hade efter deras låfwen sine 15000 Man, hwartil the undfått penningarne, complette tilsammans. Thesse auxiliar trouppar skulle innan kort stöta til honom wid Duna strömen, och begärte han, at the med them förenade, en gång skulle alfwarligen gå löst på then lilla näfwen full Swenske, som woro i Curland, och aldeles fördrifwa them thärutur, efter the altid hade warit så mycket brydde af them, eljest skulle man ewigt hålla Litthauerne för & cætera &c. &c. Sådane woro hans expressioner i brefwet.

Sedan jag hade läsit thetta brefwet, och intet fant rådeligit at angripa Wisnowitski under Birsen, wände jag hastigt tilbakars

med Fält-Herren til Janitski och then Curiska gränsen. Fält-Herren med thess trouppar och en del af wåra lät jag blifwa wid Janitski, och jag sjelf gick til Mitau, samt utspridde, at jag wille förlägga troupparne något commod och nära tilsammans, på thet the måtte något hwila sig af then mödosamma marchen, hwarigenom jag mente at kunna låcka ut Försten Wisnowitski emot oss, förr än flere Ryssar kommo til honom.

Försten Wisnowitski tog thenna wår hastiga återmarche för en rädhoga, och emedan han war sinnader at med eftertryck företaga något emot oss, beslöt han, at taga alla Ryssarna med sig utur Birsen, och thäremot lägga ther in 800 Man af sina egna trouppar med en Öfwerst Lieutenant til Commendant, samt sedan så wäl angripa Slottet Selborg, uti hwilket en liten Garnison ifrån Riga war, som ock söka conjunctionen med the öfrige ankommande Ryssarne. Han gick altså som fortast för Selborg, och lemnade Crispin med et tämmeligit starkt detachemente af Litthauer under Birsen at observera oss.

Så snart jag förnam thetta, samlades alle wåre och Fält-Herrens trouppar i största hast wid Janitski, thit jag ock strax kom, och fortsatte wår marche igenom natt och dag til at undsätta Selborgs Slott.

Här måste jag något litet uppehålla mig med et särdeles märkeligit och undersamt himmelstekn, som skedde om ljusa dagen wid pass klockan 6 emot aftonen then 19 eller 20 Julii år 1704, tå thenna wår marche påstod. Wi woro wid middagstiden komne til Salaten, emellan hwilken och byn Zagarini then förr omtalte lyckeliga Actionen året tilförene hade stått; hwaräst wi

til emot klockan 5 hwilade oss, och sedan läto slå förgaddering til marchens fortsättjande. När alt folket war tilsammanskommit och stod färdigt til marchen; uptände sig på himmelen en klar eld, lika som et stjerneskott om nätterna plägar utse. Thetta gick nästan från Sudwäst uti Sudost, och blef altid större på then framgående ändan in til storleken af en stor bombe eller granate, gaf ock et äfwen sådant ljud som et starkt brandrör ifrån sig, medan elden stadigt ifrån första ändan, ther thet begynte, in til ther thet lyktade, blef ståendes som en klar lysande stråle; hwilket wäl warade öfwer 2 och in til 3 minuter wid solskin och aldeles klar himmel. När elden ändades, hördes af oss intet stort mera, än et sådant ljud, uti hwilket en raket, som är utan något slag, plägar ända sig; Men så långt ock på samma ställe som elden förr stådt, blef ingen rök, utan et långt smalt moln, ståendes nästan til anseende som en mycket lång och tjock faselig orm eller drake, utan at röra sig af stället; och förändrades främsta ändan, som syntes lik et hufwud, uti åtskillige grymme djurs widt upgapande läte, medan thet på åtskilligt sätt skiftade sina färgor, blef ock wäl en half tima ståendes, til thess thet genom et stort swart och mycket tjokt upkommande måln med hela himmelen betäktes. Wi tykte, at thet war oss mycket när och lågt på himmelen; men likawist hafwer thet synts öfwer hela Litthauen, Curland, Lifland och Estland, ock uti Ukraine, med then skilnad, at somligstädes lika som mycket starke Canonskott allena hördts, och på andra ställen, såsom wid Selborg, så wäl åtskillige starka salvor af musqueterie, som ock hårde Canonskott.

Wi begynte at fortsätta wår marche igenom natten, men sedan wi kommit öfwer Mus-strömen öfwerföll oss et så tjokt och faseligit mörker, at wi intet kunde gå utur stället, utan måste lägga oss neder på samma plats, thär wi stodo när mörkret kom öfwer oss, och blifwa thär liggande til dagningen. Ty större mörker hafwer jag ännu aldrig sedt, fastän thet war en sommar-natt och nästan midt uti Julii månad, hwilket ock skedde utan något dundrande eller regn, som dock så tjocke och swåre måln otwifwelagtigt pläga förra med sig.

Andra morgonen, så snart dager wardt, fortsatte wi wår marche både med Cavallerie och Infanterie igenom natt och dag, och uppehöllo oss intet längre än några timar, antingen om dagen eller natten, tå hästarne nödwändigt måste beta, och folket äta och såfwa et par timar; hwilket alt så mycket lättare skedde, som jag icke tror at en endaste menniskja ibland alla the Swenske troupparne war at finna, som icke af alt sit hjerta åstundadade at komma ihop med fienden. Wi råkade ock intet långt ifrån Birsen på Crispin och togo bort hans hela bagage.

Försten Wisnowitski war imedlertid så säker om, at jag med Fält-Herren stod i Curland och Refraicher qwarteren, at han icke allenast med lögn och ifwer i ansigtet straffade åtskillige, som kommo til Dünen och Selborg och berättade annorlunda och sanningen, utan ock wille sätta them såsom af mig utskickade Spioner i arrest.

Imedlertid kom jag om natten emellan d. 24 och 25 Selborg på ungefär 2 mil nära, och fruktade för ingen ting mera, än at the wåre för min ankomst skulle capitulera, lät therföre med twänne

stycken skjuta Swänska lösen, til et tekn at jag wille komma them til hjelp, hwilke styckeskott dock intet för strömens brusande skull hördes i Slottet, men wäl af fienden som stod utanföre.

När sålunda förnams, at wi aldeles oförmodeligen woro redan så nära, och at thet war ment med alfware, bröt fienden i största hast up samma natt, så snart wår lösen war hörder, med alt sitt folk ifrån Selborg, marcherade 3 mil längre Dunen upföre til Jacobs-Stad eller Slabodden gent emot Creutsborg, och satte sig thär uti et läger.

Tå Selborg således war befriat, hinte wi något efter middagstiden thit, och måste blifwa thär öfwer natten för wårt uttröttade folks skull. Jag ärnade wäl ännu samma afton, at lemna alt bagage under Selborg, sätta alt Infanteriet på hästar och igenom natten gå fort, så at jag i dagningen kunde wara fienden på halsen; men Fält-Herren Sapieha kunde intet hålla thet han mig låfwat hade, at skaffa mig alla sina trouppars bagage hästar, ty hans folk wille ingalunda samtycka thertil, och altså blef thet tilbakas.

Andra morgonen wille jag först emot middagen marchera ut, efter jag måste skrifwa med påsten. Och som jag satt och skref, hördes et mycket starkt canonerande uti fiendens läger, hwaruppå någre Officerare kommo in til mig, och sade sig af Curländarne hafwa hördt, at sådant skedde for then ankomne Ryska succursens skull, som redan war tilstötter; hwaruppå jag allena swarade, at then som af oss bägge skjöt sista frögdeskotten, skjöte them bäst, och at jag hade ingen tid widare

at tala, efter jag gärna wille snart sluta mina bref och så strax marchera; the skulle allenast hwar och en förfoga sig til sit folk, efter jag redan lät troupparne rycka ut.

Emot middagstiden woro alle wåre trouppar uti full marche åt Jacobs-Stad, thär fienden stod, och gick wår marche mycket wäl och fort, efter alt wårt bagage war efter oss. Wi kommo fiendens Armee, som wärkeligen hade fått til sig then Ryska förwäntade succursen med Oginski och flere Litthauer öfwer 6000 Man, på en god half mil när, och sedan närmare förr än the wiste thet ringaste af oss: Ty the kunde omögeligen, efter theras med Ryssarna skedde conjunction, inbilla sig, at jag hade hjerta nog at angripa them; emedan the hade noga kunskap af Curländarne, at jag ej kunde hafwa mycket öfwer 3000 Man Swänska hos mig, och Fält-Herren Sapiehas folk skattade the emellan 3 och 4000 Man, hwilke mycket litet æstimerades af them

När wi kommo fienden uppå en god half mil nära, och hade marcherat igenom idel skog och bergagtig wäg, fant sig just strax wid wägen en mycket hög kulle, på hwilken åtskillige af wårt följe redo up, och när de kommo therifrån til mig, berättade, at man ifrån then kullen kunde grant se hela fiendens läger. Jag, som högeligen åstundade thetta, gaf strax ordres, at alle troupparne såsom the stodo skulle stanna och til widare ordres blifwa ståndande, samt red imedlertid up på förenämde kulle, tå jag icke allenast med ögonen klart såg fiendens läger, utan ock märkte, sedan jag sedt igenom en hos mig hafwande tube, icke thet aldraringaste allarm hos them, utan alt stilla och

månge som kommo in med fourage buntar. Imedlertid kom Fält-Herren ock på samma kulle til mig. Jag berättade hwad jag sedt, och gaf honom tuben til at se, hwilket han gjorde; och sedan han therigenom hade litet sedt, ändrade han sig något i ansigtet, gaf mig tuben igen och sade på latin: valde magna linea est. Jag åter såg honom i ansigtet och swarade med smått löje: Deus tamen est major, satte mig sedan på min häst, red til wåra trouppar tilbakas, och hinte knapt främst för them, innan Fält-Herren, som följde mig på foten, kom til mig och sade på Fransöska: Monsieur, que voulés vous faire. Jag swarade: Votre Excellence, il n'y a rien á marchander ici, il faut que nous les allions attaquer, mais ayons seulement un peu de patience jusqu'a ce que je pourrois avoir mon monde en ordre; tachés en meme tems a ranger les votres, hwilket han ock, til sina trouppar ridandes, efter min begäran gjorde.

Jag, som then dagen hade marcherat wänster af efter wanligheten, på thet alle troupperne skulle utstå lika fatigue, skickade strax til wårt Avant-gardie, som commenderades af Öfwerst-Lieutenant Mejerfelt med någre 1000 Man både Cavallerie och Infanterie, at han til närmare ordres intet skulle gå utur stället, och så drog jag uti marchen hela högra flygelen, som han i ordre de bataille borde stå, fram för wänstra flygelen igen, emedan jag mäst förlet mig på högra flygeln, som redan hade haft lyckelige Actioner med fienden, och wänstre flygeln mäst bestod af thet ifrån Riga med Öfwerste Berent Otto Stakelberg til mig komne Manskap, hwilket i Litthauen ännu icke hade frästat någon fiende: hälst som wi emellan fienden och

oss ännu hade twänne defileer för oss, och ingen liknelse war, at på annat sätt än uti colomne kunna komma på honom.

Thetta war knapt fullbordat, förr än wi åter begynte at fortsätta wår marche; tå Fält-Herren å nyo kom til mig och frågade, hwarest jag wille hafwa honom och hans folk; Jag bad honom blifwa oss något på sidan, til thess han sågo at wi fingo lägenhet at upställa oss uti en linea och front emot fienden; tå han sedan kunde af sit folk formera then andra lineen bakom oss. Jag bad therjämte, at the ingalunda skulle komma uti wår linea, förrän fienden näst Guds hjelp wore slagen, på thet the ingen confusion måtte förorsaka ibland wåra trouppar: men när fienden wore på flygten, kunde the gå oss förbi och sätta efter fienden, emedan the woro mycket snabbare til häst än wi. Fält-Herren klappade mig på axlen och sade: voila justement pour nous, contés Monsieur, que nous ne vous delaisserons point, och red ther med ifrån mig.

Jag hade imedlertid sändt ordres til Avant-gardiet, at the skulle marchera mycket sagta, och til thet aldrahögsta intet gå längre för oss, än högst 7 eller 800 steg tå imedlertid Öfwersten Stakelberg kom til mig och sade, at han wille gå til Avant-gardiet, på thet alt måtte ske så mycket bättre efter min wilja, och jag så mycket snarare få weta hwad å färde war. Thet war wäl intet hans post at gå med Avant-gardiet, emedan han näst mig commenderade och borde wara hos Infanteriet, som then endaste Öfwersten jag theraf med mig hade: men jag lät thet dock ske, efter jag mycket förlet mig på honom, och tänkte

at när thet wärkeligen kom til någon Action, skulle han åter förfoga sig til sit rätta ställe.

Bemälte Öfwerste hade intet länge warit borta ifrån mig och hos Avant-gardiet, förr än han skickade til mig och begärte någre stycken, emedan 2 a 3000 Litthauer stodo för oss på et pass och sökte at disputera thet. Jag skickade strax styckenen, och red sjelf förut til at se hwad som stod at gjöra, och när jag kom thit såg jag, at thet war en passage, som wäl hade stådt til at disputera; men tå Litthauerne sågo wåra stycken, öfwergåfwo the thet snart, hwilket the ock gjorde med ännu twänne andre nästan lika sådane passager, när wi kommo för them; ty the wille wänta oss i fältet wid Jacobs-Stad, thär the alle stodo upstälte, fastän något öfwerilade af oss, efter the tå ingalunda hade wäntat oss, hwilket wi fingo weta af åtskillige i hast tagne fångar.

Sedan alt thetta skedt och jag med alla troupparne war lyckeligen kommen öfwer defileerne, stälte jag alla wåra trouppar efter mögeligheten uti en front och linea utan luckor, och Fält-Herren likaledes bak efter oss, tå imedlertid Öfwerste Stakelberg aldeles emot min wilja och ordres fördjupade sig med Avant-gardiet så wida in emot fienden, thär han stod uti full bataille, efter Litthauerne som warit för passen, sökte allena at locka honom längre fram, at han hwarken såg något råd at emotstå fienden med så litet folk som han hos sig hade, eller tordes wända honom ryggen, at åter komma til oss. Han skickade altså båd på båd til mig, at jag skulle sända honom mera trouppar til secours, emedan han war så mycket exponerader. Jag swarade åt alla hans utskickade; han skulle

hafwa blifwit wid mine ordres, så hade han ingen nöd haft, han får stå sit kast, och jag skickar honom ingen Man; ty för hans hitsighet skull wil jag intet wåga Konungens folk, bad honom gjöra sit bästa, så skulle jag innan kort wara honom nära nog. Guds nåd och icke blinda lyckan, then wi menniskjor tokugt nog pläga alt tilskrifwa, fogade alt så, at fienden lät honom stå orörd med sit hos sig hafwande Avant-gardie, wid pass en half tima, thär the dock uti få minuter för wår ankomst hade kunnat upswälja honom med alt hos sig hafwande Manskap.

Imedlertid nalkades jag med the öfriga troupparne så nära intil honom, at han icke mera kunde hafwa någon orsak at frukta: ty fienden gick intet på oss, utan wi på fienden löst. Wårt Avant-gardie blef altid med en god contenance och fiendens tillåtelse stilla ståendes, och Öfwerste Stakelberg kom, tå jag war honom nära nog, til mig tilbakas, tå jag åter sökte at bringa alt i en rätt ordning, emedan wi för et morast skull, som oförmodeligen påråkades af wår högra flygels Cavallerie, woro något komne i oordning. Jag wille, at Öfwerste Stakelberg skulle förfoga sig igen til sit Infanterie; men han bad at få blifwa wid Cavalleriet af högre flygelen, hwilket jag ock efterlät: tå han mycket påskyndade at gå på fienden löst, och sade at thet eljest blefwo försent, så at jag förorsakades at swara honom med owilja: Jag beder eder för Guds skull lät mig få rå, I skolen komma tids nog. Sedan alt war i ordning, lät jag först sjunga: I HErranom står wår hjelp och tröst til ända, och befalte sedan Infanteriet midt uti och Cavalleriet å bägge flyglarne at uti en linea sagteligen avancera emot fienden, som stod i bataille, och

för allting at wäl taga wår linea i agt, så at ingen kom therutur, antingen fienden stode eller wek undan, begaf mig therpå til wår wänstra flygel, at ock bringa then i god ordning: ty wi stodo uti en små skog, som allestädes war wäl at igenom komma uti fronte. Men wi kunde intet wäl se at observera wår linea; för hwilken orsak jag hade befalt piquenerarne at högbära sina pikar igenom buskarne, på thet linean så mycket bättre måtte i agt tagas. Jag war intet långt kommen, förrän jag fant en stor lucka nästan midt uti Infanteriet af högra och wänstra flygelen; men til en stor lycka blef jag warse Majoren Danckwart med alt Cavalleriet af Avant-gardiet, som hölt et stycke fram för denna luckan och närmare emot fienden, hwilken jag strax sände ordres at sätta sig uti thenna öpningen emellan wårt Infanterie. Knapt war thetta skedt, förrän jag fick höra åtskillige salvor på wår högra flygel, tå jag ock strax med största hast begaf mig thitåt. Jag kom strax til yttersta leden på högra flyglen af wårt Infanterie, som war uti sin ordenteliga anmarche på fienden. Men hela wår högre flygel af Cavalleriet war aldeles borta på en 50 hästar när, hwilke Rytmästar Tiesenhusen commenderade, och woro än qwar, men them förutan syntes inga, utan et godt stycke på wår höger någre dispenderade Ryttare, som i fullt lopp gingo tilbakas, medan någre salvor ännu hördes et godt stycke ifrån oss på wår höger, dock strax theruppå twärtystnade och alt stilla blef. Så snart Öfwerste Stakelberg hade kommit mig utur ögonen, hade han welat handla efter sit egit hufwud, och mente kanske, at fienden icke skulle hålla stånd, så snart han fick se honom, utan genast gå undan för honom. Han hade therföre, så

snart jag begaf mig åt wår wänstra flygel, tagit hela högra flygelen af Cavalleriet, gådt ifrån Infanteriet och löst på fienden; men så fort som han war ankommen och begynte med Cavalleriet at träffa med fienden, så hastigt måste han ock gå tilbakas, och hwarken såg eller hörde jag något mera til hela denna flygelen som han förde, förrän fienden genom Guds nåd war aldeles öfwer ända kastad; tå bemälte Öfwerste kom til mig och sade: il faut avouer, que l'Infanterie est une muraille, hwartil jag swarade: Oui, mais il auroit fallu rester auprés de nous.

Tå således alt wårt Cavallerie af högra flygelen war borta ifrån oss, frågade jag, om aldeles intet Cavallerie war qwart, tå mig swarades: ingen utan Tiesenhusen med 50 hästar, hwilke jag strax lät sluta an til Infanteriet, och så avancerade på fienden. Wi woro komne tå utur buskarne och på samma fält, thär fienden stod upställd, et godt styckeskott ifrån fienden. I thet samma fingo wi se, at en stor hop af fiendens wänstra flygel, som stod emot wår högra, begaf sig med rännande, sablarne i händerne och et stort skri åt wår wänstre flygel, som för buskarne intet kunde ses af oss, så at Öfwerste Lieutenant Mentzer, som hölt hos mig, sade: Gud wet, huru thet står til på wår wänstra flygel, ty the höras intet, och största forcen af fiendens wänstra flygel ränner ther åt. Jag swarade härtil: än hafwa the, näst Guds hjelp, ingen nöd, ty wi höra inga salvor, Gud gifwe thet stode intet wärre med Cavalleriet af wår högre flygel, som Stakelberg således fört til wägs! tå Mentzer åter swarade: Gud wet hwart han skulle löpa. Thetta war knapt uttalat, förrän salvorne på wår wänstra flygel begynte skarpt at gå, tå jag ropade: Gudi ske lof!

än lefwa the, låter oss ock nu avancera något fort på thet Ryska Infanteriet, som står för oss. Gemene Soldaterne bådo, at the skulle få löpa på fienden; men jag hölt them med möda uti en lagom anmarche, med gewäret fram för sig, och altid snart färdige at kunna lägga an[.] Wår wänstra flygel begynte redan med alfware at drifwa fienden, och kom så långt för buskarne på fältet, at han så wäl som then för honom fortgående fienden kunde ses, tå Infanteriet af wår högre flygel begynte blifwa helt otåligt, sägandes: thet är skam, wi komma til ingen eld, låter oss löpa på fienden, hwartil jag swarade: Nej, kära barn, I skolen intet löpa, utan gå löst på honom och hålla er ordning, gifwen eder til freds, jag skal uti god tid nog hjelpa eder til wägs. The twänne Regementer Muscowiter til fot, som stodo för oss, hade imedlertid sedt så mycket efter wår wänstra flygel, som them ock nalkades, at jag knapt tror the blefwo oss warse, som kommo them i bröstet, så mycket mindre, som wi hade skogen och then nedergående solen på ryggen, af hwilken skenet stod them midt uti ansigtet. The wände sig therföre aldeles ifrån oss, och som the stodo 6 Man högt uti rotar och leder, gåfwo the en General salva på wår wänstra flygel, hwilken wäl war til 5 eller 600 steg ifrån them, och therföre kunde gjöra liten skada. Så snart jag såg thetta, sade jag: Nu hafwa wi näst JEsu hjelp wunnit, löp nu på them och gifwer füer. Thet war knapt sagt, förr än thet skedde med en General salva ifrån wår högra flygel, så at wi för krutröken af Musqueteriet och wåra stycken, som tillika spelade på them, i förstone aldeles intet kunde se, utan en mycket liten stund therefter, sedan röken war upgången, sågo wi

alt på platsen, thär the hade stådt, fullt med döde och blesserade kroppar, fanor, gewär och åtskillige skjöne metall stycken, men så långt wi kunde se, ingen enda menniskja af fienden uti någon positur at förswara sig. Alt thetta kom oss så mycket undersammare före, som wi intet kunde tro, at the så samteligen blifwit på platsen liggande af wår salva, och at så hastigt genom löpande komma undan för wåra ögon, syntes intet mögeligit. Thet war likwäl igenom löpande skedt af the, som öfwerblefne woro: ty alle öfwerblefne Ryssar, som woro til fot, hade som hastigast retirerat sig uti en wagnborg, som the gjordt af theras bagage wagnar, medan både Litthauerne och Ryssarne, som woro til häst, sökte theras tröst uti en hastig flygt, och största delen af Wisnowitskis Infanterie hade för wår wänstra flygel måst bita i gräset. Jag begärte therföre, at the Sapiehiske troupparne skulle sätta efter fienden, och skickade ordres til alt thet Cavalleriet, som af wåre war til finnandes, efter the uti fiendens förföljande hade kommit något långt ifrån Infanteriet, at the skulle stanna til Infanteriets ankomst, och låta the Sapiehiske, som woro lättare, allena förfölja fienden; Ty jag wiste intet situationen, och fruktade at fienden, som war uti en sådan myckenhet, skulle åter sätta sig, men när wåre stannade, blefwo ock the Sapiehiske tilbakas.

Imedlertid berättades mig, at Ryssarne hade retirerat sig uti sin wagnborg, tå jag, emedan thet redan war sent och mörkt, lät föra fram på them några Regements stycken och några små mörsare, som woro gutne til hand-granaters kastande, utom musquete-skott, och roade them thermed uti theras wagnborg en

temmelig stund, til thess thet blef aldeles mörkt: Ty jag ärnade för theras skull icke wåga en man mera utaf Hans Maj:ts trouppar, som jag hölt för alt för kostbare thertil, wäl wetandes, at the andra morgonen skulle gifwa sig på nåd och onåd; eller ock medan mörkret påstod salvera sig uti skogen som låg bakom them, hwilket och skedde, och jag föga bekymrade mig om: Ty jag wille hwarken widare wåga eller fatiguera Konungens folk, som war mig så ganska benägit, fastän jag fant rådeligit, at låta them hela then natten stå wid gewär och uti ordre de bataille.

Sålunda ändades, igenom Guds Nåd, thenna Actionen, uti hwilken fiendens hela Infanterie merendels blef ruinerat; och å wår sida allenast någre och 60 Swänske på platsen liggandes, merendels af wår högre flygels Cavallerie, hwilka Öfwerste Stakelberg, såsom sagt är, anförde och med them, förrän rätta Actionen begyntes, blef repousserader, ther the dock långt mera hade kunnat uträtta, om the stadigt efter mine ordres blifwit uti en fronte och samma linea med Infanteriet.

När Actionen begyntes, war fienden wärkeligen öfwer 15000 Man stark och wi 3085 Swänska, med något öfwer 3000 af Fält-Herren Sapiehas folk, som dock mycket litet bidrogo til thenna Actionen.

Jag måtte här litet tala om orsaken, hwarföre en stor del af fiendens wänstra flygel med en sådan hastighet och et sådant skriande, som redan sagt är, begaf sig emot wår wänstra flygel. The hade redan repousserat hela högra flygelen af wårt Cavallerie, som Öfwerste Stakelberg i så ogjort wäder anfört emot them, och på wår wänstra flygel woro the Sapiehiske

näswisare än jag af them begärte, i thet the, när the sågo fiendens swaga contenance emot wåra, utan ordres gingo förbi wår wänstra flygel, och angrepo fienden, fast thet bekom them mycket illa: ty the måste, äfwen som Cavalleriet af wår högra flygel, snart nog wända tilbakas igen, och lemna många af the sina i sticket, så at the uti alt förlorade öfwer 200, och ibland them åtskillige af theras förnämste, medan Fält-Herrens Son Stolnicken af Litthauen, hwilken hade commendot öfwer them, blef så skrämder, at han intet stannade förrän i Riga och allestädes utspridde, at wi å wår sida woro totaliter slagne, samt uti förbirännandet af wårt bagage ropade med mössan i handen och bara hufwudet: (ty så heter hade han redan blifwit) Schweden liegen als Wasser alles todt. Jag har aldrig hördt talas om någon färdigare Påstryttare, än han med egne hästar war: ty kl. ungefär 6 om aftonen then 26 Julii begyntes rätta Actionen wid Jacobs-Stad, och kl. inemot 9 samma afton hade han warit i Neustädtgen, som ligger 7 gode Curiske mil therifrån på wägen til Riga, och hade hans hästar intet snarare trötnat, än hans rädhoga ändats, så hade han säkert samma natt warit uti Förstaden wid Riga, som låg ännu 8 mil therifrån.

Andra dagen samlade wi ihop 23 skjöna metallstycken, ibland hwilka woro några halfwe Carthauer, många fanor och Estandarer, mycken ammunition, mycket gewär af allehanda slag, och alt fiendens både Ryssars och Litthauers bagage, som Bönderne icke redan hade utplundrat. Wi tackade Gud uti wår wanliga bönstund, och skuto the sista frögdeskotten, som jag

redan hade omnämt, fastän jag tå, när thet mig inföll, war aldeles osäker åt hwilkenthera delen af oss Gud wille förläna segren.

Wi blefwo sedan någre få dagar wid Jacobs-Stad ståendes, til at skaffa styckenen och the andre tropheerne på Dunen til Riga[,] medan jag begärte af Gouverneuren i Riga någre mineurer, och hwad mera til Slottet Selborgs sprängning behöfdes, och sedan marcherade wi til Selborg tilbakas. Här kom Öfwerste Clodt ifrån Riga med the begärte mineurer och then för them nödiga betäkningen til oss, emedan han hade uti commission at låta fullborda samma sprängning, hwilket öfwermåttan wäl af honom fullbordades: ty jag wille ingalunda längre uppehålla mig wid Selborg.

Sedan jag hade inhämtat all kunskap om fiendens widare contenance, beslöto wi i HErrans Namn at gå för Birsen, och tilse om icke mögeligit woro, at gjöra oss mästare theraf, emedan wi stadigt i Curland hade kunnat therutur mycket incommoderas af fienden.

När wi nalkades til Birsen, och kommo til Popielle 3 mil therifrån, fingo wi om aftonen se hela Staden Birsen stå uti brand, emedan Commendanten hade redan märkt wår dessein. Icke desto mindre blefwo wi wid wårt upsåt, och begynte belägringen för Slottet then 16 Augusti. Garnisonen bestod wärkeligen af 800 Soldater godt och dugtigt Manskap. Stycken, ammunition och provision feltes ej heller. Jag, som hade intet annat med mig, än Regementsstycken, skref therföre både til Generalen och Gouverneuren Frölich uti Riga, och til Öfwersten och Commendanten Knorring uti Mitau, med begäran at ifrån

bägge ställen, thet fortaste som ske kunde, få mörsare, swåre stycken granater och annat tilbehör. Gouverneuren i Riga sökte at af[s]pisa mig med allehanda rådgifwande och raisonemens, på hwilka han aldrig war sparsam, när thet intet behöfdes, och sade at jag intet hade af nöden så sior tilberedelse, at thet woro swårt skaffa thet samma til mig för Birsen, och at man wäl förr hade hördt, huru en fästning blifwit intagen genom en enda granate eller feuer-kula, med flera underliga och hos honom merendels wanlige expressioner. Öfwerste Knorring på sin sida wille stryka mig om munnen med allehanda omögeligheter, remonstrationer och ursägter at efterkomma mine ordres, i synnerhet med föreställing at landet just i sädes tiden skulle blifwa ruinerat, om han skulle utskrifwa så mycket skjuss, som til alt thetta behöfdes, och at ändock wore omögeligit at få thet tilsammans, och at thet Manskapet jag ännu begärte til mig, war omisteligit wid Mitau, fastän jag eljest aldrig hade märkt, at Curlands conservation war honom så angelägen: ty hade han lägenhet at sticka något theraf uti sin pung, gick thet sällan förbi, hwilket Curländarne nogsamt weta at säga[.] Men jag kunde snart nog lukta luntan: Then Salatiska Actionen året tilförene hade redan gjordt mig ifrån en af the yngste Öfwerstarne til General Major; then nyligen wid Slabodden skedde Actionen war nyss kommen thertil, om hwilken man ej heller kunde föreställa sig annat, än at Hans Maj:t wår Nådigste Konung skulle anse then med all Nåd. Skulle nu thetta wid Birsen ock lyckas, kunde jag snart nog komma at springa förbi ännu flere gamle tjenare, som efter

theras sinne woro bättre meriterade, än jag, som så liten tid hade tjent, kunde wara.

Jag lät dock icke thet ringaste märka af alt thetta, utan lemnade alla Gouverneurens wälmente råd och konster at intaga Fästningar obeswarade; påstod thet förra med all höflig begäran, och förestälte kraftigt nog nodwändigheten theraf til Kongl. Maj:ts tjenst: Men til Öfwerste Knorring skref jag, at han skulle innehålla med alle widare förestälningar och ursägter, och stricte följa mina ordres; efter jag så förstode thet til Hans Maj:ts tjenst och wille så hafwa. Änteligen feck jag någre tolfpunningar järnbasar ifrån Riga med någon ammunition, och någre små järnmörsare od Haubitzer antingen ifrån Riga eller Mitau: ty thessa senare mins jag intet wist, hwadan the kommo[.] Men then största mörsaren, som kastade 60 pund, fick jag ifrån Mitau med 5 eller 6 60 pundige granater, och alla the öfrige granater til samma mörsare woro 90 pundige, så at man icke en gång kunde sätta them uti mynningen af mörsaren, hwilket dock alt sedan måste passera för et purt förseende och jag lät förbigå, emedan alt war lyckeligen aflupit för mig, och jag ej sökte at skada någon menniskja, utan häldre at med wälgärningar och wänlighet gjöra mine fiender til mine wänner, hwilket jag dock sedermera med min skada funnit wara en regel, som intet allestädes och på alla orter låter sig tillämpa.

Major Betton, som commenderade wårt Artillelerie talade intet litet om, huru snart han igenom sin eld skulle intaga Birsen, allenast thet öfriga ankom ifrån Riga och Mitau. Kanske at han fant Gouverneuren Frölichs råd, at intaga thet med en endaste

feuerkula eller granate, mögeligare än jag. Som han ofta wid mit bord talade mycket therom, och jag mer än någon annan begynte at begrunda swårigheterna, ja nästan at ångra, thet jag hade påtagit mig thetta; swarade jag en gång wid et glas win och uti lustighet, pekandes på främsta ändan af bordet: Si thär är främsta stället af mit bord, ingen skall sätta sig thär, wi skole äntå få rum; utan thet skall wara för Betton allena; men intet förr än han genom sin eld skaffat oss Birsen: ty tå förtjenar han säkert thet främsta stället aldrabäst, och wi äro alle honom all heder skyldige, hwartil alle tå närwarande Officerare strax topperade och med löje sade; Gud gifwe han håller ord.

Wi hade öpnat wåre trencheer, gjordt batterier både för stycken, haubitzer och mörsare; ty alt thet wi hade at wänta ifrån Riga och Mitau war redan ankommit, och Major Betton wille (med, Gud wet, et slätt Artillerie) begynna at agera, samt lät mig weta timan tå han om qwällen wille begynna. Jag satte mig til häst och såg noga efter alt hwad som förelop. Men hade jag förr warit ånger, så blef jag thet tå 10 dubbelt: Ty jag såg aldeles omögeligit wara, at wårt lumpna Artillerie kunde åstadkomma någon önskelig effect, red altså helt förtretlig tilbaka til mit tält, at hwila mig något, och eftertänka widare hwad man borde företaga sig.

Andra dagen besåg jag åter alt. Men så wäl med approcherande som bombarderingen kunde intet annat, än mycket lamt tilgå, så at jag then ena dagen efter then andra blef alt förtretligare uti mit sinne: ty wi hade intet at gjöra med, och thertil sprungo wåra Haubitzer och lumpne järnmörsare then ena

efter then andra, och skadde wårt egit folk, så at när Major Betton kom til mig til måltids, begynte the andre Officerare med skämt och löje at ropa: herunter, herunter Betton, påminnandes sig wilkoret af främsta stället, som war honom låfwat; fastän han hade ingen annan skuld, än at hafwa gjordt en alt för swår sak lätt, och therföre togs thet å alla sidor med skämt up.

Wi bådo sedan til at igenom grafwande aftappa hela sjön som ligger wid Birsen, och betaga them alt watn; men och fåfängt: ty fastän wi uttappade en stor del, kunde wi dock intet afskära them thet nödiga watnet, så at wårt hopp aldeles syntes blifwa til intet, så mycket mera som Narva redan hade gått öfwer til fienden, och jag ifrån Revel, Riga och andre orter fick weta för säkert, at några 1000 Ryssar woro begrepne uti marche at secundera Birsen.

At wåga någon storm therföre, såg jag så mycket mindre lägenhet til, som jag intet hade öfwer 1600 Man Infanterie at fullborda thensamma med, och af fienden låg öfwer 800 Man theruti, thertil med war hwarken tid, icke eller wille jag wåga Konungens folk i ringaste måtto.

Jag hade under thenna belägringen fått åtskillige öfwerlöpare utur Slottet och tillika en af wåra Officerare, som hade sutit thär fången och salverat sig igenom et privet, som gick i grafwen, hwilke enhälligt berättade, at the hade en stor fruktan för oss, och skattade wåre trouppar mera än dubbelt så högt som the woro[.] Härigenom fick jag lägenhet at tänka, at the til äfwentyrs wäl kunde skrämas til någon Capitulation, lät therföre förfärdiga några 100 stormstegar, som jag snart fick

ihop til et stort antal, efter Knektarne med största ifwer arbetade therpå, och för thet förmodade bytets skull åstundade intet högre än en storm. Tillika utskref jag i landet på en wiss föresatt dag en stor myckenhet af skjuss, som jag wille bruka til wår afmarche, i fall alsintet mera, lyckades: ty jag dristade mig ej heller för Ryssarnas anmarche skull at längre framhärda uti belägringen.

Så fort som stormstegarne blefwo färdige, lät jag föra them til then afbrända Staden och sätta them hopetals emot the afbrände skorstenar, så at the utur Slottet utan någon möda och klart kunde ses, hwarjemte jag stadigt framhärdade med närmare approche rande til Slottet: och så snart jag hade fått alt som mig bäst tyktes i skick, gick jag til Fält-Herren Sapieha och bad honom, at han wille uti sit namn skrifwa et bref til Commendanten, af innehåll, at som Fält-Herren sågo at the Swänske redan hade alt färdigt til en Generalstorm, emot hwilken Commendanten med sit folk omögeligen kunde stå, och at the ej tänkte skänka någon menniskja lifwet, såsom gemenligen plägar ske i sådane förbittrade händelser; så wille han, til at förekomma et sådant blodsutgjutande och andra olägenheter, förmana honom på Republiquens och sina wägnar, at wäl tilse hwad han gjorde, förrän han lät thet komma så wida; och at han för öfrigit wille högst beflita sig om at skaffa honom godt accord.

Fält-Herren fants willig til alt, och jag gaf en Trumslagare, som skulle slå an för Brefbäraren, hwilken blef tillika med brefwet intagen i Slottet, och kom efter en stund tilbaka med

swar til Fält-Herren, hwaruti Commendanten kallade honom sin nådige Herre, tackade för then omsorgen han hade för them, och förklarade sig helt benägen til capitulationen, allenast honom skickades så wäl ifrån Fält-Herren som oss några af wåre emot andra hans Officerare, them han i theras ställe wille utsända, på thet han om alt måtte widare tala med them.

Fält-Herren skickade härpå några af sit folk, och jag å wår sida Öfwerste Berent Otto Stakelberg, emedan han sjelf mycket åstundade thet af mig. Accordet blef snart gjordt, och til en alfwarsam begynnelse theraf, alle så wäl wåre som the Sapiehiske therinne liggande fångar samma afton lösgifne til emot 200, fastän Capitulationen först samma afton eller andra morgonen skulle underskrifwas af Fält-Herren och Commendanten, och sedan exequeras: Som alt gick efter mit wälbehag, så fant jag ingalunda rådeligit at blanda mit namn theruti, på thet jag i alt öfrigit altid måtte hafwa fria händer til Kongl. Maj:ts tjenst.

Tå nu samma afton alt war rigtigt på underskrifningen när, och jag nära wid Slottet hölt mig uti approcherne til at observera alt, släptes strax alla wåra fångar löse, som uti approcherne kommo til mig, thär jag talade med them. Något therefter blef jag warse Öfwersten Stakelberg, hwilken gick omkring på wallen i Slottet med Commendanten: steg therföre utur approchen och in til under wallen, ropade bemälte Öfwerste wid namn och frågade honom, hwem thet war som gick med honom? Han swarade mig, at thet war Commendanten, tå jag hälsade med hatten, och sade til honom: Mein Herr Commendant, wo

ich gewust hätte, daß dieses ein so schlechter Ort wäre gewesen, als ich es nun nahe bey sehe, ich würde lange so viele Complimenten nicht gemacht, sondern es mit dem Degen in der Fausi genommen haben, da eures Gebeines nicht eins davon gekommen wäre. Hwartil han swarade: Gott Lob! gnädiger Herr, daß es zu keinem Blutvergiessen gekommen ist, hwilket jag äfwen så litet som han åstundat hade.

Capitulationen blef uti alt rigtig samma afton, så at han andra dagen med fullt gewär, spel och flygande fanor, dock utan stycken skulle utmarchera. Janitzier Compagniet, som låg therinne, skulle, emedan thet redan hade warit Fält-Herrens, åter gå i hans tjenst; men the andra, så wäl Officerare som gemena, skulle stå fritt, at antingen gå bort med Commendanten och skaffas i säkerhet, eller ock at engagera sig uti Fält-Herren Sapiehas tjenst; och Slottet med alla stycken, öfrigit gewär, ammunition och provision, skulle rigtigt lefwereras uti wåra händer, hwilket alt andre morgonen wäl i wärket ställtes. Så snart Garnisonen war utkommen, gingo hela Compagnierne med fanor och fullt gewär uti Fält-Herren Sapiehas tjenst, jemte största delen af Officerarne, medan wi förutan alt annat funno uti Slottet 43 eller 4 skjöna metall mörsare och stycken, som allesammans skickades öfwer til Riga med samma skjus, som jag eljest hade skrifwit ihop til wår afmarche.

Således kom Birsen, Gudi lof! lyckeligen, fastän nästan oförmodeligen, uti wåre händer, utan at mer än 10 eller 12 Man af Konungens trouppar blefwo therföre, och ibland them woro the mäste skadde af wåra springande Haubitzer, mörsare och

stycken. Jag lemnade Major Gerten med några 100 Man ther qwar, til at låta ruinera fästningen och spränga Slottet, som dock knapt nog i tid skedde för Ryssarnas ankomst.

Fält-Herren marcherade sedan med mig therifrån, och gingo wi in uti Samoiten, at ther efter mögeligheten föda och lägga oss uti winterqwarter thet närmaste wi kunde kring Janitski och intil Curiska gränsen: ty rygtet om Muscoviternes ankomst i Litthauen begynte stundeligen at ökas, så at jag skickade ordre på ordre til Major Gerten, som war i Birsen, at skynda med raseringen och sprängningen, och med sitt hos sig hafwande Manskap gå til Mitau, hwilket så knapt skedde, at han på then ena sidan intet war så snart utmarcherader, at icke et Muscowitiskt partie lät se sig på andra sidan, och bortsnappade wår mineur-Lieutenant, som något förlänge hade uppehållit sig.

När Ryssarna kommo til Birsen, och sågo thär et förstört näste, samt at alla foglarne woro utflugne, wände the sig in åt Litthauen och then Wilniska sidan, at thär taga sina winterqwarter och hwila ut af theras långa marche, så at wi så länge hösten och the elaka wägarne warade, blefwo å bägge sidor i god ro.

Tå winteren kom och wägarne blefwo goda, begynte wi å bägge sidor at röra oss, i synnerhet med utskickade partier til at indrifwa Contribution och provision. Jag detacherade Majoren Danckvart med inemot 400 hästar åt Schaudiska sidan til the godsen, som icke tilhörde Fält-Herren. Ryssarne, som snart nog förnummo thetta, detacherade öfwer 200 man, som skulle häfwa och surprenera thetta wårt partie. The kommo thet ock helt

fördolde på en mil när, utan at Major Danckwart wiste thet alraringaste af theras anmarche: Men några wåre utskickade Walloscher blefwo thet än så i tid warse, at the i fullt rännande gåfwo Majoren kunskap therom, och han med alt sit Manskap kunde komma til häst och i ordning uti Staden Plongiani, thär han tå stod. Thet warade intet länge, förr än Ryssarne kommo, och en del stego af sina hästar, til at angripa Majoren både til häst och fot, hwilket när han fick se, delte han sig i 2 delar, och ordinerades Ryttmästaren Budberg med then ena delen at angripa them som woro afsutne, men med then andra delen gick han med wärjan i handen på them som woro til häst. Detta lyckades igenom Guds hjelp å bägge sidor, så at Majoren strax dref them, som woro til häst, på flygten och öfwer en half mil med nedergjörande förfölgde them, men the som woro afsutne, måste alle blifwa i sticket för Ryttmästar Budbergs angrep, så at öfwer 200 af them blefwo döde liggandes, utom några fångar och hästar, som the måste lemna efter sig. Jag hade wäl redan fått kunskap om Ryssarnas marche och dessein, så at jag med alt Cavalleriet skyndade Majoren til hjelp: men förr än jag på några mil när hinte, war alt redan klart, och lemnades wi sedan tämmeligen i ro.

Jag hade imedlertid låtit Infanteriet marchera til Mitau; och tildelte Fält-Herrens trouppar sina qwarter, samt gaf Öfwersten Gabriel Horn commendot öfwer wårt Cavallerie, som jämwäl lade sig i winterqwarteren, medan jag sjelf gick til Mitau, och Fält-Herren hade redan tilförene begifwit sig åt Preussen, sedan

han lemnat commendot öfwer sina trouppar åt sin Son Stolnicken af Litthauen.

Jag war twungen at gifwa them särskilte qwarter ifrån wåre trouppar, på thet ingen dispute them emellan måtte komma, och emedan Fält-Herrens trouppar på godt Polniskt maner aldrig stodo at mätta eller kunde förnöjas.

Stolnicken Sapieha roade sig uti sine qwarter bäst han kunde; men om kunskap, spioner och vigilante förposter och wagter war han ingalunda bekymrader, ty thet war honom ingalunda gifwit, hwarken af naturen eller experiencen, at commendera trouppar, som borde hafwa agt på en waksam fiende. Förstten Wisnowitski, hwilken ingen kunskap härom fela kunde, och intet högre åstundade än at utan oss komma ihop med the Sapiehiske, försummade icke sin tid, utan surprenerade them, jagade alla, som kunde komma til häst, uti största skräck på flygten, och blef Mästare af theras stycken och alt Infanterie, som strax gaf sig uti Hans tjenst, så at han snart want igen mera Infanterie, än han hade förlorat uti Birsen: ty så wäl sjelfwa Polackarne, som the Tyske, eller på Tysk fot satte uti theras tjenst, hafwa under hela thetta kriget aldrig gjordt någon swårighet at wända kappan efter wädret, och at stadigt hålla med then: som haft öfwerhanden, så framt icke något particulairt interesse afhållit them therifrån, så at jag efter mit tycke ännu aldrig funnit någon ostadigare Nation. Huru the fordom warit, eller härefter lära blifwa, lämnar jag odömt: ty jag hafwer intet annat tagit mig före, än at skrifwa thet jag wist wet, sjelf förfarit och med mine ögon sedt hafwer.

Fält-Herren Sapieha, som redan hade fattat et stort missnöje emot mig, dels igenom sine utskickade Commissarier på alla orter, som skulle skaffa ihop penningar, men anwände penningarna för sig och pappersräkningarne til hans tjenst, och sköto skulden på mig, at jag hindrade them ifrån penningesamlandet, ty the fingo intet som them godt syntes uptaga alla penningar i Litthauen; dels för thet jag aldrig kunde förnöja hwarken honom sjelf medan han war hos mig, eller hans trouppar, som stadigt wille hafwa penningar, dels ock emedan jag med någon stränghet hade sökt afwärja hans trouppars röfwande och marodering; lät af några sine rådgifware förleda sig, at swårligen angifwa mig hos Hans Maj:t min Nådigste Konung, som hade jag igenom wåra trouppar låtit utplundra och ruinera hans gods, och thessutan förhindrat honom at få thet honom med rätta tilkom, och annat sådant, hwartil han jämwäl lade, at Öfwerste Baner, som commenderade i Libau, war orsaken til hans trouppars förlust, hwilka Wisnowitski hade slagit, och at Öfwerste Wennerstedt likaledes hade tilfogat hans gods och trouppar en hoper oförrätt, alt med min tillåtelse. Hans Maj:t öfwersände mig Nådigst samma Fält-Herrens skrifteliga klagomål til förklaring, med befalning at bägge the anklagade Öfwerstarne skulle ock inkomma med sina förklaringar. Så främmande som mig förekom, at en sådan Herre hade understådt sig at komma in för en stor Konung med aldeles falske och updiktade saker; så lätt war thet ock för mig tillika med Öfwerstarne, at förklara oss theröfwer. Fält-Herren hade kallat plundring och ruinerande et ringa uppehälle af något bröd och

andra matwaror, hwilka hans gods måste gifwa, och willigt gåfwo åt Hans Maj:ts trouppar, när the marcherade therigenom. Öfwerste Baner, som med sit Regemente låg i Libau, kunde så litet weta af hwad emellan the Sapiehiske och Wisnowitskiske passerade, som af then dagen han skulle dö, ty Libau låg några mil ifrån them: ej heller hade han thet ringaste med them at gjöra. Men sedan the woro slagne, kommo åtskillige af Fält-Herrens flygtande Compagnier under Libau, röfwade och plundrade alt thet the i landet öfwerkommo, så at inwånarena intet understodo sig at införa någon provision i Libau, och thetta hade Öfwerste Baner på behörigt wis sökt at afwärja. Öfwerste Wennerstedt åter hade låtit fasttaga några Sapiehiske maroderare, som i hans qwarter wille röfwa, och låtit gifwa them några par spö, förutan at han hade tagit nödig kost af Fält-Herrens gods uti igenom-marchen för sit folk.

Thenna förklaringen öfwersändes underdånigst til Hans Maj:t, och jag fick nådigst swar och befalning at tilskrifwa Fält-Herren et alfwarsamt bref, och föreställa honom thet ofog han hade, at således anklaga Hans Maj:ts Befälshafware, hwilket ock skedde, tå Fält-Herren sedermera förklarade, at han kanske wid et glas win hade underskrifwit thet brefwet, hwari beswären mot mig woro anförda, utan at weta hwad theruti skrifwit war.

Efter then stöten, hwilken the Sapiehiske hade fått af Försten Wisnowitski, blef jag them hela thet följande året merendels qwitt, til mycken ringa afsaknad för Hans Maj:ts tjenst.

När thet begynte at lida til sommarens begynnelse och at gräset framkom, fick jag mycken kunskap om hela then Ryska Hufwud-Armeens anmarche at Litthauen, tå jag nogsamt förestälte mig, at wi uti Curland intet skulle blifwa förgätne, fastän största rygtet war, at the alle ärnade sig åt Polen. Jag gaf therföre alla wåre trouppar ordres, at stundeligen hålla sig färdige til marche, så at the samma ögnablek, som ordren thertil kommo, kunde upbryta. Änteligen, när redan gräset war stort nog, fick jag säkert weta, at et mycket starkt detachement under Fält-Marskalken Scheremetoff war begripit i full marche emot Curland.

Jag försummade therföre intet, at igenom natt och dag skicka til alla wåra trouppar, at the strax skulle upbryta, och inom en wiss satt termin stöta tilsammans wid Zagari 4 mil ifrån Mitau, hwaräst jag sjelf wille komma til them. Ryssarne skyndade på theras sida at surprenera oss, och wåra trouppar försummade sig icke eller, at i tid kunna ankomma. Jag, som war i Mitau, och inom några timar kunde komma therifrån til Zagari, gjorde mig wäl färdig til marchen; men nämde dagen til min afmarche längre ut, än then, på hwilken jag tänkte at gå fort med 300 Man Cavallerie, som jag hade behållit til min escorte: ty Ryssarnas ankomst wiste jag äfwen så wäl som Curländarnes falskhet, och at intet kunde fela, med mindre Ryssarne icke skulle til pricka få efterrättelse om wår starklek och för allom synliga förhållande.

Jag gick therföre dagen förr ifrån Mitau, än thet allestädes war utspridt at jag skulle bortgå, och lemnade commendo åt

Öfwerste Knorring i Mitau, hwilken jag på thet högsta recommenderade, at med alt qwarlemnadt Manskap begifwa sig utur Staden på Slottet, efter jag intet mera manskap qwarlemnade, än nödwändigt til Slottet behöfdes, och Staden war ingen ort, som kunde defenderas.

Jag kom, Gudi ske lof! samma afton lyckeligen til wåra trouppar, som dock intet alle woro ankomne. Men Öfwerste Knorring, som kanske uttydde mina ordres och förmaningar för en fåfäng rädhoga, eller ock kunde hafwa någon annan commoditet och orsak, som förhindrade honom therifrån, blef med en sådan säkerhet qwar i Staden, som ingen fiende på 100 mil när hade kunnat wara til at frukta, fastän fienden med hela sin magt, som Fält-Marskalken Scheremetoff commenderade, stod wid Mesoten 4 små mil ifrån Mitau, och utaf Borgare i Mitau samt andra Curländare hade all then kunskap han någonsin kunde önska, emedan the intet högre åstundade, än wår olycka, hwadan kom, at efter min gissning alt tilgick så fördolt för oss, och uppenbart för fienden, at wi intet om fienden, men han alt om oss wiste, til thess han stod oss på halsen.

Dagen, på hwilken jag om morgonen, som rygtet war, skulle bortgå; men intet then tilförene, tå jag bortgick, kunde med alt thet öfriga, intet wara fienden obekant: General Major Bauer blef therföre med 3 eller 4000 hästar af fienden detacherad, at häfwa mig med mine 300 Man. Bauer fortsatte sin marche, men ankom i gryningen, sedan jag dagen tilsörene war bortrest, för Mitau, thär han strax förnam, at jag war borta; men tå han icke såg något folk på wallarne, upför hwilka war mycket

lätt at ingå på alla sidor, och thessutan fant alt i ro och säkerhet, lät har en stor hop af sine Dragoner sitta af och gå in i Staden. The få wagterne, som woro wid portarne, blefwo strax öfwer ända kastade, och så gingo the löst på Hufwudwagten, hwilken stod på torget. Thenna förswarade sig wäl thet bästa han kunde, men ingen ting kunde förslå emot en sådan myckenhet, utan thet, som intet blef ihjälskutit, togs til fånga med en fana och twenne järnstycken, som stodo för wagten. Therefter begåfwo the sig i gatorne, och nedergjorde eller togo til fånga alle Soldater och Officerare, som the öfwerkommo: Men största lyckan war, at fienden intet ransakade husen, uti hwilka månge af the wåre lågo fördolde, medan Öfwerste Knorring fick lägenhet, at förklädder salvera sig på Slottet, och måste lämna sina Regements fanor, med mycket af sine saker och någre sina Drängar, them til rofs.

Imedlertid hade någre af wåre Officerare, särdeles the, som woro qwarlämnade af mit Regemente, såsom Capitain Falckenberg och Capitain Peterson, fått något Manskap med gewär tilsammans, och Commendanten af Slottet, som blef warse thenna surprisen, hade ock ifrån Slottet utskickat 2 eller 300 Man, at efter mögeligheten rädda wårt surprenerade folk; så at, tå Bauer såg thetta, drog han åter sit folk tilbaka, lät them marchera utom Staden och sätta sig til häst, gåendes efter en liten stund samma wäg, som han war kommen. Wår skada war, Gudi ära! på långt när intet så stor, som ämnet til war: ty Moscowiterne woro äfwen så rädde för wårt Manskap, hwilket låg i Slottet, som the hade warit behändiga, at komma i Staden,

och understodo sig therföre intet, at ransaka husen eller utsprida sig i gatorne, så at wår förlust med döde och fångne intet kunde stiga långt öfwer 100 Man.

En Officers Dräng, som wid thetta allarmet hade kommit til häst, och funnit en wäg öfwer wallen at undankomma, emedan thet på åtskilliga ställen kunde ske, kom i största hast til mig uti Zagari, och berättade alt hwad han i hastighet hade fått weta härom. Wårt mästa Cavallerie war ännu intet ankommit, och jag blef i förstone något illa wid, så at jag i hast intet wiste, hwad som stod at gjöra, utan förfrågade mig med alle the förnämste Officerare, hwilke woro äfwen så consternerade häröfwer som jag, och beslöts änteligen, at man skulle afwagta Öfwerste Horn med största delen af Cavalleriet, förrän man företog sig något widare: ty han wäntades stundeligen. Öfwerste Horn kom ock rätt wid middagstiden, men hade gjort så starke marcher, at alt hans medhafwande Cavallerie war helt uttröttat, så at the nödwändigt måste rasta och beta någre timar. Härefter begåfwo wi oss inemot kl. 4 både med alt Cavalleriet och Infanteriet uti en skyndesam marche til Gemeurt Hof, eller som thet på Curskan kallas Murmoisa; När wi kommo thit, lemnade jag Öfwersten Stakelberg med alt Infanteriet ther qwar, tog alt Cavalleriet med mig at om natten gå til Mitau, i mening at antingen finna General Major Bauer ännu wid Mitau, eller åtminstone at surprenera honom uti hans återmarche. Wi marcherade ock hela natten, så at wi i dagningen kommo för Mitau. Men alt war fåfängt: Ty sedan General Major Bauer hade lyckeligen fulländat sitt upsåt, hade han samma morgon med

sine fångar och byte strax gått tilbakas, intet högre fruktandes, än thet jag honom ärnade.

När jag kom til Mitau, woro wåre hästar aldeles uttröttade, hwilket nödgade mig, at rasta ther til kl. 6 om aftonen, och som jag fick närmare kunskap om fienden, skyndade jag mig samma natt til Infanteriet igen, intet högre fruktandes, än at fienden skulle söka at komma emellan oss bägge, emedan thet mycket lätt hade kunnat ske. Men jag kom, Gudi ske lof! lyckeligen och oanfägtad om morgonen i dagningen til Gemeurt Hof igen, ther jag fann thet öfriga Cavalleriet, som ännu hade felats, för mig ankommit, så at wi nu hade wår lilla Armee wid pass 7000 Man tilsammans. Wi blefwo ståndandes hela then dagen uti et farligt regnwäder, hwarigenom fienden likaledes hindrades, at företaga något emot oss: Samma afton fingo wi åtskillige andra farlige, men dock falske tidender med påsten ifrån Riga, som bestodo uti at Scheremetoff med 30000 Man marcherade emot mig, at afskära all communication med Duna-strömmen och Riga, och at på then andra och Rigiska sidan om Dunen woro ock inemot några 60000 Man uti anmarche, at belägra Riga. Jag wiste wäl, at Fält-Marskalken Scheremetoff marcherade emot mig, men at han intet hade 30000 Man, wiste jag ock wäl, utan dömde honom högst til 10 á 12000 Man; fast han intet utgaf sig högre än 8000, ty eljest war han rädder, at jag intet skulle hålla stånd för honom, hwilket han dock högeligen åstundade, försäkrader om, at han hade oss i sina händer: ty han wiste mycket wäl wår starklek, och hade sjelf effective 20000 Man med sig: Men hwad the några 60000 å andra sidan Dünen widkom, therom hade jag

förr aldrig haft then ringaste kunskap, och hölt thet mera för en af stor rädhoga updigtad sak, än för någon sanning. Dock som thetta styrktes af åtskillige bref, kom jag i sådane twehogse tankar, at jag intet wist wiste at företaga mig, skickade therföre strax til alla commenderande Officerare af Regementer och Batailloner, at the skulle komma til mig uti et Krigsråd, uti hwilket jag grundeligen förestälte then hela tilståndet, och inhämtade hwars och ens mening, hwarefter beslöts, at wi ännu andre dagen skulle stå stilla på samma ställe, och närmare afwagta säker efterrättelse igenom expresser ifrån Riga.

Andra dagen, som war en Söndag, och then 16 Julii Anno 1705, höllo wi wår wanliga Gudstjenst: Men efter Gudstjensten kommo några af wåre Marodeurer, åtskillige öfwer hals och hufwud, i lägret tilbaka igen och berättade, at några Compagnier af fiendens Cossaker och Kalmucker hade warit efter them, samt bortsnappat några. Jag förwäntade wäl ingen fiende ifrån then wägen, emedan han kom ifrån Mitau; utan snarare ifrån Bauskiska sidan, på hwilken wäg jag til then ändan hade satt en postering: Dock gaf jag ella Öfwerstarna wår ordre de bataille, sade them huru hwar och en skulle förhålla sig, antingen fienden avancerade emot oss eller wi emot honom, och antingen fienden uti Actionen stodo för oss eller undanweke, med hwad mera som jag kunde hafwa at påminna; och detacherade sedan Öfwerste Lieutenanten Bröms med 3 á 400 hästar, at gå ut en half mil ifrån wårt läger åt then Mitauska wägen, til at sätta sig thär på högderne, och observera hwad man kunde förnimma af fienden. Härefter blef måltidstid, och the mäste Öfwerstarne och

commenderande Officerare blefwo hos mig til bords: Knapt war måltiden ändad, och såto wi än til bords, när en i fullt rännande, och strax therefter then andra utskickade af Öfwerste Lieutenant Bröms ankom, med säker berättelse, at fiendens hela magt mycket stark och uti 3 eller 4 colomner ankom uppå oss. Jag och alle the andre sprungo strax up och satte oss til häst, tå jag ordonerade Öfwersten Stakelberg, at han tillika med General-Adjutanten Sinkler skulle draga alla troupparne, som ännu intet woro öfwer bäcken, åt fiendens sida, och ställa them uti then redan anbefalte ordre de bataille; medan jag som hastigast red til Öfwerste Lieutenanten Bröms på högden, at therifrån rätt observera fiendens marche och myckenhet. Wår Armee kom i sin rätta ordre de bataille, och jag hinte knapt til Öfwerste Lieutenant Bröms, förrän jag icke allenast såg fiendens fulla anmarche, utan och thess Cossaker och Callmucker redan chargera med några små förut posterade trouppar af Öfwerste Lieutenant Brömses Manskap. Men jag skickade them strax båd, at the ingalunda skulle engagera sig med fienden, utan draga sig undan, och följa tillika med Öfwerste Lieutenant Bröms mig åt, som ock skedde, i thet fienden intet efterfölgde, och jag i godt traf begaf mig med them öfwer bäcken til wåra öfriga trouppar. Wår situation war mycket avantageuse för oss och elak för fienden, i thet wi hade et moras på wår högra flygel och then bäcken som jag redan omnämt på wår wänstra flygel, och emellan bägge war så liten terrain, at fienden ej kunde gjöra större linea, än wi, ja somligstädes så trång, at wi wäl uti 3 eller

4 linier måste falla af med wår lilla hop när wi redan marcherade på fienden.

Fienden hade imedlertid mycket sagtat sig uti sin marche, emedan han kom uti colomner på oss, och hade swårighet at bringa sine trouppar, som til antalet woro så månge, uti en god ordre de bataille; hwarföre oss tyktes, at the kanske then aftonen hade ingen lust at angripa oss, utan wille upskjuta thet til andra morgonen: ty klockan war redan öfwer 5 efter middagen; Wi höllo förthenskull, såsom wi stodo upstälde, wår wanliga aftonbön, och beslöto then med sången: I HErranom står wår hjelp och tröst rc.

Efter ändad bönestund syntes fienden draga sig närmare til oss, och begynna at upställa sig, hwaruppå jag strax detacherade Öfwerste Lieutenant Löschert med 4 Esquadroner och ordres, at gå ungefär 1000 steg fram för wår linea, til at observera och låta mig weta fiendens mouvements; men ingalunda, at fördjupa eller engagera sig med någon fiende. Tå Öfwerste Berent Otto Stakelberg såg thetta, lemnade han åter, äfwen som wid Jacobs-Stad hade skedt, Infanteriet, af hwilket han commenderade wänstra flygelen tillika med Cavalleriet, och begaf sig mig owitterligen til thesse 4 Esquadroner at gå med them, så at Öfwerste Lieutenant Löschert med skjäl formaliserade sig häröfwer och sade, at thet war hans post, och at han redan hade fått alla nödige ordres til sit förhållande af mig sjelf, så woro han ock Man nog til at gå så långt fram som thet behöfdes. Dock här halp intet, Öfwerste Stakelberg gick med och mycket längre fram än jag hade befalt, samt lemnade en

liten lund, som låg på hans wänstra hand, och för hwilken fienden, som til en stor del stod på then sidan, icke kunde ses af honom, bakom sig: När fienden märkte thetta, war han intet sen at söka sin förmon at afskära wåra, hwilket tå Öfwerste Stakelberg nästan sent blef warse, sände han bud på bud i fullt rännande til mig om succurs, emedan han så godt som nästan aldeles war afskuren ifrån oss. Jag swarade härtil: jag skickar honom icke en Man, så löper han altid til wägs, han hade thär ingen ting at gjöra, nog af, at han bragt thesse i faran, jag wil inga flere med honom hasardera, se sjelf til huru han hjelper sig ut. Fienden war redan in på them: Men som the stodo stilla och med sine carbiner gåfwo en salva på fienden, stussade han therigenom, så at the änteligen fingo lägenhet at wända sig, och uti gode båckesprång och fullt löpande utan någon förlust komma tilbaka til oss. Fienden, som redan hade sedt i begynnelsen, at Öfwerste Lieutenant Bröms något hastigt dragit sig bort med sine trouppar, och jämwäl blef thesses hastiga undangående warse, tog thesse senare för en del af wårt arriergardie, samt fruktade för intet högre, än at wi skulle draga oss undan och komma them undan händerna, så at the begynte förhasta sig emot oss. Men just i thet samma lät jag wår fronte tillika i god ordning gjöra marche emot fienden öfwer alt, så at wi intet kunde fela at snart wara ihop, och begynte redan wåre stycken å bägge sidor at spela emot hwarannan, tå jag blef warse, at fiendens wänstra flygel för moraset skull hade aldeles ingen betäkning af något Cavallerie, ordonerade therföre strax Öfwerste Horn och Öfwerste Schreuterfelt, som stodo ytterst på

wår högra flygel, at the skulle söka med wärjan i handen at komma them i flanquen, medan jag med thet öfriga af högre flygelen, så wäl Infanterie som Cavallerie, gick them i bröstet. Imedlertid hade the så öfwerflyglat wår wänstra flygel af Öfwerste Wennerstedts Dragoner, at the icke allenast kastade them omkull, utan ock drefwo in i Grenadiererne af mit Regemente, som stodo i wår andra linea, så at största delen af mine Grenadierer förtrampades igenom the wåras egne hästefötter, och omkommo, utan at kunna wärja sig, då fienden förfölgde the wåre in til gemeuert hof, som nästan war en liten half mil bakom oss, så at en stor hop theraf för rädhoga intet stadnade förrän wid Libau, andra åter intet förr än wid Memel i Preussen, och öfwer alt utspridde, at wi woro totaliter slagne: ty the hade intet sedt mera, än bara begynnelsen af wår wänstra flygel. Jag blef nogsamt warse samma desordre: Men kunde ingen ting hjelpa, emedan wi redan woro i full eld med fienden, så at jag anbefalte Gud allena alt thet öfriga; ty för oss på högre flygelen gick alt efter önskan, Öfwerste Horn och Schreiterfelt woro inkomne uti theras flanque, och massacrerade alt hwad them förekom, och jag uti fronten med the öfrige af wår högra flygel, så at innan en half timas tid hela fiendens Infanterie, som war inemot 4000 Man starkt, merendels blef liggandes på platsen, förutan 2 eller 300 Man, som igenom flygten salverade sig. Wårt drefne Cavallerie af wår wänstra flygel fick rådrum, så wäl härigenom, som at wårt öfriga Cavallerie och Infanterie af samma flygel stadigt hållit stånd och lika med högra flygelen avancerat på fienden, at sätta sig igen och gå med löst på then

wikande fienden, så at för oss allestädes wäl utsåg, och fienden war merendels redan slagen, medan the mäste af theras stycken äröfrades, och the öfrige blefwo fast sittandes i bäcken, öfwer hwilken fienden kjördes. Fienden hade åtskillige gånger med sit Cavallerie och wärjan i handen på alla sidor tappert angripit oss, och förorsakat oss, så wäl emellan wår högre och wänstre flygel, som emellan batailloner och esquadroner, stora skilnader och öpningar, jämte thet, at wänstra flygelen war et godt stycke tilbakas; så at jag, tå jag såg thetta, begaf mig til wänstra flygelen, som begynte at drifwa fienden öfwer bäcken på min sida, och lemnade ordres åt hela högra flygelen af Infanteriet, at the til widare ordres skulle stanna på wår sida af bäcken, och at Cavalleriet, som uti fiendens efterjagande war skildt therifrån, skulle åter stöta tilsammans med Infanteriet uti en linea. Jag fick wänstra flygelen tilsammans och i godt skick igen; så at jag thär å nyo gjorde front emot bäcken och fienden, som stod upstälter på andra sidan, och drog mig således höger om, til at sammanstöta med wår högra flygel, förrän jag wille gå öfwer bäcken til fienden.

Men Öfwerste Horn hade uti fiendens efterjagande hastat sig alt förlångt fram, och war med största delen af högre flygelens Cavallerie redan et stycke på andra sidan om bäcken, hwaräst han försent stadnade sedan han blef warse wårt Infanterie, som ännu war så långt efter, sägandes: wir sind allzu frühe hieher gerahten. När fienden såg thetta, war han intet sen at med en stor myckenhet anfalla honom, och hade wisserligen gjort oss en obotelig skada, om icke hela Infanteriet af wår högre

flygel hade utan ordres, och förrän jag kunde komma til them, frimodigt resolverat sig at til midjan gå igenom watnet öfwer bäcken, at secundera wårt Cavallerie. Så snart jag fick se thet ifrån wänstra flygelen, som ännu war et godt stycke therifrån, fruktade jag, at ock then delen af fienden, som war emot wår wänstra flygel, och lika som wi drog sig emot oss bäcken ändalångs öfwer på sidan, skulle falla wår högre flygels Infanterie i flanquen; befalte therföre strax hela wår wänstra flygel, at gjöra fronte emot bäcken, och så i en linea i HErrans Namn gå öfwer emot fienden, hwilket lyckeligen wärkstältes; ty thet war rätt frögdefullt för mig at se, med hwad ifwer och frimodighet hwar och en uti god ordning skyndade sig emot fienden, så at gemene soldaterne inbördes encouragerade och påminte hwarannan, at wäl hålla theras ordning.

Infanteriet af wår högra flygel war änteligen i tämmelig god tid framkommit, och afwärde med en särdeles tapperhet wårt Cavalleries nederlag, som thessutan wisserligen hade händt, samt dref fienden för sig. Häraf sågs, huru skadeligit thet är uti sådane Actioner, at alt för hastigt och utom sin ordning med allenast en liten del fördjupa sig emot en fiende, hwilket Öfwerste Horn samma gång måste betala med lifwets tilsätjande, som säkert war en stor skada: ty uti honom war et stort Generals ämne, och hade thet icke just skedt med wilja, utan för thet at han, uti et stadigt handgemäng med fienden, intet hade kunnat gifwa agt på, at han war kommen så långt utom wår linea.

Wår wänstra flygel kunde ej heller fela, at åter komma ihop med fienden, så snart wi hade passerat bäcken; ty the föllo oss strax an på alla sidor med theras stora myckenhet af Cavallerie, hwaruti the woro oss mycket öfwerlägsne, dock soutenerade wårt Infanterie icke allenast sig sjelf, utan betäkte också wårt ringa Cavallerie af wänstra flygelen, som altid retirerade sig under theras musqueter och på sidorne uti luckorne, så at fienden ju längre ju mer begynte få respect för oss, i thet the i förstone kommo oss så nära, at the med sina wärjor höggo på wåra pikar; men nu mera strax wände om och gingo bort, så snart the sågo, at wåra Soldater begynte at lägga an sina musqueter. Jag fick således, fastän uti en continuerlig eld och chargering, lägenhet at åter draga ihop then wänstra flygelen med then högra uti en fronte och linea.

Jag kan ej annat, än endast tilskrifwa Guds besynnerliga Nåd, at alt härtils ej förekommit mig annorlunda, än som et mycket behageligit wärk; Men när nästan på en gång alle gemene Soldater begynte at ropa: Gud bättre oss, wi hafwa intet krut och ammunition mera, fastän the i begynnelsen af Actionen hade hwar och en sine 30 skått på sig, blef jag hjerteligen illa wid: ty alt wårt bagage och alle ammunitions wagnar hade blifwit tilbaka på andra sidan om bäcken. Jag kan härwid intet förbigå at säga til wåre gemena Soldaters högsta beröm, at fastän allestädes hwart wi framkommo uti avancerandet på fienden, låg fullt med döda kroppar och blesserade, rörde the dock under Actionen icke thet alraringaste mer af them, än ammunitionen, som kunde finnas på the slagne, hwilken wid

thet tilfället mycket högre æstimerades af the wåre, än några penningepungar: ty månge hade icke et skått mera, the mäste et eller twå, och the som bäst försedde woro tre skott öfrige.

Jag fant således intet rådeligit, at drifwa fienden längre, utan skickade i största hast efter ammunitions wagnarna, och lät hela wår linea blifwa stillaståendes, så mycket mera som mörkningen begynte at nalkas, så at wi allenast kunde se hufwuden af fienden emot himmelen. Jag ärnade ock at draga alt Cavallerie, som stod på wåra bägge flyglar, bakom Infanteriet, och at theraf formera en annan linea, emedan jag såg at fienden intet tordes mera angripa wårt Infanterie, utan allena sökte all lägenhet, at med sin öfwerlägsna myckenhet komma ihop med wårt ringa Cavallerie, som redan war illa nog handterat, och ogärna wille mera gå löst på fienden. Men så snart fienden märkte, at Cavalleriet begynte at röra sig på wåra flyglar, kommo the åter med et stort skri, i mening, at wi wille draga oss tilbaka och undan för them; tå jag strax gaf ordres, at Cavalleriet å bägge flyglarne skulle åter sätta sig i sit förra stånd och så blifwa ståendes; ty the hade ännu intet kommit utur stället, utan allenast begynt at röra sig. När fienden åter såg thenna contenancen, stutsade han på sin sida, så at wi wid pass en half fierndedels tima stodo aldeles stilla emot hwarandra, och tå utsträckte wår linea sig mycket längre, än fiendens: til thess jag emot himmelen kunde se, at fienden aldeles och hastigt drog sig bort, om hwilket jag dock för mörkret skull ingalunda kunde wara säker, eller om the icke skulle komma igen, och blef therföre hela natten ståndandes under gewär, och i samma ordre

de bataille, fast jag ungefär en tima therefter fick weta af några wåre ifrån them undanslupne, och mycket grymt handterade Officerare, som the tagit til fånga i Mitau, och hos theras bagage för döde lemnat på platsen, at the massacrerat alle i Mitau tagne fångar, sjelfwa slagit up theras bagage-wagnar, tagit thet bästa therutur, och så öfwer hals och hufwud i största förskräckelse gådt bort.

Således ändades åter igenom Guds nåd thenna för oss lyckeliga Actionen, sedan wi stadigt hade fäktat i mera än 4 styfwa timar med en fiende, som gjorde alt sit bästa, och i begynnelsen af Actionen bestod af 4000 Man Infanterie, 14000 Dragoner och 2000 Calmucker och Cossaker, efter alla fångars enhälliga utsago, hwaremot wi hade uti alt intet mera än 6500 Man, nästan lika mycket af Infanterie och Cavallerie: ty wår hela Armée war allena 7000 Man stark, och theraf war Major Freudenfelt bortcommenderad med 500 hästar, och kom intet tilbaka, förrän alt war til ända.

Andra dagen samlade wi ihop 13 skjöna nygutne haubitzer och metall-stycken, åtskillige fanor och Estandarer med några 40 fångar, som hade förkrupit sig uti en by: ty then förbittrade Soldaten gaf uti Actionen intet qwarter, så at jag med största möda kunde rädda lifwet för en endaste Capitain, wid namn König: ty jag wille änteligen igenom någon fången Officer hafwa säker kunskap om fienden.

Samma morgonen tackade wi Gud uti wår wanliga morgonbön, detacherade något Infanterie til fiendens bagage, som om natten war mäst utplundrat af Bönderne, och gingo

tilbaka til gemeuert Hof, at thär stå stilla then dagen. Wi funno en stor afsaknad ibland wåra bästa Cavallerie Officerare, the öfrige woro merendels blesserade, och hade wi thessutan wäl lemnat 900 gemene döde på platsen, förutan ungefär 1000 som woro blesserade, så at wi efter wårt ringa antal woro likare en slagen Armee än en victorieuse, och så utmattade, at wi intet högre åstundade, än någon hwila. Af fienden lågo wäl 6000 på platsen, och hade wi warit med them något när lika starke, så hade säkert mycket få sluppit undan.

Wi blefwo här ståndandes til natten, at begrafwa wåre döde och något hwila; Sedan bröto wi emot dagningen up och fortsatte wår marche tilbaka åt Mitau, medan the öfwerblefne af fienden med största hast flydde samma wäg, som the woro komne, och kommo wi således utan at se eller höra någon fiende thär lyckeligen an.

Jag war nog säker om, at saken ingalunda war ändad med thenna Actionen, utan at fienden skulle innan kort komma mycket starkare igen, til at hämnas häröfwer, emedan Czaren sjelf war i Wilna och hela hans magt i Litthauen; oansedt marchen ärnades åt Polen, och Fält-Marskalken Scheremetof endast war utsänder at i förbigåendet upsnappa oss; emedan thet hos fienden, för wårt ringa antal skull, hölts för en mycket lätt och gjörlig sak, så at Scheremetof sjelf någre dagar tilförene utlät sig emot wåre fångne Officerare: huru han ingalunda trodde, at jag skulle stå honom, efter thet war en omöjlig sak med så få trouppar, utan om han kunde gifwa mig något godt

råd, wore bäst at jag lade Infanteriet i fästningarne, och begaf mig med Cavalleriet igenom Preussen til min Konung åt Polen.

Jag förlade alt Infanteriet uti Staden Mitau, eller på the alranärmsta byar ther intil, och alt Cavalleriet posterade jag på andra sidan om Eko-strömen, Bulderå-strömen ändalångs nedföre, alt in til på et par små mil när til Neumünde, hwarest fourage nog war, och the betäktes af moras och sjöar, som uti en fästning. Således afwäntade jag hwad fienden wille widare företaga sig, och afsände en express til Hans Maj:t med berättelse om alt som war förelupit, och wåre sakers rätta tilstånd. Hans Maj:t hade ock, förr än thenna expressen ankom, redan fått kunskap, at Actionen lyckeligen aflupit för oss, och thertil skolat sagt: Si nu, häller icke wår Latinska Öfwerste sig altid braf, ihogkommandes at man med spe tillagt mig thet namnet i Curland, som redan är omnämt. Wi hade knapt fått stå stilla öfwer 14 dagars tid sedan wi satt oss, förr än jag fick säker efterrättelse, at Czaren i egen person och med all sin force wände sig emot Curland, til at hämnas thet som skedt war; hwarföre jag gjorde all anstalt, när påträngas skulle, at snart kunna komma med troupparne under Riga och öfwer Dünen. Ty för oss, i thet tilståndet wi woro, war intet rådeligit mera at tänka på til at slås emot en så öfwerlägse fiende. Jag hade ock wisserligen länge sedan raserat både Mitaus och Bauskes fästningar, som woro twänne ohålbare orter för en alfwarsam fiende, så framt thet icke warit emot Hans Maj:ts uttryckeliga befalning, ty om the med alfware angrepos, kunde de dock intet hålla sig, oansedt jag, så länge och så ofta jag kunde hålla mig

med troupparne i Curland och Litthauen, altid war mästare theraf, utan at någon sådan ort behöfdes.

Tå jag nu mer och mer förnam, at fienden nalkades ifrån Wilna, och mycket fördold fortsatte sina marcher, emedan han säkert tänkte öfwerraska oss, och nästan så wäl som wi sjelfwe wiste huru wi stodo både med Infanterie och Cavallerie, ty han hade til pricka ärfarit thet af Curländarne; utsände jag Major Gyllenpamp med ungefär 300 hästar then wägen bort åt, at recognoscera: Men han kom intet öfwer 4 mil ifrån Mitau, förr än han om natten stötte på et starkt fienteligit partie, som strax angrep honom och bragte wåre i confusion, så at morgonen therefter åtskilliga flygtingar kommo tilbaka til Mitau med berättelse om thet som skedt war. The öfrige kommo ock til största delen efter handen igen, och sist Majoren, som beklagade sig at han ej kunnat bringa sit folk at hålla stånd, så snart the blifwit warse fienden. Ty så hade redan fiendens öfwerlägsna magt uti Cavallerie wid then Gemeurthofska Actionen förändrat wårt Cavalleries sinnen, at the intet mera woro thet the förr hade warit. Man har therföre stor orsak at se sig wäl före, och intet altid i oträngt mål wåga en liten hop emot en stor: ty gemena Soldatens sinne är så föränderligit, som wädret, han släpper äfwen så snart alt modet uti olyckan, som han förhäfwer sig och är ostyrig i lyckan, och the trouppar, som en gång äro slagne, bringas åtminstone intet i bråkastet med någon god wärkan på then fienden, af hwilken the lidit något nederlag, såsom dageliga förfarenheten utwisar.

Jag såg wäl at nu mera ingen tid war längre at wänta, lemnade therföre Öfwerste Knorring med 800 Man uti Mitau. I Bauske war Öfwerste Lieutenant Stahl med behörig besätning, och med thet öfriga Infanteriet marcherade jag sjelf til Riga, sedan jag hade sändt ordres til alt Cavalleriet, at the skulle möta mig under Riga, hwilket alt så wäl och lyckeligen skedde, at jag med alle troupparne kom öfwer Dünen, utan at fienden fick lägenhet at bortsnappa någon man för oss, fastän Öfwerste Lieutenant Glasenapp, som kom ifrån Libau wid strandsidan med et par 100 hästar, måste gå öfwer nära i fiendens åsyn. Hade jag förr hela tiden nog at gjöra, så wäl med Gouverneuren, som Magistraten i Riga, innan jag kunde persvadera them at lägga i bryggan öfwer Dûnen; så fants nu så ögonskenligen nyttan theraf, at alle tackade Gud at sådant war skedt.

Fienden, som ankom öfwer 40000 Man stark, marcherade imedlertid uti 2:ne colomner, then ena långs Duna-strömmen utföre, til at afskära oss ifrån Riga, och then andra, med hwilken Czaren sjelf war, ända åt Mitau, hwaräst the mente, at jag ännu stod och wisserligen måste släppa hår, så at när Czaren om middagen satt til bords i Sessou, som war 4 mil ifrån Mitau, och en Officerare, hwilken warit ute med et partie at recognoscera, kom in och berättade, at jag med alle troupparne wore gången öfwer Dûnen och stod under Riga, kastade han knifwen i bordet och sade: dat hesst hem de Düwel gelehrt. Som nu fienden såg, at hans anslag på mig hade misslyckats, så wille han swalka sin harm på Mitau och Bauske, drog alt sit Infanterie och Artillerie för them, och begynte en ordentelig belägring, medan han

posterade största delen af sit cavallerie med några Regements stycken ändalångs Dùnen, at observera oss; Ty wi hade ock satt oss ändalångs Dùnen upföre ifrån Riga alt in til Leunwarden, til at se hwad fienden wille företaga sig wid Dùnen.

Imedlertid hölt fienden på med Mitaus och Bauskes belägringar och beskjutning, tå Capitain Sinkler och Petersen med 2 eller 300 Man gjorde et lyckeligit utfall utur Mitauska Slottet in i fiendens aprocher och nedergjorde et par hundrade Man af fienden. Öfwerste Lieutenant Stahl hade ock sökt, at förswara sig efter möjeligheten: men hans wallar begynte af skjutandet at wilja nederfalla, och änteligen måste både thesse Slotten thet ena efter thet andra capitulera, tå the erhöllo thet accordet, at the skulle med fullt gewär och flygande fanor samt alt theras bagage marchera ut och obehindrat til Riga. Accordet hölts af fienden i alt, undantagandes at the wid Mitau under någon prætext wisiterade bagaget, uppå bägge ställen ombytte gewäret med the wåre, i thet the behöllo thet goda, och gåfwo i stället annat odugeligit och fördärfwat.

Intet långt härefter drogos alla Ryska trouppar ifrån Dúnen tilbaka igen. General Lieutenant Roos och General Major Bauer blefwo med in emot 20000 Man i Curland, och Czaren tog thet öfriga med sig in åt Litthauen och Polen.

Fienden hade säkert med thenna marche och thesse twenne lumpne Slotts äröfrande, långt mera tappat än wunnit: Ty medan hans största och bästa magt amuserade sig med oss, gick Konung Stanislai Kröning obehindrat för sig i Polen, fastän fiendens förnämsta och största upsåt i förstone hade warit, at

med thenna Armeen hindra bemälte Kröning uti Polen, men af begärelse til hämd blef han dragen in åt Mitau och alt intil Dûnen.

Således måste jag nu söka hela then hösten och wintren öfwer at föda alla under mig stående trouppar uti wårt egit land: ty i Curland och Litthauen war fienden mig förstark, och jag thessutan aldeles intet i tilstånd at något frästa emot honom.

Hans Maj:t min Nådigste Konung benådade mig intet långt härefter med General Lieutenants fullmagt, och hade med en särdeles nåd uptagit alt mit förhållande, hwilket til en märkelig del förökade mine afwundsmän och hemliga fiender, särdeles när jag sedermera blef General och Gouverneur i Riga. Öfwerstarne Berent Otto Stakelberg och Johan Adolph Klot, som i the förelupne Actioner hade then ena om then andra warit med mig ifrån Rigiska Garnisonen, gjordes ock af Hans Maj:t allernådigst til General Majorer.

Jag beflitade mig under thenna höstetiden och winteren, så wäl at med bägge Ståthållarnes af Lifland tilhjelp försörja, thet bästa jag kunde, Hans Maj:ts under mit commendo stående trouppar, som ock at hafwa et wakande öga på fienden, som war i Curland. Och som sjelfwa Lifland, hwilket under krigstiden hade blifwit mycket utarmat och medtagit, omöjeligen kunde i längden underhålla så wäl Garnisonerne, som the under mig stående Fält-trouppar, så blef jag twungen at på min particulier credit uphandla öfwer någre 30000 Riksdalers wärde uti spannemål och annan provision för Hans Maj:ts Fält-trouppar. Ty ingen kjöpman wille hafwa at göra med Konungen, utan

med mig, som en particulier, fastän jag thessutan hade stor swårighet at komma uti en sådan particulier och för Konungen högst nödig handel: ty at jag war af inge store medel wiste alle mycket wäl: men the måste förtröstade sig på mit ärliga namn och löfte, och gjorde sig försäkrade, at om jag inginge med them något contract til Konungens tjenst och på min egen credit, så skulle jag wäl finna råd, at igenomdrifwa thetsamma til en utlofwad fullbordan. Dock höllo the ännu mycket wid sig och stegrade sine waror alt för högt, til thess Öfwerste Lieutenant Stahl von Hollsten interponerade sin credit för mig hos sin wärdinna Augustin Möllers Fru uti Mannens frånwaro, så at hon ingick med mig thet första och billigaste contractet, och så snart thenna spetsen war bruten, fant jag Contrahenter på alla sidor, och the mäste som redan ångrade sig, at the icke hade warit the förste at contrahera med mig: ty somlige hade redan stådt sig sjelfwa i ljuset, i thet jag budit them mera, än jag sedan contraherade med Augustin Möllers Fru, så at jag hade lätteligen kunnat upnegotiera för mer än 100000 Riksdaler, allenast jag hade wetat medel at återbetala thet. Således ledo the under mit commendo stående Fält-trouppar Gudi lof! ingen nöd, fastän öfwerflöden icke heller kunde gjöra them någon skada, ej heller behöfdes thet. Ty jag fant them wid måtteligheten altid bäst och skickeligast til Konungens tjenst.

Under then tiden, som fienden sålunda stod i Curland och wi uti Lifland, kommo åtskillige Curländare för handelens skull, med tillåtelse så wäl af fienden som oss, til Riga, med hwilka gemenligen the bägge Ryska Generalerne Roos och Bauer läto

säga något spåskt, om eljest them som kommo öfwer något war til troendes. Således hade Bauer en gång bedit en wiss man, som thet ock frambragte, hälsa mig och säga, at han innan kort ärnade dricka mig et glas til, och wäl hade lust at se, huru jag therpå kunde gjöra besked. Jag bad honom hälsa Bauer igen och säga, at the redan hade tildruckit mig åtskillige glas, i synnerhet thet wid Gemeurt Hof, hwari starkaste dricken hade warit, til hwilke alle jag efter möjeligheten gjordt besked: Men hwad tilkommande wore, måste jag afwänta, och stode hos Gud allena, hwilken bästa beskedet kunde gjöra.

Thet glaset, som Bauer ärnade tildricka mig och hwaraf han i oträngt mål oförsigtigt skröt, hade jag kanske sedt en lång tid förr, än han kunde tänka therpå: ty wårt hela Infanterie låg uti Riga eller så nära ther in til, at fienden intet kunde frästa på them: Men wårt Cavallerie måste, för folkets och hästarnes underhåll skull, nödwändigt förläggas uti landet, och wara tämmeligen åtskildt: altså trodde Bauer wara en mycket lätt sak, så snart Duna strömmen skulle bära, at med en öfwerlägsen magt öfwerrumpla them i theras qwarter: Men så lätt som saken förekom Bauer, så mycket hade jag fruktat therföre, och så swår sökte jag at gjöra henne för honom; förordnade therföre poster ifrån thet ena Regementet til thet andra, så at the på en kort tid kunde gifwa så wäl hwarannan som mig sjelf tilkänna alt thet som passerade, och draga sig tilsammans; lät stadigt partier gå ut at inhämta kunskap, och hade Dûnen ändalångs wisse små posteringar, som skulle endast gifwa akt härpå. Thessutan öfwerskickade jag til fienden en wiss thertil kjöpter spion, med

full mondering, likasom hade han warit en deserteur, med befalning, at när han blef frågad om wår starklek och tilstånd af the fiendtelige Generalerne, skulle han säga som han thet i sanning wiste wara, och som folket mäst talade, ty the wiste thet ändå, samt se til om han icke kunde komma i tjenst hos någon General; ty han war en Curländare, och therföre så mycket trowärdigare för them; Men fastän han wäl kunde märka efter alt hwad som talades och skedde, så wore dock thet förnämsta af alt, at han wäl skulle gifwa agt på, så snart the samlade ihop månge trouppar, och om Bauer wille gå ut med them, tå skulle han se til, at han, när the woro i full marche, kunde som hastigast komma öfwer åt Riga til mig. Thenna kom öfwer til Mitau, fördes til General Major Bauer och frågades af honom, hwem han war, hwadan han kom, och hwarföre han lupit bort, med mycket annat mera, hwarpå han redan war wäl afrättader at swara, och när han ibland annat swarade, at han war en deserteur och Curländare, och therföre intet wille tjena the Swenske emot sit fädernesland, sade Bauer: Daß du ein Deserteur bist, kan nichts schaden. Ich bin auch ein Deserteur gewesen, und nun doch General geworden. Wilstu bey mir dienen, so solst du mein Cammer-Laquej werden. Thetta accordet war så mycket snarare slutit, som thet å bägge sidor åstundades, och General Majoren Bauer behölt sin Cammar-Laquey hos sig, til thess han ärnade tildricka mig thet redan omtalte glaset, som wäl 6 weckor härefter skedde.

Någon tid efter sedan Duna-strömen öfwer alt låg och war passabel, begynte fienden at draga ihop sina trouppar i Curland,

och gjöra mine likasom ärnade the at företaga sig något emot Neumünde, hwilket dock ingalunda alarmerade oss, efter wi wäl wiste, at the alsintet kunde thär uträtta: Men thet war allenast anstält, til at så mycket mer fördölja Bauers entreprise, som han ärnade gjöra på wårt i Lifland liggande Cavallerie. Ty han samlade med thet samma ihop största delen af theras trouppar wid Mitau, och på thet ingen måtte märka hwartut han ärnade sig, tog han sin marche på sidan åt Eko, och sedan wille han gå ända åt Duna strömen, til at öfwerfalla och afskära wårt Cavallerie ifrån Riga: ty han wiste at thet war uti et mycket slätt tilstånd, och mente at jag intet skulle fela at draga mig med Infanteriet, som låg uti och nära wid Riga, ut och åt Neumündiska sidan, tå han sedan kunde hafwa så mycket bättre spel med wårt Cavallerie. General Lieutenant Roos war med them, som hade wändt sig åt then Neumündiska sidan. Bauer marcherade åt Eko, och hans Cammar-Laquey kom til mig i Riga samma qwäll, samt berättade alt hwad å färde war, så at jag i god tid stälte alle nödige ordres til wårt Cavallerie, och sände ut något Infanterie emot them, på hwilka the i nödfall kunde draga sig, efter the alle hade ordres at draga sig tilsammans nära til Riga, och at icke engagera sig med fienden; jämte thet inbyggarne i landet, ther the hade stådt, warnades at agta sig för then ankommande fienden.

När General Lieutenant Roos, som war kommen på en half mil när Neumünde, märkte at wi intet grepo efter hans finte, blef han förtretelig theröfwer och sade: nein, hohle es der Teufel, man kan ihn nicht herauslocken, och marcherade tilbaka igen.

Bauer å sin sida, när han kom til Eko, och saknade sin Cammar-Laquey, skickade strax en bonde med et bref til sin Secreterare i Mitau, hwilken blef på halfwa wägen upsnappad igenom et wårt utskickade recognoscer partie, och förder til mig. Han bad uti brefwet, at Secreteraren änteligen wille låta honom weta, om Hans Kammar-Laquey kommit tilbaka til Mitau, och hwar om icke skulle han ingen menniskja låta weta theraf: ty han hölt för en stor skam, at således wara bedragen uti et handtwärk, som han sjelf så wäl lärdt och practicerat, at han hade hållit för omöjeligit, at theruti kunna föras af någon wid näsan: och sedan han kommit tilbaka ifrån thenna expeditionen til Mitau, tå saken intet mera kunde fördöljas, utlät han sig emot någre med thesse orden: Das war ein verfluchter teufelischer Streich, könte ich ihn wieder kriegen, ich wolte ihn meiner Seele bey den Füssen aufhangen lassen.

Wårt Cavallerie blef altså utan all fara: Men Bauer, som på något wille släcka sin harm, gick wid Neustädtgen in uti landet, efter thet intet kunde förmenas honom, brände, plundrade och bortförde alt thet Bondefolket och the arma Barnen, som han kunde få fast, samt handterade thessutan jämmerliga hwart han framfor, och gick så til Mitau tilbaka, lika som hade han uträttat stora saker. Och således ändades thet beskedet, som han wäntade af mig på thenna tildrikningen.

Tå Bauer hade intet hopp mera at kunna uträtta något emot wårt Cavallerie uti Lifland, wille han försöka sin lycka in åt Litthauen, hwarest han förnam at Swenske trouppar af Konungens Armee woro ankomne och indrefwo Contribution.

Han råkade altså uti sin thit-marche på Öfwerste Düker, som å wår sida war detacherad af Hans Maj:t med något folk, men blef af honom så fägnader, at han i gode bäckesprång kom tilbaka til Curland, och måste lemna efter sig Öfwerste Ifland med åtskillige Officerare och månge gemene på platsen, förutan många blesserade, som han förde tilbaka.

Jag fick imedlertid god lägenhet at correspondera så wäl med Öfwerste Düker, som igenom honom med Hans Maj:t sjelf och at låta weta hela wårt tilstånd: ty thet war tå när Hans Maj:t gick för Grodno, och man förhindrade intet Litthauerne, at komma til Riga.

När Bauer således war wister tilbaka ifrån Litthauen, blef han icke thesto mindre behedrader med månge styckeskott af General Lieutenant Roos, som låg i Mitau, hwilket han sjelf illa uptog, och månge mente wara skedt til at spåtskas öfwer honom, efter the icke woro särdeles wänner. Dock hölt sig fienden efter then tiden mycket stilla, och sysselsatte sig allenast med at under-minera Mitaus och Bauskes wallar til sprängning, och at bortföra sine metallstycken, samt försänka granater och bomber i Bulderå-strömen, til thess the änteligen uti Martii Månad Anno 1706 tå alle små strömar redan begynte at gå up, bröto med pick och pack i största hast och consternation up, emedan wägarne nästan redan hade blifwit obrukbare, och med största confusion och hungersnöd begåfwo sig samteligen then Birsiska wägen öfwer Rakitski up åt Dunen och Pollosk, samt lemnade hela Curland och Litthauen til wår discretion aldeles öpne igen, och

war thet för wägarnes skull omöjeligit, at igenom eftersättande betjena sig af thenna theras confusion.

Jag gjorde imedlertid, tå jag fick weta thetta, all nödig anstalt, at wid första torra wägar åter draga alle Fält-trouupparne in i Curland, och äfwen som tilförene at taga thet i possession igen, efter alt war fredligit och aldeles förlåtit af fienden.

Som jag ock nogsamt märkte, at then tilkommande sommaren öfwer intet war at frukta för fienden, och wäl wiste, at många swårigheter skulle förefalla uti betalningen för thet jag på min credit hade upnegotierat til Konungens tjenst, så framt jag icke sjelf på en kort tid reste öfwer til Stockholm, til at drifwa thet igenom, så begärte jag underdånigst igenom bref lof thertil af Hans Kongl. Maj:t, och förestälte klart alle orsakerna: Men som jag intet så snart kunde få swar, och fruktade at bästa tiden både til öfwer och tilbaka komsten skulle imedlertid gå bort för mig; skref jag åter Hans Maj:t orsaken, wäl wetandes at thet icke kunde onådigt uptagas, emedan jag intet hade at försumma hos Fält-trouupparne, och å andra sidan Konungens tjenst och högsta nöden twang mig thertil: tog en af Konungens Brigantiner, som låg wid Riga under mit commendo, och gick i Maij Månad på 4 dagar lyckeligen öfwer til Stockholm, emedan jag imedlertid hade gifwit alle Fält-trouupparne ordres, at åter rycka in i Curland och nu som förr taga sin förplägning, hwilket alt efter mine ordres fullbordades.

När jag kom öfwer til Stockholm och wederbörligen förestälte mit ärende, först hos Hans Excellence Gref Wrede, och sedan hos the andre Konglige Råden, samt ingaf mine

Memorialer, fant jag så store swårigheter, at jag wäl såg, det mycket litet hade blifwit uträttat så framt jag icke sjelf kommit öfwer, utan at jag kanske snarare hade råkat i största olägenhet med Kjöpmännen, som på min credit allena hade handlat med mig til Konungens tjenst: Ty sedan man högst beflitat sig at föreställa mig penninge-nöden i Swerige, och at gifwa mig sådana impressioner, som hade jag therföre alsintet eller åtminstone mycket litet at förhoppas, blef jag en dag upkallad i Rådet, thär alle til defensions wärket förordnade Råder woro tilsammans, tå mig förestältes af Hans Excellence Gref Wrede: at fastän jag hade troligen och wäl handlat til Hans Maj:ts tjenst, och min förda conduite wore mycket berömmelig, så war dock nöden så stor på penningar, at jag nu intet kunde hjelpas, eller mine dragne wexlar betalas, utan måste thet goda folket, som contraherat med mig, wara något uti tålamod och förwänta tiden, tå någre penningar til theras afbetalande kunde inflyta. Jag blef häröfwer helt förskräft, och swarade med någon alteration, at mig tå hjerteligen ångrade, thet jag icke allenast til Konungens tjenst bedragit så mycket ärligit folk, som hade sedt på min credit allena, utan ock therjämte, at jag ruinerat Hustru och Barn med mig, emedan Theras Excellencier sjelfwe wäl wiste, hurudan wexel-rätten war; bad therhos, at the wille berätta Hans Maj:t thet samma, och anhålla för mig om en nådig dimission, emedan jag på thet sättet intet mera wore nödig wid troupparne, ej heller kunde begifwa mig på återresan, förr än thesse creditorer woro förnögde, och wore jag försäkrader, at Hans Maj:t ingalunda wille hafwa min ruin i thet jag så redeligen hade

gjordt til Hans tjenst, hwilket jag å min sida ej skulle underlåta at likaledes med första post öfwerskrifwa til Hans Maj:t. Härtil swarade Gref Wrede: nej, nej, wi hafwe nogsamt sedt, at thet wore obilligt, om I skullen komma at lida för Konungens tjenst, hwarföre ock är resolveradt, at alla edra på Stars-Contoiret dragne wexlar skola rigtigt förnöjas: Men at här kunna få någon halföre mera, är omöjeligit och intet at tänka på. Jag tackade för thet första, och swarade til thet andra: at om jag intet kunde få mera, än betalningen af thet som redan war up-negotierat, wore jag äfwen så litet, som thessutan, nödig hos Fält-troupparne: ty thet up-negotierade wore redan upäten mat, och finge jag intet mera, måste dock alt förgås af hunger och nakenhet, med mera, hwarigenom jag förestälte wårt slätta tilstånd. Thet hette wäl först, jag skulle taga utur Curland och Litthauen hwad jag widare hade af nöden, emedan intet är lättare, än föreskrifwa androm thet man sjelf hwarken wet eller kan efterkomma. Men när jag förestälte omöjeligheten häraf, emedan alt war redan thär så uttagit och plundrat, så wäl af fienden, som oss sjelfwe, at inwånarne knapt kunde hafwa theras nödiga underhåll, kom thet änteligen til en fråga: huru mycket jag tå wäl högst nödwändigt skulle behöfwa? Jag swarade, at Theras Excellencier wäl sjelfwe kunde besinna, hwad til så månge trouppar, som skulle gå i Fält, och hwilkas Officerare så wäl som gemena woro afsletne, kunde behöfwas, ibland hwilka the måste Officerare hade 2 a 3 hela års löningar innestående; dock om jag finge 200000 Dal. Sm:t, så skulle jag gjöra min möjeligaste flit, at näst tilstundande campagne sätta Fält-troupparne uti et förswarligit tilstånd til

Konungens tjenst. Men thetta uptogs strax som en aldeles odrägelig summa, och böds mig 30000 Dal. Sm:t, hwaremot jag icke underlät at föreställa, huru litet och alsintet the spisade til thet jag skulle företaga mig, så at man begynte gå alt högre och högre in til 60000 Dal. Sm:t, och öfwer then summan war tå omöjeligit at komma, så at jag härmed måste taga mit afträde. Jag underlät imedlertid intet, at på alla behöriga ställen anwända min högsta flit, på thet jag måtte komma til någon högre summa, så at jag änteligen bragte thet til någre och 70000 Dal. Sm:t, och häröfwer war omöjeligen at komma, utan så snart jag hade fått thesse penningar, och wäder och wind fogade sig, begaf jag mig i HErrans Namn med hela min Familia til Riga tilbaka, och gjorde lyckeligen uti 5 dagars tid samma resa, så at jag til fram och återresan intet tilbragte öfwer 6 weckors tid.

När jag kom tilbaka, fant jag uti Curland och thet til Curland gräntsande Litthauen alt stilla för fienden; bekymrade mig therföre allenast om troupparnes förplägning och uprättande uti sit förra stånd igen, så mycket möjeligit war, och säkerligen war thet en särdeles Guds Nåd för oss, at fienden så hastigt quitterade samma land och Litthauen: ty eljest hade wi i längden omöjeligen kunnat i Lifland finna wårt uppehälle, som knapt kunde räcka mera en eller 2 Månader til för oss. Orsaken hwarföre fienden hade med en sådan consternation skyndat sig therifrån, war at Hans Maj:t hade med sin Armee kommit in i Litthauen, hölt Fält-Marskalken Ouglevied med thet fiendteliga Infanteriet nästan innesluten uti Grodno, och the som woro i

Curland fruktade, at aldeles blifwa afskurne, och at komma emellan Hans Maj:t och mig.

Jag blef altså med the under mit commendo stående trouppar i god ro, så at både hästar och folk åter igen kunde komma i stånd, til thess jag samma år, Anno 1706, emot hösten åter fant rådeligit, at gå in Litthauen och frästa på Försten Wisnowitskis contenance, emedan han ännu med sine trouppar hölt sig kring om Keidan, Kauen och Wilna, och tå och tå sökte at oroa oss något. Fält-Herren Sapieha hade ock redan sänt sine trouppar under Starosta Minskis Gref Zawissas commendo til mig igen, så snart han förnam, at jag åter hade fåt några frie händer i Litthauen: ty han wille altid wara delagtig uti contributionernes upbärande. Wi följdes altså först åt Keidan, hwaräst fienden intet wille hålla stånd, utan retirerade sig öfwer Willia-strömen til Kauen, och der wid strömen gjorde någon mine at förmena oss öfwergången; men så snart jag sände thit et godt detachement af Infanterie med några stycken och Cavallerie, och fienden wäl wiste, at bemälte ström på åtskillige ställen kunde öfwerridas, gingo the ock therifrån och til Wilna, samt lemnade oss passagen aldeles fri, så at wi på bägge sidor af strömen både uti thet Keidanska och Kaunska woro mästare, och theruti någon tid blefwo ståndandes.

Här ärnades mig en stor olycka, hwilken then Högste Guden dock nådeligen afwände. Jag war wahn at stundom med några Officerare rida på jagt nära kring Keidan. Thetta hade en wiss Sapiehisk Rytmästare wäl tagit i agt, stälte sig mycket in med mig och wille med sine hundar och falkar altid wara i

sälskapet med, i mening, at således locka mig så långt ut, at jag ändteligen skulle falla uti the Wisnowitskiskes händer, efter han hemligen corresponderade thärom, war ock redan så nära kommit, at et fiendtligit partie af 300 hästar intet långt ifrån Keidan uti en liten skog wäntade thärpå, och fingo mig nära nog in til sig: men som thenne gången woro uti mit följe öfwer 70 personer af Officerare och Drängar, alle med gewär, dristade the sig intet, at angripa oss, utan gingo med oförrättad sak sin wäg igen. Om thetta fiendtliga partiet fick jag andra dagen kunskap, och blef försigtigare uti mit jagande: Men uphofsmannen fick jag intet weta, förrän Försten Wisnowitski begynte at declarera sig för Konungen Stanislaus, hwarom härefter förmälas skall, emedan samma Karl wille ännu samma år frästa et äfwen så lätfärdigt strek på mig, hwarföre jag blef warnader ifrån en för oss wäl intentionerader af Försten Wilnowitskis sida.

Wi bröto änteligen up ifrån Kauen och Keidan, och marcherade i 2:ne colomner åt Wilna, then ena med mig på Kauenska sidan om Willia-strömmen, och then andra på then Keidanska under General Major Stakelberg, i mening, at således få Försten Wisnowitski antingen på then ena eller på then andra sidan til något stånd, om han eljest skulle wänta oss wid Wilna: Men här war ej heller at tänka på, utan Försten drog sig i god tid bort åt then Uspolska sidan, och jag kom med min colomne först til Wilna, sedan General Major Stakelberg någre dagar therefter med sin, och här blefwo wi, så wäl för the onda wägarnas, som contributionens uptagande skull, någon tid liggandes, fingo ock här weta så wäl then olyckan, som war händ med General

Marderfelt, som at freden war sluten uti Saxen emellan wår Nådigste Konung och Konung Augustus, och hade jag redan haft lägenhet, at ifrån Kauen i tid låta Hans Maj:t underdånigst weta, thet Konung August med alla hos sig hafwande Moscowiter, ärnade sig emot bemälte General Marderfelt: ty jag hade säker kunskap therom.

Sedan wi uti Wilna hade gjordt ifrån oss, begåfwo wi oss therifrån åt then Uspolska sidan, til at än widare drifwa undan Försten Wisnowitski. Aftonen förrän wi skulle marchera ut, blef jag af Witepska Woiwodinnan Madame Crispine buden, at andra dagen med några Officerare komma til henne til frukost uti et Kloster, hwilket jag hwarken til-eller afsade. Förrän samma morgon blef dager, sattes en stor brännande fakla til en signal utur et högt Jesuiter torn, och drogs några gånger tilbaka igen. När dager blef, war alt färdigt til af-marche, och jag lät ursäkta mig hos Woiwodinnan, at jag för marchens skull hade ingen tid at komma til henne. Wåre trouppar woro intet så snart marcherade utur Staden och öfwer Willia-strömen, at icke et Wisnowitskis partie under Starosta Plongianski Crispin på alla sidor föll in i Staden och på wårt Arrier-gardie, som commenderades af Öfwerst-Lieutenant Stahl med några 100 Man både Infanterie och Cavallerie, men med god effect afwistes, til thess alle troupparne hade defilerat öfwer Willia-strömen; dock som åtskillige gemene Soldater hade uti marchen stulit sig undan utur theras rotar och leder i Staden tilbaka uti Krogar och Bränwinshus, så lopp thet intet annorlunda af, än at några få af them måste sätta lifwet til, när

the tänkte at komma undan utur husen och til the andra igen. Et starkt partie af fienden gick strax til Klostret, hwari Woiwodinnan war, och frågade efter Swenske Officerare, men ther fants ingen, så at när jag sedan fick weta thetta, kunde jag intet annat, än få underliga tankar om thenna til frukost bedningen, lemnar dock alt odömt, efter jag intet kan föreställa mig sådant af en så förnäm Dame, och fienden af andre wäl kunde weta, at jag åtskillige gånger tilförene warit hos henne til måltids, samt præsumera, at jag eller någre Officerare skulle uti god säkerhet taga en frukost til godo i samma Klåster, medan troupparne marcherade.

Wi gingo sedan i god ro härifrån til Uspol och andre när omkring liggande orter, at taga wårt winterqwarter, och Försten Wisnowitski lemnade oss alt i fred, samt drog sig efter wanligheten therifrån och på andra orter. Jag begynte ock igenom wisse hos oss warande Litthauske Adelsmän, som hade theras slägt och wänner hos bemälte Förste, at komma med honom uti en hemlig underhandling, och förnimma, at han icke war obenägen at slå sig til Konung Stanislai partie; gaf therföre Hans Maj:t min Nådigste Konung strax efterrättelse härom, och begick alting så, at wi nästan woro eniga oss emellan et halft års tid förr, än någon af wåre eller bemälte Förstes trouppar blefwo thet warse: ty thet fants tå intet rådeligit at gjöra thet uppenbart, och hade man å Förstens sida, efter mit gifna råd, ännu längre kunnat eller welat dölja thet, så hade Moscowiterne hwarken bemägtigat sig Buchow, eller fängslig bortfört Generalen Sinitski, som å Förstens wägnar innehade thet; fastän så wäl

wåre, som Förstens trouppar, imedlertid mycket förundrade sig öfwer, at å ingenthera sidan något fientligit oss emellan företogs: ty wåre trouppar hade allenast ordres at wäl förse sig uti wagter, marcher och executions partier: men ingalunda, at löpa efter the Wisnowitskiske eller frästa något på them, efter thet tjente til intet annat än at utmatta wåre hästar. Förstens trouppar åter hade å sin sida ordres, at intet begynna med the Swenske, eller söka at gjöra them någon afbräck, efter thet wäl syntes at man föga kunde uträtta mot them. Jag hade redan kommit öfwerens med Försten igenom hans utskickade, med hwilka jag allena talade på et wist bestämt ställe, så at thet hwarken kunde märkas af the wåre eller hans folk, at Försten skulle taga sine qwarter åt en wiss sida i Litthauen, och wi the wåre åt en annan therifrån aflägse, på thet ingen lägenhet skulle gifwas, at någon af wårt folk kunde mötas åt, eller stöta på hwarannan, och således alting så mycket bättre fördöljas: ty thet war oss å bägge sidor högstnödigt för Moscowiternes skull, som stodo under General Lieutenant Allart wid Pollotsk, och under Förstens trouppar woro ännu många för fienden wäl intentionerade, jämte en Moscowitisk Resident, som knapt släpte bemälte Förste utur sine ögon.

Förr än jag hade rest ifrån Riga, och företagit mig alle thesse nu omtalte saker, samt marchen til Keidan, Kauen, Wilna och Uspol, war jag redan allernådigst af Hans Maj:t declarerad för General af Infanteriet och Gouverneur af Staden Riga, med therunder liggande fästningar, och bägge mina fullmagter thertil daterade then förste then 5, och then andra then 6 Januarii 1706.

Jag hade ock redan tagit possession af Gouvernementet, och uti min frånwaro förordnat General Major Funck, som then älste, at thär förträda mina vices. Som jag knapt hade fått taga emot Gouvernementet förr än jag måste marchera ut therifrån, och nogsamt wiste, at för Hans Maj:ts under mit commendo i fält stående trouppar intet war at frukta, wille jag som hastigast på någre dagar resa öfwer til Riga at thär uti Gouvernementet til Hans Maj:ts tjenst och Garnisonens conservation anordna et och annat. Jag lemnade imedlertid commendo öfwer Fält-troupparne åt General Majorerne Stakelberg och Klot, och gjorde ingen hemlighet häraf, så at the hos oss stående Sapiehiske strax fingo thet weta, tå förr omtalte Ryttmästare, som redan wid Keidan hade tänkt at spela mig et skälmstycke, åter war färdig, i ty han lät the Wisnowitskiske weta, at han på min resa til Riga wille lefwerera mig i theras händer, under prætext at escortera mig tit med 30 Man af the sine om the eljest wille gjöra sit ther til och sända sine trouppar til mötes thit han åstundade. Men jag blef af sjelfwa the Wisnowitskiske warnader, och tog en så stark escorte af Lifländska Adelsfanan med mig, at bemälte Ryttmästare intet fant för rådeligit at tilbjuda mig sin escorte, ej heller kunde jag få weta hans namn annorlunda, än at jag skulle gifwa agt på then af the Sapiehiske, som tilböd sig at följa med mig til Riga, och wille escortera mig med sit Compagnie. Jag kom altså uti 4 dagars tid lyckeligen til Riga, och efter en kort tid til Uspol igen, sedan jag i Riga hade i hastighet gjordt alt ifrån mig.

Är förr omtalt, at mine trogne tjenster och Kongl. Maj:ts Nåd, som altid uphögde mig ifrån then ena ähretrappan til then

andra, skaffade mig månge afwundsmän och particulier fiender; så blefwo the nu för tiden så mycket mera förökte, och intet längre såsom förr höllo sig fördolde, sedan jag war blefwen General och Gouverneur af Riga, utan hwar och en af them sökte hemligen at förklena mig, altsom the uti theras sinnen kunde finna the skenbaraste skälen: ty at uppenbart beskylla mig tordes ingen understå sig, emedan the wäl wiste at thet ankom på bewis; ej heller kunde något reelt emot mig förebringas; therföre måste bakdantning och allehanda upspundne falske och rätt tokote hemlige beskylningar blifwa et godt fundamente at hämma min, efter theras mening, redan alt för stora gjorde lycka. Somlige yttrade sig, at för mig hade alting warit lätt at gjöra; ty sedan andra hade uprättat troupparne och sätt them i godt stånd, woro the them ifråntagne och satte under mit commendo, hwarigenom jag hade fått lägenhet at gjöra mig stor och lyckelig. Andre åter: at mycket mera talades om the Actioner, som jag haft med fienden, än the uti sanning woro; och hade särdeles then Actionen wid Gemeuert Hof intet warit så avantageux å wår sida, som man wille föregifwa, hwilket theraf syntes at wi sedan måste gå undan för fienden och lemna hela Curland med Litthauen öppet. Somlige sade, at jag wäl hade haft wackre Actioner; men jag wore mycket lyckelig, at jag hade General Major Stakelberg hos mig, som war en mycket förfaren och förståndig man, och allena gjorde alt, efter jag i alt följde honom och hans råd. Ja thär funnos ock the, som hwarken hade warit med oss eller wiste thet ringaste af hwad som skedde, förr än the fingo höra thet, hwilke wille tillägga sig alt, och sade en

af them, at på hans råd och föreskrefne reglor hade jag gjordt alt, eljest hade thet intet så aflupit, och hade både jag, Stakelberg och Clodt orsak at tacka honom före, at wi blifwit dugtige Generaler: Men han war redan af alle så mycket känder, at man mera log öfwer honom, än på något sätt trodde hans ord. Andre modestare än alle the förre, sade man kunde wäl intet neka, at icke Actionerne woro lyckelige: men man skulle betänka med hwad fiende och pultroner jag hade haft at gjöra, och kunde altid 40 eller 50 Man af wåre slå 1000 af them, och altså hade thet warit en lätt sak för mig hwad Actionerne angår. Men min person och particuliere fel måste ej heller förbigås, jag hade haft förfäder, som sutit uti the förnämste krigstjensterne uti Swerige; jag hade uti en så kort tid sprungit förbi månge gamle och meriterade Män, och om thetta icke stäktes, utan jag altid blef uti en så Nådig åtanka hos Hans Majt, woro at befrukta, thet jag kunde blifwa många flere uti theras lycka förhinderlig; man såge ock wäl huru jag war sinnader af the disputer, som jag hade haft med then för mig warande Gouverneuren, at förhindra hans penningestämpling och dylikt som han wille företaga sig, och at jag inwärtes intet wore så mjuker som jag utwärtes stälte mig, utan kunde jag med höflighet och complimenter mera bry folk både til theras egendom och lycka, än andre med hårdhet och stränghets förfarande; jag hade redan fått en fot uti thet Rigiska Gouvernementet, och om thet i tid intet blef förekommit, fingo jag ock wäl then andra theruti, och torde aldeles blifwa General Gouverneur af Lifland, hwilket wore en nästan förfet betta för mig, och therföre måtte man ropa ut mig för alt för from och

klemoter; jag klagade altid, at jag intet kunde få nog til trouppernas underhål och Officerarnes afbetalning, fastän jag hade och förr så länge haft hela Litthauen och Curland öpet för mig; jag skulle hantera them med mera hårdhet som annorstädes skedde, så fingo jag wäl thet jag borde hafwa; in summa jag wore alt för ljummer i Konungens tjenst, jag conniverade och kanske colluderade med Curländarne, som ströko mig om munnen med söte ord; jag lät draga mig wid näsan af Gouvernements betjenterne, och andra under mit commendo stående, och wiste dock wäl therhos at gjöra min pung tiltagsen och store remisser öfwer til Swerige, med mycket annat af samma beskaffenhet.

Then skamlösaste af alle, och hwilken först af thesse mine falske owänner uppenbarade sig, war Öfwerste Hagen. Han hade ingåt en capitulation med Hans Maj:t at wärfwa et Regemente Dragoner Grenaderare af sådant folk, hwarmed Hans Maj:t skulle wara tilfreds; Penningarne thertil måtte han sjelf uptaga utaf wisse districter utur Litthauen. Imedlertid skröt han utaf at ställa Konungen et sådant Regemente, hwaraf Hans Maj:t skulle förnimma, huru han wid the förrige wärfware wore dragen bakom ljuset: dock kunde han uti sit wanliga fylleri och eljest en confidence, som hos sådant slags folk gemenligen plägar ske, intet förhindra sig ifrån at säga, som han ock emot mig sjelf gjorde: mir ist den Teufel an das Regiment gelegen, ich habe schon längst ein Regiment von dem Könige haben können, und hätte ich das Åbolänsche von dem Könige haben wollen, ich hätte es schon längst und ehe als Mejerfelt gekriegt; aber hiebey

muß ich zum wenigsten ein 60000 R:thaler ausser dem profitiren: Så at fast jag mycket wäl kjände honom förr, så war mig tå så mycket lättare af sådant tal at aldeles igenkänna foglen på sina fjädrar. Utom alt thetta hade han utwärkat så wäl befalning af Hans Maj:t sjelf til mig, som bref af åtskillige sine wänner utur Cancelliet, at jag efter all möjelighet skulle assistera honom, utan at skrifteligen war uttrykt, hwarutinnan eller på hwad sätt.

Thenna Hagen hade redan brukat sin wanliga adresse til at bedraga åtskillige Kjöpmän, särdeles en wiss Commissarius eller Kjöpman Docka, som försträkt honom på hans skryt några 1000 Rd:ler, kom thermed til Riga, angaf sig med sin Capitulation och bref hos mig, och kunde efter sit sinne intet få Ducater nog at inwäxla eller jouveler til at handla. Jag fägnade honom så mycket möjeligit war, och lofwade all assistence som af mig kunde komma, och intet eljest wore emot Hans Maj:ts Höga interesse, så mycket mera, som jag af Hans Maj:t sjelf hade befalning thertil: Men thenna Complimenten, som han efter sit sinne tykte wara någorlunda på skrufwar ställd, stod honom intet an. Han lät sig dock intet märka, utan kom dageligen til mig, talade allenast om sina 60000 Rd:ler contante penningar, som han hade stående uti Königsberg, sina skjöna och stora gods wid Hamburg, sit efterlemnade stora hushåll med tapeter, förträffeliga hästar och annat mera, som af en förståndig menniskja snart kunde förstås hwartut thet lände. Grefwinnan Wasenborg hade satt en stor Diamant uti Riga i pant, som han uphandlat för sine Ducater, och express när min Hustru war för

sina ärender utåken i Staden, wisades henne på gatan igenom då warande General Adjutant Lode, med frågan, om thet icke wore en skjön sten, hwartil min Hustru, utan at tänka annat, än at stenen wisades henne af nyfikenhet och til at höra hennes omdöme, swarade, at stenen wore stor och wacker nog om han intet wore så gul. Änteligen ändades alt så, at en wiss Fru, som skulle få 1000 R:ler til recompense om thet gingo an, skulle hos min hustru anmäla, at Hagen gjärna wille blifwa min måg. Min hustru uptog thet med löje, kom til mig och leendes sade: westu wäl, at här tilbjuder sig en måg uti wårt hus? jag swarade strax therpå: hwem då i Guds namn? Min hustru igen: tänk Hagen är så galen och hafwer lofwat M.N. 1000 R:daler til recompense, om hon kan komma thet åstad. Jag swarade theruppå: min hjertans Hustru, hade tu en Kammar-Piga, som stod mig an, jag gofwo honom henne intet, mycket mindre min Dotter, af et sådant sinne, som jag känner honom. Hwaruppå min Hustru åter swarade: ja tänk, at man tager sig sådan fåfänga före, så at frieriet snarare war ändat än påbegynt. Hagen lät sig dock icke afskräcka, kom dageligen til mig, bedyrade sina stora rikedomar med stora eder; hade altid skjöna Diamants ringar på sina fingrar; contesterade then stora wänskapen, som han hade för mig och mit hus, på thet högsta, och gjorde mig allehanda fåfäng confidence om alle them, som woro wid Hans Maj:ts Armée, hwilket gemenligen så ändades, at han nästan lämnade ingen menniskja för en halföre heder. Jag fick så många sådane visiter och confidencer, at jag begynte blifwa helt ledsen theröfwer, beswarade dock alt med all höflighet: til thess jag en dag för ro

skull gick helt allena ut på bryggan, som låg öfwer Dûnen, och oförmodeligen mötte Hagen, hwilken med sine wanlige protestationer och confidence strax steg til mig och sade, at ingen kunde bättre än jag hjelpa honom til Konungens tjenst, hwarpå han upwisade et bref ifrån en wiss Secreterare utur Cancelliet, at jag hade fått ordres af Hans Maj:t at efter hans begäran assistera honom. Jag swarade härpå: hjerteligen gjerna, allenast jag får weta hwarutinnan thet består, och hwad Konungens tjenst angår, skulle aldrig någon finnas willigare än jag. Han swarade härtil, at han så wäl i Riga som Pernou kommit öfwerens med någre Officerare at handla en 600 Man af theras bästa manskap, och om jag allenast gåfwe mit samtycke thertil, så wore alt klart. Jag kunde intet annat än swara här uppå, med frågan: om the Officerare, som ingått en sådan handel med honom, hade sine Compagnier complette, och thet förhandlade Manskapet öfrigit? Han swarade nej; Men the kunna lätteligen anskaffa thet, allenast jag får tilstånd af eder at låta enroullera Manskapet, jag wil intet begära thet förr än the hafwa annat i stället igen. Jag frågade widare efter Officerarne, och förnam at så wäl Öfwerste Nieroth, hwilken knapt hade et halft Regemente öfrigit, som ock åtskillige Capitainer, hwilkas Compagnier befunno sig uti äfwen så godt tilstånd, woro hans förnämsta Handelsmän; swarade therföre kort af, at jag ingalunda ägde frihet at gilla en sådan handel til Kongl. Maj:t högsta skada, och at jag ej kunde tillåta någon menniskja at förhandla någon man, förr än han först præsterade sig med swarsgodt Manskap complett för mig: men med thet, som wore öfrigit, skulle han

gerna få handla med honom efter sin egen wilja, och kunde Hagen sjelf eftertänka, hwad nytta Konungen theraf kunde hafwa, at hans Garnisoner förminskades til 600 man af thet bästa manskapet, tå the redan woro så incomplette, och han skulle theraf uprätta sit Regemente? Hans Maj:t kunde ju allenast anbefalla mig, at jag skulle utlefwerera til honom så mycket af thet bästa Manskapet af Garnisonerne, så framt Hans Maj:ts wilja och befalning wore sålunda til forståendes. Han beropade sig åter på Secreterarens bref: Men för then lärda war ondt at predika, och sådane April-sedlar hade jag wäl sedt mer än en gång, uti hwilka man wil bemantla particulier interesse och wänskap under Öfwerhetens wilja, lide sedan then som har warit så galen, at låta föra sig wid näsan: ty thet ställes altid uti sådana oförgripelige termer, at the först kunna draga sin fot utur elden.

Hagen såg wäl at med mig härutinnan föga war at uträtta: ty ingen är swårare at bedraga, än then som sjelf redan tycker, at man wil föra honom på nätet, han slog therföre om på en helt annan bog, och begärade allenast 1000 Man, til at med them indrifwa contributionerne til wärfningen i Litthauen. Med them wille han slå Wisnowitski och alla förekommande fiender, ehuru starka the måtte wara: Men han fant mig til thet senare äfwen så lätt, som til thet förra: ty jag swarade; at utan Hans Maj:ts wilja och befalning gåfwe jag honom icke en Man: dock om han kunde utwärka Hans Maj:ts Nådigsta befalning, skulle han icke allenast få 1000, utan alla som stodo under mit commendo, efter Hans Maj:t allena woro Herre theröfwer, och jag bekymrade mig

om intet annat, än at intet handla emot Hans Maj:ts wilja och icke fåfängt exponera the mig anförtrodde troupparne.

Sålunda ändades hela thenna negotiationen, och Hagen wille gå til Hans Maj:ts Armee igen full med hämgirighet, för thet han icke kunnat efter sin åstundan leda mig wid näsan. Som han therföre sökte all lägenhet, at på något sätt kunna skada mig, wille han taga sin wäg öfwer Schavelen, hwaräst General Major Stakelberg stod med största delen af wåra trouppar och afwäntade min ankomst, emedan jag innan få dagar ärnade komma thit; Men Hagen hastade sig at wara ther förr, gjorde med General Major Stakelberg stor confidence, informerade sig noga om wårt tilstånd, och war särdeles bekymrader om, at efterfråga huru contributionerne uptogos, och annat, hwarigenom han mente få lägenhet, at på något sätt angifwa mig. Sedan gjorde han med sine hjelpare och hjelpars hjelpare en uträkning på, huru många 1000 hakars land woro i Lifland, huru många 1000 i Curland, och huru många 1000 rök i Litthauen, och slöt altså theraf, at jag måtte upbära odrägeliga penninge-summor och mycket bedraga Konungen. Härmed reste han sin wäg, så snart jag kom til troupparne, berömmandes mycket för mig i ansigtet troupparne och then disciplin jag hölt, med flere sådane flatterier: ty han wille, til at så mycket bättre bedraga mig, uti mine tankar passera för at wara mycket af mina wänner, fastän jag wäl nog wiste både hans discourser och förhållande, som han hade haft för min ankomst.

Twifwelsutan lärer han på intet sätt hafwa skonat mig, sedan han kom til Hans Majts Armée: ty uti sin återresa til mig

åt Wilna hade han logerat hos en Apotekare i Tilsit, hwaräst han offenteligen sagt: Ich komme von den Könige und reise zu dem General Lewenhaupt, ich bringe ihm einen verteufelten fils mit, umb daß er mir nicht, so als ich von ihm verlanget, hat assistiren wollen; med månge andre skamlöse ord, som han utgjöt öfwer mig och Apotekaren sedan berättade för en af wåre Officerare, fastän uti Hans Maj:ts bref intet formältes af alt sådant, utan allenast itererades thet mig förut anbefaldt war om möjelig assistence, och therjemte befaltes, at jag skulle gifwa honom 12000 R:daler i afräkning på the indrefne contributionerne; emedan han twifwelsutan hade förestält, huru store penningesummor jag måste hafwa in cassa. Jag böd honom 3000 R:daler strax och thet öfriga uti confiscerad hampa, som låg wid Wilna och han kunde låta föra til Königsberg at thär försäljas. Men han tog allenast 300 R:daler til sit egit behof, och thet öfriga bad han innehållas til thess han kunde få någon lägenhet thertil: men hampan wille han intet ihop med, fastän han i förstone gärna wille taga then emot, och i cassan woro inge flere penningar at gifwa honom.

Imedlertid tilbragte han gemenligen sin tid, at äta hos mig, at gjöra sine wanlige protestationer af wänskap för mig, och thess emellan wid et glas win i min frånwaro at skamligen fara ut på mig och mit hela hus, ja han kom til så stor galenskap, at han sade, at 3 karlar af the trouppar, som stodo under mit commendo, intet meriterade, at en ärlig karl af Konungens Armée drog wärjan på them, om the wille angripa honom, med 1000 flere galenskaper och förkleningar öfwer alla them, om

hwilka han wiste at jag betjenade mig utaf til Konungens tjenst, til thess han hos Öfwerste Roos uti sit fylleri och galenskap blef aflifwader af General Adjutant Knorring, hwilken föregaf sakens begynnelse wara then, at then försmädelsen som Hagen utgutit emot mig och mit hus hade gådt honom til sinnes, och at han thertil allenast swarat: Bruder, sprich von dem Mann und seinem Hause nichts Uebels, er ist von allen Menschen geliebet. Hwaruppå then andre swarade honom: Du bist auch einer von seinen hundsvötschen Favoriten, och uti mörkret sprungit honom på halsen, tå skadan således skedt.

Som jag något widlyftigt berättat thenna saken, så kan jag icke förbigå, at än i korthet berätta någre andre saker af nästan samma art; til at wisa huru menniskjorne förblinda sig uti sine egne affecter och wilja, när the allenast söka at skada en annan, hwilket säkerligen intet annat ursprung kan hafwa än af djefwulen sjelf.

Öfwersten Knorring, hwilken jag med all uprigtig wänskaps bewisande, åtskillige sakers öfwerseende, och sådan höflighet som han någonsin kunde åstunda af mig, dock aldrig kunde afwända ifrån thet en gång emot mig i hjertat fattade hatet, understod sig, så snart han förnam, at jag war blefwen General och Gouverneur i Riga, och Öfwerstarne Stakelberg och Clodt General Majorer, at skrifwa mig et spitsigt bref til, theri han beklagade sig öfwer then hårdheten, med hwilken han af sin Konung hanterades för sin trogna tjenst och meriter, och nästan inclusive beskylte mig at jag war orsaken thertil. Jag hade wäl kunnat gifwa honom häruppå en sådan näsebränna, som han

hade förtjent, så at han skolat wäl betänkt sig, förrän han kommit igen med sådana bref: Men som Gud är mit witne, at jag hade hwarken emot honom eller någon annan menniskja något ondt i hjertat, och fastän han otidigt bewist sig min afwundsman och owän, tykte mig dock sjelf, at jag fant mer än alt för stor satisfaction theruti, at han uti sit sinne måste qwälja sig sjelf så hjerteligen öfwer min upkomst, och tå hälre skolat önska, at han förr hade betedt mig all wänskap och godt; sökte therföre allenast at bringa honom på rätta wägen, i thet jag förestälte honom, at thet stod endast uti Hans Maj:ts Nådigste wilja, at efter egit godtycko befordra sina tjenare then ena efter then andra, at han således måtte hafwa tolamod, samt kunde wara försäkrader, at jag ej wore sinnader at tilfoga hwarken honom eller någon annan ond, eller förhindra någon ifrån des timmeliga lycka. Dock alt thetta kunde intet hjelpa, utan thet hatet han en gång hade fattat för mig war redan så djupt inrotat, at thet intet annat kunde, än änteligen utbrista på något otilbörligit sätt, och sedan med flere andre af lika sinnade menniskjor mig tilfogade otilbörligheter komma uti ljusa dagen. Jag wil här uprepa somlige theraf, och förspara andre til en lägligare ort. Man begynte icke allenast, at gjöra sig underrättad om alt thet jag företog mig uti mine ämbetes sysslor, utan ock at wrångt uttyda och öfwerskrifwa them til sine förtrodde uti Hans Maj:ts Armée, på thet at sådant alt så småningen måtte utspridas, och änteligen komma för Hans Majts Höga öron. Then resan jag hade gjort ifrån troupparne til Riga, när wi stodo uti och kring om Uspol, samt sedan alle hade gått uti sina qwarter, måtte intet heta wara

skedd för Gouvernementets skull, utan för mine egne affairer, och efter jag hölt så mycket af min Hustru och mit egit hus, at jag therigenom försummade Konungens tjenst, så at man ock understod sig, at trenne gånger skrifwa ifrån Riga, som en avise til Postmästaren uti Memel at sättas uti Hamburger Avisorne, ther jag sjelf läsit thet, at jag uppehölt mig i Riga för intet annat, och icke skulle komma tilbaka til troupperne förr än jag hade slutit min Dotters mariage. Then största osanning, som kunde uptänkas: ty hwarken wiste jag någon friare til henne, som war bara et barn, eller hade i ringaste måttan warit therpå betänkt. Min Hustru måtte passera för en högdragen och så högfärdig menniskja, at hon med ingen kunde komma til rätta, och som altid regerade mig just som hon sjelf wille. Hade jag för handelens återuprättande skull, och til at erhålla af Licenten några penningar til Garnisonens afbetalande, tillåtit någon spanmåls utskepning, dock mycket mätteligen och emot revers af Kjöpmännerna at åter inskaffa then samma til nästa höst, så öfwerskrefs thet til Konungens Armée, och måtte med spåskhet thär heta, at alle hus och bodar i Riga måtte wara stoppade med spanmål, emedan jag tilstadde at så mycket utskeppades. Tog jag mig något före uti mit fält-Cancellie, som til Konungens tjenst skulle wara hemligit, och icke antingen sjelf skref eller dicterade thet åt en mig trogen Cancellist, så at thet intet kunde komma uti Öfwer-Auditeurens och tillika Fält-Secreterarens Klintens händer och expedition, så skrefs thet antingen som en avise til förtrodde wänner åt Riga, Reval och annorstädes, eller af fylleri, på hwilket han war mycket begifwen, lemnades hos honom på

bordet för hwar och en som inkom öppet at läsas; så at thet som jag mente, at ingen annan än jag och han kunde weta, och af mig högeligen war honom anbefalt at uppenbara för ingen, öfwerskrefs ifrån Revel til Riga liksom nouveller Kjöpmän emellan, med mycket annat af samma beskaffenhet.

Men som jag nämde om then högfärden, hwilken man welat tillägga min Hustru, och at jag regerades af henne, så kan jag intet underlåta, at thet kortaste mig möjeligit är, här föreställa orsaken thertil, på thet man ock häraf må se, huru falskeligen man sökte at uttyda alt thet jag företog mig til Konungens tjenst och å ämbetes wägnar, och at öfwerskrifwa til sine förtrodde wid Hans Maj:ts Armée. Uti alle the förnämste Kyrkor uti Riga äro wisse upbygde och med rött kläde beslagne Gouvernements både Man- och Qwinfolksstolar, uti hwilke så wäl General Gouverneuren som Gouverneuren med theras Fruer och Barn pläga sitta, så wida rummet thet tillåter. Ibland andra Kyrkjor war ock Peters Kyrkjan en af them, uti hwilke sådane stolar woro upsatte, thit General Major Funkens Fru med sine Styfdöttrar altid gick uti Qwinfolksstolen, efter then äntå stod ledig. Häröfwer kom min Hustru med mig utur Swerige til Riga, tå jag senaste gången hade warit hemma, och som Superintendenten Depken, hwilken thär predikade, altid gjorde mycket gode predikningar, åstundade min Hustru mäst at höra honom och at gå uti then Kyrkan: Men långt ifrån, at i någon måtto förstöra General Major Funkens Fru uti thet ställe hon sig uti Gouvernementsstolen en gång med sine Styfbarn hade tagit, eller at låta thet ringaste märka sig af sådant, så gick min Hustru

altid med någon af sine Barn uti the Borgare-stolarne, som woro midt öfwer predikestolen, dels efter hon ingen owilja wille åstadkomma igenom General Majorskans utträngande ifrån Gouvernementsstolen, emedan hon thär eljest intet kunde sitta, dels ock efter hon så nära wid kunde bättre höra Prästen och förstå Tyska språket; och warade alt sådant utan någon strid eller then ringaste owilja, så länge jag war qwar i Riga, samt långt efter sedan jag war afrester til Fält-troupparne: Men som Kjöpmans och Borgare Fruerne begynte at tala sins emellan, huru the höllo sig för en ähra, at min Hustru och Barn intet tykte illa wara, at sitta hos them i Kyrkjan, medan General Majorens Fru med sine Styfbarn intog Gouvernements stolen, och funno underligit, at hon wille gjöra thet under min Hustrus och Barns närwaro, så måtte twifwelsutan något af sådant tal hafwa kommit för General Majorskans öron, emedan hon blef sinnad at kjöpa sit egit stolrum: Men hon wille med gewalt hafwa et rum näst intil Gouvernements-stolen, äfwen så bredt och äfwen så långt, och lika med Gouvernements-stolen beslagit med rött kläde; hon kjöpte therföre nästan med trug, som mig sagt är, en liten smal stol, som hörde en Hustru til och war näst intil Gouvernements-stolen: Men konsten war, at gjöra af en dwärg en jätte och at få honom uti samma form, som Gouvernements stolen, emedan hon änteligen wille hafwa honom sådan, war altså intet annat råd öfrigit, än at man gjorde Gouvernements stolen til en half aln smalare och then näst efter hennes kjöpte Borgare-stol, som kom Rådman Nagels Änka til, måtte ock proportionaliter släppa sitt thertil, så at bemälte Änka högeligen

beklagade sig, at henne intet war lemnat rum nog, at efter wanligheten få gjöra sina böner til Gud på knäen. Alt thetta lät General Major Funk uti min frånwaro och medan jag war borta i Litthauen gjöra med Kyrkowärdarnes samtycke, emedan han commenderade, och wek hans Fru intet utur Gouvernementsstolen, förrän thenne hennes ny upsatte kyrkostol framwiste sig uti sit fulla esse och prydnad. Min Hustru, som icke en gång hade åstundat at gå i Gouvernementsstolen, eller i ringaste måtto förtrutit, at then andra satt thär, kunde numera intet annat, än tilskrifwa General Majorskans förhållande en särdeles högfärd, och at uppenbart säga, thet hon borde hålla sig ifrån, at wilja gjöra likt med thet som tilkom Konungen uti Kyrkan och hörde til hans Gouvernemente, intet twiflandes, at ju jag wid min återkomst skulle gjöra ändring härutinnan, ej heller wille hon på något sätt gå uti Gouvernements stolen, utan blef altid sittandes uti Borgarestolarne, när hon kom uti Kyrkan. Häröfwer kom allarm och partier ibland Fruentimret, som gemenligen wid sådane händelser plägar ske, när man söker at tilbringa sin tid med tal om thet som förelöper. Alt Borgerskapet och största delen af Adelen togo min Hustrus partie, och sade at General Majorskan hade wäl kunnat warit nögd med et sådant rum, som andra hederliga General Majors, Öfwerste och Adelsfruer hade uti Kyrkan, hwilka ingalunda woro sämre än hon, och at thet allenast hade skedt af en besynnerlig högfärd, til at wilja wisa sig wara mer än alle andre. Några få äter, och the, hwars Män med afwund hade sedt mig komma til Gouvernementet, tydde thetta helt annorlunda ut. The tilskrefwo

min Hustru en särdeles högfärd, at hon hälre wille sitta i Kyrkan hos Borgare-Fruer, än ihop med General Majorskan; thet hade endast skedt af föragt, och wore än obilligare at hon wille förneka henne at bygga och kläda sin egen stol i Kyrkan som hon behagade: ty Kyrkan wore för alle en fri ort, och stodo hwarjom och enom fritt at efter behag pryda sit stolrum, med många flera sådana skäl, som mine afwundsmän intet underläto at öfwerskrifwa til Konungens Armée, så at thet så småningom måtte komma således utmåladt för Hans Maj:ts egna Höga öron. Jag kom imedlertid ifrån Litthauen på någre dagar til Riga tilbaka, förnam huru alt hade tilgådt, skickade efter Rådman Ulrick, som war förnämsta Kyrkowärden, och frågade af hwad orsak the hade understådt sig at förändra Konungens Gouvernements stol i Peters Kyrkan, och at borttaga en stor del af thess rum, med hotelse af Gouvernements Fiscalen, om the icke strax satte thensamma uti sin förra widd och form. Han swarade, at the intet hade welat afslå General Majoren thet på hans begäran, emedan han thär commenderade, och at Herr General Majoren hade gjordt med them lika som Apan med Katten, när hon med Kattfoten skrapade Castanierne utur elden, och bad han, at jag wille sjelf anbefalla sådant bemälte General Major; hwartil jag swarade med nej, och at jag i thetta fallet hade intet at gjöra med General Majoren, utan med Magistraten och Kyrkowärdarne, hwilke tillåtit och samtykt, at Konungens rätt häruti wore förminskad, och om jag til näste Söndagen intet funne alt igen restitueradt, så skulle the snart nog få se, hwad jag wille gjöra. Här war altså intet annat at gjöra, än at Magistraten

och Kyrkowärdarne måste först söka at med goda bringa General Majoren til raison: Men han wille ingalunda förstå sig thertil, utan skickade Öfwerste Budberg til mig med mångahanda remonstrationer om sin förmenta rättighet, i thet han kunde kläda och bygga sin Frus Kyrkostol som han wille, och skulle han i något hafwa försedt sig, så kunde jag låta citera honom för Hofrätten, hwarest han widare wille utföra saken med mig. Jag bad Öfwersten hälsa General Majoren igen, och säga honom, at huru bred och wid General Majoren wille låta bygga sin Frus Kyrkostol ginge mig intet an, ej heller huru hon behagade bekläda then samma, om hon än wille öfwerdragan med rött Sammet, och sätta en Gull crepin theromkring, så framt hennes stånd thet medgåfwe: Men at jag aldrig hade trodt, at en så gammal och förståndig Man, som han, hwilken commenderade uti min frånwaro och war satter at näst mig uti alt troligen förestå Konungens rätt och förmåner wid Gouvernementet, skulle wara then förste, som sjelf brutit theremot, sin Fru til behag, och uti Kyrkan låtit borttaga en stor del af thet rummet, som hörde til Kongl. Gouvernements stolen. Jag hade ock hållit honom för mycket förståndigare, än at han skulle begära af mig, at begynna med honom en process för Kongl. Hof-Rätten uti en sak, som jag hade at befalla honom å Kongl. Maj:ts och ämbetes wägnar. Om härutinnan skedde honom något för när, så hade han Kongl. Maj:t för sig at thär inkomma med sit underdånigste klagomål öfwer mig, emedan jag härutinnan ärkände ingen öfwer mig utom Konungen och the til Kongl. Maj:ts Defensions Commission förordnade Råden.

Härpå kom hans Herr Swärfader Kongl. Rådet och Præsidenten Gref Frölich, til at söka at persuadera mig. General Majoren kom ock änteligen sjelf, hwilka jag bemötte med största höflighet, och sade, at om thet wore min enskylta sak, skulle jag gärna beflita mig om, at efter möjeligheten förnöja them. Men som thet wore Konungens och Gouvernementets, så kunde the wara försäkrade, at jag icke skulle förgifwa et strå bredt theraf; ty hade tilförene intet af thet, som war Konungens och Hans Gouvernementes, blifwit förminskadt, så wore jag än mindre benägen thertil sedan thet Nådigst blifwit mig anförtrodt. Man fattade häröfwer en stor owilja emot mig, och hade man intet förr nogsamt sökt at föra mig ut wid Hans Maj:ts Armée för klemoter och then som uti alt lät regera sig af sin Hustru, och henne för alt för högfärdig och högdragen, så skedde thet härefter så mycket mera. Men fastän mine owänner wrångwist och illa uttydde alt thet jag mig företog, samt så öfwerskrefwo thet til Arméen eller sine förtrodde uti Cancelliet, hwilket jag wäl wiste; bekymrade jag mig dock så mycket mindre therom, som jag efter mit samwete hade gjort ingen för när, och therhos tänkte: lät hundarna skälla, thet måste dock alt blifwa til bara wäder och wind. General Major Funk sjelf kom til en sådan owilja emot mig, at tå jag intet långt härefter sin förmiddagen war åter inkommen i Riga ifrån troupparne, wille han ej allenast icke sjelf komma til mig at hämta parolen hos mig, som aldrig förr än emellan kl. 3 och 4 eftermiddagen utgafs, hwilket jag för hans ålderdom gärna efterlät: utan han wärdigade mig icke en gång at sända Stads-Majoren til mig efter parolen, then han i

sjelf emot wanligheten utgaf kl. 12 om middagstiden, och kom ungefär emot kl. 1 til mig: Men jag förwiste honom hans fel i all wänlighet på et sådant sätt, at han så wäl hos mig sjelf, som sedan hos andra, måste gifwa sig all orätt och bedja mig om förlåtelse.

Härutinnan bestod nu min Hustrus utropade stora högfärd och thet wälde, som hon hade öfwer mig. För öfrigit tilstår jag gärna, at min Hustru aldrig så mycket mig witterligit är, hafwer welat nämna hwar och en med Systers och Brors namn, ej heller hafwer hon tillåtit wåre Barn thet, utan altid befalt them, at omgås med alla Menniskjor uti all höflighet, och at nämna hwar och en efter thess ämbete och wärde. Mycket mindre hafwer jag märkt, at hon welat lefwa med hwar och en, Manfolk eller Qwinfolk, arm öfwer och arm under: ty fastän hon wid sit bord och i sin kammare gärna böd och gaf Regements Officerares, Adelens och andre hederlige Fruer, främsta stället, kunde hon dock aldrig lida, at man i hennes närwaro tog sig någon oanständig frihet, antingen i ord eller gärningar, utan när något sådant hände, kunde thet intet länge wara, förrän hon klarligen nog lät märka hwad hennes tankar therom woro. Jag wil widare härutinnan hwarken ursägta eller beskylla, utan lemnar hwar rätsinnig Menniskja at dömma om alt, som här af mig föreställt är, efter egit godtycko.

Jag wil nu på en liten tid intet röra mer om the förtretligheter, som äro mig tilfogade af mine afwundsmän och compatrioter, emedan jag sedan ännu mer än alt förmycket får at tala härom, efter thet kanske icke allenast gjort mig, utan ock

Hans Maj:ts tjenst stor skada nog. Jag wil therföre komma til förlikningen emellan Fält-Herren Sapieha och Försten Wisnowitski, hwilken sannerligen til min Nådigste Konungs tjent icke allenast kostat mig stor möda och beswär, utan ock tilfogat mig mycket ondt, skada, förtal och mine gärningars illa uttydande in för min Allernådigste Konung.

Jag hade i god tid nog gifwit Hans Maj:t och Kongl. Cancelliet tilkänna alt hwad som passerade emellan Försten Wisnowitski och mig, och at han war mycket willig, at med wisse och aldeles lidelige wilkor träda på Konung Stanislai sida, förfrågade mig förthenskull underdånigst, hwad jag widare skulle företaga therutinnan, och gaf likaledes Konung Stanislaus del af alt thet som förelop emellan förbemälte Förste och mig. Jag fick til Nådigt swar af min Nådigste Konung, at Hans Maj:t Nådigt och wäl uptog Försten Wisnowitskis öfwergående til wår sida, men at jag på allehanda sätt skulle söka at soutenera thet Sapiehiska huset uti thess prætensioner emot bemälte Förste. Och af Konung Stanislaus fick jag följande Fransöska Bref:

Mon tres cher Monsieur le General.

Nous voila dans la plaine marche, je suis fort inquiet pour Mons. le Prince Wisnowitski, ne sachant point, quel ordre lui donner, si non qu’il se comporte entierement á ceux de Votre Excellence. J’ai une trés grande raison, pour que l’union des deux Armées de Lithuanie se fasse en ma presence, principalement quand je suis presentement a la portée de la faire: Mais c’est á Votre Excellence, que j’ai recours pour qu’elle emploie sa prudence pour persvader á Mons. le Palatin de Vilna,

qu'il aye un peu de patience: Car á dire la verité á Votre Excellence, je ne veux pas, que les deux Generaux ayent des disputes a mes depens, je veux leur rendre moi-meme l'Armée sous leur commendement, telle qu'il me plaira, car je suis las de voir souffrir l'Etat par des caprices des particuliers: Ainsi mon cher Comte, je vous prie, de menager cela si bien, pour que le public n'en soufre pas, & soyés persvadés que je suis entierement.

de Votre Excellence

Le trés affectioné
Stanislas Roi.

á Sancel le 22 d'Aout
A. 1707.

Försten Wisnovitski hade emot mit inrådande redan gifwit sig för mycket blott, at han trädt til wår sida. Han hade skickat then Muscowitiske Residenten, som war hos honom, tilbaka, och Hans General Sinitski hade redan wid Wilda tagit från Moscowiterne en hop penningar, angripit någre partier af them, och til sin stora olycka stängt sig inne uti Buchow, i mening at thär kunna blifwa secourerad. Försten Wisnowitski hade ock redan måst draga sig nära til oss, och stå i samma qwarter med en del af wårt Cavallerie, som stod under Öfwerste Borckhusens commendo uti och kring om Janitski, efter fienden anwände all möjelig flit, at företaga något emot honom, så at the ock wärkeligen mycket oförmodeligen angrepo honom uti thesse hans qwarter med en 4000 Cossaker: Men så wäl igenom bemälte Förstes bravoure och goda conduite, hwilken altid war

ibland the främsta och encouragerade sit folk, som the wåres under Öfwerste Borkhusen ståendes tilhjelp, blefwo the så afwiste, at the måste lemna efter sig några 100 så wäl döde som fångne, och om Förssten med the wåre kunnat följa them en mil längre fram, sedan the hade jagat them redan emot fyra mil, så hade mycket få undansluppit: ty theras hästar woro aldeles utmattade. Men hwarken Försten eller Öfwerste Borkhusen kunde weta fiendens tilstånd, som måste efter then milens ändande för matthet skull leda sina hästar wid tygelen, och thertil med war thet emot qwällen, tå hwar och en gärna söker qwarter.

Jag kan thessutan intet nogsamt berömma bemälte Förstes goda och redeliga conduite alt sedan han en gång hade declarerat sig för Konung Stanislaus och oss: Ty dygden här altid sit beröm på ryggen, och snälle wäderhanar äro på sistone hwarken för Gud eller menniskjor behagelige. Försten Wisnowitski stod intet at bringa på wår och Konung Stanislai sida, förr än Konung Augustus hade genom Freds-tractaten afsagt sig then Polniska Kronan, och sedan han trädt til oss och declarerat sig för Konung Stanislaus hölt han ock redeligen thet han lofwade.

Jag hade dragit alle Hans Maj:ts under mit commendo stående Fält-trouppar tilsammans wid Mitau, satt mig på en mycket fördelagtig ort, låtit gjöra på min rygg trenne bryggor öfwer Bulderåströmen, så at jag intet kunde afskäras ifrån Riga, eller twingas at stå för en större myckenhet af någon ankommande fiende, än jag tyckte mig kunna komma til rätta med: ty jag wiste, at Repnin war med en hop fiendteligit

Infanterie i anmarche åt Litthauen, och Bauer stod med några 1000 man Cavallerie intet långt ifrån Druin: men jag wille wid tå warande conjuncturer intet wåga, utan allenast gå defensive och afwagta fiendens contenance. Med Försten Wisnowitski hade jag ock kommit öfwerens, at han med sina trouppar skulle hålla sig uti Litthauen på Curska gränsen, flitigt gjöra sig och mig underrättad om alt thet fienden sig söretog, och så framt någon stark magt ankom, intet gifwa sig uti någon strid med thensamma, utan retirera sig til mig i Curland.

Fienden hade ock wäl åtskillige gånger frestat på at häfwa något af wårt Cavallerie, som stod i Litthauen, samt obligerat Försten Wisnowitski, at med sine trouppar draga sig i Curland, jemte thet han stälte sig, som wille han angripa oss i Curland. Men alt war i god tid förekommit, och at wid Mitau gripa oss an dristade the sig intet, utan sade at wi stodo thär lika som uti en Fästning; så at the hwarken kunde gjöra oss någon skada, icke eller jag i ringaste måtton fruktade them.

Nu stod för mig igen at fulborda min Nådigste Konungs befalning och Konung Stanislai wilja uti förlikningen emellan Fält-Herren Sapieha och Försten Wisnowitski. Jag hade redan på et wist Adelshof 3 mil ifrån Mitau, första gången sjelf haft samtal med bemälte Förste, funnit honom efter mit tycke mycket skjälig, och genom bref gifwit Fält-Herren Sapieha sådant tilkänna Fält-Herren kom först til mig til Riga, hwilken jag bewiste all heder, så wäl i thet jag sjelf gick emot honom, som med styckeskot och tractamenter, och sedan han några dagar hade warit thär, drog han tilbakas til Mitau, hwaräst han wille

afwänta mig: ty jag wäntade först Försten Wisnowitski til Riga, innan jag kunde företaga mig något uti theras förlikning. Försten kom ock. Jag gick sjelf emot honom och fägnade honom på samma sätt som then andra, dock utan styckeskott, hwilken åtskilnad jag express gjorde emellan Öfwer- och Under-Fält-Herren, och til at så mycket mer winna then gamle Fält-Herren Sapieha, emedan jag wäl wiste, at han hade en hemlig groll emot mig, och i synnerhet skulle gifwa agt uppå om jag uti hederns bewisande gjorde ingen skilnad them emellan: ty som jag uppenbart berömde Förstens goda förhållande, sedan han kommit til oss, så hade jag ock redan blifwit suspect för thet Sapiehiska huset, at jag mera wore för honom än them; ja thär woro någre af the Sapiehiska, som understodo sig at utsprida, thet jag hade fått af Försten stora presenter, thär mig dock aldrig en penning eller pennings wärde af honom blifwit budit: Men efter thet hos them wanliga humeuret kunde intet slutas på annat sätt. En af Fält-Herrens betjenter, som lofwade mig på Fält-Herrinnans wägnar en stor presente, om jag aldeles wille wara på Fält-Herrens sida, swarade jag, at jag ingen presente hwarken förtjente eller kunde emottaga uti en sak, som jag wore skyldig efter min Konungs Nådigste wilja och befalning at afsluta, och at se på thet allmänna bästa, Fält-Herren kunde nogsamt wara försäkrader, at jag både hade ordres at på bästa sätt understödja hans interesse, och at jag märkeligen skulle thet gjöra; allenast bad jag at han wille begära sådana wilkor af Försten, som woro billige och Försten kunde undergå, och intet sätta honom något före, som snarare kunde åstadkomma en

större förbittring, än någon förlikning, til så wäl min Konungs, som Republiquens och Konung Stanislai högsta skada.

Jag begynte altså wid Förstens närwaro i Riga at alfwarligen tala med honom härom, och fant honom i alt mycket skälig: ty han wille cedera Fält-Herren Öfwer-Fält-Herre-Chargen, och alt thet han hade af honom eller Fält-Herren begärade, dock som hans trouppar aldrig hade warit Fält-Herrens, så wille han hwarken öfwergifwa them åt Fält-Herren, icke eller wille någon af bemälte trouppar gå öfwer til Fält-Herren. Sedan åstundade han för någre sina Officerare, som tilförene något illa hade framfarit på Fält-Herrens gods, säkerhet, förlåtelse och tilgift, utan at någonsin söka någon enskylt hämd theröfwer: ty alt som skedt war skulle å bägge sidor troligen förglömmas och förlåtas. Och sist wille han wäl som Under-Fält-Herre gifwa Fält-Herren första visiten uti Fält-Herrens qwarter, men intet utan in loco tertio och hos mig först hälsa och komma i samtal med honom.

Wille jag nu bringa saken them emellan til någon förlikning, så måtte jag nodwändigt uptänka något medel at först få them tilsammans, ty jag hade gärna sedt, at Försten hade i Mitau förr kommit til Fält-Herren, än til mig, och wille sjelf följa med honom til Fält-Herren; men therpå war intet at tänka. Försten anförde til skäl, at han intet kunde komma och likasom ohappandes kasta sig til sin fiendes fötter, som thessutan finge all avantage öfwer honom, och hwilken han måste cedera alle sine förmåner, thet han gerna för fäderneslandets och Republiquens bästa gjöra wille. Jag förestälte therföre bemälte

Förste, om han icke wille resa för mig utur Riga, och blifwa natten öfwer på halfwa wägen til Mitau, så at han ungefär andra dagen kunde wara uti Mitau til then tiden, som jag igenom en express wille låta honom weta, tå han strax, utan at fråga efter någon ting annat än mit qwarter, skulle rida in hos mig, hwaräst jag hoppades at han skulle finna för sig Fält-Herren Sapieha? Förstens war nögd härmed, och wi reste bägge nästan emot middagen utur Riga, dock jag förr än han: ty jag wiste intet annat, än at han redan war borta; dock kommo wi på halfwa wägen tilsammans i Schulßen-Krog, Försten blef thär qwar och jag reste samma afton til Mitau.

Så snart jag war ankommen, skickade jag strax en Officerare til Fält-Herren, lät hälsa honom och be om förlåtelse, at jag icke sjelf hade gifwit mig then ähran, at än om aftonen gjöra min upwagtning, emedan jag intet så sent wille incommodera Hans Excellence och therjemte war tämmeligen trötter af resan; jag skulle andra morgonen intet underlåta min skyldighet, bådo ock therhos, at Hans Excellence wille til middagen hålla til godo en slätt soppa hos mig. Jag hade therjemte anbefalt Officeraren, at om han frågade om Försten Wisnowitski komme til mig til middagen, skulle han swara med nej, at Försten hade blifwit efter mig i Riga, och at han intet wiste hwilken dagen han ärnade sig til Mitau. Thet första som Fält-Herren, sedan han hade tackat, swarade bemälte Officerare härpå, hwilken han mycket wäl kände, war med frågan: huruledes jag hade fägnat Försten uti Riga, och om jag hade låtit skjuta med stycken för honom när han kom in? Officeraren

swarade, at jag efter wanligheten hade fägnat honom thet höfligaste jag hade kunnat, samt på bästa sättet tracterat; men alsinga stycken woro lossade för honom. Härnäst frågade han, om Förstren til andra middagen kom til mig eller wore buden, Officeraren swarade; nej, såsom honom war anbefalt. Härpå öfwerlades med hans förnämsta, om han andra dagen skulle lofwa sig til mig til middags-måltiden eller icke: ty thet frugtades mycket, at ock Wisnowitski skulle komma til middags måltiden. Dock sedan Officeraren war frågad, om han wist wiste, at Försten intet kom til middagen, hwartil han swarade ja, så blef änteligen beslutit, at Fält-Herren med sine förnämste, som ock woro budne, skulle komma til mig.

Jag skickade strax en express til Herr Crispin, som stod mycket wäl med Försten, och bad honom öfwertala Försten, at som sagt war, wid pass kl. 2 eller half 3 efter middagen komma in uti Mitau, men förut skicka någon Officerare til Fält-Herrens qwarter och låta efterfråga om han wore hemma, emedan Försten wille gifwa honom en visite; ty han kunde wid then tiden wara wiss, at Fält-Herren wore hos mig. Therifrån skulle han strax rida til mit qwarter, komma up, gjöra Fält-Herren samma compliment, och säga at Försten hade låtit söka honom i hans qwarter, men som han förnummit, at Fält-Herren war hos mig, så wille han hafwa then ähran at thär hälsa på honom, emedan han äntå ärnade sig til mig, tå therjämte bemälte Förste borde så laga, at han strax therpå wore för mit qwarter.

Thetta lop helt wäl af, såsom jag thet hade projecterat: ty jag war om morgonen hos Fält-Herren och bad honom sjelf til

mig. Och fastän Fält-Herren intet kom för kl. 12 til mig, tå han wiste at then andre intet war ankommen, hastade han dock med ätande, och hade bestält sin wagn at komma igen kl. 1 eller half 2 efter middagen: Jag fick dock lägenhet med allahanda skålars drickande at uppehålla honom så länge til thess alt thetta för sig gick.

Så snart Försten kom med sine förnämste ridandes för min dörr, gick jag emot honom neder på gatan, som jag ock hade gjordt med Fält-Herren, och ledde honom up i matsalen, thär Fält-Herren stod med sine förnämste. Tå Försten kom in steg han strax til Fält-Herren, hälsade honom mycket höfligen och sade, at han hade först låtit söka honom uti hans qwarter, men förnummit at han war hos mig, och altså welat hafwa then ähran at hälsa på honom hos mig; Fält-Herren hälsade höfligen på honom igen, men om han något swarade, kunde jag intet höra, för thet mykna folket skull, som stormade til at bese theras första entrevue. Sedan blefwo the en stund helt tyste ståendes emot hwarandra, lika som twå beläten. Jag steg therföre til them och sade på Fransöska, hwilket bägge wäl förstodo; at jag skattade mig mycket lyckelig af then ähran, at just få se twänne så förnäma Herrar mötas och til all uprigtig wänskaps begynnelse uti mit hus första gången hälsa på hwarandra, sedan the haft någon owilja emot hwarandra; jag kunde intet annat än taga thet för et godt omen til wåre Konungars och Fäderneslanders nytta, hwartil jag wäl wiste at the å bägge sidor woro benägne, såsom wi alle hade orsak at wara. Men jag fick intet annat swar, än bokningar af bägge sidor, och the blefwo äntå likasom förr

stående och sågo på hwarandra. Än stod mig theras förhållande intet an, ty jag wille hafwa them til tals tilsammans, befalte therföre en Officerare at taga en souscoupe och sätta twänne lika stora glas med win theruppå, och när jag sade at man skulle taga fram win, skulle han presentera sous-coupen med winglasen mit emellan them bägge, efter the stodo nära tilsammans och emot hwarandra. Jag begynte therpå at tala til Fält-Herren och sade: Jag får wäl lof at presentera Eders Excellence och Försten et glas win, i synnerhet lärer Försten behöfwa thet, hwilken ridit sig warmer, och twifwelsutan lärer wara torstiger. Jag fick åter swar med bockande och sous-coupen presenterades som befalt war, tå Försten strax med handen tog uti sous-coupen, förde then til Fält-Herren och böd honom taga första glaset. Fält-Herren swarade med lika höflighet, men Försten wille intet taga förr än Fält-Herren hade tagit sit, sedan tog han strax thet andra och drack Fält-Herrens skål, hwilket Fält-Herren likaledes strax beswarade med Förstens skål, och så bars allestädes win omkring til the andre, hwilke mycket snarare än theras principaler gjorde wän och bekantskap med hwarandra, medan thesse bägge Herrar ännu likasom förr blefwo ståendes, til thess jag steg til them och sade, at thet wore mycket beqwämare uti min kammare, än uti salen för thet mykna folkets skull, hwarpå jag låt öpna dörren och nödgade them bägge ther in, thit the ock bägge efter några complimenter hwarannan först innödgandes gingo, Fält-Herren först och så Försten, sedan några theras förnämste af bägge sidor. Jag gick litet på sidan at befalla mit folk at bära in win och glas, och kom så sjelf thit tilbaka, tå jag

fant Fält-Herren och Försten med hwarandra uti fönstret allena talande, likaledes theras Herrar sins emellan om indifference ting. Sedan någre glas win woro drukne, böd Fält-Herren farwäl och gick först bort, samt strax therefter Försten, och foro bägge til sine qwarter.

Andra dagen gaf Försten Fält-Herren första visiten, och Fält-Herren gjorde contravisiten strax theruppå. Theras Herrar gjorde ock sins emellan hwarannan likaledes sina visiter, och drucko therwid gode rus. Fält-Herren lät bjuda Försten Wisnowitski med sine förnämste dagen therefter til middags-måltid, tå jag ock blef med buden. Försten lofwade thet, men wille intet komma thit, förr än alt Fält-Herren och honom emellan hade sin rigtighet och wore underskrifwit, hwilket han uprigtigt gaf mig tilkänna.

Jag måtte therföre hela then eftermiddagen och andra förmiddagen arbeta theruppå och gå them emellan, til thess jag med stor möda änteligen bragte alt til slut. Swårigheten bestod allenast uti twänne puncter: Ty Försten begaf sig til alt hwad Fält-Herren prætenderade, men tilgiften för alle them, som woro under honom, af thet som förr hade förelupit, wille han änteligen först hafwa af Fält-Herren, och sedan wille han intet öfwergifwa sina trouppar uti Fält-Herrens, utan uti Konung Stanislai händer at disponera med them efter egit godtycko. Thetta senare war thet, som Konung Stanislaus högst åstundade, och hade bedt mig at wäl menagera. Fält-Herren theremot wille förstå sig til intetthera, utan prætenderade absolute, at Försten skulle ingå och underskrifwa alla the puncter, som han hade föreskrifwit honom,

och wille icke thet ringesta höra af någre skäl eller inwänningar. Jag förestälte Försten alt, men han swarade, at thet omöjeligen war gjörligit för honom, ty på thet sättet skulle han gifwa sig sjelf sin fiende så i händer, at han efter behag kunde spela med honom, och om han än kunde så wida förlita sig på Fält-Herrens lofwen och accord, wore dock af alle hans trouppar ingen, som wille gå öfwer til Fält-Herren, utan skulle thetta wara thet endaste medlet at aldeles stöta them för hufwudet, och så laga, at the samteligen åter gingo öfwer til fienden; Fält-Herren kunde med skäl wara tilfreds, at Försten aldeles öfwergåfwo them til Konung Stanislai disposition, hwilken sedan, om han så för godt funne, kunde sätta them under Fält-Herrens commendo: ty Försten wore för sin person i alt tilfreds, huru Hans Maj:t Konungen af Swerige och Konung Stanislaus thet disponerade. I öfrigit förleto han sig på mig, som en ärlig man, hwilken gifwit honom min parole, och tagit honom under Konungens beskyd. Och så framt Fält-Herren wore aldeles obewekelig uti thesse puncter, kunde Försten tå med alla sina trouppar äfwen så säkert komma tilbaka, som til oss, hwilket jag som en ärlig Man ej heller hade kunnat afslå.

Jag gick härmed til Fält-Herren, förestälte alt noga, och tilökte then olägenhet och skada, som så wäl min Nådigste Konung, som Konung Stanislaus, hela Republiquen och Fält-Herren sjelf kunde theraf hafwa. Men han blef fast beståndandes på sit förra och sade: at han wäl wiste at jag hade absolute ordres af Hans Maj:t, at uti alt bistå honom och i agt taga hans interesse. Jag swarade: ja, ty jag twiflade intet, at ju

honom war gifwen del af alt thet mig härutinnan anbefaltes. Men at hwarken min Nådigste Konung eller Konung Stanislaus hade kunnat tänka, at Fält-Herren wille så högt poussera sit egna interesse, at thet skulle wara så wäl bägge Konungarne som Republiquen högst skadeligit, och therföre kunde jag wäl tänka, at mig nådigst hade blifwit anbefalt, at söka en skälig förlikning them emellan: ty eljest hade allenast warit nödigt, at låta bemälte Förste weta, at han ingalunda kunde antagas uti Konungarnas beskyd, förrän han gifwit sig uti Hans Excellences Fält-Herrens händer och discretion, thär dock Fält-Herrens interesse intet lede igenom några få Månaders upskof, emedan Försten wille willigt öfwergifwa alt til Theras Majestäters egen disposition och förskrifwa sig thertil. Jag frågade Fält-Herren therhos, efter han så wäl wiste min Nådigste Konungs wilja, och wille uttyda then uti alt til sit egna interesse allena, om honom behagade at gifwa mig en skriftelig försäkring, at han wide taga på sig allena alt answar med all olägenhet och skada, som i ringaste måtto wid tå warande conjuncturer och en mägtig fiende på halsen kunde häraf åstadkommas, och hålla mig ursägtad hos min Nådigste Konung, så framt jag twingade Försten, hwilken för sin person war i wåra händer, at uti alt underkasta sig Fält-Herrens wilja? hwilket jag gjorde til at frästa hans contenance: ty at sålunda handla, hade warit emot all redelighet och then gifne parolen.

Sedan Fält-Herren hade öfwerlagt med några sine rådgifware allena, swarade han nej, at han thet ingalunda kunde gjöra, utan stodo hos mig at tilse, huru jag efterkomme Hans Maj:ts min Konungs befalning. Hwartil jag sade: Så kan ock

Eders Excellence ingalunda förtycka mig, at jag hemställer en sak af thenna wigt Theras Majestäters wåre Nådigste Konungars afdömande allena: ty hon står nu intet mera uti mit wåld, och jag ber allenast Eders Excellence at korteligen resolvera sig, hwad han är sinnader at gjöra: ty jag hafwer til then ändan allenast uppehållit posten, som länge sedan bordt wara borta, på thet jag kan gifwa så wäl min Nådigste Konung, som Konung Stanislaus, utfärlig raport om alt, och wäntar nu intet annat, än at i korthet förnimma hwad Eders Excellence behagar at resolvera.

Fält-Herren tog sina rådgifware något med sig afsides, kom igen och frågade: om jag hade puncterne hos mig, som Försten war nögder at underskrifwa? Jag swarade: Ja, och lade honom strax före twänne lika lydande ounderskrefne Exemplar. Han ristade på hufwudet och sade: Jag ser tå wäl, at jag måste skrifwa under them, tog penna och bleck, skref them bägge under och satte sit Signete ther under. Jag tog them bägge til mig och red til Försten, hwilken likaledes skref och satte sit Signete under them, tå jag lemnade Försten thet ena och öfwerlefwererade strax theruppå Fält-Herren thet andra uti hans egne händer. Jag raporterade strax med posten bägge Konungarne, huru alt war aflupit, hwilket sedermera med nådigt nöje uptogs af Theras Majestäter.

Således ändades thenna entrevuen och förlikningen, wid hwilken jag nästan widlyftigt uppehållit mig: Men som jag icke allenast funnit henne något sälsam, utan ock, utom all möda, förtretligheter och konst, som hon kostade mig, fick ingen annan tack til recompense, än stor owänskap, allehanda swåre

förtretligheter och eftertal in för min Nådigste Konung; så hafwer jag här welat införa henne efter hela sin beskaffenhet, och hemställer gärna hwarjom och enom til thess egit omdöme, antingen jag wäl eller illa handlat.

Försten kom häruppå til middags-måltiden hos Fält-Herren, och jämwäl jag, men fastän jag fägnades med månge utwärtes ceremonier af them bägge, kommo the mig dock bägge före efter theras inwärtes, och så wida som jag kunde döma af contenancen, som twänne contraparter, hwilke nolentes volentes hade måst genom theras gjorda förlikning bita i et surt äple. Ju mera jag märkte thetta, thesto högre war jag uti mit sinne förnögd: ty ju mera jag fant them missnögde öfwer theras particulier interesse, thesto bättre inbillade jag mig at hafwa observerat bägge wåra Konungars interessen, hwilket härutinnan endast och allenast war mig om hjertat. Jag sökte dock igenom allehanda föregifwande, at som snarast draga mig ifrån theras sälskap, hälst som the begynte tämmeligen starkt at dricka, och kom utan något rus eller widare underhandling tilbaka uti mit qwarter: ty thet jag åstundade hade redan fått en utgång efter min wilja.

The Sapiehiske och Wisnowitskiske blefwo wänner, tracterade icke allenast tå, utan ock flere gånger hwarannan wäl, och gjorde, som ske plägar wid et godt glas win, sins emellan en wänlig confidence: Men jag, som hade warit Mediateur, måste hos thet Sapiehska huset allena hålla här. Theremot kan jag gifwa Försten Wisnowitski och them som woro med honom, et helt annat loford: ty the tilägnade icke mig, utan mine undfångne

ordres hwad the wid accordet hade lidit: men hos the Sapiehiske kunde jag intet hafwa odygder nog. The sade rent ut åt the Wisnowitskiske, at jag wäl hade upfört mig som Förstens stora wän, men i hjertat hade jag mycket annat förborgat, och om Försten och the så länge hade omgåts med mig, och känt mig så wäl som Fält-Herren, skulle the ock snart nog blifwa ledsne wid mig och mit omgänge, och af förfarenheten se, at jag wore helt annorledes sinnader, än jag gemenligen i förstone stälte mig.

Herr Crispin then äldre, för hwilken jag hade nog estime och wänskap, och med hwilken jag kunde tala både Tyska, Fransöska och Latin, sade mig thetta uti åtskillige wåre Officerares närwaro offenteligen igen, och lika som til et bewis theraf, at jag skulle hafwa sagt til Fält-Herren, sedan Försten låtit mig se sit Pancerne och Hussar Compagnie wid Mitau, bemälte Förste och hans trouppar til föragt: quod credunt isti cum magnis suis perticis vel baculis contra nostram militiam facere posse — — med annat sådant lappri mera, som här at widare uprepa är aldeles fåfängt. Jag kunde intet annat än swara härtil, at sådane omdömen om mig af thet Sapiehiska huset kommo mig intet underlige före, efter jag genom förfarenheten redan hade pröfwat thet; och hwad Förstens Pancerne och Husar Compagnie anginge, så hade Fält-Herren antingen illa förstådt, eller ock med wilja illa uttydt mina ord: ty jag hade sagt honom, at jag funnit et särdeles nöje at se them, efter the woro mycket wäl och kostbart utmunderade, hwilket wore något aldeles främmande för mig at se: men at jag intet kunde begripa, huru the med theras långe spetsar kunde något uträtta emot

ståndagtige trouppar, när the bemöttes med en god eld: För öfrigit wore mig okärt, at all then tjenst och goda wilja, som jag anwändt til Fält-Herrens nytta, om han thet rätt betänkte, intet kunnat nådt til en större tacksamhet: Eljest behöfde Försten aldeles intet så lång tid at lära känna mig, som Fält-Herren hade tilbragt theruti, emedan jag sjelf wille som en redlig Man uppenbara hela min beskaffenhet för Herr Crispin med få ord. Jag hade altid warit til min Nådigste Konungs tjenst, en wän och tjenare af thet Sapiehiska huset efter möjeligheten, wore thet ock wärkeligen ännu, emedan thet Sapiehiska huset strax declarerat sig för min Konung, och hållit fast therwid. Jag wore ock en uprigtig wän och tjenare af Försten Wisnowitski, alt sedan then tiden han declarerat sig på wår sida, och kunde ingen ting wara mig behageligare än om jag å bägge sidor hade kunnat förnöja them: Men som jag therhos wore en trogen tjenare och undersåte af min Nådigste Konung, och honom med ed förbunden, så kunde så wäl Fält-Herren, som Försten wara försäkrade, at jag hwarken then ena eller then andra til behag satte en fot utur wägen från thet, som jag wiste wara til min Konungs tjenst, och hans interesse likmätigt: men i öfrigit skulle jag altid finnas beredd til theras tjenst, kunde ej heller härtils weta mig hafwa gifwit någonthera delen orsak at med skäl klaga öfwer mig. Herr Crispin swarade härtil: C'est agir en honnet homme, & Monsieur le Prince en est trés persvadé, on ne peut pas demander autre chose. Och så ändades thetta talet. Men effecten af thet Sapiehiska husets emot mig fattade hat och misstanka fick jag sedan nogsamt förnimma, som på sit ställe skal omtalas,

och jag så mycket mindre finner undersamt, om thet som jag nu wil omtala, sig så i sanning förhållit hafwer. En wiss beskedelig Curisk Adelsman, som war med mig uti et lag, sade sedan wi talat om åtskillige saker, och ibland annat kommit på thet Sapiehiska huset och theras wid Curska gräntsen liggande gods: Ich muß dem Herrn Generalen doch was Lächerliches, so ihnen angehet, erzehlen; In Tilsit war ich eins in einer grossen Geselschaft, alwo der Felt-Herr Sapieha mit war, welcher nachdem er ein wenig getruncken hatte, zu mir kam, fragend: Kennestu den General Lewenhaupt? Ich antwortete: von Reputation wohl, aber von Persohn nicht. Er sagte hierauf: Es ist eben ein solcher Kerl als unser Brandt: wenn er gegen den Feind und zum Treffen gehet, so nimmt er seine Tabaks-Dose auf, schnaubet Tabak, spricht kein ander Wort, als march, und so schlagt er den Feind. Es kan nicht mit Gott zugehen. Ich habe es dem Herrn Grafen und der Frau Gräfin Daenhoff zu Memel erzehlet, sie haben gemeint von Lachen zu bersten. Fält-Herren hafwer wäl ofta, när han sedt mig med snusdosan i handen, ledt och sagt: Monsieur march, march: Men aldrig kunde jag tänka, at han wille uttyda mig thet til någon truldom, utan snarare til en wiss kallsinnighet. Jag swarade honom therfore altid, at thet skedde af en besynnerlig wana, emedan jag gemenligen intet länge kunde wara utan at taga snus.

Försten reste härefter strax ifrån Mitau til sine trouppar, och Fält-Herren likaledes, och återstod nu at wäl se oss före å alla sidor för fienden: ty så länge Konungen war med sin Armée i Saxen, gjorde fienden åtskillige marcher och contramarcher, i

mening at komma åt oss på något sätt, men igenom Guds hjelp altid fåfängt: ty både hade jag sjelf gode spioner, och sedan war Försten Wisnowitski, som stod i Litthauen en wid Curska gränsen, ganska wäl betjenter af the sine, så at fienden kunde sig icke thet ringaste företaga, förrän antingen han eller jag wiste thet, och wi höllo mycket flitigt correspondence oss emellan igenom säkre posteringar.

Änteligen begynte fienden, sedan winteren kommit och wägarne blifwit brukbare, at draga sig starkt ihop så wäl med Infanterie som Cavallerie åt wår sida uti Litthauen, så at thet såg ut som hade han något särdeles före emot oss uti Curland, emedan han mer och mer nalkades oss. Men så snart thet hastiga rygtet om wår Konungs snälla anmarche ifrån Saxen igenom Polen åt Litthauen kom til fiendens öron, bröto alle hans trouppar i största consternation up och wände sig til Pollotsk och Witepsk, som war wägen åt Ryssland, tå wi som stodo i Curland, så wäl som Försten Wisnowitski, fingo aldeles luft och frie händer. Försten Wisnowitski war ock intet sen, at sända then yngre Crispin Starosta Plongianski med någre af sine trouppar at förfölja fienden, hwilke ock gjorde thet med mycket god effect och på åtskillige ställen tilfogade honom skada. Sedan begaf sig Försten med sine trouppar til Konung Stanislaus och Fält-Herren Sapieha likaledes.

Sedan Hans Maj:t och Konung Stanislaus redan kommit långt in i Litthauen, och thet led på ändan af wintren in emot wårens begynnelse år 1708, fick jag af Hans Maj:t ifrån Smorgonie et Nådigt bref, at som jag oftast hade åstundat, när

någon lägenhet gåfwes at personligen gjöra min underdånigsta upwagtning hos Hans Maj:t, så skulle thet nu stå mig fritt at företaga min resa til Hans Maj:t. Jag fägnanade mig hjerteligen häröfwer, och på thet jag med thet samma måtte kunna uträtta något godt til Hans Maj:ts tjenst, tog jag så wäl General Majorerne Clodt och Stakelberg til mig, som andre Officerare, them jag i sådane saker hölt för förfarne, samt Civil betjenterne af thet mig i Riga anförtrodde Gouvernement, och the ifrån Curland; öfwerlade med them, huruledes alt bäst och profiterligast kunde inrättas til Konungens tjenst och thess ther warande trouppars conservation; lät fatta thet uti pennan, och upsatte alt uti et Memorial, hwilket jag sjelf wille underdånigst öfwergifwa Hans Maj:t, och så gjorde jag mig färdig til resan. Thet felades intet öfwerlopp af åtskillige Officerare, hwilke wille resa med mig til Hans Maj:ts Armée, och hwar och en förebar sina största nödwändigheter; Men jag wille ej gifwa någon lof thertil, mer än Öfwerste Lieutenant Ungern, hwilken jag wist wiste, at han hade nodwändigt thär at söka; dock låg jämwäl Öfwerste Carl Adam Stakelberg högeligen öfwer mig therom, samt följde med alt in til Birsen, och städse föregaf, at hela Hans wälfärd berodde theruppå, så at jag änteligen, til at blifwa honom qwitt, swarade at jag wäl intet wille wara theremot, men annan permission kunde jag intet gifwa, än at om Hans Maj:t uptoge thet onådigt, han tå sjelf måste löpa sin fara, til hwilket han gärna swarade med ja, och så tillika med mig fortsatte resan. Om han mente at hans wälfärd bestod uti min förklening och falskt angifwande emot mig, så kan jag wäl säga,

at han sparade ingen flit sedan wi kommit til Hans Maj:ts hufwudqwarter, med så mycken bättre lägenhet, som jag aldrig förmodade mig, eller hade förskylt något ondt af honom, som bättre fram utförligen skal förmälas.

Jag måste nu allenast lägga et härtil, hwilket han ibland annat brukade som et särdeles godt och beqwämligit medel: När jag war kommen til första natlägret ifrån Riga och til Bauske, och här måste uppehålla mig andra dagen at låta laga mina wagnar, kom Hauptmannen Medem til mig med bedjande, at jag icke wille illa uptaga, om han ock förfogade sig til Hans Maj:ts Armée, emedan han hade högstnödige saker at söka hos Hans Maj:t, så wäl för thet Försteliga huset, som sjelfwa landet? Jag swarade härtil, at han alsintet dependerade af mig härutinnan, emedan jag hwarken kunde förbjuda eller befalla honom thet, utan måste jag lida, at hwar och en uti sine angelägenheter sökte Hans Maj:t, och kunde han altså härutinnan gjöra efter egit godtycke. Utan något widare samtal härom reste jag andra dagen tidigt ifrån Bauske och til Birsen, utan at widare se til bemälte Medem, förrän jag kom om en afton til et Kloster Jerusalem benämt, som ligger ungefär ½ mil ifrån Wilna, hwarest jag om natten wille blifwa. Här hinte Medem mig, och kom strax til Klostret at hälsa på mig, emedan både han och hans Fru thessutan woro mycket wäl kände uti mit hus. Bordet stod redan dukat, och jag frågade om han wille hålla til godo med mig et fat surkål? Han war nögd och blef qwar. Öfwerste Stakelberg, Ungern, Brasken och bägge General Adjutanterne Lode och Sinkler, om jag eljest rätt minnes, kommo ock at äta med mig.

Öfwer måltiden, tå jag begärade litet bränwin på surkålen, frågade Medem, om mig icke skulle behaga et godt glas Frontiniac, som han hade? Jag swarade: hwarföre icke. Tå han skickade efter et par bouteiller, och sade, at han jämwäl hade godt Pontack med sig, om mig theraf behagade, hwartil jag tackandes swarade, at jag ock sjelf hade thet, men wore bättre til en annan gång. Wi smakade på Frontiniacken, och när Stakelberg hade fått glaset, sade han: es ist mir lieb, daß der Bruder einen so guten Wein hat, ich will mich bey ihm in Qwartier legen. Tå Medem sade: at han skulle wara wälkommen. Jag åter sade härtil med skämt: nein, nein mein Herr Nedem, mache er den Bock nicht zum Gärtner, kommt der Oberste Stakelberg darüber, wird es bald klar werden, er hat einen dicken Bauch, der viel vertragen kan. Medem åter: ich werde es wohl mässigen, und nicht mehr hersürnehmen, als von nöthen seyn wird. Jag kunde hwarken tänka eller se, at thet annorlunda uptogs än med skämt, som thet ment war, fastän Öfwerste Stakelberg sedan upräknade thet ibland orsakerne til sit otilbörliga förhållande emot mig, och sade, at både jag och Medem hade sökt at skymfa honom, likasom hade han förr aldrig hördt sådant skämt.

Andra morgonen kom jag til Wilna, hwarest Konung Stanislaus ännu war qwar, och wille eftermiddagen resa therifrån til sine qwarter. Jag gick strax til bemälte Konung, at gjöra min ödmjukaste upwagtning. Jag fägnades mycket nådigt, och taltes uti en stor hoper Polske Herrars närwaro om intet annat, an indifferente saker, til thess jag åter wille taga mit afträde, tå

Konung Stanislaus steg til mig, tog mig wid handen och sade: Mon cher General, j'ai encore un mot á vous dire en particulier, förde mig afsides och sade: Mon cher Comte, quand vous viendrés auprés de Sa Majesté le Roi de Svede, je vous prie songés un peu a ce pauvre Prince Wisnowitski, il a le malheur d'etre fort mal dans l'esprit de Sa Majesté, & si vous ne le faites, il n'y a personne capable a l'y bien remettre, j'ai la confidence á vous, que vous tachiés a le faire pour l'amour de moi. Jag swarade härtil: Sire, Votre Majesté peut etre assurée, que je tiens pour un grand devoir & qu'il me sera un trés sensible plaisir, á suivre ses ordres: mais pour me meler des affaires, qui sont entre la Maison de Sapieha & Monsieur le Prince, Votre Majesté me fera la grace de m'en dispenser: car je n'en ai deja que trop souffert: Mais pour au reste touchant la propre Personne du Prince & la conduite qu'il a tenue, depuis qu'il s'est declaré pour Votre Majesté, je n'ai autre raison, que de m'en louer en toute maniere, & je ne manquerai point d'en dire toutes les particularités & la pure verité au Roi mon Maitre, comme je m'y trouve necessairement obligé. Konung Stanislaus trykte mig handen och swarade: he bien, faites donc cela, mon cher General, je vous en prie. Och så tog jag mit afträde, samt kom allenast eftermiddagen igen förrän Konung Stanislaus reste bort at taga mit afsked, hwilket skedde på gatan, emedan Konungen redan war i wagnen och stadd på bortresan.

Et par dagar härefter, sedan mine hästar något hade hwilat, begaf jag mig på wägen til Radoskowitz, hwarest Hans Maj:ts min Nådigste Konungs qwarter war, och när jag kom til

närmaste natlägret, som allenast låg 4 små mil therifrån, sade jag efter aftonmåltiden i förtroende til Öfwerste Stakelberg, huru jag gärna såge, at jag andra morgonen finge med Öfwerste Wangersheim, som kommit mig til mötes ifrån Arméen, och mit egit folk först allena komma til Konungens qwarter: ty eljest skulle man kunna taga lägenhet at så uttyda thet, som wille jag komma med en ansenlig svite, emedan jag wäl wiste at jag hade slemme fiender nog thertil. Min mening war, at Öfwerste Stakelberg skulle säga thet them androm i förtroende igen: ty jag trodde honom wäl, och wille intet sjelf uppenbarligen gifwa thet hwar och en tilkänna. Andra morgonen, tå jag något länge uppehölt mig med rakande och kläders antagande, och mine hästar stodo sadlade på gården, woro redan mäst alle förut redne, ty Öfwerste Stakelberg hade för ingen sagt thet ringaste therom; men han sjelf blef tilbaka och tog åter häraf en annan ursägt til sin owilja emot mig, at jag så hade föragtat honom och icke en gång welat hafwa honom uti mit följe, när jag skulle komma til Konungen. Then som woro föreredne, hinde jag et godt stycke på wägen, och kunde intet wara ohöflig nog at bedja them rida tilbaka, utan tänkte thet kan änteligen wara lika mycket, fastän jag såg thet ogärna, och wäl tänkte, at Öfwerste Stakelberg skulle therföre fatta någon owilja för mig: ty jag kunde tå än intet tilskrifwa honom någon malice emot mig.

Jag kom til Radoskowits nästan midt uti predikan, och blef utan för Hans Maj:ts tält at af höra predikan, til thess alt war ändat och Hans Maj:t åter gick ut til sine rum, tå jag strax steg fram til Hans Maj:t och underdånigst tackade för then nåden, at

personligen få kyssa Hans Maj:ts Nådigste hand, och se min Nådigste Herre. Hans Maj:t kände mig i förstone intet, men af mit tal och then permissionen han mig gifwit hade, kunde Hans Maj:t snart nog tänka hwem jag war, och uptog mig med all nåd. Jag följde i Hans Maj:ts Kammare, och blef sedan qwar til middagen, samt gjorde stadigt både förr och efter middagarne min underdånigste upwagtning. När Hans Maj:t war utreden eller eljest någon lägenhet gafs, sökte jag at insinuera mig hos Theras Excellentier Gref Piper och Fältmarskalken Gref Renschöld, men agtade mig ganska wäl, at jag ej hanterade them annorlunda, än på lika sätt: ty theras hemliga och innerliga owänskap kunde intet wara mindre fördåld för mig, än för hela Armeen, och nästan alle som kände theras namn. Jag kunde ock aldrig finna at Gref Piper uptog thenna min neutralitet annars än mycket wäl, såsom flytande af et ärligit sinne: Men hos Fältmarskalken kunde jag intet nå samma lycka, fastän jag wid sedermera gifwen lägenhet, som the sjelfwa weta, intet skydde at uppenbarligen och i ansigtet säja them bägge, at fastän twänne sådane Herrars oenighet, som woro Konungens närmaste, gick mig med alle rättsinnige mycket til hjertat, så kunde dock ingenthera delen illa uptaga, at jag ej blandade mig uti theras particulier oenighet, utan wore theras tjenare och wän å bägge sidor: ty jag åstundade intet annat, än allenast at beflita mig om at gjöra trogit och wäl min Allernådigste Konungs tjenst; uti thet som war mig anbefalt, och at gifwa them å bägge sidor then respect, som jag war them skyldig. Gref Piper swarade mig: I gjören som en ärlig Man, hwad går eder wår händel an? Men

Fältmarskalken swarade med stillatigande, hwaraf för mig icke war swårt at döm, thet min redeliga mening icke lika wäl uptogs å bägge sidor, dock bekymrade jag mig litet therom, allenast jag behölt et godt och roligit samwete för mig, och min ambition sträkte sig intet längre, än allenast at gjöra min Nådigste Konung trogen tjenst: Men hade jag efter Hofmaner och ähregiriga afsigter, thär thet gemenligen heter divide & impera, warit lätfärdig nog at sätta them än bättre hår ihop, så felades ingen lägenhet thertil, fastän Gref Piper härutinnan hade warit then swåraste at komma til rätta med: ty oansedt hans wanliga hastighet, fant jag dock honom i anseende härtil mycket skälig, och altid mera benägen at undfly, än at befrämja sådan oenighet. Jag kommer wäl förr at tala om thetta senare, än tider är: men efter thet och kanske tå redan kan hafwa hulpit något til thet, som sedan förelop med mig, så faller mig just in, at här berätta begynnelsen theraf.

Sedan jag om förmiddagen war ankommen, kom Öfwerste Stakelberg strax eftermiddagen, och fick then Nåden at underdånigst hälsa på Hans Maj:t, och som Hans Maj:t har thet Nådiga maneret, at omgås och tala mycket familiert med alla sine tjenare högre eller lägre, så kunde thet ej eller fela Öfwerste Stakelberg, hälst som han war nykommen, och Hans Maj:t altid plägade mäst fråga och tala med them, til at så mycket bättre weta, huru thet gick til på alla ställen. Men Öfwerste Stakelberg, som war litet wan at omgås med sådane Herrar, och icke kunde skicka sig uti en sådan Nåd, inbillade sig twifwelsutan redan at hafwa gjordt et godt steg til at blifwa Favorit, och at nu mera

stode honom fritt at säga hwad som för tungan och uti hans tokota tankar kom, hälst när han kunde thertil lägga någre löjeliga sottiser, af hwilket jag hörde et godt mönster samma afton tå wi woro ankomne: Hans Maj:t frågade honom: om han wäl mente sig kunna skaffa ihop från sina qwarter så månge trosshästar för sit Regemente, som anbefalt war? ty hwart Compagnie skulle hafwa 10 proviants wagnar, hwarthera med 4 hästar bespände, och theruti skulle wara 3 Månaders proviant orörd. Öfwerste Stakelberg swarade med en satyrisk mine, nog få mi thet Eders Maj:t, fastän the Curiske nådige Fruerne och Fröknarne intet mera skola åka med et span af 6 hästar för theras wagnar. Jag hörde thetta med stillatigande, och kunde intet tänka annat, än at thet framkommit af hans wanliga bouffonnerie. En dag eller något therefter går han til General Major Mejerfelt, och ber honom proponera Hans Maj:t, om icke möjeligit wore at hans Infanterie Regemente kunde blifwa Dragoner, han wille wäl föreslå, huruledes man skulle få så wäl hästar som Monderingar uti Curland. General Majoren swarade honom med frågan: om han redan uppenbarat mig thetta, och jag wiste något theraf? Han sade nej, emedan han intet welat säja mig härom. General Majoren swarade åter, så rår jag eder til, at intet tala wid Hans Maj:t therom, förrän General Lewenhaupt consenterar thertil, ty Hans Maj:t har thet förtroende til honom, at han aldeles intet gjör thet utan honom.

Härpå kom Stakelberg en morgon til mig på wägen, när jag wille gå til Hans Maj:t, proponerade mig thet samma, och lade thertil, at han war sinnader at föreställa Hans Maj:t sådant, och

at han intet hade welat gå mig förbi, utan först uppenbara mig thet och höra min mening theröfwer. Jag swarade härpå: Herr Öfwerste Stakelberg, jag ber Er för Guds skull tager intet sådane tokote saker före, I gjören eder ridicul för alla menniskjor; och menen I at Hans Maj:t kan Nådigt uptaga sådant? Wi skole först skaffa til trosshästar en större myckenhet, än möjeligit är at i Curland kan finnas, och I welen söka at gjöra eder grön med en sådan proposition; eller menen I at Hans Maj:t par complaisance för eder person lärer taga brödet ur munnen på alle sine andre i Cur- och Lifland warande trouppar, och skaffa er hästar och Monderingar therföre, som åtminstone skulle stiga til 30000 R:daler? Tag eder intet sådan galenskap före, och se åtminstone til hwad I frambringen för en sådan Herre. Wi hafwe nog slantige Dragoner äntå, som intet hafwa klädren på kroppen, och I welen komma och gjöra Hans Maj:t sådane propositioner, som jag å ämbetes wägnar är skyldig at helt annorlunda föreställa. I måtten intet tro, at man kan hos en sådan Konung uti alfwarsamma saker gå långt med någre pickelhärings strek: Så gjorden I här om aftonen, när Hans Maj:t uti min närwaro frågade eder, om I menten at kunna få ihop alla til edert Regemente nödiga hästar, så swaraden I för alle under mit commendo stående trouppar med edert wanliga bouffonnerie, om the månge nådige Fruer och Fröknarne, som åka med 3 par hästar. Säg mig nu, huru många sådana nådige Fruer och Fröknar I kunnen räkna up i Curland, och om möjeligit är at få ihop alla wåra trosshästar, så hoppas jag igenom min gjorde disposition hafwa större del theruti, än någon annan. Hwad gå

eder Gouvernements affairerne an? sörg för edert Regemente. Haden I swarade: wi läre gjöra wår bästa flit hwar för sig, och hoppas efter all möjelighet at få them ihop; hade thet warit alt nog. Jag är express hit kommen at föreställa Hans Maj:t wåre swårigheter och fattigdom, och I tyckes taga eder före at contrecarrera mig uti alt. Är thetta thet, som I här haden at beställa, och min tack? Han swarade, efter thet war mig emot, så wille han intet mera tänka therpå, dock war thetta efter hans egen utsago tredje orsaken til hans falska förhållande emot mig.

Then fjerde orsaken, om hwilken skal talas på sit ställe, war lätfärdigare och skamlösare, än alle the andre, men jag fick intet weta henne, förrän kort för min afresa igenom en förnäm Herre, hwarföre jag ock wil spara henne til sin rätta tid. Dock under alt thetta sökte han allestädes, hwar han fant lägenhet, at förklena mig, och tala allehanda ondt som kunde hafwa något sken om mig, så at en Fändrik af mit Regemente, som war med mig, en afton när jag wille lägga mig sade: Jag måste säga något besynnerligit. Generalen tror aldrig någon menniskja om ondt, likwäl kom i dag en wiss Karl, som jag wäl känner, til mig och sade: Wenn der General Levenhaupt wuste was der Oberste Stakelberg von ihm spricht, er würde ihn vor seine Augen nicht sehen können, und doch ist der Oberste alle Tage bey ihm und wird auf das freundlichste empfangen. Ich stund heute ausserhalb ein Coffe-Zelt, da der Oberste mit einigen anderen Officierers inne war, ich glaube der General Major Schlippenbach war mit, da sprach er alles Böses was er konte und recht leichtfertige Sachen. Jag log och swarade: thet kan

intet wara möjeligit, ty jag hafwer aldrig warit hans owän eller tilfogat honom något ondt, och hwad wil then narren säja? Gud ske lof! jag hafwer et godt samwete och fruktar för ingen ting. Men han swarade igen: Ja så är Herr Generalen altid fatter; men få se om han icke har något besynnerligit för sig. Jag nästan retader til owillighet, sade igen, ja thär bekymrar jag mig mycket litet om, hwad wil han säga? och gick så i HErrans Namn til sängs.

Intet långt härefter kom Öfwer-Auditeuren Klinten til mig efter sin wanlighet, åtminstone med en half tummel: ty utom thess hade hans confidence emot mig icke sträkt sig til en så hög grad, och sade: jag måste säja Herr Generalen en löjelig ting: häromdagen war jag och besökte Secreteraren Bånge, som är sjuker, och på hans bord låg et bref ifrån Öfwerste Knorring, hwaraf jag wäl kunde se at han beklagade sig öfwer Herr Generalen, men thetta läste jag rent, at Medem, som ock i Herr Generalens följe gått til Hans Maj:ts Armée, hade sagt, at han och alle Curländarne wäl wore goda Lewenhaupts, men intet goda Swänska; och twifwelsutan hafwer han åter något nytt före med Herr Generalen. Jag uptog thet med löje, och swarade: jag undrar, at Öfwerste Knorring, som en förståndig Man, wil skrifwa sådant: ty om thet kommer för Hans Maj:t, kan han intet annat än le theröfwer: ty at god Lewenhaupts intet är emot god Swensk, therpå hoppas jag näst Guds hjelp hafwa wisat prof nog, hwilka ingalunda äro Hans Maj:t okunnige. Klinten swarade leendes: ja thet är lappri, som the löpa med.

Just i thetsamma, såsom I en rätt afpassad och beqwämlig tid, på hwilken alt skulle rusa ihop emot mig, kom til Hans Maj:t et bref ifrån Riga Hofrätt efter wanligheten af tå warande Præsidenten Gref Frölich underskrifwit, hwarutinnan Hofrätten med tämmeligen hårde termer beswärade sig öfwer mig, at jag icke welat gifwa them then nödiga assistencen och executionen öfwer Hauptmannen Medem, angående 1000 R:dalers böter, til hwilka the slagit honom. Hofrätten hade ock för min afresa skrifwit mig til om samma ärende: men som jag ännu war owiss, om thet wore likmätigt Hans Maj:ts Nådigste wilja, at låta indraga the Förstlige betjenterne fängslige för theras personer uti rättegångs saker, hwilke the hade afdömt emellan the Förstlige betjenterne eller andre Curländare, och Hans Maj:ts interesse therigenom hwarken tilöktes eller led; så swarade jag, at om jag läte gå execution öfwer hans egendom i Curland, så kunde Kongl. Hofrätten mycket litet winna igenom någre magra kors och sädeskornets borttagande, som skulle brukas til wårtiden; emedan jag wäl wiste, at Curländarne hade theras penningar, silfwer och bästa meubler in salvo; men för Hans Maj:ts i Curland liggande trouppar wore mera at förlora: ty therigenom kunde Medem finna skälig ursäkt, at intet ärlägga then wanliga contributionen. Och hwad anginge at låta fängslig införa hans person, så wille jag underdånigst therom förfråga mig hos min Nådigste Konung, emedan jag sjelf reste til Hans Armée, och än intet kunde weta huru Hans Maj:ts Nådigste wilja war, at jag i sådane fall skulle förhålla mig med Förstelige betjenterne. Likwäl minnes jag intet annat, än at jag gaf ordres til Öfwerste

Lieutenant Sacken, at om Hofrätten skref honom til therom, skulle han låta executionen gå öfwer Medems egendom. Och thetta war en af the förnämste orsakerne, hwarföre bemälte Medem gaf sig at resa til Hans Maj:ts Armée. Hofrättens bref gafs mig af Hans Excellence Gref Piper til förklaring, och jag swarade thetsamma, som jag sjelf hade swarat Hofrätten. Uppenbarligen talades intet widare härom: men hemligen och mig owetterligen, som jag sedan förnam, halp thet så mycket mer til at trycka mig, emedan thet just förekom uti en tid, tå jag af mine hemlige owänner falskeligen angafs för allehanda ensidigheter.

Fält-Herren Sapieha hade med en stor del af sit hus kommit til Radoskowits uti fulkomlig mening, at jag särdeles bemödade mig at arbeta för Försten Wisnowitski på thet han måtte behålla Fält-Herre Chargen thet Sapiehiska huset til præjudice, fastän jag bekymrade mig om intet annat, än thet min tjenst angick; och contribuerade han twifwelsutan hemligen intet litet, at sätta mig uti någon misstanka, som wore jag interesserad och hölle Försten Wisnowitskis partie mera, än thet mig af min Nådigste Konung tillåtit war; hwilket jag nogsamt kunnat sluta af twenne följande händelser.

Jag war en gång allena med Hans Maj:t uti Thess kammare i Radoskowits, tå Hans Maj:t frågade om et och annat och änteligen kom på Försten Wisnowitskis sujet; Jag efterlät intet, at högst berömma bemälte Förste och hans goda conduite, som han hade haft alt sedan then tiden han declarerat sig för Hans Maj:t och Konung Stanislaus, ty jag fant stor orsak thertil.

Förutan at han åtskillige gånger genom sina trouppar och partier tilfogat fienden skada, kunde fienden intet röra sig, förrän jag i tid wiste thet, emedan han öfwer hela Litthauen hade öfwermåttan god och säker kunskap, så at jag säkert kunde förlita mig therpå. Härwid föll mig just in, at uprigtigt och wälmenande säja; om Eders Maj:t behagar wisa honom någon Nåd, så hafwer han thet förtjent, och kan jag wäl försäkra Eders Maj:t underdånigst, at lag then tiden han och hans trouppar warit i negden hos the wåra, haft både i kunskap och eljest til Eders Maj:ts tjenst bättre gagn af them, än the Sapiehiske hela tiden the hos mig warit. Konungen såg på mig, blef röd i ansigtet och swarade: Men wi wilja soutenera thet Sapiehiska huset. Jag såg strax häraf, at man redan hade sökt gifwa Hans Maj:t impressioner, som wore jag särdeles interesserad för Försten Wisnowitski emot thet Sapiehiska huset; efter swaret så föll, ther jag dock intet talade om theras particulier affairer, och swarade therföre allenast: Nådigste Herre, jag säger thet allena, emedan thet så i sanning är; och talade sedan aldrig mera til Hans Maj:t thet ringaste, hwarken om thet Sapiehiska huset eller Försten Wisnowitski: Ty uti theras particulier affairer hade jag aldrig widare blandat mig, än thet blef mig anbefalt, och at för theras skull få en onådig Konung stod mig än mindre an. Jag war nögd, at jag efter then Konung Stanislaus gjorde lofwen fått lägenhet at föreställa min Nådigste Konung thet som sant war, och bekymrade mig i öfrigit litet om någonthera delen och hwad the företogo sig; fastän jag tilstår, at jag wäl uti discourser ibland wårt egit folk kunnat sagt: jag önskade wäl, at Försten

Wisnowitski wederfores någon nåd af wår Nådigste Konung, och intet aldeles blefwe stötter för hufwudet: ty han hade thet meriterat, och trodde jag, at thet ej kunde gjöra Hans Maj:ts tjenst någon skada.

Nu wil jag komma til thet andra, hwilket jag först fick weta uti Ukraine och Buditzin förr än wi gingo för Pultava. En dag tå wackert wäder war, gick jag för ro skull ut, och kom på en Kyrkogård, hwarest allehanda såldes, intet långt för middagen. Hit kom ock en wiss af thet Sapiehiska huset til Hans Maj:t utskickader person wid namn Herr Limon, hwilken war wäl känder med mig. Han steg til mig och sade på Tyska: Wo wollen oder werden Ihro Excellence heute zu Mittage speisen? Jag swarade: Mein Herr Limon, will er mit meinem Wirth vorlieb nehmen, so komme er und folge mit mir. Han sade: wo dann? och jag swarade: bey mir selbst. Hwartil han, som war af roligt humeur, åter sade: aber haben sie auch den Gregorium, menandes Kornbränwinet, som tå mar kosteligit och en delicatesse hos oss. Jag swarade: Kom er nur mit mir, wir werden auch schon Gregorium finden. Men som klockan intet war långt öfwer 11, så gingo wi uti thet wackra wädret af och an på Kyrkogården, och talade om allehanda ting, til thess han änteligen sade til mig: Mein Herr General, darf ich sie wol eins fragen? Jag swarade: ja warum nicht. Han igen: sind sie wohl ein Feind von dem Sapiehischen Hause gewesen, und haben sie sich bemühet es bey Ihro Maj:ten von Schweden dahin zu bringen, daß der Fürst Wisnowitski und nicht der Starosta Bobrufski Groß-Felt-Herr von Litthauen werden solte. Jag

swarade härpå: Mein Herr Limon, aus was für Ursachen thut er mir eine solche Frage, und was ist mir daran gelegen gewesen, wer Groß-Felt-Herr in Litthauen seyn solte? denn dabey konte ich weder gewinnen noch verliehren, und muste ich wohl doll gewesen seyn, mich in einer Sache zu mengen, da ich meines Königes und Herren absoluten Willen schon wuste: Ich weiß wohl, daß das Sapiehische Haus mich allezeit soupçonieret und viel Uebel zuzufügen gesucht hat, aber es ist allein daher gekommen, daß ich sie nimmer ersättigen und nach ihren Willen voll auff schaffen können, aber im übrigen habe ich denen guten Herren ihren Streit mit dem Prinzen Wisnowitski allezeit ihnen selbsten gelassen, welches ich ihm als ein ehrlicher Mann versichern kan. Ich muß ihm aber dabey sagen, daß ich den Fürsten Wisnowitski, so als er es verdienet, bey meinen gnädigsten Königе gerühmt habe, welches ich nicht allein der Wahrheit halber gethan, sondern auch weil der König Stanislaus mich darum gebeten, und ich es ihm versprochen hatte; Ich kan nicht glauben, daß dem Sapiehischen Hause dadurch etwas abgegangen ist, denn eine jede Tugend verdienet ihren Lob. Han swarade allenast häruppå: ist es so, so verdamme Gott einen gewissen vornehmen Mann, der bey uns ist und für euren grossen Freund hat passiren wollen, als auch einige von eurer Schwedischen Cangeley, welche dem Sapiehischen Hause viel andere Sachen von euch eingebildet haben. Och efter thenna discoursen gingo wi och åto. Tror therföre säkert, at all then förföljelsen, som jag måste utstå utaf thet Sapiehiska huset, haft sit ursprung endast och allenast af onda menniskjor och en blott

misstanka, dock underlät thet icke at tilskynda mig swåre förtretligheter.

Således stod nu til för mig, och underläto mine hemlige afwundsmän och fiender icke, at på lika sätt än widare stadigt arbeta emot mig. Jag kunde wäl icke märka annat, än lika nåd af Hans Maj:t: Men jag fant Hans Maj:t altid disputerande och soutenerande contrarium af alt thet jag proponerade, och mente mig redan hafwa wäl öfwerlagt til Hans Maj:ts tjenst. Först tänkte jag, at Hans Maj:t endast gjorde thet til at så mycket bättre få weta sakens beskaffenhet, och underlät intet at med alle möjeliga skäl understödja thet som jag proponerade: men jag kunde snart nog förnimma, at thet war bara alfware, och at Hans Maj:t wille hafwa alt annorlunda än jag thet proponerade; blef therföre allena wid at söka min expedition, och Hans Maj:ts Nådiga Resolution, huru jag uti alt skulle förhålla mig. Thetta föll mig ock öfwermåttan swårt och långsamt, så at jag måste tilbringa 6 fulle weckor ifrån then 25 Martii til then 7 Maj, förrän jag kunde få min expedition och resa bort, ther jag dock på några få dagar hade kunnat blifwa affärdad. Hos troupparne war min närwaro högstnödig för then tilstundande marchens skull, hwilken jag wäl kunde tänka skulle komma mig på halsen förrän jag wore rätt i stånd at begynna then, hwarföre jag ock som oftast gjorde mine underdånigste påminnelser om et skyndesamt affärdande.

Thetta med åtskilligt mera kunde ej annat åstadkomma, än underlige tankar hos mig, så mycket mer som Hans Maj:t altid förr igenom et Nådigt förtroende lät mäst ankomma på min ringa

förda conduite, och uti sine Nådige bref utlåtit sig uti saker af consequence, at Hans Maj:t hemstälte alt min egen wanliga goda conduite, emedan Hans Maj:t wore Nådigst försäkrader, at jag intet annat företogo mig, än thet som lände til Hans Maj:ts höga interesse; Men nu måste jag se alt Nådigt förtroende på en gång wara förswunnit, thet som jag hade förestält förkastat som onyttigt och odugeligit, och mig händerna aldeles bundne i alla ting; hwaraf omöjeligen annat war at sluta, än at min största olycka och förderf hängde mig öfwer hufwudet, hwilket ofelbart måste följa om jag längre blefwe i tjensten.

Jag föresatte mig förthenskull, emedan jag ansåg thet för nyttigast och bäst för mig, at åtminstone på någon tid undfly mine hemlige afwundsfulle fienders förföljelse, at helre gjöra ansökning om en nådig dimission, än längre, til Hans Maj:ts ofelbara skada och mit yttersta förderf, framhärda uti tjensten: ty jag såg wäl, at man intet skulle wända igen, at falskeligen angifwa mig, och arbeta på min olycka, så länge jag blef i tjensten, änskönt thet skulle lända til Konungens högsta skada; dock wille jag mycket ogärna komma til then extremiteten at begära min dimission.

En dag tå Hans Maj:t war utreden til Hans Excellence Gref Piper, och jag följde med at ärhålla mit affärdande, tycktes mig af thet som förehades och afgjordes hafwa större lägenhet än någonsin förr at sluta, thet Hans Maj:t säkert fattat något missnöje för mig, och igenom något hemligit falskt angifwande af någon, som intet wille mig wäl, kommit at hafwa långt annat omdöme om mig, än jag tilförene hade förspordt. Jag dölgde wäl

mine tankar, men thet smärtade mig uti thet innersta af mit hjerta, at tänka thet en så Nådig Konung, then jag så hjerteligen älskade, och hwilkom jag hade gjordt så trogne och för hela werlden bekante tjenster; skulle igenom mine afwundsmäns och owänners hemliga och falska eftertal, någonsin kunnat fatta för mig annat, än en nådig tanka: Ty uppenbarligen understod sig ingen at anklaga mig, undantagandes thet som är berättat om Liflänske Hofrätten, och ej kunde wara af sådan påfölgd, änskönt jag owetandes skulle hafwa försedt mig, ty thet stod snart nog utan någon möda at rätta. Ungefär wid middagstiden gick Hans Maj:t ut, satte sig på sin häst och red til sit qwarter igen: Men jag blef qwar hos Gref Piper til middagen, och som jag för måltiden gick med honom af och an på gården, kunde jag icke längre dölja min smärta, utan sade: Eders Excellence, jag ser wäl, at alt thet jag härtils til Konungens tjenst troligen har gjordt och ment, igenom mina owänners tilskyndan illa aflöper för mig, och at mit oundwikeliga förderf hänger mig öfwer hufwudet om jag längre tjenar, ty mig påbördas ogörlige ting, thet jag finner nyttigt och nödwändigt til Hans Maj:ts tjenst kastas omkull, och händerne bindas mig så uti Konungens tjenst, at omöjeligen annat, än Konungens skada och min olycka, kan komma theraf. Jag wil hälre underdånigst söka et nådigt afsked, än sätta Konungens under mit commendo stående trouppar och fästningar med min olycka uti någon fara, then jag ser för ögonen.

Gref Piper swarade: Jag beder eder gjören thet för Guds skull intet, och rår eder som en trogen wän; jag hafwer aldrig

kunnat märka, at Hans Maj:t haft annat än nådige tankar för eder. I skullen således ruinera eder och edert hela hus: ty I weten wäl, huru Konungen är fatter, får han en gång en gråll på eder, så är alt ute. Jag swarade igen: jag wil intet widare begära afsked, än at jag icke altid kan träda i tjenst igen sedan sanningen, om jag illa eller wäl handlat, kommit i dagsljuset, på thet Hans Maj:t således må blifwa öfwertygad om, at jag tänkt som en trogen Undersåtare; men för min olyckas förhindrande skull, som mine fiender förehafwa at öfwer mig skynda, wil jag intet sätta thet som mig Nådigst är anförtrodt uti någon fara, ty mig påbördas thet som omöjeligen kan aflöpa annars än illa. Gref Piper swarade åter, jag råder eder aldeles intet thertil, kunnen I icke som the andre efter möjeligheten efterkomma Konungens wilja, och låta gå som thet kan, ty så gjöra the alle; Men efter I hafwen förtroende til mig, wil jag säga eder något: agta eder för wissa Lifländare, hwilka I hållen för edra wänner, särdeles Öfwerste Stakelberg, som kommit hit med eder, han löper omkring och söker at inbilla the andre Generalerne och Öfwerstarne, som haden I gifwit them an hos Hans Maj:t, at the gjordt stora profiter, hwarföre the äro mycket owillige och säga, at om I företagen eder sådant, så skola the wäl weta, at finna eder igen: Men jag swarade, at thet war en stor osanning, och allenast til at hissa them emot eder, ty jag hafwer sjelf hördt, hwad och huruledes I sagt hafwen.

Jag kan intet, efter thet nu just förekommer, afhålla mig at anföra theta Öfwerste Carl Adam Stakelbergs rätt lätfärdiga och på allehanda sätt malicieusa förhållande emot mig, jemte

lägenheten af hwilken han betjente sig til en så skamlös updigtad lögn, at hjelpa mig med the andre hår ihop, i thet han upgaf thetta for then fjerde orsaken til hans emot mig fattade owilja, emedan han wille i agt taga sine Cameraders interesse, hwilket jag efter hans mening hade sökt at förklena: Men jag undrar mer, at en som begår sådane stycken, någonsin djerfwes at mera omgås med redeligit folk.

Lägenheten som han tog härtil, war at en dag, på hwilken Hans Maj:t företog hos Gref Piper mit ungifne Memorial, påstod Konungen, at man skulle tildela Regementerne wisse districter, och lemna Öfwerstarne fri disposition, at efter behag taga theraf mäst the kunde, och alt hwad som war tilfinnandes, dock skulle the igenom sine Commissarier låta beräkna thet, och redan the en gång hade fått anwisning, skulle the se til huru the födde sig med theras Regementer. Hwart och et Regemente, antingen thet war swagt eller starkt, skulle få en Assignation på et complet Regemente til sådant Manskaps antal, som wore thet complet, och ther districterne intet räkte til, eller woro store nog at Regementerne med en måttelig pålagd contributions summa kunde komma ut, så skulle contributionen sättas mycket högre på hake eller röketalet, och änteligen Öfwerstarne stå frit at taga bort alt thet som kunde finnas, på thet gemena Man intet måtte komma något at lida, utan efter Hans Maj:ts wid Thorn gjorde stat få fullt op; På samma sätt wille Hans Maj:t, at thet skulle förhållas uti marcherne, wisse districter anslås, och thär Regementerne gingo fram hwar Öfwerste för sit Regemente taga ut alt hwad han kunde få. Jag understod mig at tala häremot och

remonstrera Hans Maj:t, huru thet omöjeligen kunde ske utan stor oordning och skada för Hans Maj:t: ty wore thet på en ort then man länge wille nyttja, och mer än en gång måste hafwa gagn utaf, såsom Curland, så fingo man intet taga annorlunda, än at något blefwe qwar til Inwånarnes underhåll; eljest fördrefwe man them som brukade landet oss til nytta, och toge för et år så mycket at man thet andra måste swälta ihjäl, förutan at all tilförslen til Riga, hwilkets spisekammare Curland war, afskures, så at det kunde komma i största hungers-nöd; likaledes skulle man i Litthauen fördrifwa Bönderne med alt thet the hade i skogarne, och funne man en gång ther man ginge fram något underhåll, så kunde man en annan gång nogsamt wara försäkrad, at finna intet. Sådant kunde allenast låta sig gjöra när man ginge igenom et land, hwarest man intet tänkte at komma igen. Hans Maj:ts trouppar skulle ock wärkeligen komma at lida, i thet somlige Regementer kunde icke allenast taga fullt op, utan alt för mycket, andre åter fingo aldeles intet, utan måste crepera, hälst i marcherne, hwarest inge andre districter, än the som igenom marcherades, och lågo nära ther in til, kunde anwisas, tå ofelbart någre the först igenomgående Regementer skulle taga så mycket ut och pläga sig så wäl, samt förse sig med så mycken wägekost, at the andre som kommo efter samma wäg, måste förgås af hunger, emedan thet wore omöjeligit för en Öfwerste, at skaffa något thär som alsintet war at finna, med annat mer; och änteligen wore ofelbart, at en stor egennytta skulle häraf åstadkommas hos them, som intet wille handla redeligen, emedan all beqwäm lägenhet thertil gåfwes. Men Hans Maj:t

wille hafwa thet såsom han hade sagt, och swarade: thet skadar intet, fast någon liten egennytta föreloper, allenast man kommer til thet man wil hafwa, och om egennyttan blir uppenbar, så kan man straffa henne. Jag tog mig än ytterligare före, at säga härtil: Nådigste Herre, hade jag på sådant sätt welat tjent Eders Maj:t, så skulle jag nu kunnat wara en rik och behållen Man, i stället före at jag är en fattig Karl, och hade jag wäl kunnat hafwa förstånd nog at gjöra thet således, at jag litet skulle frukta alle efterkommande observationer: Men Gud ske lof! jag hafwer et bättre samwete, och mit upsåt hafwer altid ländt endast och allenast til Eders Maj:ts nytta. Konungen swarade åter häruppå: ja thet är omöjeligit, at icke små egennyttigheter förelöpa, allenast man kommer til thet som man wil hafwa. Jag åter swarade, kan ske med större frihet, än mig tå för tiden war nyttigt, fastän af et trogit hjerta: Men Allernådigste Konung, uti hwilkenthera delen hafwer jag bäst handlat, antingen i thet jag har stuckit alt uti Eders Maj:ts pung, eller om jag hade stuckit thet uti min pung, hwartil jag nog hade lägenhet. Hans Maj:t swarade mig icke et ord, hwaraf jag strax förestälte mig, at jag hade warit fritaligare än at thet nådigt uptogs, och strax theruppå begaf Hans Maj:ts sig til sit qwarter igen.

Sedan jag tå til middagen blifwit qwar hos Hans Excellence Gref Piper, förfogade jag mig til mit qwarter uti Radoskowitz. Emot aftonen kom Öfwerste Wangersheim och Öfwerste Stakelberg til mig: ty tå wiste jag än alsintet af Öfwerste Stakelbergs lätfärdiga förhållande och falskhet emot mig; Jag lät laga litet mat och hade ännu någre bouteiller godt pontack qwar

at fördrifwa tiden med them. Wi suto hela aftonen och in i natten tils dager blef tilsammans, och talade om et och annat, så at wi änteligen föllo på samma materie, hwilken Hans Maj:t samma dag hade förehaft med mig. Jag som fruktade intet ondt, och höll them bägge för wänner, sade hwad jag mente, och kom änteligen at tala om och uprepa hwad samma dag förelupit war, och huruledes Hans Maj:t wille hafwa thet, ty thet war ingen hemlighet at förtiga, emedan efter Hans Maj:ts wilja således förhölts uti Armeen. Öfwerstarne woro af en hel annan mening, än jag: ty thet klingade öfwermåttan wäl i öronen, at få frie händer at taga så mycket som man kunde, hälst för them som woro benägne thertil, och hade hopp at äfwen på wäl som andre således kunna rikta sig. Öfwerste Wangersheim sade intet stort therom; men Öfwerste Stakelberg sökte på en gång fram hela sit förstånd, at wederlägga mina skäl. Jag swarade härtil: I menen, at sådant är en stor förmån för Öfwerstarne, men Gud bättre theras fattiga Hustrur och Barn efter theras död lära thet surt nog få betala, och wore the aldrig så rike, så kan thetta snart nog bringa them om alt; til at förtiga, at om någon Öfwerste wille handla oredeligen, och bragte sin Commissarius på sin sida, som lätt kan ske, kan han bestjäla Konungen så mycket som han wil, fastän hans Regemente äntå måste lida nöd; ty hwem kan på sådant sätt weta, hwad som inkommer eller utgifwes. Dagningen begynte härpå at komma, och wi skildes sålunda åt, tå Stakelberg, sedan han kommit i förstugan, och jag blifwit qwar uti min Kammare, sade til Wangersheim: ja eine grosse Sache mit dem was der General sagt, es ist besser, daß 12 Obersten

reich werden, als das alles einem Kriegs-Commissario in dem Hintern gejagt werde, hwilket af Wangersheim intet beswarades, men mig igensades af samma Fendrik, som thet hörde, och redan gifwit mig tilkänna, at han förr talat illa om mig. Häraf sökte sedan Stakelberg endaste lägenheten at uphissa emot mig alla Generaler och Öfwerstar wid Konungens Armée, med hwilka han fick tala, och at gjöra mig förhatelig hos them, i thet han sade, at jag hade talat för Konungen om theras store gjorde profiter: ther jag dock hade framdragit ingen menniskja, utan mig sjelf, til exempel, som redan sagt är, och utan någon widare eftertanka, just tå igenom gifwen lägenhet, åter kom at omtala.

Sedan jag förnummit hwad Gref Piper sade mig om Stakelberg, och snart kunde eftertänka, hwarigenom Öfwerste Stakelberg tagit sig lägenhet til et så lätfärdigt begynnande, kunde jag intet annat, än uti mit hjerta hafwa et stort föragt för en sådan falsk menniskja, bemötte honom therföre mycket kallsinnigt och indifferent, när han med sin wanliga falska wänlighet hälsade på mig, utan at utlåta mig något widare emot honom, til thess han sjelf kom til mig och sade, at han nogsamt blifwit warse, thet jag hanterade honom mycket annorlunda än förr, och at han intet kunde weta hwarmed han förtjent thet af mig? Jag swarade kalsinnigt, at jag undrade, at han frågade mig thet, emedan han wäl sjelf wiste, huru han allestädes sökte at förtala mig, och huru han bemödade sig at uphissa alle menniskjor emot mig, hwartil jag aldrig gifwit honom något skäl, utan snarare hade förtjent en helt annan taksamhet. Han begynte med eder och ursäkt, och jag gick min wäg, så at thenna

conferencen snart ändades. Ther funnos ock andre, som woro lika sinnade med honom, af hwilka jag tå ännu intet wiste.

Intet långt härefter fick jag min expedition, gjorde mig färdig til återresan, och beflitade mig högeligen om at få weta, åt hwilken sida Hans Maj:t ärnade mig med the under mit commendo stående trouppar: ty jag förnam wäl, at jag intet nu mera som förr skulle få handla efter egen conduite, och som jag fant nyttigt til Konungens tjenst, och at jag ärnades til någon annan ort, än thär jag förr hade warit: Ty tå jag en gång talade härom med en til Konungens tjenst redeligen och trogit menande man, och at jag gerna, at så mycket bättre bereda mig, åstundade weta, hwartut Hans Maj:t ärnade mig, swarade han: Gud gifwe, at the icke skicka Herr Generalen för sin person til Finland, jag rädes mycket therföre. Jag swarade: hwad nytta skulle jag thär kunna gjöra, jag förstår ju icke et ord Finska, och aldrig är wärre, än få folk under sit commendo, med hwilka man intet kan tala. Han igen: ja få si. Jag slöt häraf, at han åtminstone på något sätt hade måst märkt, at man icke längre wille lemna mig åt then sidan jag förr hade warit; sökte therföre lägenhet at af Hans Maj:t sjelf förnimma Hans Nådigsta wilja, emedan jag ansåg thet för högst nödigt för mig til Konungens tjenst, på thet jag så mycket bättre måtte kunna skicka mig thertil: Jag fördristade mig några gånger, at underdånigst föreställa Hans Maj:t, huruledes för mig wore högst nodwändigt at förut weta Hans Maj:ts Nådigste wilja och til hwad Hans Maj:t ärnade mig, på thet jag måtte kunna inrätta alt så mycket bättre, och så mycket lättare efterkomma Konungens wilja, understod mig ock, at

bringa et och annat efter mine tankar skadeligit för fienden på banen, til at på något sätt härutinnan förnimma Hans Maj:ts tanckar och mening, med allerunderdånigst försäkrande, at aldrig någon menniskja skulle förnimma thet alraringaste häraf, förrän thet wore skedt, allenast Hans Maj:t behagade nådigst i tid uppenbara mig thet til Thess egen tjensts så mycket bättre befrämjande. Men alt thet jag påstod war fåfängt, och kunde jag intet ärhålla annat swar, än at Hans Maj:t sjelf ännu intet wiste thet, men jag skulle wäl få ordres, hwad jag borde företaga mig.

Jag fant härefter intet rådeligare, än at skynda på min återresa, och bad om Hans Maj:ts Nådigsta tillåtelse thertil, emedan jag nu hade intet mera at uträtta hos Hans Maj:t. Hans Maj:t gaf Nådigst lof thertil, och efter en aftonmåltid, på hwilken jag andre morgonen tidigt wille resa bort, bad jag Hans Maj:t underdånigst om tillåtelse, at kyssa Thess Nådigaste hand och taga afsked, emedan jag andra morgonen bittida tänkte at anträda min resa. Hans Maj:t wisade sig mycket Nådig, tog mig wid handen, och talade wäl en hel tima med mig allena, i thet han frågade allehanda, och gaf therom sit omdöme, til thess jag af sådan Nådes bewisande å nyo upmuntrader, sade til Hans Maj:t: Allernådigste Herre, jag kan intet nogsamt tacka Eders Maj:t för all mig bewist hög Nåd: men understår mig ännu at anhålla om en endaste Nåd, hwilken på intet sätt skall wara Eders Maj:ts höga interesse skadelig. Konungen såg mig i ansigtet, och swarade: hwad tå? om wi kunna. Jag igen sade: then stora och oförtjenta Nåden, som Eders Maj:t mig Nådigst bewist, at uti så kort tid uphöja mig ifrån then ena Chargen til

then andra, hafwer förorsakat mig många afwundsmän och fiender, twiflar ock ingalunda, at the icke kanske redan förebragt allehanda om mig, eller härefter lära beflita sig at förebringa; beder therföre allerunderdånigst som en trogen tjenare, at om något sådant skedt eller härefter sker, Eders Maj:t allernådigst behagade låta mig weta, hwem som angifwer mig, och uti hwad sak, så skal Eders Maj:t näst Guds hjelp få se, at thet alt är lutter osanning, och bara falskhet. Hans Maj:t swarade leendes: thet hafwe wi intet hördt, och hwem skulle gifwa Generalen an? han hafwer ju aldrig gjort något ondt; och skulle någon gifwa honom an, så skall thet så ske som han begärar. Jag kyste härpå underdånigst Konungens hand och gick bort.

Andra dagen begaf jag mig på min återresa tämmeligen bittida, och föllo mig under resan månge swåre och underlige tankar in. Jag hade af Hans Maj:ts tal och nådigsta umgänge med mig, ifrån första begynnelsen och til ändan, intet kunnat förspörja annat, än all nåd emot mig; dock therjemte förmärkt, at Hans Nådiga förtroende til mig ingalunda war så, som förr: ty alt thet jag fant godt och nyttigt til Konungens tjenst, och wille hafwa fram, blef ogillat och förkastat, samt twert theremot resolverat: händerne blefwo mig bundne, at efter tid och lägenhet uträtta något godt til Hans Maj:ts tjenst, och the under mit commendo stående Öfwerstar fingo en sådan frihet, at the altid kunde finna någon lägenhet, at tilfoga mig mycken förtret, och änteligen, när jag wille at the skulle marchera til en ort, eller fortsätta sin marche, kunde the begifwa sig til någon annan ort i marchen, eller efter egit godtycko gå fort, med föregifwande at

the ej annars kunnat få ut then fulla anbefalta förplägningen, och således kunde jag på sistone få litet at säga, men the theremot en alt för stor lägenhet, at utprässa och uptaga, särdeles i marcherne, efter egit behag, så wida the intet woro sinnade at handla redeligen, hwaraf omöjeligen annat kunde komma, än en stor desordre, i synnerhet när man blefwe twungen, at blifwa tilsammans med alle troupparne och uti en endaste route, tå the efterste Regementerne nödwändigt måste crepera; förutan at man uti the districterne, hwilke måste igenom marcheras, skrämde alle inbyggare med thet the hade åt skogen och kärren, samt gjorde them oss til uppenbare fiender, i stället at the förr godwilligt fört til oss all nödtorft, och skaffat god kunskap om fienden; Jag såg ock likasom förut, at thet hos gemene Soldaten och andre skulle åstadkomma et stort sjelfswåld, röfwande och plundrande: ty ther hwar och en får taga och sedan skjuta skulden på then andra, är swårt at få weta, hwem thet gjort; med mycket annat mera, som häröfwer föll mig in: kunde altså intet annat sluta, än at min största olycka hängde mig mycket nära öfwer hufwudet, emedan jag utom alt thetta fast förestälte mig, at mine hemlige owänner och afwundsmän, hwilka jag redan fant mägtigare, än jag thet trodt, skulle så länge söka at kjöra och wända med mig, til thes jag så wida wore förder i klämman, at jag intet mera kunde undwika en god slaps eller Swensk örfil af fienden. Jag begynte hjerteligen at ångra, at jag låtit öfwertala mig af Gref Piper, at intet begära min dimission, och tänkte på alle gjörlige medel, om möjeligit wore[,] at ännu undandraga mig för then tilstundande ofelbara olyckan, hwilken jag mer än

en gång sagt mine förtrodde wänner förut. Men så mycket högre jag thet åstundadade, så mycket swårare fant jag thet: ty först inbillade jag mig en onådig Konung, som tå först skulle sätta tro til alt hwad mine owänner förebragt om mig, jag förestälte mig mine owänner hjerteligen glade och aldeles förnögde öfwer theras owiljas och emot mig förde falskheters stora framgång, änteligen twiflade jag intet, at man icke skulle uttyda mig alt til klenmodighet, och någon annan lacheté, förutan at jag hade swårt nog at lefwa med Hustru och Barn, om jag begåfwe mig utur Konungens tjenst: beslöt altså, at hemställa alt then alrahögste Gudens styrelse, igenomen fast förtröstan på hans nåd och allmagt allena, och at icke qwälja mit hjerta med något widare bekymmer, utan efter min yttersta förmågo uträtta alt hwad mig möjeligit woro til min Konungs tjenst. Jag hafwer ock än igenom Guds nåd här, hwarest jag nu sitter i fängelse, och alt för mycket mer än jag mente sedt och sagt min olycka förut, thet fasta förtroende til Gud, at efter hans altregerande nådiga wilja min lycka kan wara äfwen så när, som min widare olycka, och at honom allena tilhörer, at efter sit alraheligaste behag inrätta alle sakers onda eller goda utgång.

Jag fortsatte min resa och kom til Kupitski, hwarest jag fant en postering af mine underhafwande trouppar, samt min wagn, hwilken min Hustru skickat emot mig ifrån Riga. Jag hölt mig här litet up til at äta, och sedan alt war färdigt gick jag och satte mig uti wagnen. Rätt som jag wille resa fort, steg förr omtalte Öfwerste Stakelberg, som war efterkommen, til mig för wagnen, och sade med et ödmjukt och efter anseendet ångerfullt läte:

Nådige Herre, jag wet at jag hafwer gjort eder emot och annars än jag bordt, fastän thet intet warit så illa ment, som eljest framfusogt sagt, förlåten mig, ty jag hafwer orätt, så wil jag uppenbara alt, och I skolen få se at jag wil wara eder en trogen tjenare. Jag swarade honom häruppå: Herr Öfwerste, thet hafwer warit mig omöjeligit at tro sådant om eder som jag förfarit, ty jag hafwer förtjent helt annat; men emedan I gifwen eder sjelf skyldig, och tilstån then orätt I oförskylt tilfogat mig, så wil jag ock så wida gärna förlåta eder, och intet mera tänka theruppå, ty I hafwen hos alla redeliga menniskjor mera skadat eder sjelf än mig, och lofwar, at jag härefter aldrig skal hantera eder annorlunda, än andre Hans Maj:ts under mit commendo stående Öfwerstar: men at jag aldrig mera kan hafwa til eder något wänskaps förtroende, kunnen I intet illa uttyda, ty I hafwen handlat alt förilla emot mig, och akten eder härefter, at intet fela i thet som I bören gjöra til Konungens tjenst; ty aldrig mera lärer jag gjöra thetta med eder och warnar eder förut, sättandes i thet samma min hand med widt utspridde fingrar för ögonen, och så befalte jag Kusken kjöra sin wäg.

Jag kom lyckeligen til Riga, och sökte at gjöra all möjelig anstalt, så wäl hos troupparne til påstundande marche, som ock i fästningen, och blef thär qwar. Öfwerste Stakelberg kom efter, och äfwen som förr, så wäl om mornarne med andre Officerare, som ock til middagsmåltiden hos mig, lika som aldrig hade warit något ondt oss emellan. Jag lät ej heller något märka mig, utan wisade mig emot honom, äfwen som emot the andre; til thess en förmiddag, sedan the andre Officerare merendels woro

bortgångne, Öfwerste Stakelberg steg til mig och sade, at han hade något särdeles at tala med mig. Jag swarade: ja gärna, och förde honom uti en annan Kammare allena, samt sade när wi kommit ther in: hwad behagar Herr Öfwersten? Han swarade, at thet som förelupit oss emellan gingo honom hjerteligen til sinnes, och at han högeligen ångrade, at han, utan at hafwa haft någon eftertanka, af owetenhet låtit förleda sig thertil. Men om jag wille lofwa honom at uprigtigt förlåta alt, få wille han på sin själ och salighet uppenbara mig hela sammanhanget, så at jag tháraf kunde hafwa et stort ljus at widare agta mig; ty jag hade flere och större fiender, än jag sjelf trodde. Jag begynte at le och swarade: ja Herr Öfwerste, Gud wet hwarom jag kan tro eder, af thet som mig skedt är, thet I hafwen gjordt mig, kunnen I ock wäl gjöra androm: Men om I alt rent utsägen, och jag kan finna at thet är sanningen likmätigt, så försäkrar jag eder, at jag skall uprigtigt eftergifwa alt, och aldrig mera täncka theruppå, dock tagen eder wäl i agt, at säga intet annat än bara sanningen: ty jag wet ock sjelf mera, än I kunnen tro, huruledes alt mig angående förewetter, hafwer jag månge owänner, så kunnen I ock wara försäkrader om, at jag hafwer flere wänner, therföre säger allena thet som sant är, och jag således begripa kan. Han begynte häruppå at swara med månge eder, förpligtelser och förbannelser, at han wille säga intet annat än sanningen, och kostade thet honom än hans yttersta wälfärd, så skulle han uppenbarligen tilstå och utföra thet med them, som så falskeligen bedragit honom. Jag swarade häruppå: hwad är thet tå? Han åter: jo Gref Piper hafwer på allehanda sätt sökt at

ruinera eder, och emedan the sedan hafwa sedt at thet intet kunde gå an, så hafwa the tänkt at thet intet wore stort angelägit, om the sacrifi[e]rade en sådan fattig djefwul som jag är. Jag sade: huruledes tå i Guds Namn? jag hafwer aldrig gjort Gref Piper något emot, wi hafwe intet odelt, och thernäst hafwer han aldrig bewist mig annat, än all wänskap och godhet. Öfwerste Stakelberg swarade: thet war at så mycket bättre fånga eder: ty när wi först kommo til Radoskowits, kom General Major Mejerfelt Gref Pipers Swåger til mig, och frågade huruledes thet gick til hos oss. Jag swarade såsom thet kan: ty wi hafwe altid litet til bästa, dock kunne wi icke heller klaga. Han sade igen: ja mig kunnen I wäl som åt en gammal kamrat under Palens Regemente alt frit uppenbara; sägen mig allenast huru thet går til; uptages mycket penningar? och hafwer eder General gjordt många remisser öfwer til Swerige? man wet thet alt redan, och I kunnen wäl anförtro mig thet, emedan thet dock aldrig kommer längre. Häruppå sade Stakelberg, må jag bekänna, at jag förledder obetänksamt swarade: Ja wohl ist gewiß, daß viel Geld einkommt, aber wo es bleibet, das mag der Teufel wissen. Och thetta är hwaraf alt hafwer sit ursprung, ty Gref Piper wille söka lägenhet at ruinera eder, men som the intet kunnat komma til rätta med eder, få wilja the sacrifiera mig fattige djefwul. Jag såg honom i ansigtet, och sade: Herr Öfwerste, nu gjören I med Gref Piper och General Major Mejerfelt lika som I hafwen gjordt med mig: ty jag wil öfwertyga eder i ögonen, at thet intet kan wara sant. Jag hafwer aldrig gjordt Gref Piper något emot, ej heller haft med honom något at dela, och af afwund eller jalousie kan

thet ej heller komma; ty han är mycket mer än jag, och wåre tjenster hafwa icke thet ringaste med hwarannan at gjöra. Thertil med hafwer Gref Piper wisat mig all wänskap och benägenhet, och på allehanda sätt sökt at understödja thet som han funnit, at jag påstod til Konungens tjenst. At jag altid wäl och trogit tjent Konungen, lärer Gref Piper snarare wara min wän före, än at han skulle söka at tilfoga mig något ondt. Och hwad General Major Mejerfelt angår, så hafwer han aldrig wisat sig annars, än som en af mine bäste wänner; Och hwad skulle honom angå at efterfråga, huruledes jag förhölle mig? Jag hafwer ju aldrig bekymrat mig om thet som honom angår: Men så mycket mer at wisa eder utaf thet I nu sägen, at thet aldeles intet kan wara sålunda, och hwad för en stor malice I hafwen föröfwat emot mig, så tilstån I sjelf at hafwa sagt af framfusighet: Es kommet wohl viel Geld ein, aber der Teufel weiß, wo es bleibet: Tänken nu som en förnuftig menniskja sjelf efter, om thet kan wara sagt af något annat, än en pur malice och lättfärdighet. Så förbannad dummer kunnen I aldrig wara, at I icke något när skullen kunna efterräkna, hwad som månatligen behöfwes, så wäl til Fält-trouppernas, som Garnisonernes underhåll, hwilka bestiga sig til emot 20000 man, förutan Civilbetjenterne, och månge andre til Hans Maj:ts tjenst högstnödige utgifter, och theremot sätta hwad penningar som kunna wara inkomne. Jag hafwer i Litthauen aldrig någon gång kunnat bringa penninge contributionen til 60000 R:daler. Hafwer thet af Curland i penninge contribution och Tullar, förutan thet Soldaten af underhålles, något år kunnat bringas til 20 eller 30000 R:daler,

så war thet mycket. Tullen i Riga hafwer Holländaren borta til största delen, och huru store summor äro komne utur Swerige mig til hjelp? Hafwa Hans Maj:ts trouppar lefwat af wäder? och hwarifrån äro the penningar komne, hwilka Officerarne fått til afbetalning, så at the altid någorlunda kunde wara nögde? Hwad tyckes eder? är sålunda talat redeligen handlat? Jag hafwer sjelf wisat Hans Maj:t och Gref Piper en upsats, at efter Konungens gamla och ordinarie Stat behöfwes månatligen 60000 R:daler til underhåll och Officerarnes afbetalning allena, ther jag knapt et helt år öfwer kunnat upbringa en sådan summa af reda penningar; förutan thet som äfwen så nödwändigt och oumgängeligen behöfwes til allehanda extraordinarie utgifter, och ej heller med en ringa summa afgjordt är, och I kommen och gjören en sådan räkning, som et barn kan begripa at thet är lögn, och nu wiljen I dock komma och föregifwa, at I blifwit förförd af General Major Mejerfelt igenom Gref Pipers anstiftande. Jag wet alla edra strek emot mig mycket bättre, och huru I sökt at uphissa emot mig både Öfwerstar och Generaler, och thet wet jag af en sådan Man, som jag är wiss om at han sade mig ingen osanning. Han swarade: ja Gud bättre, jag hafwer thet hwarken wetat eller eftertänkt, och bedyrade med swåre eder, at han äntå sade sant, och wille bewisa thet, kunde ock ännu uppenbara mig åtskillige saker til min nytta, at wäl kunna agta mig, emedan jag hade månge flere fiender, som intet mindre sökte at skada mig. Til at låcka ut honom, stälte jag mig som trodde jag någorlunda hans ord, och bad at han tå wille underrätta mig om thet öfriga. Han swarade häruppå, at första eller andra morgonen, hwilket

jag intet rätt minnes, sedan jag kommit til Radoskowitz, hade han infunnit sig om morgonen uti bönestunden uti Hans Maj:ts tält, hwaräst Hans Maj:t efter fulländad bönestund stigit til honom och frågat, hwem alt uti mit följe ankommit til Radoskowitz? hwaruppå han hade upräknat alla: men Hans Maj:t hade än frågat: om ingen mer ankommit? til hwilket han hade sagt, nej ingen som han kunde weta. Hans Maj:t hade tå frågat, om icke någon Curländare wore ankommen? tå han swarat, ja en som heter Medem, men han kom til oss på wägen wid Wilna, och sedan har han efter oss kommit hit. Hans Maj:t hade sagt: hwad wil han här, hafwer han icke en affaire med Hofrätten i Riga? Stakelberg hade swarat, ja at han twifwelsutan wore therföre ankommen, emedan Hofrätten dömt honom til 1000 R:dalers böter. Hans Maj:t hade häruppå sagt: hwad gjorde Generalen, hafwer han intet exequerat honom? hwartil Stakelberg swarat, at han icke kunde thet weta; men Konungen sagt thertil igen, han skulle hafwa tagit honom för hufwudet, och satt honom så länge i fängelse. Sedan hade Hans Maj:t frågat, hwem som war min Hustru, huru hon wore sinnader, och huru hon såge ut? han igen, at hon wore en Leyonhufwud, mit Syskonebarn och Faderbroders Doter, medelåldrig och sågo ut som folket mäst, hwarken skjön eller obehagelig. Härtil hade Hans Maj:t sagt; henne lära wi intet hafwa sedt eller känna, tå General Major Lagercrona med en spotsk leende mine framträdt och sagt: Eders Maj:t wet wäl the Leyonhufwerne, som hafwa sit hus i Stockholm på Swartmangatan, hon är en af them. Hwaruppå Hans Maj:t sedan intet widare talat om henne, hwaraf

han Stakelberg dock wäl hade kunnat märkt, at Hans Maj:t intet war wäl tilfreds med mig, särdeles angående Medems sak, och at man förr måtte hafwa illa angifwit mig hos Hans Maj:t.

Imedlertid, sedan Öfwerste Stakelberg war kommen tilbaka til Riga, sade han allestädes, at endaste orsaken, för hwilken jag wore honom så gramse och förhatelig blefwen, war at jag intet hade addresserat mig til then rätta mannen, utan til Gref Piper, uti mine sökte expeditioner hos Hans Maj:t, therföre wore thet ock alt aflupit emot min wilja, menandes Fält-Marskalken, hwilken bättre kunnat igenomdrifwa thet; och therföre måste han stackare, som hade ingen skuld theruti, nu umgälla thet; menandes at jag intet kunde få weta thet igen, fast han så ofta och ibland så åtskillige sade thet. Jag lät mig dock intet widare märka, hwarken at wara illa eller wälsinnader emot Stakelberg, utan bad min Hustru säga alt thetta för Öfwerste Lieutenant Mejerfelts Fru, en mycket beskedelig menniskja, emedan Öfwerst Lieutenanten sjelf redan war hos troupparne i Litthauen, på thet hon kunde tilskrifwa sin Man, och han åter sin Broder General Majoren alt thetta, och söka at erhålla något swar härpå, som ock skedde.

Medan thetta förelop, gjorde jag min högsta flit at bereda troupparne til then påstående marchen, och skaffa ihop the til marchen påbudne hästar och 3 Månaders proviant för alle trouppar, med tilhörige wagnar och alt hwad eljest kunde behöfwas: Men beswärligast och wärst war, at åtskillige af Fält-troupparne woro utsletne och nästan nakote, för hwilka jag nödwändigt måste förwänta kläder ifrån Stockholm förr än the

kunde marchera, men uti alt annat hade jag godt hopp at snart nog blifwa färdig.

Then 15 Maj 1708 war jag kommen ifrån Radoskowitz til Riga, och en tid therefter fick jag af Hans Maj:t följande befalning och Bref, daterat ifrån Radoskowitz then 26 samma år och Månad.

Carl med Guds Nåde.

Wår ynnest rc. Såsom Wi i Nåder hafwe för godt funnit, at I med the under edert befäl stående Fält-troupparne marcheren in åt Litthauen, tagandes then wägen åt Berezina Pazowska wid Berezina strömmen; altså är härmed Wår Nådiga wilja och befalning, at I gjören eder til upbrott ju förr ju heller färdige, så lagandes, at I i början af instundande Junii Månad kunnen upbryta och marchera til bemälte ort, tå antingen Wi eder widare warde beordrandes, hwad Wi wele at I til Wår tjenst skolen företaga, eller ock tilfället och förehafwande lägenheter sådant wid handen gifwandes warder. Imedlertid hafwen I om troupparnes fortkomst och conservation at draga all behörig försorg, likmätigt Wår Eder i thet målet meddelte stat och förordning. Wi twifle intet om eder nit och waksamhet, härutinnan at fullgjöra wår nådige wilja, och befelle Eder i öfrigit Gud Alsmägtig Nådeligen. Hufwudqwarteret Radoskowitz then 26 Maj A:o 1708.

CAROLUS.

C. Piper.

Jag hade redan uti Radoskowitz stält mig thenna så hastigt uppåkommande marchen nogsamt för ögonen, och therföre gjort

all möjelig anstalt, at snart wara i beredskap: Men at först uti Junii Månad kunna bryta up, war så wäl af redan sagde, som andre orsaker omöjeligit; thertil med woro redan 7 eller 8 dagar af Junii Månad förledne, förrän jag fick thetta Hans Maj:ts bref.

Jag affärdade therföre, förutan med påsten, en express til Hans Maj:t med underdånigst swar och remonstration, huru aldeles omöjeligit thet hade warit, at strax på Hans Maj:ts befalning och i begynnelsen af Junii Månad kunna bryta up; men om Gud wille, skulle innan Junii Månad gick til ända, alle under mig stående trouppar wara i full marche. Jag berättade therjemte, huru fienden for fram i Est- och Lifland och at hela Landet efter min bort-marche lemnades honom öppet: men som jag fick inge contra ordres, fortsattes marchen, fastän med största beswär af alle trouppar, innan Junii Månad gick til ända.

Intet långt efter then förra Hans Maj:ts befalning fick jag följande, daterad Radoskowitz then 1 Junii 1708.

Carl med Guds Nåde.

Wår ynnest rc: Såsom Wi äre uti ärfarenhet komne, huru som the Curländske betjenterne, hwilke Landt-Ämpterne samt Ober-Hauptmans och Hauptmans beställningarne härtils förträtt, hafwa i thesse förslutne åren icke allenast upburit theras löner af the Förstelige räntorne, utan ock therjemte, under ämbetes sken, brukat et och annat underslef til inkomsternes försnillande och undandöljande, altså och emedan Wi therigenom kommit at lida en märkelig afgång, warandes berörde Ämbetshafwande nu merendels onödige, sedan Commissorial-Rätten blifwer anlagd, samt the så mycket mindre wid samma tjenster at bibehålla, som

alle eller utaf them the mäste under warande Krigstid äro wordne tilsatte af Prins Ferdinand, som thertil ingen magt äga borde; Ty är härmed til Eder Wår Nådige wilje och befalning, at I låten alt sådant granneligen efterfråga, och på wäl bemälte löningar indragen til andre Wåre nodwändige tarfwor, som ock them hwilke af bemälte Prins finnas wara i thetta Kriget tilordnade, at betaga et flikt insteg och frihet sig thermed at befatta. I samma anseende kunna hosgående anmärkningar tjena eder til någon anledning et och annat nogare at undersöka, och Wi befalle Eder rc. Radoskowits then 1 Junii 1703.

CAROLUS.

C. Piper.

Jag tykte mig klart nog kunna förmärka, at angifwandet, hwilket hade förorsakat thenna Hans Maj:ts befalning til mig, hade skedt indirecte, til at sätta mig illa uti Hans Maj:ts tankar, likasom hade jag intet som mig bordt i agt tagit Konungens interesse, och lemnat Curländarne et alt förstort sjelfswåld: ty thet stämde mycket öfwerens med thet, som jag redan hade ärfarit och än widare skal wisas. Om de Försteliga Beamterne och andre betjente, hade jag, äfwen som General Lieutenanten Stuart, intet bekymrat mig widare, än at the utlefwererade then pålagde contributionen på the Försteliga godsen, hwilken gemenligen så högt pålades, som man tänkte at godsen kunde draga, modererades ock stundom för misswäxt, hagel, eldsskada och andra skjälige orsaker, likasom Adelens gods, alt efter som möjeligheten skälig finnas kunde; blef ock af Hans Maj:t altid Nådigst approberat. Prins Ferdinand hade förgifwit några

Caracterer af Ober-Räthe och Haupt-Männer, som dock woro få, utan at jag bekymrade mig therom, eller wiste hwaräst the kunde taga någon lön eller underhåll, ty Konungens contribution gick intet af. Och Amtmännerne måste nödwändigt lämnas uti Amten, at bruka godsen och skaffa ut contributionen; ty wåre Officerare kunde intet brukas thertil, ej heller war jag capabel at anskaffa andre och dugligare förwaltare, hwilke kunde bruka mindre underslef och mera nytta, än the förre til Konungens tjenst; dock öfwergaf jag strax General Major Clodt, som jag satte i mit ställe i Curland, thesse Hans Maj:ts ordres at efterlefwa, och til behörig execution at bringa.

Nu wil jag komma til wår marche igen; men hwad öfwerlop jag hade af Officerare, som under allehanda prætexter sökte få permission at blifwa tilbaka, och huru swårt jag hade, at än uti Junii Månad bringa thet til någon marche, är intet at tänka. Then ena felades thet, then andra et annat. Särdeles wisade sig Öfwerste Knorring swår, och förebar icke allenast, at hans Regemente war mycket afsletit, uti hwilket han hade gode skäl: men hwad wille jag gjöra, än woro inge kläder öfwerkomne ifrån Stockholm; utan lät ock säga mig igenom General Major Stakelberg, hwilken lät thet wara sig angelägit, at om han icke än finge af mig anwisning på 1000 lop råg och 40 hästar uti Amtet Surs intet långt ifrån Windou, så kunde han intet få ihop then anordnade provianten för sit Regemente, eller marchera. Jag märkte snart nog, at thet än war utsedt på någon profit, och swarade: hafwer Öfwerste Knorring kunnat sälja mig til Konungens tjenst 3000 lop råg utur sine qwarter, och släppa 10

st. hästar tilbaka för en præsent af 100 R:daler, så kan jag ej heller gifwa honom någon widare anwisning på et korn eller hästehår: thertil med är Amtet Surs redan anslagit til Skepsfolket af Konungens Fregatte: han må sjelf se til, huru han kommer til rätta. Jag wiste thet första, emedan jag hade sjelf handlat thet af honom för Garnisonen i Riga, och thet senare af en Adels-Fru, hwilken af bara enfaldighet sade mig thet, när hon beklagade sig, at the i Curland blefwo så hårdt medtagne, hwartil jag swarade henne, at jag måste följa mine ordres, men hon skulle adressera sig til den Öfwersten, åt hwilkens Regemente hon wore anslagen at contribuera, hwilken twifwelsutan skulle hantera henne Christeligen. Hon sade igen: ja es ist der Herr Oberste Knorring, er war gleichwohl so gütig, und gab mir 10 Pferde zurück. Jag sade igen: Hat sie auch dafür etwas geben müssen? Hon swarade: ja, nur einhundert R:thaler, aber es war doch eine grosse Güte, hwartil jag intet widare sade.

The Officerare, hwilka jag wärkeligen wiste intet wara i stånd at kunna gå i Fält utan at crepera, gaf jag tilstånd at blifwa tilbaka, som Öfwersten Gref Delagardie, hwilken hade en swår sjukdom, och Öfwerste Baner, som ännu war lam på bägge sina händer, samt Rytmästar Meck, hwilken för sin wid Gemeurt Hof undfångne blessure intet kunde rida; Men alle the andre fingo antingen et kort afslag, eller bemöttes med stillatigande: ty jag begynte ledas therwid, så mycket mer, som alle mine förre marcher woro af alle Officerare påbegynte med största lust och frimodighet. Thet kom så wida, at man begynte bjuda mig præsenter. Major Rosenkamp af General Major Schlippenbachs

Regemente bad General Adjutanten Knorring at på Majorens wägnar bjuda mig en skjön brun häst, som wäl wore wärd 100 Ducater, om jag wille gifwa honom lof, och tå Knorringen swarade: es gehet, der Teufel hole mich, nicht an, sondern verdirbet eher die Sache, ich kenne den Generalen wohl, er nimmt solche præsenten nicht, så tilböd han honom samma häst, om han kunde öfwertala mig thertil. General Adjutanten anmälte hans ärende utan någon præsents tilbjudande, men som jag kort af swarade nej, och at om honom wore så mycket angelägit at blifwa hemma, så skulle han få afsked, men ingalunda permission, så swarade Knorringen häruppå: Ich habe es wohl ihm gesagt, aber wäre es angegangen, so hätte ich meiner Seele ein schönes Pferd dabey gewinnen können. Sedan tå jag widare frågade, berättade han mig hela handelen. Konungens löner wille man sålunda gärna njuta, men tjena sig sjelf allena. Bemälte Rosenkamp följde så med, i mening at altid kunna komma bort, när affairen wore först så wida igenom arbetader, at Capitain Lode hans Swåger och General Major Schlippenbachs Måg blifwit Major i hans ställe, och ärhållit fullmagt. Thetta söktes hos mig på allehanda sätt, sedan wi kommit på marchen, men dels wille jag intet mera gifwa fullmagter, emedan wi skulle marchera til Hans Maj:t sjelf, dels woro ock twenne eller trenne äldre Capitainer wid samma Regemente, hwilkom jag ingen tort wille tilfoga, utan upsköt alt til Hans Maj:ts egit Nådiga godtfinnande, och thetta har sedan blifwit en orsak ibland alle andre af lika art, hwarföre både General Major Schlippenbach och bemälte Rosenkamp med flere intet kunnat afhålla sig,

sedan wi kommit i fängelse och lika olycka hos wåra fiender, at eftertala mig på min rygg allehanda neslighet och förklenlighet, och om möjeligit hade warit at störta mig i någon olycka, hwilket jag dock altid ringa agtat, men mera föragtat, ty med tiden måste alt wisa sig, och huruledes handlat är.

Jag gaf alla Officerare ordres, at förfoga sig til sine Regementer, at wara marchfärdige, och på först ankommande ordres skickelige til upbrott.

Några Soldate-beklädningar och Munderings sorter kommo ifrån Stockholm med Farkostar, them jag efter möjeligheten lät föra til Fält-troupparne. Och jag wille för min egen person ännu blifwa qwar uti Riga, hälst efter jag wäntade General Major Schlippenbachs Dragone-Regemente ifrån Pernouska sidan, och intet wille resa bort, förrän jag hade alt i riktighet och full marche. War jag förr plågader af öfwerlop til förlof at få blifwa hemma, så incommoderade mig Officerarnes bref af samma åstundan, sedan the redan woro borta, intet mindre, them jag alle med intet swar beswarade, fast thet i mine tankar mycket gick mig til hjertat, ty förr hade aldrig så skedt mig. I synnehet anhölt Öfwerste Knorring therom med månge förebragte [skäl] och inmängde anstötelige termer, som hans wana war, men han fick ej heller annat än intet swar, hwilket när han märkte, begaf han sig til General Major Stakelberg, som redan på mine ordres hade med en stor del Regementer rykt in uti Litthauen, ibland hwilke ock Öfwerste Knorrings sig befant, samt begärte lof af honom at resa tilbaka til Riga. General Major Stakelberg, som af mine ärhålne bref wäl kunde slute, at jag til Öfwerste Knorrings

återkomst til Riga omöjeligen kunde wara thär qwar, tilstadde honom thet strax; fast General Majoren ingen myndighet war gifwen, at förlofwa någon menniskja ifrån troupparne: hwarföre han ock, til at hafwa något at förswara sig med, gjorde thet så, at han skulle få lof at möta mig i wägen, och sedan hos mig sjelf gjöra ansökning om widare förlof, hwilket war omöjeligit, ty jag måtte gå til troupparne igenom kortaste wägen, förbi Birsen och Salaten, och Öfwerste Knorring kom ifrån en helt annan wäg ther hans Regemente stod, öfwer Schavelen, Janitski och Mitau, som låg långt afsides på min högra hand, så snart jag måste taga min wäg ifrån Riga öfwer Duna-strömmen til troupparne. Thetta war nu så fint anstält, at ingen måtte märka thet: ty ingenthera delen åstundade at Öfwerste Knorring skulle komma mig til mötes. För öfrigit hade jag kanske gifwit General Major Stakelberg redan för stort insteg til at tänka, at han ock wäl kunde taga thetta uppå sig emot min wilja, emedan redan åtskilligt af större consequence hade likaledes förelupit, hwilket dock altid både gådt öfwer utan något särdeles ressentiment af mig. Orsaken thera til war at jag älskade och æstimerade honom, och hälre wille lefwa med honom i enighet til Konungens tjenst, än noga efterse hwad som skedt war, emedan jag i tid redresserade sådane fel, och utgången äntå för Konungens tjenst och mig blef god och lyckelig, tilskrifwandes alt sådant endast hans hetsighet.

Jag begaf mig, så snart Schlippenbachs Regemente ankommit och hade marcherat igenom Riga åt Litthauen, i HErrans Namn på wägen at inhämta the marcherande

troupparne, och gjöra widare anstalt, hinte them ock, sedan jag lagt tilbakas inemot en 30 mil uti nästan obrukbare wägar, för thet mykna rägnet skull, som samma sommar föll så, som hade thet warit höstetiden, och gjorde min flit at komma fram til the främste, hwarest ock General Major Stakelberg war, til at så mycket bättre kunna inrätta och skynda marchen. Jag fant General Majoren, och angående Öfwerste Knorring, af hwilkens hemresa jag intet förr än tå fick weta, gjorde han then excusen, som han redan beredt för sig och förr är omtald, hwilken jag äfwen som förr lät stryka förbi, sedan jag theröfwer hade sagt min tydeliga mening.

Til bättre fortmarche delade jag troupparne uti twenne colomner, af hwilka jag förde then ena, och gaf then andra åt General Major Stakelberg, och så skulle wi på 3 eller 4 mil altid gå hwarannan på sidan, at wi stadigt kunde hafwa kunskap oss emellan och subsistence, så wida wägarne tilläto at wi icke nodwändigt måtte komma på en route; ja wi delte wäl thesse twenne colomner, för subsistencens skull och at komma fortare, stundom uti flere, alt som lägenheten föreföll och ingen fiende war at frukta: men wägarne woro öfwermåttan swåre, och war intet nytt at wid et endaste Regemente öfwer 100 hjul om dagen gingo sönder, emedan proviant wagnarne i synnerhet woro swårt lastade, så at Regementerne stadigst måste i byarne upsöka åtskillige partier wagnshjul på sidorne. Jag kan wäl säga, at thet war en aldeles förtretelig och långwarig marche, som dock intet kunde ändras.

Jag hade härefter intet mycket långt marcherat, förr än jag begynte at förnimma thet som jag redan så mycket hade fruktat. Hwar och en Öfwerste eller commenderande Officer begynte så småningom at wilja blifwa sin egen Öfwer-Commendeur, så snart han kom något afsides, at ligga stilla, och åter efter godtycko marchera. Bönderne lupo med alt thet the hade åt skogarne, hwar och en tog thet han öfwerkom efter godtycko, röfwande och plundrande feltes ej heller, i synnerhet af någre Volonteurer, drängar eller andre liderlige, som stucko sig undan på sidorne, gåfwo sig ut för penninge upbärare af wisse Regementer, uptogo et och annat hwad the kunde få, och föröfwade allehanda sjelfswåld. Skref jag någon til som marcherade långsamt eller för hastigt, eller utom sin route, så war altid ursägten, at the ej annorledes kunde eller kunnat anskaffa then anordnade förplägningen för gemene Man; förutan at hwart Regemente, som kunde, sökte wara främst och merendes så borttog och lemnade alt efter sig ruinerat, at the som kommo efter, funno alsintet hwarken för folk eller hästar. General Major Stakelberg sjelf war en af them, som altid wille wara med sit folk til 5, 6 och flere mil förut fram för alle andre Regementer, och allestädes uptaga.

Jag såg wäl, at häraf skulle blifwa en galen marche, så wäl som en underlig hushålning, hwilken senare jag för the ärhålne ordres skull intet wäl kunde afwärja, hälst där någon fiende, som wäl war til fruktandes, tilstundade, så framt oredan i tid icke hämmades; skref therföre General Majoren åtskillige gånger til, med begäran, at han wille komma mig til mötes på något wist

ställe, at jag widare kunde med honom gjöra anstalt, huruledes man måtte förhålla sig uti marchen, emedan thet wore oförswarligit, at längre så fortfara som förr: Men jag fick excuser af opasslighet til swars, och han blef dock wid sit förra at altid marchera 6 eller 7 mil för the andre. Jag kunde intet längre låta afspisa mig med complimenter, utan beordrade honom at möta mig nästan på hälften af wägen emellan sig och mig, så at jag änteligen med stor möda fick honom til tals uti Koltiniani, därest jag hade beordrat honom at möta mig, och han sittandes wid en Krog kom til mig, när jag steg af hästen. Jag tog honom med mig allena, förestälte alt wänligen, och hwad fara och skada kunde hända af en sådan oordentelig alt för säker marche, i synnerhet ther wi altid kommo fienden närmare; han igen påstod, at en sådan marche war nödig för subsistencens ärhållande, ingen fiende at frukta och at man på intet bättre sätt kunde marchera, så at jag änteligen blef föranlåten at säga: Nej, Herr General Major, det går intet an, wi få intet längre marchera som Zigener, hwilka här och thär igenomstryka landet, wi måste marchera som Soldater. Hans Maj:ts trouppar äro mig anförtrodde, och således wil jag hafwat: ty jag måste swara therföre. Han såg wäl, at numera intet annat war at gjöra, än säga ja til thet som jag wille hafwa. Jag öfwerlade sedan med honom, hwilken route jag skulle taga, och hwilken han, så at wi uti Dolhinow kunde mötas med alle troupparne, hwarest jag wille församla them alle, afwagta the ännu långt efterblefne och inrätta marchen, som han borde ske, hwarjemte jag försäkrade honom, at om jag först kom thit, skulle jag söka at anskaffa thet

nödiga så wäl för then colomnen som han förde, som för then som war med mig: likaledes skulle han, så framt han först ankom, gjöra thetsamma, och thetta anbefalte jag honom. Han swarade, at alt skulle så ske, som jag wille thet hafwa, och reste sedan til sit Regemente tilbaka igen.

Ellofte dagen therefter, hinte jag för the altförswåre och morastige wägarne först til Dolhinow: hwaräst jag intet twiflade at finna General Majoren med hela sin colomne för mig, emedan han war så långt förut, och hade en mycket kortare wäg än jag: Men jag kom thit och fant ingen menniskja af hans colomne, ej heller kunde jag få then ringaste kunskap om honom, eller hwart ut han hade wändt sig, så at jag blef rätt ångsen af fruktan at fienden hade kommit öfwer Dunen och öfwerfallit hans förströdde Regementer, thet ena efter thet andra, emedan thet lätteligen kunde ske, och jag intet fick weta, antingen han war sunken eller flugen. Sent omsider kom en Under-Officerare med et bref ifrån honom til mig, hwarutinnan han berättade, at för subsistencens skull hade han intet kunnat wända sig til Dolhinow, utan måst taga en annan route, och stode nu wid Berezina Pazowska 12 mil längre fram, samma wäg som jag måste marchera, theräst han til min ankomst wille gjöra bryggor öfwer strömmen, och nu afwäntade mine widare ordres, samt mente at jag ej kunde uptaga thet illa. Jag som fant wid Dolhinow alt fullt up både för hästar och folk, om jag än hade welat stå ther i 3 eller 4 Månader med alla troupparne, til hwilken ända jag ock hade utwaldt thet til alle trouppars rendevous, och thessutan måtte se, at han med sin colomne uti

stillaståendet wid Berezina Pazowska, som af sig sjelf war en mager och aldeles medtagen ort, skulle förtära alt fourage förrän jag kunde afwagta the efterblefne och hinna thit, ther wi dock uti en blott igenommarche hade rikeligen haft alt nödwändigt för folk och hästar, kunde intet annat än med stor owilja, uptaga en sådan despect för mine expresse ordres och hans otilbörliga förhållande, samt igenom et hårdt bref föreställa honom hans ofog, med hotelse at finna på något annat medel, samt gifwa Kongl. Maj:t sådant tilkänna, så framt han widare understod sig at följa sit egit hufwud emot ordres. Han swarade mig wäl efter wanligheten submist, men påstod sig intet illa hafwa gjordt til troupparnes conservation; thertil med när jag begärade weta, hwilka Regementet han hade hos sig, så felades 3 eller 4 af hans colomne, hwilka han sjelf intet wiste hwarest the woro at finna. Thetta föranlät mig at skrifwa honom ännu et annat bref äfwen så kraftigt som thet förra, och som swaret, lika som hans bref til mig, war skrifwit på Tyska, så stodo ibland andre ord thesse theruti: daß allso der Herr General Major die Schwäche seiner Raisonen hieraus selber zur Gnüge ersehen kan. Han swarade nu på thenna materien intet mera, utan beklagade allenast at subsistencen blef swår, och at han omöjeligen kunde längre blifwa ther, samt begärade at jag antingen wille snart komma til honom, eller ock at han finge marchera någorstädes längre fram; i synnerhet begynte han blifwa illa wid, sedan han fick höra et rykte, som skulle fienden intet långt ifrån Pollosk förstärka och draga sig tilsammans, ty tå hade han wäl önskat wara mig

närmare, och kunde bättre eftertänka til hwad answar han hade exponerat sig, om något annat än wäl hände för honom.

Jag kunde och wille intet marchera widare, förrän jag hade ihop alle troupparne, af hwilka the mäste ännu woro långt efter, så at fast jag then 16 Aug. ankom til Dollhinow, kunde dock intet thet längst efterblefne Regementet, som war General Major Schlippenbachs Dragoner, hinna thit för then 24 Augusti, och hade jag strax wid thess ankomst welat bryta up, om icke Öfwerste Lieutenanten Kaulbars af samma Regemente kommit til mig, och mycket bedt at hans Regemente måtte få någre dagar stå stilla och skaffa sig hwad nödigt wore, ty han kunde omöjeligen strax igen marchera, emedan samma Regemente, hwilket hade warit thet eftersta i marchen, icke anträffat eller kunnat få thet ringaste hwarken för folk, fä eller hästar, så at jag i wäntan på thetta Regementets färdighet til marchen, intet kom at bryta up förr än then 31 Aug. med alt Cavallerie, och then 1 Sept. med Infanteriet.

Imedlertid hade jag gifwit Öfwerste Borkhausen med thet Carelska Regementet til häst ordres, at taga sin marche igenom Staden Wilna, och pålägga them contribution af beslagne wagnshjul, kläde, strumpor och allehanda sämskt läder, emedan troupparne ännu hade thet högstnödigt, och Staden war af Hans Maj:t frikallad för widare penninge pålagor, hwilket wäl uträttades af bemälte Öfwerste, som war en trogen och redelig Hans Maj:ts tjenare, och altid efter all möjelighet wisat sig sådan, så at han then 19 Augusti uti sine nära wid Dolhinow assignerade qwarter ankom med sit Regemente. Jag hade ock

expedierat å nyo en express til Hans Maj:t, hwilken intet mera kunde eller nogsamt försökte at komma igenom, utan kom med oförrättad sak til mig igen, förutan at jag under then tiden jag måste stå stilla wid Dolhinow expedierade och undfick alle nodwändige påstbref, och swar til alla orter, som nödigt wara kunde. Ibland andre fick jag ifrån Riga efterföljande, som skickades mig af min Hustru, och jag här helt och hålne wil införa, samt för öfrigit gärna lämna hwarjom och enom til widare eftertanka och omdöme. Min Hustrus bref war thet första af thetta innehåll, när jag utesluter thet som här til intet hörer, daterat Riga then 15 Augusti.

Mon cher Comte.

Gud then alrahögste han wälsigne och beware dig på alla dina wägar! Guds Nåd och barmhertighet omfatte dig och hjelpe dig en gång ifrån alla dina förföljare utan orsak! Min wän, jag sänder dig alle desse brefwen du kan nog döma om then, som et elakt samwete hafwer, måste klaga sig sjelfwer an. Kråkan ropar sit egit namn: där äro dock andre lika sinnade, och jag hafwer uti mine förre bref låtit dig weta angående alle de andre. Min wän du gjör synd, om du intet söker at förswara dig utan någon complaisance. Stakelberg hafwer nu åter sagt, at så månge af the förnäma i Litthauen hafwa skrifwit til Cancelliet, at I hafwen tagit en så grufwelig contribution, och de brefwen hafwer Hans Maj:t alle sjelf läsit, och det hafwer bringat eder uti onåd hos Hans Maj:t, efter I så mycket hafwen klagat eder nöd. Jag hafwer tämmeligen fåt weta the som emot eder äro, jag hoppas at jag wäl får weta mer. Gud gifwe jag kunde det så skrifwa som

jag thet wet. Den ena, nemligen Öfwerste Knorring, hafwer bedt om I kan contribuera och laga at then får thet för the andra: nemligen Helsinge Regementet som jag skulle laga, at Wangersheim på Öfwerste Knorrings begäran för en annan få skulle, lärer han wara therföre tacksam, som wäl kan ses af hans bref: han, Öfwerste Knorring, är här mycket sjuklig, som eljest intet kan gjöra annat än visiter, jag hafwer än intet fått tala med honom, men lärer bemöta honom, som hans 100 Ducater hafwa förtjent. Jag lärer fråga honom, om han wet någon, som mig hafwer persuaderat til något för præsenter, och therigenom hafwer ärhållit något af eder? Thet är alt för effronté, gifwe Gud jag hade them i mine händer, och Slottsborggården stode full med tiggare, uti hans presence skulle de dansa ut för fönstret. Han menar wist, at hwad hans malice intet hafwer kunnat gjordt tilfyllest, skulle Ducaterna uträtta: Gud låte mig aldrig lida så stor nöd, at jag på et sådant sätt skulle blifwa född! Han lärer twifwelsutan wara wan wid handtwärket. Jag kan intet mer än undra på, at man kan således umgå med them, som man wet at man altid ondt at tilfoga sökt hafwer rc.

Utom thetta hade jag ock fått af min Hustru et annat bref, uti hwilket hon berättar mig, at Öfwerste Knorring hade warit hos henne med månge protestationer af wänskap emot mig, och at hon igenom gifwen lägenhet hade frågat honom, hwarföre han wid Kongl. Cancelliet hade melerat mit namn uti then particulier stridigheten han kunde hafwa med Herr Medem, och hwad swar han thertil hade gifwit, med mera som nu intet widare behöfwes at uprepas, förutan thesse följande hans bref til min Hustru och

mig, jämte mit swar theruppå, hwilke jag thet ena efter thet andra, som the i orden lyda, här ändalångs införa wil.

N:o 1.

Högwälborna Fru Grefwinna,

Nådiga Fru.

Jag twiflar intet uppå, at icke Herr Assessoren von Triffenbrock lärer mina bref hafwa aflefwererat, uti hwilka jag förgjätit at förmäla, thet jag 1000 R:daler för fullmagtens inlösen gärna betalar. Wangersheim lärer ock gjöra sit thertil. Jag hafwer ingen annan avantage härwid, än at på min ålder med en sjuklig och blesserad kropp kunna få ro, min Hustru skrifwer mig ock then nödwändighet, som thet wore, at jag, som uppå thet 9 de året warit ifrån min egendom och Regements affairer i landet, kunde komma öfwer. Ingen Mundering lärer heller följa förr, som en stark pådrifware kommer. Lemnar jag altså uti Högwälborne Herr Grefwens och Gouverneurens godtfinnande, antingen han wil agreera then proposition med Wangersheim, eller then at gifwa mig hemlof, fast jag är opassliger, så kunde jag wäl ändock något för Regementet uträtta: eller ock låta then ena Bataillon komma tilbaka ifrån Wilna. För then gunst Nådiga Frun mig therigenom wisar, wil jag bemöta med afgift af 100 Ducater och eljest i alla mål förbunden wisa, thet jag är

Högwälborna Fru Grefwinnas

Mitau then 9
Aug. 1708

Hörsammaste Tjenare
J: Knorring.

P. S. Så snart jag finner mig litet bättre, och får någorlunda mina hästar försörgde, så skall jag ha then äran at gjöra min upwaktning, och widare min angelägenhet yttra.

N:o 2.

Högwälborne Fru Grefwinna

Nådiga Fru.

Emedan jag spörjer, i dag skall en lägenhet afgå til Herr Grefwen och Generalen, så är min tjenstlige begäran, thet täktes Högwälborne Fru Grefwinnan gunstigt sig påminna mit förra, och tro at jag är en ärlig Man, som utan alt fourberie lärer wisa mig tacksam, och gifwa thess hus mera nöje, än tankarne om mig kan wara. Jag skulle wäl nu genast gjort min upwagtning, ther jag icke wiste at min Nådige Fru hade med posten at gjöra, eljest plågar mig också Herr Præsidenten med thess resa, som han är sinnader til Konungen fortsätta med en och annan Commission, at jag intet förr i afton eller morgon hos Fru Grefwinnan min upwagtning gjöra kan, imedlertid är jag med respect

Högwälborne Fru Grefwinnans

Riga then 15
Aug. 1708.

Tjenstwilligste Tjenare.
J: Knorring.

P. S. Bytet med Wangersheim wore wäl thet angenämaste, (nemligen blifwa Commendant i Riga.) Här är wäl en Man, som kunde tjena mig jämte Herr Grefwen och Generalen i thenna

saken, men jag finner honom wara så starkt emot Wangersheim, at jag å then sidan intet hopp kan gjöra, och antaga thet mig intet accomoderar på min ålderdom, är bättre quittera, så länge Gud wil kalla mig til något, som jag är capabel at förrätta til Konungens tjenst.

Så wida går hans correspondence och bref til min Hustru. Nu följer til mig.

N:o 1.

Högwälborne Herr Grefwe, General och Gouverneur, Högtärade Herre, Gunstige Gynnare.

Såsom jag wet, thet Hogwälborne Herr Grefwen är en god gynnare af Öfwerste Wangersheim, hwilken altid har sökt et ständigt Regemente, så wore nu honom och mig lägenhet at hjelpa, thär Hogwälborne Herr Grefwen gunstigst wärket sålunda disponera wille, at jag kunde blifwa Commendant med caracter af General Major uti Riga, och han få theremot Helsingarne, thet jag förmodar Hans Maj:t i Nåder lärer så mycket snarare consentera, som jag then endaste af alle Öfwerstar öfrig är, som med Konungen under thenne caracter är utgången och nu i 9:de året följt kriget, utan at njuta något avancement, eller fått hemlof min egendom at skjöta. Wore thetta intet behageligit, så beder jag tjensteligen, at then ene Bataillon kunde ifrån Wilna få omwända til Riga, och Herr General Major Skytte, som åstundar hafwa sit Regemente i fält, thess ställe fylla kunde. Jag lärer emot en sådan gunst intet underlåta Högwälborne Herr Grefwen och thess hus med all

lydno och tacksamhet weta at bemöta, och til min död med wördnad wara

Högwälborne Grefwens, Generalens och Gouverneurens

Mitau then 6
Aug. 1708.

Tjenstwilligste Tjenare.
J: Knorring.

N:o 2

Högwälborne Herr Grefwe, General och Gouverneur, Högtärade Gynnare.

Min Son Lieutenanten Knorring låter mig weta, thet honom är berättat, at Högwälborne Herr Grefwen warit otålig öfwer, thet jag förmedelst min opasslighets skull, har uppå Herr General Major Stakelbergs permission omwändt, och at Regementet intet haft råg för 3 Månar, thär jag dock har såldt råg: I anledning af hwilket jag intet har kunnat underlåta Högwälborne Herr Generalen och Gouverneuren härigenom på mit samwete, såsom ock in för Gud contestera, at jag intet utan orsak och swåre passioner mig har måst omwända. Jag har följt Krigen ifrån 1674, och til slutet af 1679, sedan ifrån 1688 til 1697, och nu sist ifrån 1700 til thenna stunden, eller i 9:de året, hwilken tid jag följt 13 Campagner, biwistat 5 Batailler, 8 mindre rencontres, 6 swåre belägringar, warit 2 gånger fången och 4 gånger blesserad, wil förtiga alle andre traverser mig äro tilstött, så at jag billigt kan säga et uselt och eländigt ting med menniskjan thet är, fast man wandrar hela werlden kring, så är thet lika när; Thessutan är thet bekant, at jag til Konungens

tjenst anwändt 22000 Dal. Sm:t, och ehuruwäl Hans Maj:t allernådigst har sine Collegier skrifteligen befalt mig at förnöja, är sådant til dato intet följt, så at jag Gudi ärat, thär thet kommer in för Konungen om mit förhållande och tilstånd, intet fruktar; förmodar och beder at sådant hos Högwälborne Herr Grefwen och Generalen också kunde gälla, så twiflar jag intet uppå en nådig recompense efter år och krafter proportionerad. Angående spanmålen för Regementet, böra Commissarierne, som disposition theröfwer haft, explicera, och om någon råg hade mera warit, så war ingen råd then at fortskaffa. Then jag har försålt är wäl förwärfd; men at beklaga ännu obetald. Jag recommenderar mit förra anlitande på bästa sättet, och försäkrar theremot then reconnaissance, hwartil jag sålunda förbindes, mera i sjelfwa wärket än orden. Imedlertid är jag med all wördnad

Högwälborne Grefwens, Generalens och Gouverneurens

Riga then 20 Aug.
1708.

Tjenstwilligste Tjenare.
J: Knorring.

P. S. Thet jag har talt om Medem, är intet Herr Grefwen til någon præjudice, utan gifwit hans missförstånd thermed tilkänna, at han har sagt sig wara god Lewenhauptsk och intet god Swensk, och huru han mig har satt utur min post i Curland, och i misscredit hos min förman, och at jag mig altså intet kunde stort förundra öfwer then disgrace jag märkte utaf Herr Grefwen, emedan sådane omilda menniskjor kanske wäl mera kunde

finnas, som min lycka kunde förhinderlige wara, och är alt sådant i förtroende til en wän skrifwit, som intet mera söker, än at förebygga thet onda, som igenom Medems och andre onde menniskjors tilskyndan uppå ens rygg kunde ske. En mask söker at wärja sig, när man wil skada honom, mera en förnuftig menniskja; ware huru thet wil, så beder jag Herr Grefwen wille alt sådant förgäta och tro, at jag altid lärer wara en trogen tjenare och hans hus til nöje.

Ännu et tredje bref fick jag ock af bemälte Öfwerste: Men som thet allenast angick Hans Regements affairer, beklädning och andra particulier saker, så är onödigt thet här at framdraga; utan allenast både thesse hans bref och mit följande swar theruppå. Til at så mycket bättre kunna förstå altsammans, måste förut wetas, at sedan mine hemliga fiender, afwundsmän och angifware intet funno något reelt at hemligen beskylla mig före, ej heller igenom sine förtrodde wänner kunde discursive låta utsprida något om mig wid Konungens Armée, så at thet änteligen måtte komma til Hans Maj:ts egna höga öron, och sätta mig uti misscredit, än mindre uppenbarligen tordes anklaga eller angifwa mig för något, beflitade the sig om at öfwerskrifwa allehanda sottiser, qwinfolks-tal, updigtade præsumtioner och andre saker af lika art, til sine i thetta fallet förtrodde, eller ock igenom thit resande at låta utsprida sådant om mig, dock så färgat och utstofferat, at fastän saken i sig sjelf war en pur sottise och lapri, måste det dock tacite syfta på något annat reelt och lämna någon misstanka, som komme Konungens tjenst wärkeligen therigenom at lida: gemenligen måtte min stora

höflighet, så wäl emot Curländarne, som alle andre, hålla här, jag war alt för frommer, jag såge för mycket igenom finger, jag lät förleda mig, jag wore snart at bringas til misstankar emot andre, jag lät min Hustru aldeles regera mig, hon wore en högfärdig och piquant menniskja och hade then gamle Adelen för mycket i hufwudet, med flere sådane galenskaper, hwaraf jag allenast wil antekna thetta, som Öfwerste Knorring sjelf tilstår sig hafwa öfwerskrifwit til Konungens Armée, som et mönster af the andra.

En wiss Curlänsk Fru, som wäl wiste at omgås med folk, och hwars Man war then redan omtalte Medem, hade blifwit känder och kommit at blifwa något mer familier än andre, så wäl Curlänske som flere Fruer, hwilka intet så stort sökte min Hustrus sälskap, och kom första begynnelsen af hennes mångfaldiga suppliquer, med hwilka hon stadigt låg öfwer mig til at skaffa henne rätt emot them, som borttagit all hennes egendom under executions prætext, thär dock största delen af thet borttagna aldrig war kommit til Konungens räkning. Thenna Fruen, sedan så wäl hon som hennes man, lika med alt annat ärligit och beskedeligit folk af hwad slag thet wara kunde, funnit fritt tilträde uti mit hus, och så wäl som alle andre blifwit höfligen undfångne, hade en gång warit uti et lag med wåre Officers Fruer eller Officerare, emedan hon mycket omgicks med them, och hennes Man likaledes, så at Curländarne sjelfwe och fienden begynte at soupconera them för alt för gode Swenske och mine hemlige spioner, och at tilfoga them allehanda förtret. Likaledes blefwo the förhatelige hos några af

wår sida, emedan man inbillade sig at jag igenom them allena måste få weta alt hwad som passerade i Curland, och huru et och annat tilgick, som man hälre såg, at jag intet skulle få weta; Thenna Fruen, säger jag, blef uti sådant lag raillerader, antingen af någon Fru eller Officerare, hwilket jag dock aldrig fådt höra förr än i Radoskowitz, at hon och hennes man skulle en gång blifwa gode Swenske, hwartil hon åter med löje swarade: Nein, gut Schwedisch kan ich nimmer werden, denn die Herrn Schweden haben mir alles was ich gehabt habe weggenommen, aber gut Lewenhauptsch kan ich doch wohl seyn, denn in dem Hause ist mir nimmer anders als alle Güte [u]nd Höflichkeit erwiesen. Öfwerste Knorring mente twifwelsutan sig hafwa funnit en icke ringa lägenhet at härigenom efter sin wanliga goda intention, uträtta något nyttigt emot mig, hälst efter hon hade likasom satt god Swensk och god Lewenhauptsk emot hwarannan, beströk thet ännu med zirligare färgor, emedan thet uti sin först förestälta enfaldighet intet kunde hafwa nog lustre, och besmyckade thet i begynnelsen med then ändringen, at intet förr omtalte Fru, utan hennes Man Herr Medem, hade sagt, at han och alle Curländare woro gode Lewenhauptske, men intet gode Swenske. Stor skada, at Öfwerste Knorring intet war satter til en Öfwer- och Efter-Upsyningsman af alle the gamle æstimerade Italienske målade taflor: ty så behageligit och wäl war thetta härliga stycket träffat. The andre hade wäl blifwit bättre. Hwad widare owanlige beautes eller skönheter han thertil[l]kan hafwa fogat, lemnar jag til hwars och ens egit omdöme at sluta utaf hans sist anförda postscripto til mig, ty jag

hafwer säkert förestält mig them mångehanda. Han öfwerskref thetta til sin förtrodde wän och Correspondent Herr Secreteraren Bånge wid Hans Maj:ts Cancellie, så at thet wid min ankomst til Radoskowitz eller något litet therefter måste komma thit, och emedan bemälte Secreterare låg sjuker, och samma bref war öppet lämnat på hans bord, just föll i ögonen på Öfwer-Auditeuren Klinten, hwilken med mig war kommen til Radoskowitz, så at han uti hastighet kunde läsa thessa orden, om jag rätt minnes uti et P. S. Medem hafwer ock sagt, at han och alle Curländare woro gode Lewenhauptske, men aldrig gode Swenske. Bemälte Klinten kom tror jag samma afton til mig med en half tummel efter wanligheten, och igenom någon härtil af mit tal tagen lägenhet, fast jag icke thet aldraringaste kunde weta af thetta, sade han: ja the äro galne, jag måste säga Herr Generalen, hwad jag sedt af et Herr Öfwerste Knorrings bref, som låg öppet på Secreteraren Bånges bord, när jag war thär at besöka honom uti hans sjukdom, hwarpå han berättade alt hwad han kunnat sedt, och at wäl mera af samma materia hade warit skrifwit, men at han intet widare hade tydeligen kunnat läsa, än som redan förr sagt är. Thetta gjorde han intet af trohet eller wänskap för mig, som han dock war skyldig til, på sit ämbetes wägnar, ty jag hafwer aldrig funnit honom annars än falsk emot mig; utan kanske emedan drucken mun talar af hjertans grund, eller at han mente at åter ställa sig in hos mig, ty han wiste, at jag föga trodde honom; eller ock at han med alle andre falske menniskjor, likasom the galne hästarne sällan kunna hållas så wida tilbaka, at the icke stundom så brista ut i theras redan

antagne falske strek och nyckor, at the snart kunna kännas igen. Ware huru thet wil: jag tog alt med löje emot, och swarade allenast: Lät them wara galne, så länge the wilja. Gud ske lof! jag hoppas hafwa en nådig Gud, och kan intet annat än hafwa en nådig Konung; mina gärningar hafwa nogsamt utwist, antingen jag är god Swensk eller intet; I thet öfriga bekymrar jag mig litet om theras lapri, och thet onda the wilja tilfoga mig: dock hade jag hållit Öfwerste Knorring för en förståndigare man, än at han skulle öfwerskrifwa sådane sottiser til någon af Kongl. Cancelliet, och fastän Hans Maj:t intet annat kan, än hjerteligen le theråt, om thet kommer för hans öron, så kan det dock icke onådigt uptagas: ty Hans Maj:t känner mig redan alt för wäl af wigtigare saker, til at tro sådane lumpne förebringningar. Jag kunde omöjeligen föreställa mig, at någon menniskja tordes understå sig, at komma med sådane sottiser för Konungen sjelf. Dock fick jag redan förnimma, at Öfwerste Carl Adam Stakelberg hade understådt sig, at säga äfwen thetta samma uti Radoskowitz, och på samma maner, som thet war öfwerskrifwit af Öfwerste Knorring, för Hans Maj:t sjelf, hwilket hade skedt samma morgon tå Hans Maj:t, som han sedan sade mig i Riga, hade frågat honom angående min Hustru, hwilket med hwad öfrigit som han tå har sagt för mig sedan förtegs, och twifwelsutan gifwit största orsaken til Hans Maj:ts widare efterfrågan.

Öfwerste Lieutenant Mejerfelt hade ock redan ärhållit swar på sin förr omtalte skrifwelse af sin Broder General Majoren Mejerfelt, med månge smädefulle ord emot Öfwerste

Stakelberg, jag wet intet om med lindrigare ord, dock med fullkomlig mening, at Öfwerste Stakelberg hade som ingen ärlig Karl lugit uti alt thet som mig af bemälte Öfwerste, efter min afresa ifrån Radoskowitz war förebragt, angående Hans Excellence Gref Piper, och bemälte General Major, hwilke skolat sökt at skada mig; Hwarföre jag ock af alt ofwanskrefne bewektes at skrifwa Öfwerste Knorring följande swar på hans til mig ankomne bref.

Wälborne Herr Öfwerste.

Herr Öfwerstens senaste af Riga then 20 Augusti, hafwer jag nu med Påsten wäl ärhållit, så wäl som åtskillige Herr Öfwerstens förrige. Hwad Herr Öfwersten uti et och annat Regementet angående kan hafwa påmint, hafwer jag efter möjeligheten sökt at gjöra, hwad hos mig står eller stådt til Kongl. Maj:ts tjenst och Regementets conservation, såsom jag altid wan warit, och min underdånigsta pligt fordrar: til hwilken ända jag ock nu hela Regementet med nya klädesböxor försedt, dessutan ock på Herr Öfwerstens begäran låter Herr Capitain Coulon gå tilbaka åt Swerige at poussera på thet öfriga; högt förundrandes mig öfwer at thet icke redan i fjol höstas skedt är, som Herr Öfwersten Regementets miserabla tilstånd i kläder sjelf bäst wiste, och therhos wäl kunde tänka at hos mig intet annat stådt, än allenast remonstrera Kongl. Stats-Contoiret samtelige Öfwerstarnas inkomne påminnelser; Hwilket jag ock tidigt nog gjordt, itererandes samma til twenne eller trenne gånger; hwilket ock then effect med sig dragit, at the Regementer hwilke sine utskickade Officerare i Stockholm haft

hafwa, fram för alle andre med beklädning försedde blifwit; Jag låter ock nu än widare, at wisa min soin för et så braft och käckt Hans Maj:ts Regemente, thet sig i alle Actioner så tappert hållit, afgå ordres til Herr General Krigs-Commissarien Ehrenheim, at så framt redan så mycket kläde til Riga ankommit wore, och Herr Öfwersten ingen annan beklädning, som för thetta Regementet en particulier destinerad är, ifrån Stockholm förwäntar; han thet tå fram för alle andre til Herr Öfwerstens Regemente utgifwa skal, fastän jag wäl här måste höra glunkas, som hade Herr Öfwersten måst begifwit sig på sin bakresa, i thet han skämts wisa sig med et så utsletit Regemente in för Hans Maj:t, hwilket af en särdeles rancune i alt hos mig haft mindre förmåner, än andre Kongl. Maj:ts Regementer; hwilket dock näst Guds hjelp lärer finnas grunda sig på samma fundament, som andre falska beskylningar, man mig på min rygg gjordt och therigenom ment hafwa råkat på et mycket konstigt strek at sätta mig i misscredit hos min höga Öfwerhet. Thet Herr Öfwersten förmäler sig hafwa förnummit min otålighet öfwer thess tilbaka resa ifrån Armèen, kan wara så mycket mindre undrans wärdt, som Herr General Major Stakelberg ingen magt hade at förlofwa Herr Öfwersten therifrån, jag ej heller swarat på åtskillige thess hos mig gjorde ansökningar derom, warandes i sådant fall intet swar, swar nog; thessutan ock Herr Öfwersten intet uti swagare tilstånd war, än at han icke äfwen så wäl kunnat följt Arméen til Hans Maj:t, som begifwit sig til Riga igen tilbaka, hwarest jag nu förnimmer, han skal tämmeligen finna sig restituerad, der jag all continuation til önskar. Thet Herr Öfwersten menar mig hos

Hans Maj:t kunna contribuera til något thess avancement och åstundan; så wet Herr Öfwersten wäl sjelf, at Hans Maj:t alla sina trogna tjenare stadigt med så hög Konungslig nåde och ynnest belöna plägar, som Hans Maj:t sjelf Nådigst finner, at hwar och en tid efter annan kan meritera; jag ock therföre mycket förmäten wore, om jag mig fördristade then ringaste påminnelsen i sådant fall at gjöra för någon annan, som jag mig aldrig understådt, at gjöra för mig sjelf, utan altid warit nögd med thet Gud och Konungen mig tillägga welat. Angående, at Herr Öfwersten melerat mit namn uti the affairer och förtreteligheter, han en particulier med Herr Medem kan hafwa, hafwer Herr Öfwersten aldeles handlat oförswarligen och falskeligen uti; i thet Herr Öfwersten therigenom och på min rygg sökt at gifwa höga Öfwerheten missnöje och underliga tankar om min ringaste person, och skal Herr Öfwersten som en redlig Man aldrig kunna bestå, at Medem Herr Öfwersten utur sin post i Curland satt, eller hwarken honom eller någon annan i misscredit hos mig bringat: ty hafwer jag på sådant sätt låtit regera mig af Curländarne, så hafwer jag ock förgätit min ed och pligt emot min höga Öfwerhet, och må Herr Öfwersten wara försäkrad, at han för en sådan beskylning skal swara mig in för min allernådigste Konung, thärest jag näst Guds hjelp både thenne och andre flere sådane lätfärdige beskylningar fulleligen at wedergjöra hoppas, glädjandes mig allena theröfwer at Gud then aldrahögste en gång hafwer låtit komma sanningen i dagsljuset, och intet tillåtit at min rena oskuld igenom sådane och dylike lätfärdigheter af mine hemlige owänner förtrampas

skulle. Hafwer antingen Medem eller hans Fru brukat sådane orda-former och satt god Swensk och god Lewenhauptsk emot hwarannan, som Herr Öfwersten them tillägga welat, så är thet mycket dumt och oförsigtigt som ingen skadar, utan them sjelfwe: men Herr Öfwersten borde som en förståndig Man, antingen med föragt ledt theröfwer eller uttydt thet til skämt; eller ock at the ment kanske, jag intet af egennyttighet plågat them så som någon annan, eller wisat them större höflighet än någon annan: Men at Herr Öfwersten öfwerskrifwer sådant med en sådan försigtighet til sin förtrodde wän wid Hans Maj:ts Armee, at thet discursive och utstofferat måtte komma in för Hans Maj:ts höga öron sjelf, läggandes förr omtalte falska beskylningar thertil, är aldeles oredeligen handlat, och thet så mycket mer, som intet uti min magt står, at igenstoppa någons mun antingen til goda eller onda; Herr Öfwersten skulle tå wäl betänkt, hwad han mig i thetta sit bref skrifwer, at en makt plägar förswara sig, när man honom trampar; så tror jag intet han hade warit så lätt igenom intriguer min oskuld at angripa, och hade jag par rancune sökt at förtreta eller skada Herr Öfwersten; torde jag hafwa funnit annan lägenhet, än falskeligen gifwa Herr Öfwersten hos höga Öfwerheten an. Thet jag hafwer satt Öfwerst Lieutenant Sacken uti Mitau til Kongl. Maj:ts tjenst, är jag Herr Öfwersten ingen räkenskap före skyldig, ej heller någon utan Hans Maj:t sjelf therföre at swara: Men jag tror om Herr Öfwersten så mycket skulle påstå, at med Hans Maj:ts Nådigste wilja orsakerne thertil Herr Öfwersten uppenbarade blefwo: jag intet skulle inclinera them fördolda at

hålla; warandes imedlertid förnögd, at intet längre famla i mörkret om them som mig igenom falska angifwande skada sökt. Jag förblifwer i öfrigt

Wälborne Herr Öfwerstens

Dolhinow then 30
Augusti 1708.

Tjenstwilligste
Adam Lewenhaupt.

Jag hade sjelf intet haft betänkande, at wid min tilbakakomst ifrån Radoskowitz ställa Öfwerste Knorring til tals för sådane lätfärdige emot mig brukade strek, om jag icke hade fruktat, at både han och hans förtrodde wän Secreteraren Bånge skulle aldeles neka thet, så at thermed intet widare war at komma: men nu hade han icke allenast tilstådt thet för min Hustru, utan drefwen af sit onda samwete, måste han ock sjelf tilskrifwa mig thet samt thertil lägga mera particulariteter, än jag någonsin hade wetat, och är mycket præsumerligit, at han kanske med Carl Adam Stakelberg och flere hade öfwerlagt denna saken, förrän jag reste til Konungen i Radoskowitz. Öfwerste Knorrings förtrodde wän Secreteraren Bånge, hafwer ej heller någonsin skonat mig uppå min rygg, när han funnit någon lägenhet, fast han äfwen så litet känt mig som jag honom, annars än til bara namnet, och det så groft, at jag måtte beswära mig hos Hans Excellence Gref Piper, hwilken lät igenom Secreteraren Cederhielm gifwa honom en god skrapa therföre, hwartil bemälte Bånge swarade med frågan: om jag ock sjelf wiste at han så talat om mig? ty Gref Piper hade intet låtit säja at

jag sjelf beklagat mig theröfwer. Men hwad skall jag säja? Således sinnade menniskjor skulle wäl sälja mer än en redelig Man både til heder och ära, i blott afsigt på någon skamlig profit. Dock lemnar jag hwar ärlig människja at dömma, huruledes detta är handlat. Förtret nog hafwa sådane lätfärdigheter förorsakat mig, men kanske Konungen större skada.

Jag wil åter förfoga mig til wår marche, at så mycket snarare komma til en swår och å bägge sidor mycket blodig Bataille; hwilken likasom nogsamt förut kunde ses både af Gud och menniskjor wara til wåre synders straff oss ärnad til en stor olycka.

Sedan jag kommit i 3 delte colomner med then colomnen som jag hade hos mig, then 2 Sept i full marche och stadigt erhållit General Major Stakelbergs bref thet ena efter thet andra, huru han wid Berezina Pazowa måste crepera med folk och hästar, så framt han icke marcherade längre, måtte jag åter låta honom med hos sig hafwande trouppar gå förut til Czereja 24 mil längre fram, hwaräst jag först kunde hinna up honom. Här hwaräst jag then 8 Sept. ankom, måtte jag åter för the efterblefna Regementers skull blifwa ståendes til then 15 Sept., och kan säja at disordren uti wår marche intet mindre, utan mer, än the onde wägarne uppehölt oss. Samma dag tå jag ankom, mötte mig en Polnisk Präst meden liten sedel ifrån General Major Mejerfelt, som lät weta mig på Hans Maj:ts wägnar, at jag efter möjeligheten skulle skynda mig. Men jag kunde intet gå fortare, än Regementerne kunde följa. Jag gaf Prästen en god föräring

och skref swar tilbaka; men han kunde intet mera komma igenom til Konungens Armee, utan måtte komma til mig igen.

Fastän the med mig komne troupperne hade mycket måst lida i brist af fourage och annat, igenom General Major Stakelbergs förhållande emot mina ordres, ty wi måste nödwändigt gå samma wäg som han, kom dock General Major Stakelberg uti Czereja andra dagen sedan jag war tilkommen, med en mycket missnögd mine til mig, lika som wore honom en stor tort wederfaren, och beklagade sig at jag i mine bref hade hanterat honom annorlunda, än Generaler sins emellan borde gjöra, och lika som wiljandes gifwa mig en reproche, sade at han blefwo nödtwungen at beklaga sig theröfwer för Hans Maj:t. Jag swarade kalsinnigt, at jag in för Hans Maj:t gärna antoge thet med honom, tå han förstskulle få förnimma huru han icke allenast thenne utan ock åtskillige flere gånger handlat emot mine expresse ordres, och kunde jag få store misstankar, at han gjorde thet af upsåt, til at förtreta mig, och droge kanske på samma sträng, som Öfwerste Knorring och Carl Adam Stakelberg, med flere emot mig: ty jag sågo at man nu mera begynte förlora både respect och lydna för mig och skulle han weta, at fastän han wore General Major, så war jag General och commenderade samtelige troupparne uti Konungens ställe. Häruppå begynte hans antagne sturska mine tämmeligen at sagta och förwandla sig uti ursägt för thet som skedt war emot min wilja, jämte contestationer, at han aldrig hade tänkt, at i ringaste måtto förtreta mig, men gärna härefter wille gjöra alt thet jag begärade af honom til Konungens tjenst. När jag så snart förnam

honom tamer, frågade jag änteligen med wänliga ord: ty jag wille til Konungens tjenst och emot en tilstundande fiende gärna undfly all owilja och förtretligheter uti Armeen, hwad för ord thet woro, hwilke han uti mine bref hade funnit för sig så anstötelige, emedan jag intet wore wan at bruka uti mine ordres andre ord, än them som nödwändigt måste wara til Konungens tjenst. Han swarade, at thet wore följande: daß also der Herr General Major die Schwäche seiner Raisonen hieraus selber zur Gnüge ersehen kan: och wille då skjuta det på Secreteraren, som hade han sökt at gifwa honom en pique af et slätt förstånd, och som hade jag sjelf intet genomläsit thet förrän thet underskrefs. Jag swarade, at alt som war skrifwit, hade skedt til pricka efter min befalning, och at jag redan hade nogsamt förestält honom af hwad swaghet the skälen woro, som kan brukat emot mig och mine gifne ordres, hwilket ock troupparne som kommo med mig, hade nogsamt igenom swältande måst förfara, til at förtiga then hasarden, uti hwilken han kunnat exponera både sig och mig för en ankommande fiende; och kunde han intet uttyda til något skymfande, thet som war bara sanningen. Han lemnade åter thetta, och beklagade sig öfwer Secreteraren en particulier, at han uti et sälskap hade sagt om honom, at General Majoren intet förstodo sit handtwärk. Jag lät Secreteraren komma in, och frågade om så war? Han swarade nej; utan at han wid gifwen lägenhet, hade sagt, at General Majoren intet hade gjordt wäl, i thet han emot ordres så marcherat förut, ty han wore min Lieutenant och stode under mine ordres och thetta hade General Adjutanten Lode, hwilken intet war god på Secreteraren

annorlunda bragt för General Majoren. Jag swarade at thet wäl intet hörde Secreteraren til at raisonera härom, dock wiste jag ej at skaffa General Majoren annan satisfaction, än at om Secreteraren skolat talt honom något förnär, borde han bedja Herr General Majoren om förlåtelse, hwarmed General Majoren war nögd, och sålunda ändades thetta, tå han hos mig blef qwar til middagen och lät icke widare märka någon owilja.

Jag fick här åtskilliga tidender om Hans Maj:ts marche så wäl som om fienden, dock mycket föränderligt: Men förwist blef jag underrättad af en Jude, at Mohilow redan war upbrändt af fienden, och icke thet ringaste af fourage at finna emellan Czereja och Mohilow, hwilket nödgade mig at ändra min på Mohilow ärnade marche, och inrätta then på Szklowe 3 eller 4 mil högre up emot Nieper-strömen, emedan jag där kunde finna största beqwämligheten til bryggor.

Altså marcherade jag sjelf med min colomne then 15 Sept. öfwer Obsuva, och General Majoren Stakelberg med sin colomne mera til höger, så at wi uti Szklowe åter möttes åt: ty ther wille wi gå med hela Armeen öfwer Nieper-strömmen. Jag kom uti thenna marchen then 17 til Woronczewitz 9 mil ifrån Czereja, emedan jag för the efterblefne Regementers skull intet kunde marchera fortare. Här fick jag then 17 Septemb. en Express ifrån Hans Maj:t, likaledes then 18 en annan för middagen, och then tredje expressen efter middagen alle med lika lydande ordres, som bestod uti följande skrifwit med caracterer.

Wår ynnest rc.

Thet länder eder til underrättelse, at Wi med wår Armée taga wår kosa åt Severien, at I således bören taga eder marche thit åt, så framt I ären ännu i Mohilow, så förmene Wi, at genaste wägen är at marchera efter hosföljande marche-route N:o 1 på Propoisk wid Soss-strömen. Men om I ären redan närmare hit på thenna sidan om Mohilow wid Chauzi avancerade, så kunnen I gå åt Hezerakow, och ther passera Soss-strömen, och tå kunnen I betjena eder af then andra härhos följande marche-route N:o 2, och continuera eder marche åt Staradub antingen igenom Lotaki eller Potziapowa. Skullen I kunna finna bättre wäg, än thesse bägge marche-router utwisa, så kunnen I följa then I bäst finnen, allenast I observeren, at I intet för mycket eloigneren eder från Potziapow, therest thenne Armeen lärer passera in åt Severien. I efterkommen härmed Wår Nådige wilja och befalning, och Wi befalle eder Gud Alsmägtig nådeligen. Lägret wid Zvezilowka then 14 Sept: 1708.

CAROLUS.

Jag examinerade alle expresserne, hwilken tid the hade gått ifrån Hans Maj:ts Armée, och befant at ingen af them warit mera än 24 klocketimar på wägen til mig ifrån Hans Maj:t, så at then första war afgången then 16 om aftonen, then andra om morgonen then 17 Sept. och then tredje samma dag efter middagen, af hwilka the bägge senare ankommo then 18, men alle 3 Konungens bref woro daterade then 14 Sept: så at jag icke annat kunde, än mycket förundra mig, at så pressante expresser hade så länge blifwit uppehålne, sedan Konungens ordres woro expedierade. Och hade jag wid thesse expressers ankomst

hjerteligen hugnat mig, at erhålla någre säkre tidender af Hans Maj:t; så blef jag så mycket mera bekymrader, när jag förnam af Hans Maj:ts bref, at han, utan at först afwänta min conjunction wille marchera så mycket längre bort: ty jag wiste igenom kunskaper och andra förtrodde, at fienden wäntade efter intet annat, än at finna lägenhet at falla med sin största och bästa magt mig allena på halsen: dock kunde jag omöjeligen inbilla mig, at Hans Maj:t skulle med hela sin Armee gå öfwer Soss-strömmen, förr än jag hade passerat Nieper-strömmen, och något när war in salvo; emedan eljest mit och alle hos mig warande trouppers förderf syntes wara aldeles ofelbart. Jag affärdade innan et par timars tid, the bägge sist ankomne expresserne samma dag, tå the kommo til mig: men then tredje, som war blefwen sjuker, kunde intet gå bort förr än om aftonen, alle med lika lydande swar och förestälning, at så framt jag nu mera lämnades länge allena, war intet annat at förmoda, än at fienden med sin största och bästa magt skulle angripa mig hwarföre jag underdånigst hemstälte Hans Maj:ts Nådigste godtfinnande alt öfrigit och therjämte berättade, at jag fortsatte min marche the undfångne ordres likmätigt. Then ena expressen, som senast gick ifrån mig, kunde intet mera komma igenom: Men af the andre wet jag intet, om mera än en Majefski benämd, framkom, sedan Konungen redan hade gått öfwer Soss-strömmen.

Then 19 marcherade jag 5 mil til Szklow, hwarest redan General Major Stakelberg war för mig, och lät arbeta med bryggors förfärdigande til wår gång öfwer Niepern. Then 20

kom en wiss Konung Stanislai Commissarius Josinski benämd ifrån Mohilow til mig med berättelse, at General Major Bauer med hos sig hafwande trouppar i anmarche åt Szklow, och at Moskowitiske trouppar hade redan låtit se sig wid Kopis intet långt ifrån Szklow, samt borttagit någre drängar. Utom thetta kom en Jude, hwilken war utsänder af Czaren sjelf och Prints Menczikow med lofwen af stor recompense, til at förnimma: huru stark wår Armée war, huru månge Canoner wi förde med oss och hwartåt wi wille gå. Thenne gaf sig sjelf an, at han war utsänder, och gaf tilkänna at Czaren stod med hela sin Armée uti Czausk, Horki och Romanow på 7, 8 och 10 mil nära in til Szklow, och allenast hade sändt et detachement, til at följa Konungens Armée, men med alt öfrigit observerade han thenna Armeen. Jag fick ock så wäl eljest, som igenom egne utskickade spioner samma kunskap, så at ingalunda war at twifla om sanningen häraf.

Hade jag intet haft så stricte ordres, at följa Hans Maj:t, utan nu som förr, innan jag kom ifrån Radoskowitz tilbaka til Riga, något warit lemnat mit ringa omdöme efter lägenhet och conjuncturer, som jag til Konungens tjenst funno bäst at handla; så hade jag tå ingalunda gådt öfwer Nieper-strömmen, hälst som talet redan gick, at Hans Maj:t med hela sin Armée marcherat öfwer Soss-strommen, och intet wille afwänta mig: ty jag såg then aldeles oundwikeliga stora faran klart för ögonen, och kunde märka, at man hade förestält Hans Maj:t, at för mig ingen fara war at frukta: ty jag tänkte wäl, man skulle söka at sätta Hans Maj:t uti sådane tankar, som hade fienden, fastän han wore

aldrig så stark, intet hjerta nog at angripa mig. Men jag, som redan så ofta hade haft at gjöra med fienden, kunde bättre weta, at wi nu mera måste släppa hår; sade ock til åtskillige, them jag wäl trodde, så snart jag wist förnam at Konungen gådt öfwer Soss-strömmen: nun ist kein ander Mittel übrig, als sich Gott alleine zu befehlen, und als ehrliche Leute zu unseres Königes Dienste zu handeln, denn es heisset: Vogel friß oder stirb. Månge wid Hans Maj:ts Armée, som kunde och wille eftertänka saken, och sökte Konungens nytta men intet mit enskylta förderf och ej tänkte tilskynda mig någon olycka, blefwo mycket illa wid öfwer thet, at jag så aldeles förläts och öfwergafs til fiendens discretion; andre igen, som förmodeligen gärna unte mig någon god klapp, förmätte sig at säga, at jag ingen fara eller nöd kunde hafwa, och at the wille sätta sit hufwud i wad, at ingen fiende hade hjerta nog, at röra mig. Kort sagt, jag blef förlåten: Men både heder, ära och bravoure måste igenom then oändeliga Nåden, som Gud särdeles wisade mig, blifwa qwarlämnad, både för mine particulier fiender, min Nådigste Konungs omdöme, hela werlden och efter Hans Czariske Maj:ts, som wår allmänne fiendes, med alle hans trouppars egen bekännelse: så at jag för mig miste intet utan mit ringa equipage, hwilket mig dock som en fattig Karl intet litet incommoderade, och jag wäl helt och hållit hade kunnat salvera, om Hans Maj:ts af Bataillen öfwerblefna Infanterie icke hade legat mig mera på hjertat, än min ringa medförda egendom: ty them lät jag begynna wid mit bagage at taga alle hästarne ifrån bagage-wagnarne, och at sätta sig therpå, på thet ingen annan

skulle kunna beklaga sig theröfwer: men min Allernådigste Konung til min hjertans förtret led skadan allena, hwilken war lika som en forespående olycka til alt wårt theruppå följda swåre och alt för stora onda, hwilket Gud hade ärnat oss för Hans föragt och wåra synders skull. Doch hade jag gärna önskat, at först behållen med troupparne komma til Konungens Armée ty jag hade icke allenast uti öfwerflöd allehanda provision för the med mig följande trouppar; utan ock wäl i nödfall, om jag litet will tiltaga, at uti 6 weckors tid underhålla Konungens hela Armée. Men som thet intet hafwer warit Guds wilja, så hafwer jag ock måst söka at skicka mig uti alt thet öfriga.

Til at fullfölja mine erhålne ordres, och intet gifwa mine hemlige bakdantare och fiender någon lägenhet at hemligen angifwa mig för rädhoga eller någon annan lacheté, befalte jag, at then 21 Septembris, så snart bryggan öfwer Nieper-strömmen blef färdig, skulle Cavalleriet först gå öfwer, redan Åboländska Bataillonen Infanteriet, Helsinge Regementet, Österbotniska Bataillonen, och Baners regemente. Åtskillige kommo med berättelse, at General Major Bauer war uti anmarche emot oss; hwarföre så wäl alle redan öfwergångne, som tilbaka blefne, anbefaltes, at hela natten blifwa allart och wid sit gewär. Then 22 defilerade thet öfriga af Arméen öfwer bryggan, tillika med alt bagaget och gjordes widare anstalt til marchen. Then 23 marcherade wi til emellan Assie och Heribanow, hwarest wi camperade. Then 24 blef jag med the främste troupparne stilla ståendes, til thess alla the senare kunde efterkomma. Then 25 marcherade hela wår Armée i 4 colomner til Meswedowa,

hwarest om andra morgonen uti Arméens upbrytande en Lieutenant Beck af Rigiska Adelsfanan angreps och surprenerades af fienden med sin hafwande wagt af 35 hästar, så at han lämnade 15 theraf i sticket. Then 26 gick Armeen åter uti 4 colomner, så at the stadigt kunde ses af hwarandra, emedan fält thertil war, til Bielitza, uti alt 13 och ½ gode mil ifrån Szklowe[j] öfwer Niepern. Then 27 efter inhämtad kunskap, at fienden starkt efterkom och hade en dessein på wårt arrier-gardie, lät jag alt bagage gå förut, och ordonerade af hwart Regemente en betäkning wid thess bagage, men blef sjelf med hela resten af Armeen ståendes, at afwagta fienden, sedan jag hade sänt et behörigt avant-gardie med Major Gerten och General Qwartermästar Lieutenant Braske förut, at förbättra wägarne och gjöra defileerne passable[.] [S]amt små bryggor ther the kunde behöfwas. Sedan hölts Gudstjensten, emedan thet war en Söndag, och wid ändad predikan anmältes, at fienden kom. Häruppå satte jag mig med General Majoren Stakelberg til häst at recognoscera, och som jag fant at fienden war långt ifrån uti full anmarche, lät jag hela Armeen rycka ut, ställa sig och avancera emot fienden. Wid pass kl. 12 kom fienden så när, at man kunde se honom uti god ordning anmarchera. Han stälte sig wäl först, som wille han angripa oss; men som wi altid nalkades in til honom, swängde han sig och gick hasteligen tilbaka, förfölgdes ock på en half mil af wårt Cavallerie, så at wi fingo 8 fångar, en Camel, och några få gjordes neder. Fångarnes utsago war åtskillig, dock kommo the merendels öfwerens uti thet, at Czaren war tilstädes med alt sit Cavallerie, och at Artilleriet med

Infanteriet kom efter. Imedlertid defilerade wårt bagage, och hade mycket swårt at komma igenom för the månge defileer skul: så at jag, som ännu samma dag marcherade efter med troupparne, måste then natten blifwa ståendes under bar himmel och på en skog, tå jag wid upklarnad himmel fick se rätt midt öfwer mit hufwud en Comete ståendes med et efter ögnamåttet en famns långt ris, och klart wisade åtskillige Officerare thensamma, men sedan intet mera har sedt. Then 28 kom åter fienden och wille antingen falla uti wårt arrier-garde, eller tränga sig uti wårt bagage, hwilket dock afwärdes, men sköts å bägge sidor med stycken emot hwarannan, emedan fienden wille reparera en nederrefwen bro och passera til oss, och gjordes någon skada å bägge sidor med styckenen, dock kom hela Armeen wäl behållen samma afton then 28 til Liesna 2 mil ifrån Propoisk, sedan fienden hade frästat at wid en defilé tränga in uti wårt arrier-garde, men igenom wårt Musqueteries goda salvor blef afhållen.

Jag hade ordres af Hans Maj:t at ej engagera mig med fienden, utan efter möjeligheten fortsätta min marche, hwilket och ingen hälre skolat kunna önska, än jag sjelf, och therföre sökte at undfly all lägenhet til någon hufwud-action, samt endast naggwärjade mig, och gick altid fort: Men som fienden stadigt war mig i ryggen, och jag hade så wäl swåre defileer som strömar utan broer för mig, så war på en så lång wäg omöjeligit, at icke jag, sedan fienden fant ingen diversion, utan mig aldeles förlåten, skulle med min lilla hop få at gjöra med fiendens största och bästa magt, hwilken kunde obligera mig, at stå

hwarest och på hwilken ort han hälst wille. Icke thesto mindre frestade jag alt möjeligit, så länge som någonsin kunde ske, at gå undan, i mening at Hans Maj:t änteligen skulle få någon underrättelse om fienden, och altså söka at skaffa mig någon luft, til hwilken ända jag affärdade åtskillige expresser: Men alle föllo i fiendens händer, och Hans Maj:ts Armee war uti en continuerlig bortmarche, och redan så långt ifrån mig, at jag icke kunde få then ringaste kunskap af henne.

Jag hade skickat förut til Liesna General Qwartermästare Lieutenanten Brask och Major Gerten med avant-gardiet, och annat Manskap at förbättra alle wägar, broar och defileer alt in til Propoisk, på thet jag måtte komma fortare: Men the hade, särdeles wid Liesna, mycket illa förrättat theras commission wid et moras, hwaröfwer war en smal bro, hwaräst jag måste uppehålla mig dagen therefter alt intil thess jag råkade i action med fienden. Som jag sent och uti tjocka mörkret om aftonen mycket trötter och utmattader framkom, kunde jag sjelf intet se therefter, utan frågade Brasken och Gerten, hurudan passagen war? tå the swarade, at han wore aldeles förbättrader och lättat öfwerkomma.

Then 29 Sept. mycket bittida, lät jag Öfwerste Lieutenant Mejerfelt med Major Berg, 400 til häst och 300 Man Infanterie följa General Qwartermästare Lieutenant Brask til avant gardiet, och therpå bagaget defilera med deras wanliga betäkning, behållandes alle öfrige troupparne tilbaka hos mig, emedan jag wäl wiste at fienden war mig nära i hälarne: Men något mer än et par timar redan avant-gardet war afmarcherat, kom General

Major Stakelberg til mig och berättade, at Öfwerste Lieutenant Mejertelt hade skickat tilbaka och låtit weta, at fienden stod wid Propoisk uti full ordre de bataille, med förfrågan, huruledes han skulle förhålla sig? och fastän thet sedan intet befant sig således, utan måtte hafwa warit någre Cossacker oa Callmucker, så förorsakade thet dock, at jag på sådan ärhållen berättelse strax detacherade thit General Major Stakelbergs Regemente til fot med then Carelska Dragone Esquadronen, Schreiterfelts Regemente Dragoner, Åboländska Cavallerie Regementet, Öfwerste Lieutenant Skogs Dragone Esquadron och Nyläningarne til fot, så at när alle thesse troupparne woro afräknade, jemte them som körde bagaget, ty thet som hörde til Regementerne måste köras af Soldater och Ryttare i brist af trossdrängar, kunde jag intet behålla 6000 Man hos mig qwar: ty of thenna falska berättelsen förledder, kunde jag omöjeligen tänka annat, än at blifwa angrepen både framföre och på ryggen af fienden.

Imedlertid begynte fienden alt mer och mer at wisa sig oss på ryggen, och Czaren, som wi än intet kunde weta, hade redan dragit sin hela Armée af Infanterie, Cavallerie och Artillerie på åtskillige ställen in uti en stor skog, hwilken war allestädes passabel, och låg oss nära på ryggen. Där rangerade han sina trouppar, medan jag satte alt hos mig hafwande Cavallerie och Öfwerst Lieutenant Mentzer med arrier-gardet af Infanteriet på wår högre flygel, och hela det andra Infanteriet på wänstra flygelen med canonerne, med fronten in emot skogen, til at i agt taga och förhindra fiendens infall.

Något öfwer kl. 11 emot middagen kom fienden anryckandes med sin hela magt på oss, hwilket strax kungjordes mig af wakterne.

Jag satte mig på min häst och red til skogen, steg ther af, och til at intet blifwa sedder, gick til fots ther in, på thet jag sjelf måtte recognoscera alt. Som jag tå blef warse en liten slätt på wår wänstra flygel, hwaräst fiendens Infanterie upmarcherade, och bar sina pikar på axlen, gick jag strax tilbaka, förde Öfwerst Lieutenanten Bruggener med en af Helsinge Bataillonerne in uti then smala skogen, wisade honom fienden, som han skulle attaquera på then lilla slätten, och fogade the närmaste, såsom mit Regemente och Åboländska Bataillonen, här til, gaf så ordres genom General Adjutanten Sinkler, at alt Infanterie skulle gå löst på fienden, och soutenera hwarannan, jämte at alle wid thet ännu qwarlemnade bagaget befintelige Soldater skulle låta wagnarna stå, och med sit gewär infinna sig hos theras Regementer. Sedan satte jag mig til häst igen, at likaledes föra Cavalleriet uti god ordning på fienden, hwilken uppå samma slätt, ther wårt Cavallerie stod upstält, begynte at rycka fram. Wårt Infanterie hade redan begynt at träffa med god success, i thet the tagit twenne eller trenne stycken från fienden, hwars Infanterie begynte at wika, så at mig är försäkrat, sedan jag nu blifwit fången, af åtskillige trowärdige fientlige Officerare som warit tilstädes, at om wårt Infanterie hade så fortfarit om thet begynte, hade intet annat än största desordre hos fientliga Armeen kunnat theraf följa: ty thet Infanterie, med hwilket wårt Infanterie först fick at gjöra, woro Hans Czariske Maj:ts bäste

och utwaldaste trouppar och Hans egit Garde, thet Preobriosinskiska och Simonofskiska regementet, til in emot 6000 Man starke bägge tilsammans, hwilke allestädes til häst efterfölja Hans Czariska Maj:t, stadigt föra med sig sina pikar och Infanteriets tilbehör, och altid fäkta som Infanterie, när något särdeles påtränger. Jag kan ock, så wida jag emot min wilja måst pröfwa dem, gifwa, fastän theras fiende, them thet lofordet, at aldrig någon annan Nation kan flattera sig af at göra bättre uti en bataille, än thet som them kan wara jämlikt. Thesse hade redan begynt at wika, och theras hästar stodo intet långt uti skogen ifrån them tilsammans kopplade, så at om wårt Infanterie hade först trängt sig så långt igenom och skildt them ifrån theras hästar, så hade wisserligen någon god utgång för oss warit at förhoppas, tå Czaren sjelf både med trug och persuasioner måste söka at hålla the flygtige tilbakas. Wårt Cavallerie kom ock an med mycken god effect, och begynte at drifwa then för sig stående och på slätten utkomne fienden, åter in uti skogen, tå jag råkade Infanteriet, och hörande salvor, åter begaf mig til them, i mening at hela Infanteriet war efter mine gifne ordres begripit uti full attaque på fienden: Men wid jag ankom fick jag se, icke utan en hjertans förtret och alteration, största delen af wårt Infanterie draga sig tilbaka, utan at blifwa drefwit af någon fiende, åt then slätten therpå wi förr hade stådt. Somlige som intet en gång gifwit en salva, särdeles Banerens Regemente, som commenderades af Öfwerste Lieutenanten woro så confuse, at the intet wiste hwad the skulle göra, utan såsom en hoper får uti en klump lupo tilsammans, medan the Bataillonerne, hwilka jag

sjelf hade först fört til attaquen, ännu stodo uti en stadig eld, och således lemnades aldeles handlöst; Jag hastade så mycket mer til Infanteriet, och frågade med mycken owilja: huru the understodo sig at handla twärt emot ordres och draga sig tilbaka, samt befalte, at the strax skulle ställa sig igen i god ordning och gå emot fienden. The påstodo alle, at hafwa fått ordres til at draga sig tilbaka, tå jag såg General Major Stakelberg hålla uppå samma slätten, och sade til honom med smärtefulla ord: Min Gud! hwem hafwer gifwit desse ordres? wi förlora wår fördel och gifwa fienden hjerta. Härtil swarade General Majoren: Herr General, wårt nobla Infanterie, hwilket jag öfwer alt æstimerar, lider alt förmycket i skogen. Jag sade igen: thet hjelper ingalunda, här är nu ingen tid at tänka på annat, the måste theran igen, eljest äro wi alle förlorade: ty så länge wi hade skogen inne, war han så god för oss, som för Moskowiterne; omöjeligit war wäl, at icke somlige Batailloner hade swårare än andre at komma igenom, eller at icke uti en träffning skulle falla folk å bägge sidor, och hade wåre stadigt avancerat, samt assisterat them som redan stodo i full eld med fienden, så hade then slätten, som fienden innehade på andra sidan om thenne smala skogen, snart blifwit förlåten, emedan han redan begynte at gå fort, och at drifwas af the wåre som först angrepo. Jag lät therföre [p]lantera styckenen på fienden, at uppehålla honom til thess wårt Infanterie åter, kunde komma i ordning och frästa at winna skogen igen, samt lemnades til betäckning af thet ännu qwarwarande bagaget Öfwerste Lieutenant Mentzer med hos sig hafwande arrier-garde på högra flygelen, och Öfwerste

Lieutenant Lejon med Nylänska Bataillonen på wänstra flygelen, och igenom Major Hein skickade jag ordres til Öfwerste Wrangel, at han med hela Infanteriet skulle åter angripa fienden i skogen och söka at delogera honom therutur. Men tå sannades först mine ord, at wi hade gifwit fienden så wäl hjerta som wårt hafde avantage: ty han stod redan uti 2 a 3 starka linier utt skogsbrädden, och thet war intet mera möjeligit at få honom therifrån, utan wi förlorade med the 3 äröfrade fiendens stycken, några af the wåre, och fastän några Bataillonerna af fienden drogo sig ut på slätten emot oss, och thessutan gjorde stor skada utur skogen, blefwo the dock altid repousserade in uti skogen igen. Och sedan wårt Infanterie en g[å]ng hade dragit sig tilbakas, wille the intet åter så frimodigt bita an. Therföre är mycket angelägit, at intet förlora Soldatens första ifwer och hetta, utan söka at wäl anwända then.

General Major Stakelberg hafwer sedan intet tilstådt at hafwa gifwit thesse ordres til retraiten, ej heller hafwer någon Officer welat säga mig hwarifrån the kommit: Men som han wäl wetat mine först gifne ordres, och när retraiten skedde war hos Infanteriet, hade han åtminstone bordt söka at soutenera the gifne ordres och bringa them til behörig execution, förutan at hans swar til mig, igenom hwilket han approberade retraiten, förekom mig mycket soupçoneust.

Wårt Cavallerie gjorde imedlertid å sin sida sit bästa emot en stor och öfwerlägsen myckenhet af fiendens Cavallerie, hwilket strax uti begynnelsen tå Infanteriet begynte at träffa, swängde sig ifrån höger och wänster emot wårt bagage uti wåre

flanquer och nästan i ryggen; men blef altid af wårt Cavallerie med wärjan i handen tappert och lyckeligen repousserat, ofta långt in i skogen, til thess the soutenerades af theras Infanterie, som alt mer och mer ankom och dels stod färdigt, tå the wåre för then tjocka skogen skull måste wända om igen. Et sådant träffande warade utan återwända ifrån middagen in til bara mörkret, i thet fienden altid igenom friska trouppar lät aflösa them som en gång hade chargerat; ther til med hade fienden altid avantage och soutien uti skogen, igenom theras starka thär stående Infanterie och många canoner, hwarmed the intet kommo på slätten, utan merendels läto attaquera sig nära wid skogsbrädden. Under hela thenna Actionen, frästade fienden på oss, som stodo på slätten, tre formelle hufwud-attaquer, til hwilke the fulkomligen rykte ut på slätten emot oss med Cavallerie och Infanterie uti 3, 4, ja wäl sist på somliga ställen 5 och 6 linier efter hwarannan, alt som the mer och mer ankommit: ty wi fingo stadigt se flere Regementer til mundering, än them wi först hade blifwit warse, och terrainen war trång, så at the intet kunde utsprida sig, utan måste uti så mänge linier marchera an på oss. Wi deremot, som i begynnelsen och längsta delen af Actionen hade icke warit 6000 Man starke, kunde intet gjöra mer än en linia så wäl uti sjelfwa Corps de Bataille, som på flyglarne, hwilken dock intet kunde intaga så bredt fält, som swarade emot fiendens första linea, ej heller kunde wi hafwa någon afwäxling af någre friska trouppar; utan måste ifrån första begynnelsen alt in til ändan stadigt utstå fiendens starka eld, så wäl uti hufwud-attaquerne, som eljest när

några fiendtlige trouppar wågade sig utur skogen emot oss, tå the altid först angrepos af oss, och med förlust drefwos i skogen igen: Ja somlige fiendtlige Batailloner, hwilka hade ärhållit en liten förmån emot något af wårt Infanterie, blefwo af några wåre Esquadroner med wärjan i handen så öfwerända kastade, at the med stor förlust och hast måste åter retirera sig in i skogen. Likaledes blef thet fiendtliga Cavalleriet, som wille komma the sine til hjelp, med största hurtighet af the wåre åter inkjörde i skogen, hwarest strax friska trouppar med annan Mundering wisade sig at aflösa the pousserade. Och kunde thenna omwäxlingen, som påstod ifrån begynnelsen til ändan, nogsamt gifwa tilkänna den stora myckenheten af fiendens närwarande trouppar. Hwarföre jag ock, tå jag strax efter theras första gången gjorde hufwud-attaque märkte thenna myckenhet, som hastigast sände ordres til the redan på then falska berättelsen förutskickade troupparne, at the utan drögsmål skulle förfoga sig til mig tilbakas: Men som the redan woro halfannan mil borta, kunde the efterste intet förr än något för qwällen och then tredje samt sidste fiendens frästade hufwud-attaque komma til mig. Som nu fienden wille försöka sit yttersta, och thet med en än större myckenhet af trouppar än någon gång förr, så kom thet igenom hans öfwerlägsne stora magt redan så wida, at han hade betagit oss passagen til Propoisk, och wi nästan woro omringade, hwilken dock lyckeligen igen öpnades af de tilförene bortsändes just då ankommande avant-garde med resten, nemligen det Biörneborgiska Regementet til fot, Schreiterfeltska Dragonerne under Öfwerste Lieutenant Freyman, Carelska

Esquadronen Dragoner: De andre, som Åbo-länningarne til häst, Skougs Dragoner och Öfwerste Lieutenanten Lejon med Nylänningarne til fot, hade redan en god stund förr wid pass et par timar eller mer ankommit. Desse, säger jag, som kommo rätt til pass, grepo fienden som war för them i ryggen tappert an, drefwo honom tilbaka, och skaffade the wåre, som på wår wänstra så wäl som högra flygel kommit något i desordre, rum at åter sättja sig och afhålla fienden. Dessutan gjorde wåre med cartetscher laddade stycken en så god effect, at wid hwart skott hela öpningar som gator blefwo uti fienden: ty wi woro inga 50 steg ifrån hwarannan; Fienden avancerandes på oss, och wi stilla ståendes uti en linea med wärjorne i handen, på wäl af mattighet för wåre hästar och folk, som at afwagta thet yttersta af fienden, hwilken med wärjan i handen kom på oss til handgemäng. Men som wåre stycken gjorde en så förträffelig önskad effect med sine Cartetscher, och fienden fant oss ståendes aldeles oförskräkte utan then ringaste rörelse at afwagta honom uti en god ordning, och så nära in på samma ställe thär wi redan uti begynnelsen af hela Actionen hade stält wår hela linea, så at han intet kunde berömma sig af at hafwa wunnit en aln land widare än thet wårt Infanterie, som sagt är, genom sin otidiga retirade hade lemnat och wi honom sedan sista gången, på thet han måtte komma til oss, sjelfwe godwilligt welat lemna, och thertil med mörkret med snö, regn och slagg war hart nära; så begynte fienden uti mörkningen och först på sin wänstra flygel, at aldeles draga sig bort in i skogen igen, sedan med högra flygelen under stadigt canonerande af sina stycken, hwilke hela dagen under

Actionen likaledes hade på hållit, och långt in på natten warade, dock på sistone med något styckeskott tå och tå.

Sålunda ändades thenna swåra och blodiga Bataillen, uti hwilken fienden förlorade åtminstone långt mer än dubbelt emot oss, och then wi mera hade kunnat räkna för wunnen än tappad, så framt wi efter menskelig möjelighet hade kunnat wara uti stånd at ännu andra dagen å nyo börja med en så mägtig och öfwerlägsen fiende. Jag lämnar hwar ärlig Man härutinnan sit fria omdöme, antingen jag förhållit mig wäl eller illa uti thet som mig tilkom, emedan jag allena funnit orsak at prisa Guds oändeliga Nåd, hwilken aldrig öfwergifwer them, som förtrösta på honom allena, fastän uti en then största och för menniskjors ögon oundwikeligaste nöd, och thernäst kan jag intet nogsamt berömma Hans Maj:ts samtelige på wäl Officerares som Gemenas stora zele och bravoure, hwilke altid med mig wisat sig willige, at til Konungens tjenst frimodigt dö och lefwa. Thet kunde wäl wara förmodeligit, at aldrig någon bakdantare tunga hade kunnat kasta sit förgift på en så swår antidote. Men som djefwulen, lögnenes fader, är oförskämder och wäl tordes säja wår HErre Christo sjelf lögn i ansigtet, hwarföre skal thet tå komma underligit före, at hans efterföljare gjöra med mig på min rygg hwad theras förman gjordt minom Frälsare i ansigtet.

När man ser eller hafwer sedt en wiss på Hollenska upsatt och trykt relation från fiendtliga sidan om thenne Actionen, så finner man stor orsak, at förundra sig öfwer, huruledes then fiendtlige relationen och then som jag gjordt äro uti en och samma sak aldeles stridige och emot hwarannan. Swårigheten är

snarast afhulpen, när man föreställer sig, at efter wanligheten bägge delarne gemenligen skrifwa thet til theras egit avantage är, och uttyda sig sjelf alt til thet bästa: Men härmed kan äntå intet rätta sanningen komma för en dag; Ty man kan hwarken rätt sätta tro til then ena eller andra delen, widare än af utgången dömmes, och uti öfrigit tro hwarken then ena eller andra delen fullkomligen.

Til at undwika thetta så mycket mig möjeligit är, och at bringa rena sanningen uti dagsljuset, wil jag härwid foga then fiendtliga relationen, såsom han efter orden och trycket lyder, samt tillägga hwad jag kunnat anmärka: ty thet heter, duo contraria juxta se posita melius elucescunt; samt lemnar för öfrigit hwarjom och enom gärna altsammans til thess egit omdöme. Jag skrider nu til then fiendtliga relationen, som består uti följande.

Pertinent relaas van de bataille met zin Grootmachtigsten Zaarsche Majesteit van geheel Ruslandt en tuschen den Zweeschen General den Graaf van Leuwenhaupt: by het dorp Leesno, staende 2 mylen van Propoisko: vorgefallen d. 28 Zeptembr. 1708.

Naar de eerste actie, welcke is gewest on der Dobra by de rivier Zezna Napa, is ons in korte tijdt bekent gevorden, dat de General Leuwenhaupt, marcheerde om met zyn Koning te conjungeren, zo hebben wij voorgenommen, den voornoemde General op te zœken en te attaqueren, war toe geordineret waren drie Regimenten en een Batallion Infanterij, en 10 Regimenten Cavallerie, en dewijl men van alle kanten raport kreg, dat de

Vyant niet sterker war als 8 a 10000 man, zoo zijn wij haar von achtereren gevolgt, en den 26 dichte by dezelve genadert, en de vortroepen van ons met de arrier-garde van de Vyandt handtgemeen geraakte en ook eenige gevangens van haar bequamen, waar van wij oprechte kondschap kregen, dat de macht des Vyands nijt 16000 man bestandt, daar ob wilhd aanstonds aan de General Lieutenant Bour en ordre gezonden die achter den Konink marcheerde, dat hij met ons ann Stonts zoude conjungeren, en den Brigardier Wasman mit 1000 Parden, en eenige Cossaken naar de rivier de Soza zoude depecheren, om de Vyandt het owerkomen van de revier te bedisputeren, en onder ons krygsraadt hielden, of wij den Vyandt zouden attaqueren, een sterker en mechtiger als wij waaren, dan of wij de General Bour zoude afwachten, waar op geresolveert wierdt zo dezelwe in geen twe dagen by uns quam, men euenwel onder de hulpe God[e]s den Vyandt zoude alleen antasten, en alzo marcheerde wij aether den Vyandt aan: en op den 27 dag zijn wij in een dorp genaamt de Dolgie Mihach by den Vyandt gekomen, staande hy met zijn Armee aan de overzijde van de rivier op een berg, ende ook de bruggen ge ruineert, en wanneer onze Kawallerie aan de oever van de rivier zich liet zien, zo avanceerde de Vyandt met zijn Infanterije en kanon van de andere zijde, en begon op onse Kavallerije te kanoneren, waar tegens van onze zijde 5 stucken Kanons gebracht wierden, en op haar mede Vuyr begosten te geven, waar op de Vyandt zijn kanon liet wech brengen, en zijn Infanterie commandeerde om neder te leggen, waar op dat ons canon de Vyandt deedt opstaan,

dat zij met zodanigen manier haar zelwen niet konden redden dezelve Infanterij naar het bosliep, en ook de gehele Armee uit onze vogen wegging, ende de nacht was angestaan, waar op de onze twee bruggen hadden gemackt, en des morgens over de bruggen marcheerde, en op den midden van den dag, by heet dorp Leesno atcher halde, waar de Vyandt in positur stondt, en begon onze Infanterie af te zitten (daarom dat zij te paart waren) ende tot een Bataille ons formeerden om zo de Vyandt te attaqueeren, waar ran maar drie Regimenten zijn afgezeten, en ook een Regiment Dragonders, die tijdt on vermoedts nyt het bos met al zijn Infanterie den Vyandt op twe van onze Regimenten de Ingermenlantsche en Niefsche Regimenten met zijn geheele front aanviel, welke door zo machtigen aanval, ofgelijk met verlies, echter den Vyandt geen plaats gaven, ende mannelijk vochten, waar op de Preobrazenske en Semonofske Regimenten, en een Bataillon Astrachansche, w[e]lcke albereits aan de rechter zijde waren gemarcheert, om het attaqueren van des Vyandts linker vleugel, weer op remarcheerde, erst de Semonofskie Regiment op de front en de Preobrazenskie op de Vyandt zijne flanque angefallen, en hebben eenige salvos op haar gegeven, de Vyandt gelyk afgeslagen, en joegen har door het bos, en drie vaandels van de Infanterie, de Overste Staal, en een General Adjutant Knorring en eenige Officieren gevangen namen: welcke al te zaam verclaren dat zij in de Bataille zijn geweest 13000 man, buyten de avant-guarde, die 3000 man welke by Propoische hebben gestaan, en de Wanneer de Vyandt door het bos wierde gejaagt, naar haar Kavallerie twe, als doe

onze Kavallerie met onze Infanterie conjungeerde, en op het zelve velt aan veerkanten in een hooft Bataille geraakte, welke naar de middag ten een uur begon en tot 5 uuren naar de middag continuerde, en de Vyandt doe wederom nyt het velt sloegen welke by haar bagagie waren gevlucht, en de onze bleven op de Bataille plaats staan, waar 8 Stukken Kanon wierden genomen, ende ook eenige vaanen, te 5 uuren naarde middag de General Bour aangekomen, en by de Vyandt de avant-garde de 3000 man die daer by Propoisko hadden gestaan, om bruggen over de rivier de Soza te slaan, en doen hebben wij den Vyandt wederom geattaqueert en in een furieuse Bataille geraakte, ende dat zodanig dat de Infanterie met haar plampen tegens malkanderen sloegen en door de hulpe Gods de zegen gever de Vyande totaliter uyt het veldt geslagen, en de overige canon en bagagie wechnamen en volkomen victorie bevochten, waar in van de Vyandt op de plaats de Bataille 8000 man bleeven en achter de vluchtende is gecommandeert de General Floeg met eenige Regimenten Dragonders, en mede ook eenige Cosakken en Calmukken, welke General de Vyande by Propoisko heeft achter haalt en meer als 500 man getodt en eenige too gevangen, de resterende bagagie, meer als 2000 voermaens genomen, ook zin in de bussen, en op de wegen door de Calmukken en Cossakken van de vluchtende vele nedergemaakt, als mede op die tijdt de Brigardier Vasman die over de rivier Soza is gewest, by de pas vele doodgeslagen en gevangen, en nog daar toe de General Major Jeflandt, dichte by het Koninklike leger ook op die geslagene Vyanden mede gevallen en meer als 200 man gedoodt

een vaandel en 3 Officieren en 200 gemene gevangen, deze victorie wordt van uur tot uur groter, alzo alle dagen van de vluchtende Zweden, door onze uytgezondene partijen vele worden geslagen en gevangen genomen, van de welke nog op heden particulariteiten niet kan beschrijven in deze relaas is maar van de gefangens die in de eerste twee dagens, dat is in de dag van de Bataille op d. 28 Zeptembr., en s'anderen daags op den 29 dito by Propoiske zijn gefangen.

Lyst van onze Regimenten: hoe veel der in de Bataille zijn geweest, en hoe sterk buyten die gene, die gecommandeert zijn op byzondere plaatzen en in de Bataille niet zijn geweest.

Infanterie De Preobrazenski.
Semonofski.
Ingmerlandski.
Astrakanse Bataillon.

Summa 4830 Mann.

Dragonders: Leifregium: van de General Printz Mensikof
Nefskoi.
Wladimerskoi.
Troitskoi.
Twerskoi.
Sibierskoi.
Rostofskoi.
Nisegorodskoi.
Smolenskoi.
Weatskoi.

Summa 6795 Mann

Op het einde van de Bataille zijn aangekomen de Regimenten Dragonders onder commando van de General Lieutenant Bour.

Kiowskoi.
Novogorodskoi.
Permskoi.
Narfskoi.
Jambourskoi.
Kargopolskoi.
Oestiouskoi.
Koporskoi.

Waar in zijn geweest 4076 mann

In alles — 15701 mann.

Uyt dit getal zijnde gequesten — 2856.
Dooden — 1111.

Wid thenna berättelse finnes jamwäl så wäl fiendens, som wår ordre de Bataille. Men som then senare sättes i begynnelsen uti åtskillige träffningar eller lineer, thär hon dock aldrig kunde komma til mer än en linea, för thet ringa antal skull af trouppar, som wi ifrån begynnelsen til ändan hade, jämte thet, at situationen af samma wår linea så ofta om dagen ändrade sig uti Bataillen, efter som lägenheten thertil föll, at jag sjelf intet kan minnas thet; så finner jag onödigt, at här bifoga them, ej heller kan thet härwid på något sätt behöfwas, när man betraktar följande, som härwid är at anmärka.

Fienden och wi måste tilstå, at å bägge sidor förswarsgodt blifwit fäktadt: Men om starkleken af wåre Armeer å bägge sidor komma wi intet öfwerens, ej heller huruledes alt ändat sig, hwarföre nödwändigt är, at weta följande.

Moskowiterne hafwa icke allenast tå strax efter then Lesniska Bataillen munteligen utspridt, utan ock uti theras härwid satta Holländska relation låtit trycka, at the wåre under General Lewenhaups eller mit commendo warit 16000 Man starke, blifwa ock ännu stadigt therwid, samt grunda sig antingen på General Adjutanten Knorrings, eller General Adjutanten Lodes berättelse, hwilke bägge uti begynnelsen af Bataillen blefwo fångne. Then första hade redan i mera än et åhr intet gjort någon tjenst, för et dråp skull, som han uti Wilna hade föröfwat på Öfwerste Hagen, fått Lejd af Konungen och följde nu allenast wåre trouppar at förswara sin sak hos Konungen. Then andre, General Adjutant Lode, fick aldrig weta något som skulle wara hemligit widare, än thet som befaltes hela Armeen och wid parolen utgafs: ty jag wiste, at han hölt et contra parttie emot mig. General Adjutanten Sinkler war then endaste, til hwilken jag kunde förtro mig uti förslagen, och thet som hemligit war, hwarföre han ock altid måste allena gjöra them: Jag wil ock wäl tro, at förslagen icke altid blifwit hos honom hålne så secrete, at icke någon af hans Camerader kunnat få se them; Nu bestod efter et Generalt förslag af then 1 Martii af alle i fält stående trouppar, som General Adjutanten Sinkler ingaf med sit namn underskrifwit 4 Månader förr än jag utmarcherade, alt uti gemena prima plana, alle Stabs-betjente, Präster,

Auditeurer, Fältskärare och Gesäller, Regementsskrifware, Commissarier, och dylika, uti 16000 Man. Thetta kunde någon af thesse fångna General Adjutanterne antingen hafwa hördt eller sedt, och hade gådt therefter. Hans Czariska Maj:t, til at bewisa thet samma, hafwer än påstådt, sedan jag blef fången, at man funnit wid Liesna et sådant förslag af 16000 Man mine underhafwande trouppar, med mit egit namn och hand underskrifwit. För store Potentater och Krönte Hufwuden kan och bör en particulier aldrig annat än wisa all respect, och intet i ansigtet säga them emot: men om mig är tillåteligit at säga sanningen, så måtte någon igenom en sådan relation hafwa sökt, at smickra och wäl behaga Hans Czariska Maj:t, som hos sådane Herrar gemenligen plägar ske: Ty jag skref aldrig ännu under något förslag af mine underhafwande trouppar, utan thet gjorde then General Adjutanten, som gaf mig thet samma, på thet jag säkert måtte weta, om thet ock war rigtigt. Dock gingo efter thetta samma förslaget af

Vacante — 540.
Oberedne — 141.
Sjuke — — 595.

Summa 1276.

Af the som uti bemälte förslag hade warit räknade för Combattans til 14347 Man, måste thenne Summa af 1276 först afdragas, så restera 13071

Af thesse blefwo i Curland tilbaka.

Öfwerste Lieutenant Brömses Esquadron — 426.

General Major Clodts Regemente —	1000.
General Major Skyttens Regemente —	731.
Öfwerste Stakelbergs Regemente —	800
	2957
Blifwa igen —	10114

Häremot tog jag åter i fält at marchera och at medgå:

En Bataillon af Åboländska til fot 400
En Bataillon Nyländska til fot 400 800

Summa 10914 Man

Af öfwerstående Summa blef wid Liesna förutcommenderat til Propoisk:

Avant-garde under Öfwerste Lieutenant Mejerfelt och Major Berg, 400 Man Cavallerie och 300 Infanterie — —	700
Betäkningen af bagage wid hwart Regemente 100 Man gör af 13 Regementer och 6 Esquadroner och Bataill. —	1600
Kuskar til proviant-wagarne wid hwart Regemente 60 och Esquadr. eller Bataill. 40 — , — —	1300
Biörneborgs Regemente Infanterie —	845
Zœgens Esquadron Dragoner — —	157
Schreiterfelts Dragoner — —	427
Åboläns Esquadr. Dragon. — —	927
Skougs Esquadr. Dragon. — —	120
Den Nyländska Bataillon — —	310

Summa 64006

När desse 6406 af ofwanstånde summa igen afdragas, blifwa til at fäkta emot fienden med uti första treffningen 4508

Härtil wil jag ännu lägga 970 Man, som det dock ingalunda war, af tredje delen betäkningen och Kuskarne, som woro wid den qwarlemnade delen af bagaget wid Liesna. Ty det war icke en gång tredje delen af bagaget, som war qwarlemnat, när wi begynte at träffa med fienden, och altså uti första träffningen icke en gång denna summa tilstädes.

Til andra träffningen kom

Den Nyländska Bataillonen —	310 Man.
Skogs Dragoner —	120
Åbo-läns Cavall. Regemente	947

Summa 1377

Til tredje träffningen kom

Schreiterfelts Dragoner —	427 Man.
Zœgens Dragoner —	157
Biörneborgs Regem. til fot	845

Summa 1429

Om jag nu satte, at wi uti alle tre träffningar och uti hela Bataillen intet hade förlorat en man, så hade wårt combatterande Manskap uti sista, träffningen warit 8284 Man starkt: Men när de döda och blesserade afdragas, så hafwe wi ifrån begynnelsen til ändan aldrig kunnat warit öfwer 6000 Man starke, uti någon dera af thesse 3 träffningar.

Häremot står uti den fientlige relationen, at uti

Bataillen hafwa wi warit starke —	13000 Man
Wid Propoisk hafwa af oss stådt —	3000
Summa	16000 Man.

På platsen woro af oss blefne —	8000 Man
General Flugg hade wid Propoisk nedergjordt —	500
Calmuckerne och Cossackerne hade nedergjord månge, jag wil sätta et wist tal — —	300
At wid Soza-strömmen Brigadier Wassman månge nedergjordt, jag wil åter för månge sätta —	300
At ock General Major Ifland nära wid Konungens läger af oss nedergjort —	200
At ock än dageligen af the utskickade fientelige partier, månge ihjälslogos och til fånga togos, jag wil åter för månge sätta —	200
Så blifwa efter fiendens räkning af oss döde	9500 Man
Fångar säger Fiendens relation at the uti Bataillen hafwa fådt	800 Man
Efter samma relation skal General Lieutenant Flugg hafwa fått Kuskar, som alla woro Soldater tilfånga — —	2300
Brigardier Wasman många til fånga tagit, sätter —	200

General Major Ifland hafwer til fånga tagit 3 Officerare och 200 Man, gjör —	203
Igenom the utskickade partier äro til fånga tagne — —	100

Summa af fångne 3603

Döde och fångne Summa 13103

När jag lägger til thenna Summan af wåre döde och fångne, efter som i fiendens relation förmäles, nemligen —	13103 Man
Thet Manskapet som fienden sjelf måste tillstå wara undankommit öfwer Niepern och til Riga —	1500
Likaledes måste the tilstå, at jag til Konungens Armée är kommen med — —	6000
Så blifwer wår starklek — —	20603 Man.

twärt emot theras egen relation at, wi uti begynnelsen af Bataillen skolat warit 16000 Man, och altså 4603 Man mer än the föregifwa oss hafwa warit.

Än kallar oss thenna fientliga på Ryska och Holländska trykta relationen uti slutet af sin relation öfwer then förelupna Bataillen, de verstrooide Vyandt, på god Swänska sagt, then förströdde fienden, och afmålar oss dock icke allenast med en för sig i god ordning stående linea för byn Liesna, med wårt

bagage och passet som wi hade på ryggen, at ännu öfwergå, på bäggen flygarne och fronten wäl betäkte emot fienden.

Jag lemnar hwarjom och enom gärna, at dömma huru fienden således uti sin relation kan sätta: en by de Vyandt de avant-garde de 3000 man die daar by de Propoisko hadden gestaan om bruggen over de revier de Soza te slaan, en doer hebben wy den Vyandt wederom geattaqueert, en in een furieuse Bataille geraakte, ende dat zodanig (dat de Infanterie met haar plampen tegens malkandern sloegen) en door de hulpe Gods de zegen gever de Vyande totaliter uyt het veldt geslagen, en de overige kanon en bagagie wechnamen, en volkomen victorie bevochten.

Där wi dock ännu stodo emot them uti en full och wäl rangerad ordre de Bataille, sista träffningen så afwiste them at the alle drogo sig åter ifrån slätten in uti skogen, och wi, sedan wi wäl et par timer efter sluten Bataille hade blifwit stående på walplatsen uti mörkret, defilerandes drogo oss bort, utan at fienden gjorde den alraringaste mine, at uti afmarcherandet attaquera oss, eller at någon menniskja, som tå af oss war tilstädes, blef efter. Hade samma relation formält, at de uti sista träffningen intet kunnat gjöra oss något, emedan natten och mörkret hade skilt oss åt, at wi warit twungne, at gå bort om natten och uti mörkret, utan at kunna skaffa fort wårt öfriga Artillerie och bagage öfwer thet elaka passet, och at the om morgonen eller samma natten funnit thet efter oss, så hade jag i thetta fallet intet at säga emot then tryckta fiendtliga relationen.

Jag hafwer nu anmärkt hwad som kan wara at påminna angående oss och wår starklek, efter then fiendtliga relationen. Nu wil jag allenast litet wisa, hwad man wäl bör eftertänka, uti thet som samma relation förmäler om fienden och sin egen starklek samt förhållande, at theraf se, om icke theras starklek och myckenhet af manskap äfwen så och kanske mer är förminskat än wårt antal, som jag redan wisat uti samma relation wara förökt.

Fienden gifwer uti thenne relation sin Armée intet högre an, än för 15701 Man, och räknar theras Infanterie, hwilket General Major Galitzin commenderade, intet högre än Czarens Gardie,

Preobrazenski.	
Semonowski.	
Ingermanlanski och	
Astrakanski, på —	4830 Man.
Där dock bek. är, at Preobrazenski är —	3000 Man stark.
Semonowski —	3000
Ingermanlanski —	2000
Astrakanski —	1000
Och thet afsutna Niefskoi Regem.	1000
	Summa 10000 til fot.

Cavalleriet under Försten Menczikow, gifwes allenast ut för at hafwa warit 6795 Man, thär the dock woro 9 Regementer efter theras egen relation, nemligen:

Leib-Regiment.
Vlodimerskoi.

Troitskoi.
Sibierskoi.
Rostofskoi.
Nisenogorodskoi.
Smolenskoi.
Weatskoi.
Twerskoi.

Och härwid woro förutan Hans Czariska Maj: sjelf och den commenderande Försten Menczicow, ännu 6 Generals Personer, nemligen högra flygelen commenderade

Gener. Lieutn. Prints von Darmstadt.
Gener. Major Stolts.
Gener. Maj. Schaumburg.
Den wänst. com. Gener. Lieutn. Brusse.
Gener. Lieutn. Pflug
Gener. Maj. Behm.

Skulle nu desse 7 Generals Personer intet hafwa haft mer under sit commendo alle tilsammans, än 6795 Man Caval. och 4830 Infanterie?

Cavalleriet under General Lieutn. Bauer blifwer angifwit uti samma relation, at hafwa bestådt af 4076 Man, där han dock hade 3 Gen. Majorer under sig, nemligen:

Gener. Maj. von Werden.
Gener. Maj. Ifland.
Gener. Maj. Wolchonski.

Och följande Regementer förmäla de sjelfwe hafwa warit under General Lieutenant Bauer nemligen:

Klowskoi.
Novogorodskoi.
Permskoi.
Narfvskoi.
Jamborgskoi.
Kargapolskoi.
Uftinskoi.
Koporskoi.

Men uti hela denna relationen nämnes ingen ting om, at dels samma natten, dels andra morgonen efter, tå Bataillen stådt, än 15000 Man Infanterie stötte til fienden under commendo af Gener. Lieutn. Hallart och några General Majorer.

Fienden räknar sin förlust, döde 1111 Man. Huru stor then warit hafwer, är mig intet möjeligit at weta: men emedan the uti sin relation gjöra wår förlust på walplatsen til 8000 Man, och alle theras Officerare, som uti samma Action med warit, gärna tilstå, at the ther förlorat mera Manskap än wi; så är hela facit snart at finna. Blesserade sätta the uti relationen 2856 Man. Men theras egne Officerare uti Smolensko, talade om några flera tusende Man, hwilke blesserade thit kommit. När man ock bara får tala wid någon af theras Tyska Officerare, som warit med uti samma Action, och frågar huru månge döde och blesserade the ther haft wid sina Regementer, så kommer en helt annan Summa i dagsljuset.

Huru mycket wi på walplatsen kunnat hafwa förlorat, är omöjeligit at man wid en sådan lägenhet så noga kan weta, dock kunna the intet mycket öfwerstiga 1000 Man, såsom the efter

slaget skattades: Ty til wår Nådigste Konungs Armée uti Severien kommo med mig, eller eljest öfwer 600 man af oss, thet wet Hans Maj:t bäst sjelf, 1500 säjes och tros förwist wara komne til Riga, 1800 uti alt blefwo fångar mäst igenom egen skull, gjör 9300. 10914 woro wi starke, och häraf dragne — — — 9300

fela 1614 Man. Desse 1674 kunna wara blefne uti Bataillen, och en del theraf igenom theras egit förseende och sjelfswåld antingen nedergjorde eller til fånga tagne, emedan the slogo up wagnarne och drucko sig fulle. Men hwarken hafwer jag sedan hördt eller sedt något af General Lieutenant Pflug eller Brigadier Wassman, om icke then senare bortsnappat wid pass någre och 20 Man ifrån oss, sedan wi hade gådt öfwer Sosza-strömmen, tå thesse, som the senaste, intet kommo med öfwer, utan samma afton saknades af oss. General Major Ifland föll uti Severien uti wårt arriere-garde af thet Carelska Regementet, tå af the wåre blefwo intet mer än 12 Man: Men han å sin sida förlorade en Major, och kanske wäl tjugu gånger så månge gemene: Hade jag långt ifrån then gången kunnat åtskilja grönt ifrån blått, och intet ansedt fiendens folk för wårt egit, sedan 8 eller 10 af Iflands Esquadroner samma dag fördjupat sig öfwer et mycket elakt pass efter oss; så tror jag, at han samma afton hade fått se mycket få igen af them. Men theras lycka war mit misstagande, i thet the öfwer hals och hufwud rände tilbaka, och långt ifrån mig åter salverade sig öfwer passet, medan jag intet annat kunde tänka, än at the woro wåre egne trouppar, som pousserade fienden för sig och efterjagade honom.

Således hänger alt sanfärdeligen tilsammans med thesse bägge aldeles stridige relationer. Jag lemnar hwarjom och enom gärna frit, at efter sit egit omdöme widare efterleta, som bäst han kan: ty jag tilstår gärna mig hafwa kunnat fela, och therföre hafwer jag intet widare welat determinera fiendens myckenhet, som slagits med oss wid Liesna, än mine eftertankar, theras egen relation likmätige, hafwa kunnat wid handen gifwa, och hwar och en annan efter egit omdöme kan finna skäligt.

Hans Maj:t min Allernådigste Konung, som en Nådig och rättwis Herre, hafwer uptagit alt mit förhållande uti högsta nåd, och thet förr än han wäl wiste saken, sedan the olyckelige tidender om oss redan woro ankomne; i thet, som mig af en förtrogen wän sagt är, Hans Maj:t warit bekymrader om min ringaste person, och sagt: Gud gifwe, at General Lewenhaupt ännu lefde, fastän Hans Maj:t sig intet mindre hemligen chagrinerade öfwer thet öfriga, och alle redeligen sinnade, som mente Konungens tjenst wäl och mig intet illa, gladdes och undrade öfwer, at jag ännu war så undsluppen: Men andra wille hafwa fått säker kunskap, at fienden intet warit starkare, än högst 10000 Man, när han slogs med mig, och ungefär af lika force med mig; jag hade wäl kunnat undfly Bataillen, om jag hade mera skyndat min marche; Jag hade uppehållit mig til at skaffa uti Szklowe mera penningar för mit Regemente, än något af the andre, för hwilken orsak skull jag ock allestädes så länge hade uppehålltt mig: jag hade blifwit surprenerader af fienden; och ändteligen, om så samt är, som en wiss Major mig sagt om sin Öfwerste under mine tå warande trouppar, och lofwat at

tilstå, så skulle bemälte Öfwerste, jag wet intet om thet icke warit wid måltiden hos General Major Creutz, hafwa sagt, at jag intet hade welat rådfråga gamle Soldater och förståndige Män, som honom och hans likar, tå thet kunnat gådt helt annorlunda, men jag hade altid welat följgt mit egit hufwud, therföre hade wi ock blifwit surprenerade och kunde intet annars aflöpa. Bemälte Öfwerste måtte wäl särdeles hafwa fruktat för surpriser och billigt til all olycka uttydt: ty hans Öfwerste Lieutenant, hwilken jag nu intet wil nämna, beklagade sig för mig uti Smolensko, uti månge saker öfwer sin Öfwerste, och til slutet lade han thetta thertil, at uti Actionen wid Liesna hade Öfwersten aldrig warit för Regementet, men wäl et godt stycke thär bakom på en backe med en pipa tobak. Jag kan ock gifwa thet witnesbörd, at fastän jag stadigt under warande Action red lineen op och ner, hafwer jag altid funnit Regementet gjöra mycket wäl, utan at någon gång blifwa Öfwersten warse, eller at tala med honom, men fick tå intet widare rådrum, at täncka efter för thet som på färde war. Och til at en gång se hwad uti sanningen är, skall jag om Gud wil och wår HErre någonsin hjelper mig uti frihet och mit fädernesland igen, så at jag finner thesse tre Regements Officerare tilsammans, emedan the alle tre ännu woro efter slaget wid Pultava behållne och i lifwet, säga them igen alt thetta uti theras ansigten, til at se hwilkenthera delen har rätt eller orätt.

Jag hafwer gådt något utur wägen från thet, som följgde på hwartannat, och nodwändigt måste följa, allenast til at wisa, huru menniskjorne gemenligen äro sinnade. Sker någon olycka,

så måste then merendels hafwa skulden, hwilken hon är wederfaren, mäst både af wänner och owänner: Men sker någon lycka, så blifwer then, hwilken hon är wederfaren, wäl prisader af wänner och okände; fastän mången olycklig kan hafwa wisat mycken större dygd och skickelighet uti sin swåraste olycka, än mången lyckelig uti sin största lycka; dock hafwer olyckan thetta förut, at sällan någre afwundsmän och större fiender genom henne infinna sig, fast hon ock therjemte tåligt måste fördraga, at månge frögda sig öfwer, och gärna önskade henne swårare, än hon har warit.

Jag wil komma til påfölgden af thenna wår Bataille. Wist war thet, at fienden uti thenna Bataillen, folket angående, haft mycket mer än dubbelt skada emot oss, så wäl uti döde som blesserade: ty trowärdige Män af theras främmande Officerare hafwa för mig swurit på, at the åtminstone haft 9000 mäst döde och blesserade på theras sida, och at merendels the Regementer, som kommit til något rätt träffande med oss, hade mist öfwer halfwa delen, the mäste mer, förutan at winsten eller victorien hela then dagen likasom hängde på en silkestrå emellan oss bägge, och nästan war redan på wår sida, förr än wårt Infanterie, som sagt är, retirerade sig och begynte gifwa fienden et fast hopp och nytt hjerta emot oss. Jag wil ännu förtiga och til en annan gång förspara Hans Czariska Maj:ts egit omdöme om thenna Actionen, hwilket han offenteligen fälte uti Hans Excellences Gref Pipers och Fält-Marskalken Gref Renschölds samt åtskillige andre wåre Generalers närwaro; fästan jag hälre hade sedt, at thet kommit fram med någre annorledes stälte

expressioner: ty jag kunde med gode skäl wäl tänka, at thet skulle skaffa mig ibland wåre egne widare afwund och ännu större hat.

Som nu genom thenna långwariga och hela dagen påstående skarpa träffning med fienden merendels alle wåre Regements- och Compagnie-Officerare woro döde eller blesserade, förutan Under-Officerare och gemene, som proportionaliter hade lidit; jemte thet at then terrainen uppå hwilken wi stodo war oss mycket skadelig, sedan fienden innehade skogen och hans stora myckenhet war oss för öfwerlägse; så war intet längre tid, at öfwer natten blifwa ther qwar, och til andra dagen afwagta en ny Bataille, så mycket mindre, som än stadigt nya trouppar ankommo til fienden. Beslöts therföre, at draga oss bort, och befaltes, at alle troupparne skulle i god ordning och stilhet draga sig öfwer passet, som wi hade på ryggen, och defilera åt Propoisk, hwilket ock skedde uti fiendens åsyn, hwars högre flygel ännu stod nära intil passet, och thet af allehanda kännetecken nogsamt kunde märka: ty hwarken gjorde wi up några eldar, ej heller kunde wårt folk marchera så stilla öfwer then lagde bron, at thet icke granneligen kunde höras af fienden. Sedan alle troupparne så wäl til häst som til fot woro öfwer, skulle styckenen och bagaget följa: ty jag wille inga stycken eller bagage låta gå förut, på thet körandet intet måtte höras förr än troupparne woro in salvo, jämte then fruktan som jag hade, at uti mörkret then trånga passagen lätteligen kunde igenstoppas, hwilket ock sedermera skedde; ty the körde uti mörkret hwarannan så nära på sidan och

uti en sådan confusion uti hwarannan, at axlarne gingo sönder och hela passagen så igenstoppades, at omöjeligit war, at widare komma igenom, hwarföre the 10 Järnstycken, som wi af wåre ännu qwar hade, med alt thärwarande bagage måste lemnas qwar. På andra sidan om passet woro på åtskillige ställen så månge express för oss gjorde skogsfållen, at ock en stor del af the för Actionen öfwerkomne wagnarne måste blifwa ståendes på skogen, sedan hästarne woro spände therifrån och medtagne, samt thet som fants uti wagnarne efter möjeligheten förderfwat. Wärst war, at gemene Soldaten och Ryttaren stack sig om natten undan ifrån marchen, föll på the med win och brännewin upfylte wagnarne, och drucko sig fulle, så at hwarken commendo, hugg eller slängar mera kunde hjelpa, utan wäl öfwer 1000 Man blefwo här och thär i skogen liggandes, eller eljest på thet sättet måste andra dagen råka uti fiendens händer, hwarutinnan the månge fångar, som fienden af oss fick, allena bestodo: Ty uti Actionen fick fienden inge andre Officerare eller gemene fångne, än them, som på walplatsen blefwo blesserade liggandes. Jag lät altså General Major Stakelberg blifwa förut uti marchen åt Propoisk, och blef sjelf efterst, at så mycket bättre skynda på alt. Jag råkade ock i mörkret aldeles ifrån troupparne, och kunde intet förr än i dagningen finna them wid Propoisk igen, sedan jag än i skogen upsamlat en hoper folk, och fördt them med mig. När jag kom til Propoisk, fant jag Staden långt förut redan af fienden upbränd, med några få hus allena förskonte, och ingen bro at kunna komma öfwer Soss-strömmen, jämte några tusende Man af rökläddde fiendtlige trouppar på

andra sidan om strömmen, hwilka wille förmena oss broläggandet och passagen öfwer strömmen, och så snart någon af the wåre kom nära til strömmen, begynte at gifwa eld med sine musqueter. Nedre uti strömmen låg wäl en ö, på hwilken man til häst kunde komma igenom watnet; men sedan war dock omöjeligit at komma öfwer rätta strömmen, så wäl för thet höga och twär-djupa landet skull på andra sidan, som ock för thet fienden redan stod ther uti beredskap för oss, och emedan man allenast kunde igenom en smal fotsteg komma utföre en præcipice ifrån Staden och neder til strömmen. Jag tog General Major Stakelberg med mig och recognoscerade alt thetta, samt öfwerlade med honom hwad widare war at gjöra? At hasardera ännu en Bataille war intet rådeligit, så wäl för ortens situation skull, hwilken för oss intet war beqwämare än then wid Liesna, som för wårt lilla antal emot fiendens myckenhet, månge blesserade och flere sådane orsaker; och at blifwa på någon ort stillaståendes och afwagta fienden, war at ofelbart öfwergifwa sig åt fiendens discretion, dock föll General Major Stakelberg på the tankarne, at man wid Propoisk skulle sätta sig bakom något plankwärk och eljest uti någre små ringa fördelar och förswara sig, til thess wi kunde affärda någre expresser til Konungen och låta weta wår stora nöd: Men som jag såg at sådant war ibland thet wärsta, som wi någonsin kunde utwälja, sade jag efter hållen öfwerlägning med några andre Officerare, det gjör jag aldrig, utan wi måste wåga ännu wårt yttersta, marchera strömmen utföre och antingen söka något beqwämt ställe til at öfwersimma, eller någon för oss nyttigare eller beqwämligare

situation at ännu fäkta. Gaf så General Majoren ordres, at låta Infanteriet spänna ut alla bagage-hästarne och sätta sig theruppå, begynnandes wid mine egna bagage-hästar, på thet ingen annan måtte beklaga sig: sedan skulle han rangera alla troupparne i god ordning, och så följa mig efter, så nära som the tilsammans kunde följa, thit jag ärnade gå. General Major Stakelberg swarade mig på Fransöska: La resolution est genereuse, si elle reussit. Och så gaf han the ordres, hwilka jag hade anbefalt. Alle the, som icke af fylleri eller fruktan at komma å nyo til en Bataille, samt af annan wårdslöshet försummade sig, begåfwo sig i god ordning och full marche med mig til wänster strömmen nedföre, utan at wi blefwo warse något annat bakom wårt arrier-garde, än en hoper fientlige Cossaker, som dock intet tordes på oss, utan merendels uppehöllo sig at taga några til fånga som woro efterblefne i Propoisk såsom sagt är, samt at plundra bagaget, som intet kunde alt förderfwas.

Wi marcherade altså hela dagen stilla och oanfäktade, igenom bara skog 4 starka mil, och följde efter möjeligheten strömmen in til aftonen: ty fastän wi åtskillige gånger kommo in til strömmen, så war han dock för morasten och sina höga strander intet at öfwerkomma; til thess änteligen uti mörkningen Gud förde oss til en ort, hwaräst man kunde se på en intet mycket nötter wäg, dock på wagnsporen, at en öfwerfart förr hade warit. Intet långt therifrån war et hof Glefsna benämt, hwarest jag om natten wille afwagta alla trouppar marcherandes uti en colomne, hälst som jag sjelf war så afmattader både af åtskillige på mine ben och min wänstra arm uti Actionen

undfångne contusioner, trött- och matt-samt annan stor förtretlighet, at man måste lyfta mig af hästen och nästan bära mig in i huset, så at jag af owilja önskade mig sjelf döden.

Men then goda Guden är altid med sin nåd och barmhertiga hjelp för them, som förtrösta på honom allena, närmast när nöden är störst och menniskjorne intet weta mera at hjelpa sig sjelfwa, hwilket och nu wisserligen skedde med oss: Ty om aftonen uti senaste mörkningen kom et falskt rykte, at fienden igenom skogen kom an på oss; Thetta gjorde at in emot 500 Man dels Dragoner, dels beredne gjorde Soldater, som stodo närmast til strömmen, på en gång gåfwo sig uti strömmen, och utan någon Mans förlust lyckeligen öfwersummo, wisandes igenom sin stora them uppåkomna rädhoga, hwilken wägen Gud hade öpnat för oss, at undankomma fienden. Thetta berättades mig strax, och halp intet litet så wäl at lindra mine swåre tankar, som at hjerteligen prisa thens Alsmägtiges Faderliga försorg och nåde.

Jag fick lägenhet at genom baddande med brännewin skjöta mine upswulne ben och contusioner, och säkerligen halp mit lättade sinne intet litet at lindra min krops smärta, så at sedan jag roligen och wäl hade sofwit, kunde jag andra morgonen både tämmeligen gå och wäl rida, försummade therföre ingen tid, utan lät om morgonen then 2 October alla the öfriga troupparne likaledes på samma ställe simma öfwer, så at för middagen alle woro öfwer, och intet mer än 7 eller 8 personer igenom oagtsamhet drunknade, i thet the höllo theras hästar tilbaka uti öfwersimmandet och intet lämnade tygelen lös, hwarigenom

hästarne kastade sig baköfwer, och lämnade Ryttarne i strömmen, thessutan summo ock somlige helt förespände wagnar lyckeligen öfwer. Wi funno wäl et stycke på andra sidan om stranden några fientelige Cossacker och Calmucker för oss: men them aktade wi intet. Mera skada skedde oss af andre Cossacker, hwilke fördolde hade följt wårt arrier-garde alt in til thenna öfwergången: ty the nedergjorde och bortsnappade wäl 20 eller 30 man af wåre sista som skulle komma öfwer.

Wi marcherade samma dag 3 starka mil til Klaphin, then 2 October 4 mil til Waloschewitz; och then 3 October 4 mil til Nimiki, alt igenom skog och ödemark: hwarest nästan icke thet ringaste hwarken för menniskjor eller hästar war til finnandes, utan wid några små Torpställen här och thär i skogen, några rötter, rofwor och kål, hwilket så rått som thet uptogs war wår bästa spis. Dagen therefter gingo wi samteligen dels wadande dels simmande igenom Bieczitz-strömmen, och fortsatte wår marche til Nietucki, första byn på thenna wägen uti Sewerien, et Klöster Staradub tilhörigt, 3 Ukrainske, men wäl gode 5 eller 6 Swenske mil. Intet långt ifrån, och förrän man kommer til thenna byn, ligger et stort moras med lutter säf bewäxt, en god Swensk fjerndels mil bredt med en smal och öfwermåttan elak kafwelbro öfwer hwilken är skilnaden eller gränsen emellan Ukrainen eller Cossacke-landet och Litthauen. Så snart wi om aftonen kommo här in emot, berättades mig af avant-gardet, hwad för en swår och elak passage häröfwer war. Jag red strax sjelf fram at bese then, och lät befalla alla Regementerne tilbaka, at the så nära som möjeligit wore, skulle upmarchera in til och

på sidan hos hwarannan, samt så mycket möjeligit med yxor och wärjor förfärdiga faschiner och föra fram til begynnelsen af thenna passagen, med expresse ordres, at intet Regemente eller thess bagage skulle understå sig, at komma in uti thet andras marche: Men först skulle hwart Regemente låta sit bagage defilera, taga alla sina faschiner med sig och förbättra wägen ther thet nödigt wore, och såsom the uti marchen stodo, thet ena Regementet följa uppå thet andra. Steg thermed utaf min häst at sjelf se beskaffenheten, lemnade then wid begynnelsen af bron och gick til fots til andra ändan uppå thenna kafwelbron, som war mycket elak. Oagtat alt thetta begynte dock marchen theröfwer at skynda sig mer än jag sjelf hade tänkt, på thet sättet som war anbefalt; Jag gick therföre thet fortaste jag kunde hinna tilbaka, til thess jag med en gång feck se alt stadna, och therföre så mycket mera skyndade mig. När jag kom til begynnelsen af broändan igen, fant jag alt uti confusion och så igenstoppat, at jag swårt och knapt kunde komma til fots ifrån bryggan och uppå landet igen. Jag kunde ock intet annat än alterera mig häröfwer, och fråga hwad orsaken war; ty wägen war breder nog för them, som efter mine ordres marcherade. Mig swarades, at thet intet annars kunde wara, emedan thet ena Regementets bagage och wagnar marcherade uti thet andra, och hwar och en hastade sig först at komma öfwer, therföre hade the så stoppat sig sjelfwe wägen, at ingen kunde komma widare fort. Jag blef owillig, och befalte med hugg och slag at drifta them tilbaka, som woro af andra, än thet närmast in til bron stående Regementet; gick så längre up til at höra hwaraf oordningen

aldeles mot min befalning hade kommit, och förnam, at General Major Stakelberg åter hade emot mine expresse gifne ordres begynt at konstla, och befalt, at hwart och et Regemente skulle man tilse och beflita sig om, huru the som hastigast och bäst kunde komma öfwer. Han kom ock sjelf til mig, när han förnam mig häröfwer illa tilfreds, och sade, at han hade gjort thet af en god mening, at så mycket förr skaffa troupparne öfwer. Men jag swarade: Beware Gud Herr General Major, är thet tå intet möjeligit at jag skall kunna befalla något til Konungens tjenst, utan at man skal söka at contrecarrera thetsamma? och hwad tagen I eder sålunda före? Jag wet på sidstone intet, hwad jag skal tänka: ty så sker mig altid? Han swarade igen, sig hafwa ment, at man efter hans project bättre kunde komma öfwer. Och för öfrigit wisade han sig efter sin gamla wana mycket submist och tjenstagtig, lika som med ångerfulle miner öfwer, at thet war skedt emot min wilja, sökandes sjelf at redressera och gjöra thet, som jag wille hafwa. Jag tog strax en wakt med en Officer af thet första in til bron stående Regementet, satte them på en gata ungefär 50 steg ifrån bron, med hård befalning, at icke låta passera någon menniskja utan först sit egit Regementes bagage och sedan Regementet, och sedan intet gå ifrån rummet, förrän thet näst in til them i ordningen stående Regementet hade låtit aflösa them igenom sin wagt, hwilken the skulle lemna samma ordres, och släppa ingen mer fram, än allena them, som woro af theras egit Regemente; så at thesse ordres stadigt fommo ifrån thet ena Regementet til thet andra, och hade en så god success, at innom et par timars tid woro alle troupparne öfwer, ther the

eljest intet hade kunnat komma öfwer then natten, och kanske intet hela andra dagen: Ty så högt är en god ordning nödig uti all ting: at allenast fara obetänkt och framfusot åstad, är at fara med hufwudet i wäggen. Lyckas thet en eller flere gånger, så måste thet dock i sidlycktone ändas med en obotelig skada och så stor olycka, hwilken likasom Pharaos magre kor upswäljer the 7 fruktbare åren och all lyckan på en gång, så at then intet mer är til finnandes, förr än Gud allena wil igen framhafwa henne. Jag philosopherar här af then gifna lägenheten mera, än mit upsåt är, och hade tå snarare bordt eftertänka, antingen General Major Stakelberg åter giordt thetta emot mine expresse ordres, til at skaffa sin medförda Cassa-wagn öfwer ibland the främste, eller express at förtreta och contrecarrera mig uti mit commendo, eller af hwad annan ingifwelse thet skedt, emedan sådant stadigt återkom. Och hade jag bordt på Hans Maj:ts wägnar ansagt honom arrest, och til widare förklaring således fördt honom med mig til Hans Maj:t; Men som jag hölt intet skadeligare för oss, än oenighet och at gifwa någon menniskja thet alraminsta missnöje, jämte thet at jag redan hade låtit grofware stryka förbi, så tänkte jag: transeat cum cæteris, och gjorde intet widare wäsende theraf, än at jag allenast sökte at wäl redressera och bringa thet uti sit rätta skick, hwilket tå snarare kunde räknas för then sista, än [f]örsta gången, tå sådant wederfarits mig af bemälte General Major.

Then 5 Octobr. marcherade wi til Wierisaki, 2 Ukrainske mil, och then 6 til Poppawitz wid Npput-strömmen 3 mil. Här funno wi uti strömmen gamle bockar och pålar, hwilke förr warit

brukade til en brygga, som nu war afkastad. Altså förfärdigade wi igenom theras tilhjelp uti få timar en flotte-brygga, och marcherade ännu samma dagen samteligen theröfwer 2 mil längre til Unokowitz. Här stodo wi then 7 stilla, på thet folket så mycket möjeligit måtte kunna förse sig med någon spisning och provision. Then 8 gick marchen til Kiwahi 6 mil uti et förträffeligit och wäl bebygt samt fruktbart land; fortsättandes marchen then 9 til Lysitza 4 mil, then 10 til Trukunowa 4 mil; Så at sedan Bataillen wid Liesna war skedd, marcherade wi med största beswär och hunger 41 Litthauske och Ukrainiske mil tilsamman; hwilke utgöra intet långt ifrån 60 Swenske mil, förrän wi kunde erhålla the alraringaste tidender af wår Nådigste Konung eller thess Armee, och måste ännu alt in til sista qwällen blifwa oroade af fienden, som frästade at falla in uti wårt arrier-garde, och wärkeligen samma dag then 10 Octobr. thet gjorde: Ty förr hade fientelige Cossacker stadigt efterfölgt oss, samt böndren, som alle woro lupne åt skogarne, sökt här och thär at tilfoga oss skada: men nu sedan wi om morgonen brutit up ifrån Lysitza och uti marchen kommit wid en elak defilée samt til största delen marcherade öfwer, föl en Rysk General Ifland benämd uti wårt arrier-garde och thet Carelska Regementet til häst med et par tusende Man och tilfogade någon skada, så at wi wäl miste 10 eller 12 Man, igenom thet at the tämmeligen oförhappandes föllo oss utur en skog på halsen och i ryggen: the blefwo dock snart afwiste igen och förlorade en Major med en hop gemene, och wi blefwo uti wår marche. The följde oss ännu mera förstärkte in öfwer et annat elakt pass,

sedan Ifland fått ihop alla sina trouppar, som åtminstone woro öfwer 4000 Man starke: Men här blefwo the ungefär wid middagstiden så tilbaka föste, at the öfwer hals och hufwud retirerade sig, och hade jag intet långt ifrån sedt grönt an för blått, som förmält är, hwilket satte mig i then fruktan at the woro af wåre egne trouppar, som förfölgde fienden, så hade jag säkert kunnat coupera någre af theras efterste Esquadroner. The kommo sedan intet mera igen; utan wi fortsatte wår marche, och begynte runt omkring och framför oss få se byarne brinna, antände af fienden, hwilket wi intet wäl kunde begripa, af hwad orsak thet skedde; wi continuerade wår marche in uti natten och bara mörkret; til thess wi fingo se och tämmeligen nära kommo in til 3 eller 4 läger-eldar, et godt stycke ifrån hwarannan stående. Wi kunde omöjeligen weta, antingen thet woro fiender eller wänner, och wille the mäste snarast taga them för fiender, emedan wi redan samma dag hade haft at gjöra med fiendens trouppar, och allenast hade hördt af en full Bonde, som skulle han hafwa sedt en 400 Man Swenske trouppar samma dag marchera uti wår wäg: Men jag begynte dömma at thet wist måste wara Swenske, emedan jag fant them så säkre, och ståendes åtskilde ifrån hwarannan. Jag lät alla wåra trouppar gjöra sig färdiga, ställa sig up uti god ordning, och skickade så några Polackar först, och sedan en liten troupp nära in til at recognoscera, tå til wårt högsta nöje förnams, at thet war et detachement ifrån Hans Maj:ts Armée under General Major Lagercronas commendo. Hade the i thet stället warit af fienden, så må jag bekänna, at jag redan war them tämmeligen nära på

halsen, förr än the wiste thet ringaste af mig. I öfrigit gladdes wi å bägge sidor intet litet: The at the sågo oss til sig kommande med mer än halfwa delen af wår hafda Armée, som uti theras tankar redan war aldeles förlorad, och icke en Man undansluppen; och wi at wi änteligen en gång efter så mycket utstådt ondt hade kunnat hinna til Hans Maj:ts Armée.

Således woro nu igenom Guds nådiga tilhjelp och styrelse allena Hans Kongl. Maj:ts undfångne ordres af mig til pricka exequerade, och hade fienden med sin stora magt och utwaldaste trouppar intet kunnat förhindra thet, utan måtte lemna oss efter Bataillen orubbade stående på platsen med wärjan i handen, och öppen wäg at komma til wår Konung med 6000 Man Combattans, fastän wår lilla hop i alt intet bestod uti Combattans af mer än 10904 Man, och längsta tiden af Actionen intet träffade med mer än 6000 Man emot fienden, som sagt är, thär dock fienden hade en så fördubblad och oss aldeles öfwerlägse stor magt, samt gjorde månge swåre och länge warande angrep, wi ock redan måste marchera igenom otalige defileer, skogar, strömmar och ödemarker på en wäg af mera än 40 Litthauske och Ukrainske mil, hwilke äro mycket längre än the Swenske. Af den öfrige bortmiste delen tror jag intet at stort öfwer halfparten kan wara blifwit på platsen och uti träffningen: ty sedermera är mig förwist berättat, at öfwer 1000 ja in til 1500 Man skola igenom Litthauen hafwa kommit tilbaka til Riga. The öfrige hafwa sedan igenom dryckenskap, om hwilket jag redan talat, wilsegående och tilbakablifwande wid Propoisk, annorstädes eller under sjelfwa marchen, merendels fallit uti

fiendens händer. Hwaremot fiendens förlust efter thess Officerares egen bekännelse warit långt större, ja efter somligas utsago intet långt ifrån så stor, som wår lilla Armée warit stark til, och i öfrigit hafwer fiendens hela Armée haft mycket mer blesserade än friske qwarlemnade. Så at wi aldrig nogsamt kunde prisa och tacka Guds besynnerliga nåd, hwilken wid en så olika magt och myckenhet intet aldeles öfwergifwit oss uti wåre fienders händer, utan friat oss ifrån thet öfwerhängande förderfwet, och än med en så stor del låtit oss komma til wår Nådigste Konung, sedan denna lilla Arméen förut war wäl och utan skada kommen til Niepern allena öfwer 100 mil.

Så snart jag war kommen til General Major Lagercrona, berättade jag Hans Maj:t skrifteligen underdånigst min ankomst, och fick följande Nådiga swar med Hans Maj:ts egen hand skrifwit.

Copia.

Herr Generalens Bref af then 10 October har jag bekommit i dag här i Bialahorst. Jag har ock tilförene haft ryktet af then lyckeliga Actionen Herr Generalen haft med fienden, ehuruwäl i förstone tidningar utspriddes, at Herr Generalen blifwit af fienden slagen. Jag är ock i anmarche nu til at komma närmare, och sedan at fortsätta marchen om tillfälle, med ifwer at söka något godt stånd för Regementerne. Herr Generalen kan taga in the byar, som han sjelf bäst finner och beqwämligast til sine trouppars conservation, at the måge kunna hafwa sin beqwämlighet. Wår marche går en del på Inskowitz, then andra delen går wägen på höger om Skolkow. På thet Herr Generalen

må hafwa någon anledning at finna byar, så skickar jag här en Charta, som Gyllenkrok gjordt efter relation som kan lända til någon efterrättelse. Jag förblifwer
Bialahorst then 12
Oct 1708.

Herr Generalens & c.
CAROLUS.

Then 13 October kom Hans Maj:t sjelf an til Rakowitz uti General Major Mejerfelts qwarter, theräst jag förut warande fick then nåden at kyssa Hans Maj:ts hand, och med särdeles nåd uptogs af Hans Maj:t, samt korteligen måste relatera hwad med mig war förelupit, hwaröfwer Hans Maj:t betygade et nådigst nöje, i thet Hans Majt intet så högt skattade sin egen förlust, som han frögdade sig at wi så tappert hade slagits med fienden, och sedan på lyckeligen genomgått så månge och store swårigheter. Alle andre rättsinnige och med mig wälmenande, särdeles Hans Excellence Gref Piper, efterfölgde wår Nådigste Konungs exempel, och kunde intet annat än tilskrifwa Gudi allena, at wi således undankomne woro[.] Och lät sig ingen i begynnelsen annat märka, än at man hade orsak nog, at härutinnan wara nögd med min ringa förde conduite: Men et så nådigt uptagande af min Allernådigste Konung, och andre wälmenandes mig häröfwer tilskrefne beder, kunde intet smältas af afwundsmäns och hemlige owänners magar, the mig gärna hade unt en helt annan reception, therföre måste först så småningom och uti discurser som säkre undfångne tidender utbringas, at fiendens magt intet hade warit större, ja wäl et par 1000 Man mindre än

wi; Jag hade intet wäl haft alt ordinerat, nästan snarare warit surprenerad, med annat mera; och hade jag änteligen wäl kunnat undfly all combat och i tid warit hos Hans Maj:ts Armée, om jag intet hade marcherat så långsamt. Thetta fick jag weta af gode wänner och fick lägenhet at igenstoppa sådane lögnemunnar, dock på et för mig nästan owanligit sätt: Ty min wanliga patience förgick mig änteligen så wida, at jag uti offenteligit lag förebragte thetta, och sade, at som min Allernådigste Konung hade gjort mig uti thenna affairen all Nåd och hög Konungslig justice med stort nöje, och thessutan ingen rätsint och med mig wälmenande ärlig Man hade sökt at betaga mig thet, som hela werlden och fienden sjelf måste lemna mig; så kunde jag intet hålla alle them, som sökte at utsprida sådant tal til min förklening och uppå min rygg, för annat än äretjufwar och bakdantare, och hade the warit then gången uti en lika wäl inhettader badstugu med oss, som the kanske aldrig ännu hade sedt, så skulle the hafwa funnit orsak och skäl at annorlunda raisonera om thenna Actionen. Häröfwer blef alt så stilla, at nästan ingen mera talade therom Jag lemnar dock gärna hwar ärlig men thess fria omdöme, så wäl om thenne Actionen, som alt thet andra, om hwilket jag sanfärdeligen skrifwit, och tilstånd, at desinteresserat tilägna mig lof eller fel efter egit godtycko.

Hans Maj:t fortsatte sin marche, fördelte på mit underdånigsta inrådande the med mig komne troupparne Cavallerie hos Cavallerie och Infanterie hos Infanterie, at så mycket bättre med hwarannan föda sig, emedan the med mig

komne i begynnelsen kunde hwarken hafwa ketlar eller annat, at behjelpa sig med, sedan the mist sit bagage. Och jag följgde stadigt Hans Maj:t efter min underdånigsta skyldighet, til at afwagta hwad Hans Maj:t allernådigst behagade anbefalla mig.

Then 18 October marcherade Hans Maj:t Staradub på sidan förbi, och syntes allena några Cos[s]aker utur Staradub, som syntes passa uppå några af Arméen förströdde eller ensamt efterkommande.

Then 25 October gick Hans Maj:t Novigorod Sewierski förbi, hwarest intet annat syntes än några Cossaker, hwilke förhöllo sig lika som wid Staradub. Then 29:de kom Cossakiske Fält-Herren Mazeppa til Hans Maj:t, en gammal Man af intet ringa omdöme och förstånd efter mit tycke: Men man må intet taga illa om jag härutinnan felar, emedan jag intet wet hwad å wår sida med honom förehades, och antingen han gifwit onde eller gode förslag, utan allenast at han begaf sig uti Hans Maj:ts beskyd.

Jag lärer ock nu fortfara, at allenast berätta korteligen Hans Maj:ts widare marcher, och hwad jag på the ställen, thär jag sjelf med warit, hafwer sedt med ögonen förelöpa: Ty jag hafwer hwarken wetat af några desseiner, icke eller är mig något theraf uppenbarat, och än mindre är mit ringa omdöme uti någon sak åstundat; allenast at mig nådigst anbefaltes at præsidera uti General Krigsrätterne och hjelpa them til at afdömma.

Then 2 November lät Hans Maj:t fatta posto öfwer Desna-strömmen, ther fienden stod på andra sidan, på et ställe som syntes mycket swårt at öfwerkomma, emedan största delen

af wåre Soldater, som gingo öfwer, måtte sätta sig på en brant backa och så halka neder til strömmen, samt sedan gå öfwer på små flottar af stockar tilsammans slagne, och några små båtar, hwilke med strek drogos fram och tillbaka at öfwerföra Manskapet. På andra sidan om strömmen woro tjocke buskar, thertil med stodo wåre Canoner uppå en högd, af hwilken andra sidan af stranden commenderades, så at fienden intet wille wåga sig så nära in til, förrän några 100 Man af wårt folk redan woro öfwerkomne, tå fienden med en tämmelig myckenhet om natten och i mörkret angrepo them; men med några 100 Mans förlust, som han lemnade på platsen, åter blef afwister. Särdeles höllo sig wåre Wesmanlänningar härwid mycket wäl. Then 3 och 4 förfärdigades twenne broar öfwer strömmen, öfwer hwilka wi marcherade, tå fienden drog sig aldeles undan oss. Wi fortsatte wår marche åt Baturin, Fält-Herren Mazeppas wanliga Residence: men innan wi kunde hinna tit war then redan med stormande hand intagen af fienden, alt therinne nederhuggit och staden i grund upbränd och ruinerad[.] Marchen gick widare til Rumna, hwarest Hans Maj:t ifrån then 18 November til then 17 December förblef. Jag talar allena om Hans Maj:t och några få trouppar, hwilka Konungen sjelf följde, the öfriga trouppernas marcher, förhållande och små rencontres med fienden hafwer jag aldrig mera wetat af, än hwad jag hört sägas af en eller annan, likaledes hwad kunskap man hade om fienden, och hwart åt han wände sig.

Then 18 December kom Hans Maj:t om natten til Hadias, sedan wi uti en odrägelig winter hade marcherat, och en stor del

af wårt folk så wäl ihjälfrusit, som måst tilsätta händer och fötter. Här blef Hans Maj:t til then 23, tå Hans Maj:t uti en ännu odrägeligare winter, än then förra, fortsatte sin marche til Weprick, hwarutinnan icke allenast stodo fientlige trouppar uti Garnison, utan ock General Lieutenant Rönn med en hoper Cavallerie. Wid wår ankomst gick thet fientliga Cavalleriet fort, och Infanteriet blef qwart. Konungen fortsatte samma afton igenom natten marchen til en by ungefär halfannan eller 2 mil på sidan wid Weprick. Hade uti marchen til Hadias frusit mycket folk ihjäl och förderfwats, så skiedde thet nu så mycket mer. Hans Maj:t sjelf kylte sig åtskillige gånger uti ansigtet, och thet feltes intet mycket at jag icke hade frusit ihjäl, om jag icke i rättan tid hade kommit in uti en liten warm bondestugu i förstaden wid Weprick, hwarest sedan intet mycket felade, at jag icke af Cossakerne utur Weprick hade blifwit til fånga tagen. Wårt elände uti thenna byn blef så mycket större, som wintrens stränghet så tiltog, at foglarne knapt kunde flyga; ja Hans Maj:t tog en sådan fogel lefwandes med sin egen hand, och största delen af troupperne måste stå under bar himmel; hästar och oxar fröso ihjäl, och jag tror intet at jag ljuger, om jag skattar förlusten af troupperne igenom thenna frosten til 4000 Man, och woro thessutan få, som icke fingo något märke af en så outsäjelig köld.

Hans Maj:t lät någre Regementer sätta sig uti förstäderne kring Weprick, at hålla then inneliggande Garnisonen bloquerad, marcherade för sin egen Person och några med sig hafwande

trouppar til Czinkowa, och blef thär några dagar stilla, til thess beslutit blef at angripa Weprick igenom en hufwudstorm.

Then 7 Januarii 1709 försöktes om ljusa dagen, igenom en Escalade på 3 åtskillige ställen at borttaga orten, och hade jag strax i begynnelsen et elakt hopp, tordes dock ingalunda yttra mig: ty mig war intet härom anförtrodt. Orten af sig sjelf war af aldeles intet wärde: men the med watn begutne som en klar is hale wallarne; wåre få och swåre stormstegar merendels intet långe nog, som om ljusa dagen af en 8 a 10 Man måste frambäras; then långa distancen wårt folk, särdeles på twänne ställen hade at omgå; och inge stycken capable at gjöra någon breche; gjorde at jag misströstade om en god utgång för oss. Jag tror dock, at om man ännu en half tima hade innehållit med attaquen, hade the gifwit sig på nåd och onåd: Men olyckan war at på en sida förhastades, tå från alla sidor begyntes at anlöpa: Men thet war intet möjeligit at upkomma, utan wårt folk blef afslagit, och wi miste tämmeligen mycket folk, som ock åtskillige förnäme, käcke och brafwe Officerare. Dock blef om natten stillestånd gjordt, och fienden gaf sig efter Hans Maj:ts wilja på nåd och onåd. Andra dagen marcherade the ut, och Konungen lät them behålla alt hwad theras war af bagage och annat orört.

Hans Maj:t gik til Dzenkowa tilbaka igen, och blef thär til then 27, tå Konungen om natten med en hoper Cavallerie hemligen gik sort, at häfwa General Major Schaumburg, som stod med några fiendtliga trouppar uti Opozna. Huru alt thär passerade, kan jag tydeligen intet omförmäla, emedan jag intet

war med, ej heller kunde weta at Hans Maj:t om natten war bortgången, förr än General Major Lagercrona mig det på Hans Maj:ts befalning andra morgonen tilkänna gaf: Men som jag förnam af them, hwilke med warit, hafwer fienden tämmeligen blifwit surprenerader, månge nedergjorde, och intet mycket felat, at icke Försten Menczikow och General Renne fallit uti wåre händer, sedan alle fiendtlige troupparne sökte at salvera sig igenom en hastig flygt. Hos them som thär blefwo til fånga tagne, hade Hans Maj:t lemnat en Rytmästare med något commenderat Manskap; men the blefwo sedermera, tillika med fångarne, åter uphäfne af fienden.

Then 30 följde jag med the i Dzenkowa qwarlemnade, och kom åter til Hans Maj:t then 1 Februarii uti Kotilwa, hwarest Konungen blef til then 9 ejusdem; tå wi marcherade til Kukra uti then Ryska Ukrainen, och funno uti Kukra, så wäl som på andra sidan wägen åt Achtyrko, någre fiendtlige trouppar ståendes, hwilke wäl först angrepos af wåre Wolloscher, men litet aktade them annars, än at när the sågo wåre trouppar ankommande, weko the så smånigom utur bemälte Kukra then wägen åt Achtyrko, och satte sig igen.

Hans Maj:t lät mäst alle med sig hafwande Wolloscher marchera löst uppå them, dock så at reguliere trouppar och Öfwerste Taubens Regemente marcherade främst, och strax bakom Wolloscherne, lika som hade the warit af samma hop, och när Wolloscherne begynte komma så nära in til, at fienden lade an på them och gaf fyr: ty han æstimerade them intet, öpnade sig Wolloscherne i thet samma åt höger och wänster, och

Hans Maj:t, som tillika med Prinsen af Würtenberg och Öfwersten woro framföre Taubens Dragoner, gingo med wärjan i handen löst uppå them, tå fienden strax wände sig, och öfwer hals och hufwud gick fort, medan månge i flygtandet nedergjordes, althenstund wåre Wolloscher intet försummade, at med sine flygtige hästar hänga them et godt stycke med huggande och stickande i ryggen. Strax häruppå fick man se förstäderne kring om Achtyrko uti full eld, och Hans Maj:t drog sig med sine trouppar til Kukra tilbaka igen, at blifwa thär om natten, och stodo thär stilla til then 11.

Samma dag om morgonen marcherade wi ifrån Kukra, tå elden så på alla sidor uti byn antändes af the wåre, at för månge swårt föll, at oskadde utkomma med theras bagage. Man satte ock eld uti andra kringliggande byar, och utskickades åt alla sidor detachementer at förhärja och bränna landet, emedan thet allestädes war fiendtligit.

Hans Maj:t fick förnimma, at uti Krassnakutti stod en hop fiendtliga trouppar, hwarföre ock mycket hastades med then delen af Cavalleriet, som war hos Konungen, at snart komma thit, och fastän mycken och djup skare-snö war, gick marchen mäst uti traf öfwer 3 starke Ukrainske mil, hwarest wåre Wolloscher, som altid woro före, träffade uti en by en god mil ifrån Krassnakutti en fiendtlig förpost af någre 30 Man, och uti flygten så förfölgde them, at intet öfwer 3 eller 4 undansluppo. Som man nu fick förnimma af fångarne, at fienden än war qwar uti Krasnakutti, så hastades så mycket mera uti galop och fult rännande, så at hästarne måste komma utur andan och blifwa

mycket utmattade. När the kommo in emot Staden, funnos åtskillige fiendtlige Esquadroner upstälte, hwilke begynte at gifwa fyr på the wåre: Men man gick med wärjan i handen, och som hwar och en bäst kunde ränna, så löst på them, at the snart wände sig och från alle sidor weko undan, til et godt stycke på andra sidan om Staden, hwarest the igen satte sig, lemnandes några 100 man döde och fångne efter sig. Imedlertid kan man wäl tänka, at wåre trouppar is genom et sådant efterrännande kommit utur hwarannan, och woro här och thär förskingrade, thärtil med hade ännu största delen af wårt Cavallerie intet kunnat hinna fram, och alt wårt Infanterie med styckenen war långt tilbaka. Medan fienden satte sig, samlade wåre främste sig tilsammans och uti ordning igen; och jag red tilbaka, at skynda på the efterkommande, som wäl til halfwa delen af Cavalleriet ännu woro tilbaka. Fienden wände sig igen, och begynte uti 2 colomner at gå fort, then ena up öfwer höga backar och then andre en tämmelig bred frusen ström ändalångs. Wåre främste höllo sig ock intet längre stilla, utan sökte åter på samma sätt som förr, at förfölja them på både wägarne uti ryggen. Jag hade redan skyndat thet Småländska Cavalleriet fram, och som jag intet wiste at ännu flere woro efter, följde jag them åt: Men jag fant General Major Kruse i wägen, och på then slätten thär fienden hade stådt, med sin dräng afstegen, tå jag frågade: om han wäntade efter någon? han swarade, efter sit Regemente och en frisk häst, efter then han hade intet mera kunde komma fort, tå han ock sade, at icke allenast hans Regemente, utan ock Lifländska Adelsfanan med flere woro likaledes tilbaka. Jag bad

honom skynda på them när the ankommo, och följde så på min uttröttade häst efter, ty mine handhästar woro alle tilbaka, strömmen åndalängs så småningom med en dräng. Jag war intet långt kommen ut uppå strömmen, förr än jag fick se en stor del af wårt Cavallerie och hela then delen, som hade följt strömmen åt, hålla stilla wid en qwarn, och på theras sida 2 eller 300 Man fientligit Infanterie eller afsutne Dragoner komma til fots utur skogen och avancera på the wåre. I thetsamma hörde jag et stort skri af the wåre, som wände sig, och i stället at gå med någre Esquadroner löst på thesse och kullkasta them, som lätteligen hade kunnat ske, kommo the i fullt flygande emot mig, alla ropandes: stå, stå, och tillika forträannandes. Jag drog strax min wärja och satte mig emot them, i tanka at bringa them til stånd: Men the woro som hade the hwarken sedt eller hördt, utan redo mit uppå mig, och hade så när kastat mig och häst äfwer ända, sedan the et långt stycke trängt mig med sig tilbaka. Jag beflitade mig likwäl, at få någon Estandar til stånd, i mening at therigenom bringa them tilbaka: Men här halp intet, fastän jag thermed så länge uppehölt mig, at jag nära in til mig fick se fiendens trouppar, som förföljde them, tå intet annat för mig war at gjöra, in at jämwäl wända om och följa med. Hade til al lycka intet General Major Kruse med sit Regemente och Lifländska Adelsfanan, som äfwen woro ankomne, stått upstälte på slätten framför strömmen, så hade the intet stadnat på then sidan om Staden, och kanske intet förr, än the hunnit til Infanteriet, som ännu war långt efter: Men när the fingo se Kruse och Lifländska Adelsfanan avancera emot fienden, wände

the mäste om och satte sig igen, samt följde med, tå fienden hastigt begaf sig tilbaka igen. Wåre trouppar, som hade förfölgt fienden backen upföre och öfwer landet alt in til en annan by och liten Stad Ghorodna benämd, hwarest alle fiendtlige trouppar under Försten Menz[i]kows commendo hade stött tilsammans med them som förjagades utur Krasnakutti, och hade inlagt uti husen en hop Infanterie eller afsutne Dragoner, förhastade sig, så at the råkade uti thesses eld utur husen, ledo tämmelig skada, särdeles ibland Konungens Drabanter, som woro af the främste, och måste wika tilbaka, tå, som mig sagt är, Hans Maj:t sjelf warit uti stor fara, i synnerhet om fienden åter hade eftersatt: Men thet blef härwid, alle Hans Mai:ts trouppar kommo igen tilsammans utan för thenne byn, fienden drog sig om natten bort, och Konungens trouppar logerade sig uti Staden och byn. Andra dagen then 12 Februarii fortsatte Hans Maj:t sin marche til Muracho, och lemnade wi alla orter, hwarest wi framforo och tit wi kunde komma, efter oss upbrände och ruinerade. Then 13 kommo wi til Kolomna.

Nu mera begynte wintren och watnen at gå up, hwarföre wi ock med största fara och beswär och åtskilligas drunknande först ankommo til Rublowka och så til Oposno, hwaräst Hans Maj:t för sin Person blef stilla ståendes til then 3 Martii, tå åter Hans Maj:t bröt up och med sin Hofstat och någre trouppar marcherade til Budizin, lemnandes någre Regementer, så wäl Infanterie som Cavallerie, qwar uti Oposna, at thär hafwa sina winterqwarter, äfwen som flere Regementer förlades nära omkring.

Ifrån then 3 Martii til then 29 April blef Hans Maj:t stilla uti Buditzin, under hwilken tid the Zaporowske Cossakerne declarerade sig igenom Fält-Herren Mazeppas förmedlande för Hans Maj:t, och kom theras Coschowi med 4 eller 5000 man til fot och häst til oss. Et par afskickade ifrån Tartar Han kommo ock til Konungen, och blefwo strax igen affärdade.

Sedan Hans Maj:t then 29 war gången til Pultava, följde jag then 30 med Fält-Marskalken tit efter. Jag kan wäl säja, at then förtreteligaste och ängsligaste tiden, jag uti alla mina lifsdagar haft, war then som jag tilbragte wid och för Pultawa, och war then för mig som en fulkomlig skärseld här i werlden: Ty förutan thet som stadigt qwalde mit sinne och mine tankar, i thet jag af många ting kunde klart se wår stora olycka förut; plågades jag merendels af et swårt krampedrag och en altid påstående diarrhée, jämte matleda, så at jag ögonskenligen tog af och ofta knapt kunde gå, ej heller war något til fångs, hwarmed man kunde styrka sig. War ändteligen med största möda något kornbrännewin til fångs, så kostade kannan theraf til 7, 8 ja 10 och 12 specie Riksdaler, hwaraf man kan döma om thet öfriga. Alt mit equipage och hwad jag hade war bortkommit wid Liesna, mycket folk hade jag på halsen, och litet at föda them med. Och hade jag icke til lycka träffat någre Marquetentare, som emot en wäxel gjordt mig förskott af penningar, så hade jag med mit folk måst crepera, at förtiga många andra förtretligheter.

Orten war af intet wärde, och är troligit, at om man strax i begynnelsen hade sökt at borttaga then med wärjan i handen,

hade thet kunnat ske med mindre förlust, än wi sedan ledo med approcherande: Ty fienden fick lägenhet både at mer och mer befästa sig, samt at om natten inkasta en hop folk, och the wåras arbete kunde intet annat, än gå mycket långsamt för sig, i brist af materialer och annat tilbehör, medan wåre arbetare mycket skötos til döds och lame af fienden. Wåre stycken woro intet capable at gjöra någon breche, ej heller hade wi kulor och ammunition nog thertil för handen, utan man måtte söka ihop fiendens til oss skutne kulor, hwilke dock merendels til intet dågde, ty the woro smidde. Hade wi ock än kunnat taga bort thet stället, til hwilket wi approcherade, så war dock intet wunnit: ty thet war igenom en djup dal och wall aldeles afsöndrat ifrån thet, som war rätta fästningen, så framt Pultava kunde förliknas wid någon fästning af en Armée, som hade haft och fört med sig thet som behöfdes til en rätt fästnings attaque.

Trencheerne eller löpgrafwarne öpnades then 1 Maji. Hwar och en, som något härwid war anförtrodt, gjorde wäl sit bästa, och arbetades fortare än jag trodde, at med så litet Manskap och så få materialer kunde uträttas. Wi kommo icke allenast til wallen, utan gingo ock then på 3 ställen par sappe igenom samt gjorde en mina. Men wi hade ingen ting wunnit, fastän wi med wärjan i handen hade tagit på then sidan pallisaderne och then första wallen från fienden: ty igenom en contramine tog fienden krutet utur w[å]r mina, och hade haft tid at gjöra så månge afskärningar och barricader, at omöjeligit war at annars, än igenom approcher och folkspillan, mycket långsamt komma til fienden, som stod än uti en afdeld och mycket åtskild lumpen

förstad, hwilken hade med thet, som skulle wara fästningen och aldeles commenderades af thensamma, ingen annan communication, än allenast, om påträngde, at utan stor hasard kunna retirera sig uti fästningen, om hwilket jag så mycket säkrare talar sanningen, som jag haft lägenhet nog, sedan jag blef fången, at med mine ögon noga betragta altsammans.

Ingen menniskja gjorde sig wid alt thetta större beswär eller exponerade sig mer, än Hans Maj:t sjelf, medan månge andre beflitade sig allenast then ena för then andra, at wisa sig wara the nodwändigaste. Och gifwe Gud, at intet så månge hade warit, som altid sökte gjöra möjel[ig]it och lätt samt föragteligit thet, som war swårt och tilbefruktandes; aldrig hade wi kunnat falla uti en så stor olycka. Mig anförtroddes intet, therföre hade jag ej heller at bekymra mig om något. Jag gjorde allenast min underdånigste upwaktning så ofta mig möjeligit war, förnögd at hafwa en nådig Konung, gick och såg arbetet när mig behagade, men undflydde thet altid så mycket mig möjeligit war, när jag wiste at Hans Maj:t war thär: hälst emedan Hans Maj:t mycket plägade exponera sin höga Person när någon General kom til honom, at sjelf wisa alt, hwilket ej war mig obekant. In summa jag war med en del af the andra Generalerne Volonteur uti högsta grad, hwilket ock några unge Officerare med spe kallade mig, och kunde jag taga mig före hwad mig hälst behagade, utan at frukta före at blifwa öfwerhopad med några ämbetes sysslor; dock om jag skulle kunna hoppas hafwa wäl gjort i något, så tror jag min egen Allernådigste Konung skal ännu kunna lägga mig thet lofordet til, at jag långt ifrån at gjöra swåre saker lätte,

hafwer snarare wid gifwen lägenhet, gjort them med gode själ swårare kanske, än the wore, och aldrig wet jag ännu at mit samwete blifwit besmittadt med flatterie och annat tal, än thet jag sanfärdigt mente. Jag hafwer wäl sedt, at min tagna frihet, at rent ut säga mina tankar, icke altid warit mig gagnelig; men min Gud, min Konung, mit fädernesland och mit goda samwete, hafwer aldrig kunnat fela, at wara mig en långt större winst, än alt thet jag ensidigt och med et ondt samwete hade kunnat erhålla.

Jag wil therföre allenast korteligen igenomgå, hwad jag af thenna belägringen kan minnas. Then 1 Maj 1709 öpnades trencheen. Then 4 blef Corporalen af Drabanterne Kursel, nära wid Hans Maj:ts sida, skuten igenom kinbenet och halsen. Then 6 woro igenom Worschlo-strömmen 9 Man af fienden inkomne uti Pultawa; men en med bref utur Staden skickader bonde blef upsnappad af the wåre. Then 8 begaf Hans Maj:t sig til Buditzin, tit jag ock följde, på ärhålne tidender, at fienden hade beländt Oposna, besköt thet och sökte at med storm intaga. Hela wårt Cavallerie och en stor del af Infanteriet war begrepit uti full marche tit åt; Fienden hade gådt öfwer Worsklo strömmen och häfwit Major Lode med något Manskap och några få stycken, samt obligerat wårt utur Oposna sända Infanterie och Cavallerie, som skulle söka at förmena fienden öfwergången öfwer strömmen, at retirera sig in i Staden igen; hade ock redan skutit thär in med stycken och kastat några granater; Men när han förnam wåre trouppars anmarche, begaf han sig mycket hastigt tilbaka igen; blef af något wårt Cavallerie uti tilbaka gåendet

öfwer strommen angrepen och miste något Manskap. Hans Maj:t begaf sig med Infanteriet för Pultawa tilbaka igen.

Then 9 wisade sig et fiendtligit partie på andra sidan Worsklo-strömmen för Pultawa, häraf summo trenne öfwer och kommo in uti Staden, efter en timas tid drog partiet sig tilbaka, och kom wid kl. 4 efter middagen igen til strömmen, likaledes en hoper Cossacker utur Staden them til mötes, af hwilke twänne begåfwo sig uti strömmen, then ene sam öfwer, then andra som uti watnet kom af hästen, gick til fots tilbaka och följde the andre in uti Staden igen. Then 11 om natten tog fienden krutet utur wår Mina. Then 12 lät Hans Maj:t med några hundrade Man attaquera Pallisaderne framföre wåre trencheer, hwilke ock utan någon särdeles förlust borttogos. Then 13 blef Ingenieur Majoren Hochmut för oss ihjälskuten. Then 16 gjorde fienden et falskt alarm wid en qwarn om natten, medan theras Brigadier Golowin på et annat ställe med 1200 Man lyckeligen och oförwarandes kom öfwer strömmen och in i Staden. Thesse buro krut och lod in i Fästningen: ty thet feltes therinne.

Fienden begynte på andra sidan om Worsklo-strömmen mer och mer at wisa sig, och kom med sin Armée anmarcherandes emot qwällen. Then 17 kastade fienden up en stor redoute på andra sidan om strömmen och drog en lång linea therifrån, til at komma strömmen närmare. Then 18 fortsatte the starkt sit arbete, och gingo öfwer 4 små armar af strömmen. Eftermiddagen kommo åtskillige fientlige Batailloner, hwilke i ordning avancerade in til strömmen, och begynte at chargera på en del af wårt Garde, som lågo på wår sida bakom en opkastad

linea. Gollowin kom ock med twänne fientlige Batailloner utur Staden, och wille falla the wåre uti ryggen: Men fienden blef å bägge sidor med förlust af mycket Manskap tilbaka drefwen, och Brigadier Gollowin blef med åtskillige Officerare och andre af the wåre til fånga tagen. Then 19 om morgonen hade en hop Callmucker summit öfwer strömmen, och borttagit alle hästarne för en Bataillon af wårt Gardie samt någre drängar. Emot aftonen marcherade fienden mycket stark med klingande spel uti sina linier, them han hade gjordt på andra sidan om strömmen, så at thet nästan såg ut som hade han haft i sinnet at frästa öfwergången til oss, och war otroligit, hwad för et stort arbete fienden uti en kort tid gjorde, så at man aldeles måste mena, at hans hela Armée igenom approcherande wille komma til oss. Then 24 fingo wi weta, at fienden äröfrat Szezitzi, hwilken war the Zaporowiske Cossakernes Hufwudfästning, then hade fienden med stormande hand borttagit, och nedergjordt alt som intet kunnat fly undan. Fält-Herren Mazeppa förde twänne af Tartar Han utskickade Tartare til Hans Maj:t, och begynte at intet mera wäl tro sina egna Cossaker. Then 27 gjorde fienden, utan at ses af wår schiltwagt, et utfall, och wi förlorade therwid en Fortifications Lieutenant med 11 Man. Then 28 stucko wåre eld uti et trätorn, utur hwilket fienden hade gjordt wåre arbetare stor skada. Then 31 sköt fienden 63 frögdeskott öfwer äröfrundet af Szezitzi. Then 1 Junii sköt fienden mycket på wåra arbetare utur theras wärk, samt kastades månge bomber utur fiendens läger til oss[.] Then 4 gjorde fienden emot aftonen et utfall utur Staden, men blef igen snart indrefwen. Then 6, som

war Pinges-Dagen, hade wåre Wolloscher jagat öfwer strömmen tilbaka igen 600 öfwerkomne Ryssar, och tagit 6 af them til fånga. Then 9 kom åter et Polck eller Regemente Zaporowiskt Infanterie til oss at arbeta, men the begynte alle at blifwa mycket swåre och wille intet gärna til arbetes, emedan dageligen och alle nätter så månge af them til döds och skam skutos, mer än af wåre, och mycket ondt war om medicamenter och alt hwad til the blesserade behöfdes. Then 15 anföll fienden några wåre trouppar wid Stara Szanzarow, och medan the hade at gjöra med fienden, anföll fienden med andre trouppar sjelfwa Staden och tog igen öfwer 300 af sina fångar, som waktades allenast af 150 wåre. At så mycket mera facilitera thetta, hade fienden samma gång likaledes wisat sig wid Sucki. Hans Maj:t hade redan skickat Fält-Marskalken Gref Renschiöld ifrån sig, til at wara med några Batailloner af Infanteriet hos Cavalleriet, som mästadelen drogs tilsammans nära wid och omkring Sucki en mil från Pultava til at commendera thet, emedan fienden med månge trouppar war gången åt then sidan öfwer Worskla strömmen, och alt wisade sig som hade han i sinnet at angripa oss. Then 16 gjorde jag efter wanligheten min underdånigsta upwaktning hos Hans Maj:t och blef til aftonmåltiden, utan at bekymra mig om något annat, än höra hwad andre sade, och raisonerade thär öfwer efter wanligheten, såsom jag thet bäst förstod och lägenheten thertil gafs, emedan mig intet anbefaltes, om intet förtroddes. Tidenderne kommo mer och mer, at fienden med sin hela magt gick öfwer Worsklo-strömmen, och tycktes intet wara otwifwelagtigt, at han icke ärnade wåga en

Hufwud-action med oss. Hans Maj:t Konungen hade åtskilligt at tala med en och annan, och jag gick til mit qwarter, samt lade mig af tröthet, och medan thet redan war sent, med klädren uppå min säng något at sofwa, befallandes at upsadla alla mina hästar. Jag hade intet länge så legat, förr än mig sades, at Hans Maj:t kom til mig; jag sprang strax up af sängen, och Hans Maj:t kom in til mig uti min Kammare. Jag kunde intet strax begripa, hwarföre thet skedde wid then tiden; men Hans Maj:t wisade sig särdeles Nådig, mer än jag hade warit wan wid på en tid, uptäckte mig Nådigst the tidender som Hans Maj:t hade om fienden, och frågade mig, hwad jag mente bäst til gjörandes wore. Hafwer någon menniskja någonsin tillika blifwit surprenerad af sin Öfwerhets Höga Nåd och sin egen owetenhet, så kan jag säga, at jag tå säkerligen war thet. Mig hade aldrig, sedan jag kom til Hans Maj:ts Armée, thet alraringaste blifwit uppenbaradt af Hans Maj:ts desseiner, förehafwande disposition, fördelningar af troupperne, eller något annat hwad Generaler efter wanligheten annorstädes måste weta. Jag å min sida hade ock mycket litet bekymrat mig om, at weta hwad jag tyckte at man intet wille jag skulle weta; Och nu på et ögnableck, tå thet syntes påtränga, wederfors mig en s[å] stor och aldeles owäntad N[å]d, och jag sants uti min största owetenhet. Gud wet, at thet gick mig hjerteligen til sinnes, at intet strax kunna swara en så Nådig Herre och Konung efter Hans och min längtan något beskedeligit. Min första undanflygt war, at Gud allena wiste hwad til gjörandes wore, men jag kunde thet intet så hastigt weta: dock som Hans Maj:t wisade sig mycket Nådig, och en

god stund raisonerandes med mig gick af och an, fick jag lägenhet at falla på the tankarne, at Hans Maj:t skulle draga tilsammans sin hela Armee emot fienden, och intet widare sköta om Pultava: men jag såg strax, at thetta rådet intet war efter Hans Maj:ts wilja, och at Konungen ingalunda war så sinnader, utan som Hans Maj:t efter sine tankar både wille slå fienden och borttaga Pultava, så föll Hans Maj:t på then meningen; emedan han säkert mente at fienden andra dagen skulle frästa något på Fält-Marskalken, at Hans Maj:t i dagningen wille förfoga sig tit och lemna mig med thet för Pultava stående Infanteriet thär. Jag bad Hans Maj:t intet förhasta sig, utan först afwänta widare efterrättelse om fiendens företagande: ty at tänka at widare påstå mit först gifna råd, fant jag ingen gjörlig lägenhet til. Wid pass kl. 11 om natten gick Hans Maj:t ut ifrån mig och satte sig til häst; jag likaledes och följde tå Hans Maj:t hela natten af och an på åtskillige ställen, utan at jag kunde se för hwad orsak thet skedde, om icke til at se hwad fienden sig företog med sit arbetande Worskla-strömmen ändalångs. Om morgonen i dagningen fants, at fienden dragit en mycket lång linea och kommit oss mycket närmare, än han aftonen tilförene war. Wi hade upkastat en redoute in emot strömmen, hade gjordt några lineer på sidan emot strömmen at förhindra fiendens öfwergång, och uti alt thetta war an hoper af wårt Infanterie posterat. Tå Hans Maj:t såg, at fienden hade approcherat så nära in til oss, wille han på en slät äng rida nära in til thetta fiendens wärk, at kunna så nära som möjeligit betrakta thet. Jag följde, fastän ogärna: ty jag wiste, at Konungen efter wanligheten skulle

exponera sig, lika som aldeles ingen fara hade warit at frukta. Jag mente dock så småningom finna lägenhet, at draga Hans Maj:t therifrån igen. Så snart wi kommo på släta ängen och aldeles blotte för fienden under musqueterne; kan man wäl tänka, at musqueteskotten intet spartes, utan tjokt nog flögo oss om öronen. Jag bad nog, at Hans Maj:t intet längre skulle fördjupa sig, thär dock intet war at uträtta, och sade at man icke en gång så borde exponera någon Under-Officerare, som Hans Maj:t stadigt gjorde med sin egen höga Person, men alt fåfängt. I thetsamma blef ock min häst, uppå hwilken jag red, skuten uti länden, tå jag sade til Hans Maj:t: Nådigste Herre, nu är min häst skuten. Jag beder Eders Maj:t för Guds skull, låtom oss rida hädan, här är ingen ting at gjöra utan kläda skott. Konungen swarade mig: thet skadar ingen ting, I fån wäl en annan häst igen. Och så red han närmare in til fiendens skott, och lät sin häst sagta och i skrett gå omkring uti en ring. Jag kunde ej annat, än hjerteligen bedröfwa mig häröfwer; och som jag på något sätt wille bringa min Nådiga Konung utur denna onödiga faran, så stälte jag mig owillig och sade: Thet är intet för hästens skull, utan för Eders Maj:ts höga Person; så bör man intet exponera någon Under-Officer eller Lieutenant här är ingen Generals post, jag rider min wäg, och red så fort, tå Hans Maj:t sagta följde efter. Wi kommo uti återresan förbi mit qwarter, och jag lemnade thär min blesserade häst at taga en annan, medan Hans Maj:t red fort. Ty thet berättades, at fienden på twå efter tre ställen intet långt ifrån Pultawa, särdeles wid en by, som intet låg öfwer en god Swensk fjerdedels mil therifrån, sökte at gå

öfwer. Konungen jagade som hastigast thit, lät ock någre Batailloner Infanterie och något Cavallerie marchera then wägen, thär stodo ock redan någre af Lif-Dragonerne posterade. Jag red så fort efter, som mig möjeligit war. Hans Maj:t hade redan sjelf drifwit, jag wet intet om thet war med mer än någre och 30 Man af Lif-Dragonerne, en hop af fienden, som gingo öfwer, tilbaka igen; dragit af wårt Infanterie någre 100 Man uti husen neder wid strömmen at sörhindra fiendens öfwers gång, och mötte mig samt flere ankommande trouppar utan för byn igen. Af fienden hade imedlertid en hoper sutit af och lagt sig med sine räflade byssor bakom en långlig högd, som war nära in til strömmen, hwarifrån the kunde öfwer strömmen skjuta på hwar och en af oss, som kom wägen nedföre til strömmen, som på en fogel. Hans Maj:t hölt sig intet länge up sedan han mött oss utan för byn, utan wände sin häst igen och red thet fortaste han kunde neder på thenne wägen til strömmen. Åtskillige af wårt folk blefwo uti nedergåendet ihjälskutne och blesserade, och Hans Maj:t red dock thär af och an, lika som aldeles ingen fara hade warit. Detta kunde jag ännu intet weta, förr än jag så sagta kom efter ifrån högden, tå jag fick se alt, begaf mig derföre samma wäg utföre, om möjeligit wore at persuadera Hans Maj:t at begifwa sig therifrån. I thet samma mötte mig en Officerare, som sade: Konungen är blesserad. Jag swarade: bättre Gud, är thet illa? tå han sade: uti foten. Jag red längre neder och mötte Hans Maj:t sjelf aldeles bleknader uti ansigtet. Jag sade: Gud bättre oss Nådigste Herre, huru är thet fatt? sen Eders Maj:t nu, hafwer jag icke nogsamt sagt thet och altid fruktat therföre?

Konungen swarade, thet är bara i foten, kulan sitter inne, jag skal låta skära ut henne at thet wisslar efter, och red så tilbaka. Hans Maj:t befalte mig at anordna något, och jag blef qwar. Konungen red icke strax hem, utan så blesserad som han war, red han först up i approcherne af och an, och sedan til sit qwarter at låta förbinda sig.

Fienden hade allenast gjordt thetta, til at så mycket bättre dölja sin rätta dessein; ty han hölt wärkeligen på, at gå öfwer på et helt annat ställe strömmen längre upföre. Jag kunde snart nog se af fiendens rörelser och marcher, at han hade ingen alfware at thär gå öfwer, hälst när han begynte at åter draga sig bort, red therföre til hufwudqwarteret at gjöra underdånig raport, och at se huru thet war med Hans Maj:t. Konungen låg på sängen och man hölt uppå at förbinda honom, tå jag först såg at thet war et mycket farligit skott: ty thet war twert igenom wänstra foten och kulan hade gått igenom, och satt uti strumpan åfwan på foten: ty skottet skedde när Hans Maj:t war uti tilbaka ridandet upför backen igen. Hwad consternation och bekymmer thetta åstadkom hos alla uti Armeen, kan hwar och en wäl sjelf tänka.

Thenna samma dagen kommo Ryssarne med theras arbete, som war midt emot Pultawa, öfwer then djupaste armen af Worsklo-strömmen, och wåre gjorde om natten en annan linea, som wäl war 500 steg lång. Jag blef hela thenna natten på en högd, hwarest wåre Canoner stodo, och hwarifrån jag bäst kunde se alt hwad som förelopp.

Samma dag then 17 hade Fält-Marskalken ryckt ut med alla hos sig hafwande trouppar emot fienden wid Sucki, emedan

fienden hade gådt öfwer Worsklo-strömmen. Hwad thär förelupit kan ses af General Major Creutzes relation, hwilken skal på sitt behöriga ställe fogas til thenna relationen.

Jag wil åter komma til thet för oss olyckeliga Pultawa. Wi hade nästan inga flera Fortifications Officerare eller andre, som thet förstodo: ty the woro merendels alle döde eller blesserade; dock arbetade wåre thenne natten ännu 500 steg fram, til thess wi på then sidan fingo communication med Gardiet, som stod förr aldeles åtskildt ifrån wår sida.

Then 19 Junii hade fienden intet långt ifrån Sucki mycket förskantsat sig, och som jag wäl tror upkastat til en 17 tämmeligen store redouter. Samma eftermiddag ankom Fält-Marskalken med alt Cavalleriet och hos sig hafwande trouppar nära wid och omkring Pultawa. Emot qwällen syntes fienden wilja förstärka sig uti sina wärk på andra sidan om Worsklo-strömmen emot oss: Men then 20 om natten förde the bort alle theras stycken, samt drogo alt folket bort, så at i lysningen ingen mer thär syntes. Ryssarne kastade med thetsamma oladdade granater, twifwelsutan med bref i Staden, och thet swarades med 6 styckeskott utan kulor. Som then 21 om morgonen uti theras lineer ingen mer sågs, så gingo några af wårt folk öfwer strömmen, och satte alt uti brand: ty thet war alt gjordt med fachiner.

Then 22 lupo någre tidender in, som wore fienden ifrån then Suckiska sidan i full anmarche på oss, hwarföre wi med hela Armeen rykte ut, och jag fick ordres at med Infanteriet sätta mig midt uti Cavalleriet uti en linea: Men som fältet intet war

widt och rumt nog, så wille jag, til at intaga min plats, först draga mig något mer til wänster, efter fältet til höger föll mig för trångt och knapt, på thet jag sedan måtte sätta them, som intet kunde hafwa rum uti then första linien, uti den andra bakom, til dess widare fält blefwe: ty mig war sagt til hwilke Cavallerie eller Dragone-Regementer jag skulle sluta an med högre och wänstre flygelen. Tå Fält-Marskalken såg thetta; kom han, antingen det skulle wara at framför hela Armeen wisa en särdeles autoritet öfwer mig, eller ock at han eljest gärna wille öfwerfara mig, med en ond mine til mig, och frågade hwart fanen jag wille taga wäg en, om jag wille tränga wår högre flygel in uti Worsklo strömmen; Jag swarade helt modest och utan någon alteration, at jag gjorde det til at gifwa högra flygelen mycket mera plats, emedan han wäl sjelf såg at fältet war förlitet til en linea, och bad jag endast, at han wille säga mig sin rätta mening och låta mig redan råda med Infanteriet, så skulle jag snart nog bringa thet i god ordning: Men i stället för at bewekas af et så sagtmodigt och wälment swar, begynte han at fara mera ut, som förstodo jag sjelf intet hwad jag gjorde; han hade ingen hjelp utaf mig, och kunde han wäl sjelf gjörat; skickade thermed, utan at wilja säga mig något, sina Adjutanter then ena hit then andra tit til Bataillonerne af Infanteriet, at gifwa them ordres, så at the råkade uti confusion: ty fältet war förtrångt, och intet möjeligit at formera then första lineen af Infanteriet såsom hon stod på papperet, så framt man icke skulle på flyglarne tränga ut några Cavallerie Regementer af första lineen. Fält-Marskalken jämkade sjelf och igenom sina

Adjutanter; medan jag bekymrade mig om intet, til thess han ock änteligen fant at thet intet kunde gå an, och altså måtte låta någre flere Batailloner blifwa uti andra linien. Jag måtte icke utan stor förtret låta sådane ord gå öfwer mig af honom, som war allenast en grad öfwer mig, hwilka min Allernådigste Konung, om jag än hade felat, aldrig hade sjelf sagt mig, och therjemte se, at han tiltrodde sina Adjutanter större capacitet, och gaf them mera myndighet wid Infanteriet, än mig, som war Konungens General, och hwilken redan så store saker, som thetta til Hans Maj:ts tjenst, hade warit af min Allernådigste Konung sjelf anförtrodde. Jag lät dock aldeles intet märka mig: ty jag kunde wäl se, huru thet war ment.

Medan wi stodo så upstälte, kom then til Bender afskickade Wollosche-Öfwersten Sandul tilbakas och hade med sig Secreteraren Klinkowström, som kom ifrån Konung Stanislao, och någre Tarterska afskickade af theras Han uti Crim, hwilke kommo ifrån Crim med Klinkowström igenom ödemarken til oss, och fördes til Hans Maj:t, som allestädes lät bära sig omkring wid Armé en på en bår, klädder och stöfwelen på then ena foten. Medan thetta warade, hade antingen fienden dragit sig tilbaka, eller ock hade man fåt kunskap, at ingen fiende warit sinnad at komma, utan allenast sökt efter wanligheten at gjöra något alarm med sina Cossaker, hwilker jag ingenthera delen rät kan säja: ty mig anförtrodde aldrig något sådant, utan fick jag ordres at med alt Infanteriet marchera til Klåstret, som låg på en hög backa för Pultawa, och at logera mig thär som jag bäst

kunde. Hans Maj:t logerade sig ock thär, men Fält-Marskalken med Cavalleriet et stycke therifrån.

Then 23 om aftonen gjorde oss the fientelige Cossakerne något allarm, och ryckte något nära fram til wåra sörposter, skjutande på them långt ifrån med rä[fl]ade byssor. Then 24 och 25 war thet äfwen så. Then 26 rykte the tämmeligen nära an til våre Dragoner a f thet Schreiterfeltske Regementet, som stodo längst ut. Af Hans Maj:ts Gardie stod ock en Capitain med något manskap närmare in til oss post[e]rad, som betäktes af en liten högd och några buskar, så at the våre intet wäl kunde ses af fienden. Af thesamma tog jag en del, och drog them än längre fram, bakom och tät in til buskarne, med befalning at the skulle lägga sig neder och intet förr stå up at gifwa fyer, än the sågo at jag hade lockat fienden så långt fram, at han kom them uti et lagom godt musqueteskott, emedan jag wäl såg at fienden sökte allenast at wisa sig thär; men säkert måste förehafwa något wigtigare på et annat ställe. Jag tog Dragonerne och avancerade mot fienden, tå han gick tilbaka och fick än flere til sig: ty thet woro lutter Cossaker och Calmucker, som jag wäl kunde se intet wille frästa något reelt, utan allenast uppehålla oss med skrikande och skjutande långt ifrån, medan the hade med sig några fientelige Generaler, som recognoscerade, thet jag redan här fådt weta. Jag wek ock et stycke tilbaka och lät Dragonerne sätta sig igen, lika som wore wi rädde för them. The kunde ock så mycket snarare tro thet, som jag intet hade öfwer 4 eller 5 helt små trouppar, hwilka jag härtil brukade. När the fingo se at jag wek tilbaka, kommo the åter rännandes i fullt skri, och

förorsakade mycket dam: men så snart the funno wore små trouppar ståendes, stadnade the och begynte at skjuta med sine räflade byssor, gjörande oss skada både på hästar och folk, långt öfwer 300 steg. Jag lät åter thesse små trouppar wända sig, tilbaka och sätta sig igen; tå the begynte sit förra. Och thetta dref jag med them, til thess jag hade lockat them på sidan och wäl under skotten af thet thertil posterade Infanteriet, hwilket ock stod up och gaf them en salva, för hwilken the sedan aldeles gingo fort: men intet kunde gå mig mer til sinnes, än at se af upstöfwandet uti sanden, huru alle wåra kulor föllo neder 30 steg ifrån mynningen uti sanden, och gjorde fienden ingen skada. Intet bekymrade thet mig så mycket, at thesse lumpne Cossaker och Calmucker intet hade fått then näsebrännan, hwilken jag ärnade them och billigt bordt hafwa en god success, som thet at mig witterligit war, huru liten Ammunition ännu war til bästa wid wår Armée, hwilken jag thessutan måste finna så skämd och kraftlös. Thetta gaf mig anledning at widare eftertänka, hwad effect man uti någon hufwud-Action häraf kunde förwänta. Jag efterlät intet, at raportera Hans Maj:t altsammans, men Hans Maj:t kunde thet intet tro.

Then 27 wisade sig fienden likaledes, men man aktade them intet. Och sedan jag för och til middagen hade gjort min underdånigste upwaktning hos Hans Maj:t, som redan the förra dagarna åtskillige gångor haft feber och swåre til fällen wid sin blesserade fot, men nu kände en wärkelig bättring, red jag först ut til the främste posterne, och sedan uti mit qwarter, thär jag lade mig litet at sofwa. Imedlertid war Fält-Marskalken

ankommen til Konungen, och bägge theras Excellentier Gref Piper och han hade warit en stund allena hos Hans Maj:t, twifwelsutan wardt ock beslutit, at man andra morgonen skulle angripa fienden. Jag kom något för aftonmåltiden och fant uti Hans Maj:ts mattält merendels Infanterie Öfwerstarne sysslosatte med at låta afskrifwa l'ordre de Bataille. Jag såg wäl at thet war något sådant: men som intet war mig anförtrodt, wille jag ej heller wisa mig curieux therom. Tå Fält-Marskalken såg mig, ropade han mig och bad mig komma och sitta med honom på en bänk utan för Konungens fönster; jag gjorde thet med sådan wänlighet, som hade Fält-Marskalken aldrig tilfogat mig then ringaste tort, han stälte sig ock mycket wänlig emot mig och frågade, om jag wäl wiste hwad Hans Maj:t hade beslutit? Jag swarade nei, emedan Fält-Marskalken wäl kunde weta, at sådant intet communicerades mig. Han sade igen, at Hans Maj:t hade beslutit at andra dagen om morgonen gå löst på fienden, och at han wille gifwa mig ordre af Bataillen. Jag swarade igen: I Jesu Namn! Gud gifwe lycka! jag är färdig til alt hwad Hans Maj:t nådigst behagar befalla mig. Fick sedan ordningen af Bataillen hos Infanteriet, och ordres at Infanteriet skulle uti 4 Colomner marchera ut, och så til widare förblifwa uti sin marche. Och thet war alt, som mig anbefaltes, eller om hela desseinen förtroddes. Jag frågade Fält-Marskalken, emedan Regementerne oordenteligen camperade och uti mörkret kunde komma uti confusion, om jag strax finge draga them ut och sätta them såsom the borde marchera uti colomner? Han swarade, at thet war tid nog, och skulle jag wäl i rättan tid få ordres, emedan

man intet wille gjöra något märkeligit för fienden, tå ännu war så ljus dager. Wi åto bägge med andre Officerare wid Hans Maj:ts bord uti mattältet, och efter måltiden lät Hans Maj:t bära sig på sin bår utur sin kammare och allestädes omkring, til at se hwad fienden sig företog, ändteligen lät han bära sig för Gardiet, sätta sig thär neder och talade med en och annan. Gref Piper kom tit, satte sig neder på backen intet långt ifrån Konungen, Fält-Marskalken likaledes, och jag med min kappa om mig slagen med största delen af the förnämste närwarande Officerare. Som thet nu begynte mörkna och tiden blifwa lång, somnade somlige in, andre beredde sig til thet samma, medan Hans Maj:t hade skickat en hop Wolloscher at stadigt allarmera fienden på then sidan åt Worsklo-strömmen, på thet wår marche åt en annan sida så mycket bättre skulle fördöljas.

Nu kommer jag at skrifwa om then för oss alt för olyckeliga samt swåre, men för fienden både för lyckeliga och lätta Actionen wid Pultawa, om hwilken, then som henne intet sedt hafwer, sig omöjeligen skulle kunna inbilla at hon således blifwit wärkstäld. Jag betygar för Gud, at jag härutinnan intet annat tänker säga, än thet jag wet wara rätta sanningen, och thet jag med mine egne öron hördt, och med mine ögon sjelf sedt hafwer, hwarföre jag endast talar om Infanteriet, wid hwilket jag war, och så wida som thet af Cavalleriet intet soutenerades. Jag skal ock hålla mig ifrån at tilmäta någon något, ther icke sanningens förtäljande af thet som sanfärdigt förelupit, kan gifwa androm något omdöme, hwilket intet är min, utan then förelupne sakens skuld, som så swårligen hafwer trykt oss alla.

Gifwe Gud wår Allernådigste Konung intet hade warit blesserad, och sjelf kunnat antaga sig saken, aldrig hade thet så gådt! men Guds swåre straff war på allehanda sätt öfwer oss. Hwad wid Cavalleriet förelupit finnes merendels uti General Major Carl Creutzes relation, hwilken wid denna skal bifogas, och thet öfriga är med alt hwad uti thesse bägge relationer finnes, nogsamt bekant mäst allom them af hela Arméen, som ännu lefwa.

Sedan wi, såsom jag redan sagt, hade alle uti mörkret lagt oss omkring Hans Maj:ts Ryssebår, och thär en god stund legat, ropades, jag wet intet wist om thet icke war Fält-Marskalken, op, op, nu är tid at marchera. Mit qwarter kunde ungefär wara en 5 eller 600 steg therifrån, hwarest alle mine hästar och folk woro; Jag sprang strax op och ropade en af mina drängar, som war hos mig, med befalning at löpa förut och laga at the med alla mina handhästar strax kommo ut, som ock skedde, och jag gick så fort efter som mig möjeligit war, satte mig til häst för mit qwarter och red som fortast tilbaka, at finna igen Fält-Marskalken; Men ingen kunde uti mörkret weta hwaräst han war tagen wägen. Och tå Bataillonerne, som för terrainen skul camperade uti oordning, alle med största hast uti tjocka mörkret måste på en gång rycka ut, utan at förut wid dagsljuset på något sätt hafwa warit rangerade uti sina colomner; så war omöjeligit, at icke somlige Batailloner måste råka utom theras rang i någon oordning och uti andre än sine egne colomner, hwilket dock med en liten halte, som ock skedde, snart war at rätta. I thet samma jag härmed hade at gjöra, hörde jag

Fält-Marskalken komma, frågandes; hwar är Lejonhufwud? Jag swarade: här, hwad behagar Eders Excellence? han igen ond och förifrader, sade: hwar fanen hållen I til, thet får ingen se til eder; Sen j icke at alt är uti confusion? Jag swarade, at thet uti mörkret intet hade annorlunda kunnat skedt, emedan alle Regementerne på en gång hade rykt ut och camperat utom sin rang, för öfrigit hade jag hela qwällen legat wid Hans Maj:ts Ryssebår, thär han ock sjelf warit och sedt mig, och hade intet längre warit borta, än at jag gått til mit qwarter och satt mig til häst. Han sade igen: intet hafwer jag sedt til eder hela qwällen. Hwad för et Regemente är thet, som följer häruppå? Jag swarade: thet kan jag intet weta uti mörkret, förr än jag får fråga, ty jag kom nu först hit. Tå begynte han, som af en god undfången lägenhet, at fara ut emot mig och säja: Ja, si så ären I; I bekymren eder om intet; Jag hafwer ingen hjelp eller gagn af eder; aldrig hade jag trodt, at I skullen wara sådan; jag har förestält mig helt annat om eder, men jag ser thet är alt intet. Jag kunde numera intet annat finna, än at han wille reta mig til något obetänksamt swar, och sedan gifwa mig an hos Hans Maj:t, som hade jag satt mig emot commendo: ty mig gafs en nästan stor och sensibel lägenhet thertil. Jag possiderade mig dock så wida, at jag, tå jag thetta märkte, allenast swarade: Jag beder Eders Excellence, faren mig intet så an; jag hafwer thet ingalunda förtjent; jag är i alt färdig til Hans Maj:ts tjenst och skal snart gjöra thet, allenast Eders Excellence wil säga mig huru och hwad han wil hafwa. Han swarade igen: jag skal wäl gjörat sjelf, och gjorde så lika som förra gången tå Arméen war utrykter. Jag lemnar hwar och en at

döma, huru wida mig således tilläts, at rätt förestå mit Generals Ämbete, och hwad för et Fält-Marskalks comportement thetta war på en dag, så man skulle få at gjöra med fienden emot en General, hwilken commendot närmast efter honom tilkom, och om möjeligit är at inbilla sig, thet någonsin min Allernådigste Konung, om jag än hade felat, kunnat hantera mig med en sådan hårdhet, jag wil intet hos Fält-Marskalken kalla thet en skamlöshet. Wid en annan Armée, thär man intet hafwer at menagera thet som jag här hade, tror jag intet at thet skolat händt mig, och hade någon bordt härföre tiltalas, så woro thet General Majorerne och Öfwerstarne, hwilke hwar och en förde sine colomner och Regementer.

Infanteriet kom snart igen uti sina 4 colomner, och wi marcherade så om natten in til dagningen, thit Fält-Marskalken förde oss, så at wi i dagningen kommo at stå med Infanteriet mitt för en hop af fiendens upkastade redouter, som woro ännu långt ifrån och framman för hans förskantrade läger, uti hwilket hela then fientliga Arméen stod. Wi hade ock uti mörkret höger om wår marche stadigt sedt fiendens eldar, och hördt thess starka arbetande med pikar och sköflar: När wi nu woro så långt framkomne och på thet stället, hwilket Fält-Marskalken utsedt til attaquen, hördes ännu intet af wårt Cavallerie, för hwilken orsak skull Fält-Marskalken skickade ut åtskillige, at se efter Cavalleriet och skynda på them. Hans Maj:t hade låtit sätta sig neder på backen, och Gref Piper blef thär stadigt. Fält-Marskalken red af och an, mycket otålig öfwer at Cavalleriet än intet ankommit. Änteligen kom General Major

Creutz med Cavalleriet, tå thet än war uti dagningen. Fält-Marskalken tillika med Gref Piper talade först allena med Konungen, och kunde jag wäl märka at thet talades om at angripa fienden. Wi woro ock redan så nära framme, och sedde af fienden, at han gjort sine allarmskott och lät röra trummorne uti hela sit läger. Tå Fält-Marskalken, hållandes wid Hans Maj:ts Ryssebår, som redan war lyfter på hästarne, wände sig til mig, som hölt et stycke therifrån, och sade: Hwad sägen I Gref Lejonhufwud? Jag hade swårt at swara något positift: Ty intet kunde jag weta, om man wäl hade recognoscerat fiendens situation? om, hwar, och huru Fält-Marskalken wille at attaquen skulle ske? huruledes Infanteriet skulle souteneras af Cavalleriet, och Cavalleriet sins emellan? hwarest wårt Artillerie skulle placeras och fördelas? om man skulle söka, thär lägenheten så gåfwes, at draga sig på höger eller wänster förbi redouterne som för oss woro, eller ock först gå löst på redouterne? med åtskilligt annat, som wäl hade warit nödigt at först på thet nogaste öfwerlägga och låta weta alle Generalerne samt Öfwerstarne, förrän man så wida fördjupade sig, at thet nodwändigt måste komma antingen til en retirade eller attaque: Ty alt thet jag som General af Infanteriet fick weta, war allenast at Infanteriet skulle til widare ordres förblifwa uti sina 4 colomner. Fråga något tordes jag så mycket mindre, som jag redan utan orsak war med et sådant föragt bemötter af Fält-Marskalken; thertil med hörde jag stadigt snäsningar wanka för General Majorerne och Öfwerstarne, så at ju mindre lägenhet mig gafs at tala något med honom, ju häldre såg jag thet; ther jag likwäl i ringaste måtton

intet hade skydt at fritt ut raisonera med Hans Maj:t sjelf, så framt han hade warit frisker, och icke hela commendot anförtrodt åt Fält-Marskalken allena: Ty Hans Maj:t är en så Nådig Herre, at han gärna hörer hwars och ens tankar, och wid sådan lägenhet som oftast sjelf frågar, hwilket säkert altid är högstnödigt. Jag swarade therföre korteligen: Jag hoppas näst Guds hjelp, at thet skal gå wäl, nogsamt wetandes at om jag gjorde then ringaste swårighet, skulle thet uttydas mig antingen til klenmodighet, eller at wilja mästra något, och förorsaka mig än större förtretlighet, ty jag wäntade mig intet bättre. Sedan jag swarat thetta, wände Fält-Marskalken sig til Hans Maj:t och Gref Piper igen, och sade: nå i Guds Namn tå, så wilja wi gå på. Jag fick ordres at sätta Infanteriet efter undfången ordre de Bataille uti linea, och så marchera ända fram til at attaquera, så at wi kommo med thet medlersta af wår linea midt uppå redouterne, hwilke wäl kunde bestryka hela wår linea med sine stycken, i stället för at jag tå först såg wårt hela Artillerie wara tilbakas och wid bagaget, hwilket säkert intet litet contribuerade til wår olycka: ty fienden, som hade fördelt en farlig hop stycken uti hela sit Infanterie, och så långt ifrån, innan wi kunde komma til något musqueteskott, tilfogade oss en märkelig skada, och fick therigenom mer och mer mod, men för wåre gemene Soldater begynte modet mycket at falla, när the förnummo sig intet wara soutenerade af någre canoner. Om på wår wänstra flygel af Infanteriet warit något Cavallerie upstält uti linea at betäcka Infanteriet på flygelen, kan jag intet weta: Men på wår högra flygel, thär jag war wid Gardiet, såg jag uti första attaquen

intet, utan blef änteligen warse något Cavallerie, som anmarcherade uti colomner. Fienden hade intet allenast både med Manskap och canoner wäl försedt sina redouter, utan the betäcktes ock emellan hwarannan och på theras flyglar, så af Infanterie som Cavallerie, och just på thenna sidan hade wi råkat then swåraste orten til wår attaque: ty wi måste först angripa redouterne förr än wi kommo til fiendens rätta retrenchemente och thär hans Armee stod upställd, hwaraf ock förorsakades hos oss then första desordren igenom General Major Rosens efterblifwande med någre Batailloner, thär wi dock så wäl på höger som wänster hade kunnat komma thesse redouter aldeles förbi och afskära them ifrån fiendens läger. Oagtat fiendens starke canonerande och stadiga salvor, hwarigenom oss ingen ringa skada tilfogades, gingo wi friskt therpå löst, togo bort twänne redouter, drefwo bort thess betäkningar emellan och på flyglarne af redouterne, och fingo på wår högra sida fält at gå thesse redouter aldeles förbi; för hwilken orsak skull jag ock drog högre flygelen af wårt Infanterie mera til höger, i mening at hela linien skulle rätta sig therefter och draga sig til höger, at komma the öfrige redouter aldeles och utan attaque förbi. Fält-Marskalken kom häruppå mig förbi ridandes, och som jag wäl kunde tänka, at wänstra flygelen, och the som ännu woro uti attaquen af the öfrige redouterne, intet kunde hinna så fort efter, sade jag til Fält-Marskalken: Eders Excellence wi hafwe dragit oss til höger och marchera för fort, thet är omöjeligit at wänstra flygelen kan hinna efter, om wi intet gjöra någon halte. Han swarade intet, intet, man måtte intet gifwa fienden någon tid. I

thet samma kom ock General Major Stakelberg för sin Person allena, som borde föra then andra colomnen af wänstra flygelen, mig förbi, hwilken, tå han thetta hörde, tillika sade: man muß ihnen keine Zeit geben. Och så blefwo wi uti wår marche. Intet långt här efter kom Öfwerste Gyllenkrok til mig ridandes och sade: Herr General, högre flygelen marcherar alt för fort, thet är omöjeligit at then wänstra kan hinna efter, om här icke gjörs halte. Jag swarade: thet wet jag wäl, och hafwer sagt thet åt Fält-Marskalken, men han wil intet. Waren I så god Herr Öfwerste och sägen honom thet sjelf, han lärer wara här strax framme på högra flygelen; jag törs intet säga honom et ord mera: ty han hafwer redan hanterat mig som wore jag en poike. Här uppå red Öfwersten til honom, och fick samma swar som jag.

Imedlertid kommo wi rätt på flanquen af fiendens retrenchemente på thess wänstra flygel, hwilken när jag fick se intet wara wäl besatt, wille jag med Infanteriet af war högra flygel gå them midt uti flanquen, men när jag kom wid några Kersbärsträgårdar, ändan af fiendens retrenchemente på et kort musqueteskott när, råkade jag på en precipice, som war gjord utaf rinnande rägnwattn, wäl twå pikar djup, och intet öfwer en pike bred, hwilken man på thet stället omöjeligen kunde öfwerkomma; drog therföre Infanteriet så långt til wänster tilbaka igen thenna precipicen ändalångs, at jag wäl kom öfwer thensamma, och wille så angripa fiendens flanque, hwilket tå han märkte, begynte han at gå fort. Men i thet samma fick jag ordres at draga mig tilbaka til wänster, och ifrån fiendens

retrenchemente. Jag kunde först intet begripa af hwad orsak, men förnam strax at thet jag fruktat hade skedt: En stor del af wårt Infanterie hade blifwit efter wid redouterne. General Major Rosen, som förde then andra colomnen af högre flygelen, war thär qwarblefwen, med första och andra Bataillonen af sin colomne, med första och andra af General Major Stakelbergs colomne och med fjerde och femte af General Major Sparres colomne, och General Major Sparre war jemwäl efterblefwen med några Batailloner. Wårt Cavallerie hade dels til höger dels til wänster råkat förbi redouterne, och dref på wår wänster fiendens Cavallerie så småningom för sig, emedan thet alt sakta undangick, så snart the wåre them något nalkades, och satte sig sedan igen. Fiendens Infanterie hade ock wärkeligen begynt at draga sig bort, och synes någorledes troligit, at om thet Infanteriet, som än war på wår högra flygel och hade kommit för ändan af fiendens retrenchemente af wänstra flygelen, hade fortfarit at angripa fienden uti flanquen och blifwit af wårt Cavallerie uti god ordning på flyglarne souteneradt, hade fienden aldeles gådt undan för oss öfwer strömmen: ty han hade redan dragit öfwer åtskillige Regementer; men wi drogo oss aldeles til wänster tilbaka, til thess General Major Sparre åter kom til oss med några Batailloner, och hade antingen wänster om eller emellan redouterne kommit igenom, tå jag fick ordres, at åter sätta alt Infanteriet uti colomner, och så gjordes åtskillige mouvements så wäl af wårt Infanterie som Cavallerie, och tyktes mig at wi begynte blifwa twehogse hwad wi widare skulle företaga oss. General Major Sparre mente, at Rosen stod uti en

skog intet långt bakom redouterne och thär defenderade sig, och några Cavallerie Regementer blefwo skickade at upsöka honom, men fåfängt, ty han hade så länge uppehållit sig wid redouterne, at han aldeles war kommen ifrån wår linea, til thess några 1000 Man fiendtliga trouppar afskuro och twingade honom at förfoga sig tilbaka åt Pultawa, thär han satte sig uti en af oss gjord redoute och gaf sig med hos sig hafwande Manskap til krigsfånge. Jag kan swårligen begripa huru thenna desordren kommit: ty then colomnen, som General Major Rosen förde, war then andra af högre flygelen närmast in til Hans Maj:ts Gardie; han behölt intet sin hela colomne hos sig, utan allenast the 2:ne främste Bataillonerne, och i stället för thet öfriga af sin colomne 2:ne the främste Bataillonerne af then 3:dje colomnen höger ifrån, som fördes af General Major Stakelberg, och twenne the sista Bataillonerne af yttersta colomnen på wänstra flygelen, som fördes af General Major Sparre, medan alle the andre gingo redouterne förbi på höger och wänster, samt emellan redouterne: Ty uti Bataille, thär man icke express hafwer andra ordres, och ingen fiende thet förhindra kan, är en infallibel regel, at man altid bör rätta sig efter antingen högre eller wänstre flygelens rörelser emot fienden, för at kunna hålla sin goda ordning. Medan thetta påstod, kunde fienden nog märka af wåre åtskillige mouvements och wårt stillastående, at thet intet stod alt för wäl til hos oss, och at något måtte fela oss: drog therföre sit Infanterie, som redan hade begynt at gå fort, tilbaka uti sit retrenchemente, så at wi klart kunde thet se, och hade redan fattat en wiss dessein at angripa oss. Ifrån wår wänstra flygel,

hwarest Hans Maj:t sjelf war med Fält-Marskalken, kom ordre, som sades ifrån Regemente til Regemente, at högra flygelen af Infanteriet, thär jag tå war, skulle rätta sig efter wänstra flygelen, och strax ther uppå fick jag se wänstra flygelen begynna at marchera up uti en linea och gjöra fronte emot fienden: jag befalte ock strax, at högra flygelen som hastigast skulle marchera up at komma uti samma fronte. Just som jag hade begynt härmed, kom en af Grefwarne Douglas, hwilke bägge Fält-Marskalken brukade i stället för General Adjutanter, til mig rännandes, och sade, at Fält-Marskalken frågade hwad jag företog mig, och hwarföre jag lät upmarchera uti en fronte. Jag swarade, at ordren ifrån wår wänstra flygel woro så komne, och at jag intet kunde weta antingen Hans Maj:t sjelf eller Fält-Marskalken hade gifwit them. Kort härefter kom Fält-Marskalken, och efter sin wanlighet hårdeligen reprocherade mig, hwarföre jag gjordt thetta, och sade at thet intet war handlat som af en trogen Hans Maj:ts tjenare, utan aldeles oförswarligit; fastän jag efter mit tycke fant thet mera rådeligit, än på något sätt straffwärdigt, oansedt thet, så sant mig Gud hjelpe, intet kom från mig, utan af the ifrån wänstra flygelen från Regemente til Regemente åt högra flygelen gifne ordres: ty fienden stod uti en eller 2 lineer inom sit retrenchemente för oss, och begynte at draga sig ther ut at angripa oss, och wi skulle blifwa colomne wis ståendes at emottaga honom, eller at träffa med honom. Jag kunde aldeles intet mera twifla, at icke alt war allenast myntat at tillägga mig någon särdeles blame, eller om någon olycka skedde, at söka om

möjeligit wore at kasta sådant på min hals, och fant therföre så mycket större skäl at åter draga på sagtaste strängen; swarade derföre utan någon alteration: Eders Excellence, jag kan försäkra eder, at thesse ordres äro komne ifrån wänstra flygelen och ifrån Regemente til Regemente, antingen Hans Maj:t, eller Eders Excellence them gifwit, kan jag intet weta, Gud förbanne mig om the äro komne ifrån mig: han sagtade sig något häröfwer och sade: Jag tror Eder emedan I swärjen: men then som thet gjordt, hafwer intet handlat som en redlig Man, Gud förlåte honom, hwilket han repeterade til 3 eller 4 gånger, sedan wände han åter åt wänstra flygelen, hwarest Hans Maj:t på sin Ryssebår sittandes ankom, och jag följde honom. Så snart han kom något nära til Konungen, frågade han: hafwer Eders Maj:t gifwit ordres at Infanteriet skal upmarchera uti fronte? Hans Maj:t blef röd i ansigtet och swarade: ney, på et sätt at man wäl skolat kunna tänka, at thesse ordres dock kommit från Hans Maj:t. Fält-Marskalken tog thet ock således up och sade: ja, si så gjör Herren altid; Jag får intet gjöra som jag wil; Gud gifwe Herren wille låta mig råda. Jag tänkte hos mig sjelf: sker thetta Konungen, hwad hade tu annat at förwänta än thet som tig skedt? Kort sagt, wi uppehöllo oss med stillastående, af och an marcherande, och wisade al then decontenancen, som oresolverade trouppar någonsin kunna wisa, medan fienden stadigt drog sig utur sit retrenchemente, och satte sig uti en mycket god ordre de Bataille emot oss. Mig blef om intet frågat eller om någon widare dessein sagt, förrän Fält-Marskalken kom til mig och befalte, at jag skulle med Infanteriet gjöra fronte

emot fienden, hwilket ock strax skedde. Therpå gaf han ordres til Cavalleriet, at the skulle draga sig bakom Infanteriet, hwilket klack mig uti mit hjerta, och war mig som et knifsting, så snart jag thet feck se: ty fiendens Infanterie allena öfwerflyglade oss tredubbelt, och likwäl drogs wårt Cavallerie ifrån wåre flyglar och bakom oss på en obeqwäm terrain, thär the sjelfwe måste trycka sig ihop som uti en gröt; Jag tordes dock intet säga något ord: ty jag hade redan förnummit, at min autoritet gälde hos Fält-Marskalken föga mera, än en Under-Officers, hwilken the andra Officerare ofta efter theras godtycko hantera. Frågade therföre allenast, sedan Infanteriet stod uti fronte; hwart åt Hans Excellence behagade at jag widare skulle draga thet. Han wisade mig på wår höger en liten lund af ungefär 2 eller flera gröna trän, med ordres, at jag skulle draga mig med högre flygelen ther in emot. Jag lät gjöra höger om, emedan then lilla lunden war uti en linea med oss på wår höger, och begynte at draga mig tit. Medan jag hölt på härmed, kom åter Fält-Marskalken med en ond mine och frågade: hwart fanen jag wille taga wägen? och om jag intet wille lämna rum för Cavalleriet; med flere efter wanligheten swåre ord. Jag blef helt bestörter tå jag såg, at jag hwarken med eller utan ordres kunde gjöra något i lag, och at intet annat söktes än at tilägga mig fel, blef uti mit sinne aldeles förtretelig och önskade mig hälre döden, än at längre stå under et sådant commendo. Och jag betygar säkert, at jag hälre wil wara död, än widare komma under något sådant commendo; ifrån hwilket mig Gud nådeligen beware! Jag recolligerade mig dock strax, ropade halte och front emot fienden, och swarade: Eders

Excellence, jag hafwer intet annat gjort än efter edre egne gifne ordres, I mågen sjelf weta hwad plats I hafwen destinerat för Cavalleriet, och är Infanteriet längre rykt til höger än I thet wiljen hafwa, så kan jag snart låta thet gjöra wänster om och rycka tilbaka til wänster, så långt som I thet wiljen hafwa. Han swarade mig nej, the kunna så blifwa ståendes, och red litet ifrån mig. Strax efter kom han med en mycket wänlig mine för Infanteriet, thär jag war, til mig igen, jag kan intet weta, om han war öfwertygad af sit egit samwete at han gjordt mig mycket förnär, eller af hwad annan rörelse han fördes, tog mig wid handen och sade: Gref Leyonhufwud, I måsten gå och attaquera fienden; Gjör som en ärlig Man til Hans Maj:ts tjenst; nu wilje wi gjöra en förtrolig wän- och brorskap ihop; Thenna intet mindre oförmodeliga wänligheten, än thet som hela dagen och än så kort förut hade skedt mig af honom, surprenerade mig intet litet: Ty jag kunde intet begripa, huruledes jag skulle uttyda thet, annars än at han redan sjelf begynte twifla om en god utgång; swarade therföre med tacksamhet allenast för then äran af hans wänskap som han tilböd mig, bad honom blifwa försäkrad, at som Gud härtils hade bewist mig then nåden, at jag altid kunnat wisa mig en trogen tjenare af Hans Maj:t, så hade jag ännu thet fasta hoppet til Gud, at han wid thenna lägenheten skulle wisa mig sin nåd, at jag kunde förhålla mig som en trogen Hans Maj:t tjenare; frågade therjemte om Hans Excellences wilja wore, at jag nu strax skulle gå löst på fienden? Han swarade: ja nu strax. Och jag igen: I JEsu Namn tå, Gud stå oss nådeligen bi[!] Fält-Marskalken red härmed ifrån mig til Cavalleriet åt höger,

och sedan hafwer jag intet sedt honom förr än uti samteliges wårt olyckeliga fångenskap wid Pultawa.

Hela wårt Infanterie, som wi ännu hade qwart, bestod uti 12 Batailloner, sådane som the woro qwarblefne efter första attaquen, sedan General Major Rosen war bortkomen med 6 Batailloner, och the öfrige kunde omöjeligen bestiga sig öfwer 4000 Man, om the räkte thertil. Med thesse, så til säjandes til offer gående fattiga och menlösa får, m[å]tte jag gå och angripa fiendens hela Infanterie, som stod upstält för oss til 22000 Man i 2:ne linier utan luckor, förutan inemot 10000, som ännu woro bakom theras retrenchemente, med alle hos sig fördelte Canoner tilsammans räknade til 132 stycken, hwarom så wäl fiendtlige Generaler som andre Officerare försäkrat mig, utan at wi hade en endaste Canon på wår sida, och utan at se oss soutenerade af något Cavallerie. Fienden avancerade emot oss, wi ock med hufwudet i wäggen, så at intet kunde fela, thet wi ju snart nog skulle komma i hop. Jag talar om wårt Infanterie. Så snart wi kommo under fiendens stycken, och han kunde räcka oss med Cartetscher, begynte han grymt at skjuta på oss med styckenen, och gjorde stor skada. Än mer blef elden stark, när wi kommo under musqueteriet, så at omöjeligit war, menskligit wis til at tro, at någon Menniska af hela wårt så exponerade Infanterie kunde komma med lifwet therifrån. Oagtat alt thetta gick wårt Infanterie, så wida jag kunde se och befalla, (ty hwad ytterst på wår högra flygel passerade, kunde jag för krutröken omöjeligen se, och är mig sedan sagt at then snart skulle hafwa wikit tilbaka för fienden, General Major Creutzes relation likmätigt) utan

något skott på fienden löst; emedan jag sjelf afhöll them ifrån alt skjutande, och intet wille tillåta them at förr än mycket nära gifwa några salvor: ty jag wiste redan wårt kruts swaghet, och bragte thet så långt thär jag war och kunde se, nemigen the twänne wänstre Bataillonerne af Gardiet, wid hwilka min Syster-Son Eric Gyllenstjerna som älsta Major af Gardiet commenderade then ena och, som en ärlig Patriot tilsatte sit än unga lif, och Capitain Mannersverd then andra, jämte Calmare Läns och Westgöta Regementerne, them jag hade dragit uti samma linea, och the twå senare ingenthera kunde gjöra en god Bataillon, så at fienden, förr än wi gåfwo någon salva, wände sig för oss, lemnade någre stycken och gick fort, tå tag befalte at gifwa fyer: Men merendels brände allena fängkrutet hos the wåre af, och the skotten som gingo löst, woro lika som hade man slagit någre hanskar tilsammans: ty wårt krut dogde alsintet, kunde ock therföre gjöra ringa wärkan: dock blef fienden uti sin flykt. Som wi nu med en så liten och kort linea, utan at hafwa något Cavallerie på flyglarne, måste uti fria fältet gå löst på en så öfwerlägse myckenhet af fiendens Infanterie, war omöjeligit, at wi icke på alle sidor skulle öfwerflyglas af fienden, hwaraf nödwändigt måste komma, at någon öpning eller för stor lucka blef uti wår linea uti träffandet, så at höger och wänster flygelen kommo et tämmeligit stycke från hwarandra, och wår wänstra flygel begynte at wika och gå undan för fienden, medan wi på höger ännu drefwo honom. Tå jag thetta såg, wände jag strax min häst och rände alt hwad jag kunde til wänstra flygelen, at åter bringa then til stånd. Jag råkade först Östgötha Regementet

och Öfwersten Appelgren, som ropade til sit folk at the skulle stå. Jag sade til honom: Herr Öfwerste, jag beder Eder för Guds skull, kom edert folk at sätta sig igen, se huru wi redan drifwa fienden på wår höger. Han swarade mig: intet kan jag få them at stå, thertil med är jag blesserad, Gud gifwe Herr Generalen kunde bringa them til stånd! Jag red fram för them, bad, hotade, bannades och slog: men alt fåfängt, thet war som hade the hwarken hördt eller sedt, tå en troup, kom intet kunde wara öfwer 50 hästar, af wårt Cavallerie kom til, och föll med wärjan i handen in uti then förföljande fienden, och kom honom icke allenast at stutsa, utan ock at wika något tilbaka: Men som the wåre woro så få, kunde thet intet annars aflöpa, än at the snart måtte åter wända sig, och kom minsta delen af them tilbaka igen. Härefter fick jag se General Major Sparre, som ock wille bringa folket til stånd. Jag ropade: käre Bror, lät oss för Guds skull laga, at wi få them til stånd igen, på wår högra flygel drifwa wi fienden. Han swarade mig: Fanen kan intet komma them at stå, thet är intet möjeligit. Ej heller war thet på något sätt gjörligit, fienden war för öfwerlägse, och folket hos oss redan i för stor fruktan, hwilket tå jag såg, ärnade jag mig til högre flygelen igen, som ännu stod i full eld och, hade fienden på alla sidor kring om sig; men thet war mig intet mera möjeligit at komma thit: ty när then delen af fienden, som wi först drefwo, såg wår wänstra flygel gå fort, hade han wändt sig igen, och war kommen så långt in emellan wår högre och wänstre flygel, at jag blef aldeles afskuren ifrån högre flygelen. Jag måste therföre följa wårt flyktande folk uti en skog, som låg frammanföre en

by, i mening at thär ändteligen bringa them til något stånd. Här mötte mig en hoper af wårt flygtande och rännande Cavallerie, som alt kom ifrån wår högra flygel, och af hwilket jag under thenna träffningen intet mera hade sedt, än the ungefär 50 Man, om hwilka jag redan talat. Hade wi haft Cavalleriet uti lika linea med oss på wår wänstra flygel, aldrig hade thet så snöpligen aflupit. Jag satte mig med wärjan i handen emot them, bad them stå, högg och slog när jag intet kunde uppehålla them. The ropade til största delen alle, stå, stå: men flyktade och rände dock alle hwad the kunde, så at ej heller möjeligit war at bringa them til något stånd, red therför höger åt, ther ifrån the flyktade, och blef warse Öfwerste Hård, som commenderade Drabanterne, hwilken, tå han såg mig, sade: Herr General, är intet möjeligit, at man kan få folket til något stånd, the öfwergifwa Konungen aldeles. Jag swarade: jag hafwer gjordt mit bästa, men thet är mig intet möjeligit. Hwar är Hans Maj:t? Han swarade mig igen: här strax wid war han rättnunnas. Jag red tilbakas och ropade; stå i JEsu namn, låtom oss intet öfwergifwa Konungen, Han är här tå någre af Infanteriet swarade: är Konungen thär, så wilje wi stå. Och så begynte så wäl the, som en del af Cavalleriet, at sätta sig igen. Tå red jag efter Öfwerste Hård til höger at upsöka Hans Maj:t, hwilken under hela Actionen hade befattat sig med intet annat, än at stadigt låta bära sig thär elden war starkast, encouragerandes folket, så at icke allenast en häst blef skuten för Hans Maj:ts Ryssebår, och sedan en under Hans Maj:t, utan ock ryssebåren igenom en styckekula afskuten intet långt framför Hans Maj:ts blesserade fot. Konungen kom änteligen ridandes

på en slät häst, och hade lagt sin blesserade fot på hästehalsen, hwilken af thet stadiga rörandet mycket blödde. Tå Hans Maj:t blef mig warse, såg han på mig och sade: lefwen I än? Jag swarade: ja Nådigste Herre, bättre Gud huru här står til! Hans Maj:t sade åter: Hwad skola wi nu wäl taga oss före? Jag swarade: här är nu intet mera at gjöra, utan se at wi få så mycket möjeligit är ihop af wårt folk och gå thit som bagaget står. Hans Maj:t frågade, om jag wiste wägen tit åt? Jag swarade nej; men at wi wäl snart finna någon, som wet thet. Och fick så et par Woloscher, som wiste thet. Wi kommo utur thenna skogen och byen igenom 2 eller 3 defileer med så mycket Infanterie, som war öfwerblifwit af wänstre flygelen och hade gådt undan för fienden: Men alle the af högre flygelen, som först hade drifwit fienden, måste merendels bita i gräset: ty the kunde således som sagt är intet annars, än aldeles blifwa omringade och nedergjöras, medan the wärde sig til thet yttersta, månge af then wänstra flygelen blefwo ock uti fortgåendet upsnappade af fienden. Af Cavalleriet samkades så mycket flere til oss, som en stor del, såsom mig lagt är, nästan icke bade warit uti någon träffning, eller fått ordres thertil. Andre hade blifwit twungne at gå fort, och somlige woro kanske förbittida fortgångne, om hwilket jag dock intet annat kan säga, än thet jag wet och sedt; nemligen at wårt fattiga Infanterie thenna gången haft aldeles intet Cavallerie eller Artillerie til hjelp; therföre ock intet annorledes kunnat gå, än som skedt är. När wi kommo ut på slätten, war fientligit Cavallerie nog som wisade sig, men dock intet tordes angripa oss. Wi marcherade wår wäg så sagta fort,

och jag skickade som hastigast förut ordres til alla the Regementer, som woro wid bagaget, at the strax skulle rycka emot oss, utan at Hans Maj:t wiste något theraf, at så mycket bättre kunna salvera Konungen, så framt fienden skulle söka at eftersätta oss. The kommo ock emot oss, men wi kommo utan widare anfäktning til bagaget.

Imedlertid hade the bägge Regementerne, snarare sagt små Batailloner, som woro qwarlemnade uti wärken wid Pultawa, haft ingen liten anfäktning af fienden, som gjorde på them starka utfall utur Pultawa, så snart han förnam at wi woro slagne. The wåre hade wäl nog förswarat sig, och tilsat en tämmelig del med then ena Öfwersten Weidenheim; men Öfwerste Cronman kom med resten til bagaget.

Så snart jag hade funnit mina wagnar, och litet wederqwekt mig igenom et stycke bröd och et par gånger dricka, ty jag war både törstig och matt; upsökte jag Hans Maj:t igen, och fant honom sittandes uti General Major Mejertelts wagn, sedan han, som jag tror, hade något litet ätit och druckit. Hans Maj:t gjorde mig then nåden, at tala med mig om et och annat angående wårt nu warande tilstånd, samt frågade mycket efter Gref Piper och Fält-Marskalken, om hwilke woro åtskillige tidender, dock kommo alle öfwerens at the bägge antingen woro döde eller fångne. Wid gifwen lägenhet sade jag til Hans Maj:t: Allernådigste Herre, här är nu intet annat at gjöra, än thet som jag gjordt wid Liesna. Eders Maj:t måste afskaffa alt bagage, sätta wårt öfwerblefna Infanterie på the bästa bagage hästarne, låta utdela så mycket provision och ammunition, som hwar och

en kan wäl föra uppå sig och sin häst, the wagnarne, som äro lätte, wäl förespände och kunna gå med utan at förorsaka något beswär, kunna tagas med; men alt thet öfriga måste brännas up eller lemnas qwar, och så måste wi gå fort at salvera thet som ännu är öfrigit af Eders Maj:ts Armee, och thet måste ske ju förr ju heldre: ty fienden lärer intet lemna oss lång tid. Hans Maj:t swarade: hwar skola tå styckenen och Artilleriet blifwa? Jag sade igen: thet kunna wi föra med oss så länge möjeligit är at thet kan komma fort, och om thet intet är, finnes altid lägenhet at spränga eller försänka them. Konungen swarade mig igen. Jag wille änteligen tala med Gref Piper eller Fält-Marskalken. Jag åter sade: Eders Maj:t, thet är fåfängt at tänka ther uppå: ty antingen äro the döde eller fångne, och thet som måste gjöras, måste ske snart. Konungen blef sittandes at betänka sig, och förnam jag wäl, at thetta mit gifna råd intet aldeles war efter Hans Maj:ts sinne, och at han ännu wille betänka sig, hwad han skulle gjöra. Men gifwe Gud thet hade skedt! Sedan Hans Maj:t således en stund hade betänkt sig, befalte han mig, at jag skulle rida ut och efter möjeligheten skaffa ihop alla Cassa-wagnarne och anbefalla, at the skulle förfoga sig alle til Artilleriet, och stadigt förblifwa therwid. Jag fick General Adjutanten Gyllenklo med mig och så redo wi åstad; men thet war omöjeligit för mig, at sjelf finna igen alla Cassa-wagnarne, sedan hela bagaget råkat så uti confusion och stod ihopkört, dock så mycket tå möjeligit wara kunde, lagade jag antingen sjelf, eller igenom General Adjutanten, at mäst alle Regementerne, af hwilka man kunde få igen någre Officerare, fingo thesse Hans Maj:ts ordres, och så

red jag til Konungen igen, hwarest jag fant alt färdigt til afmarche, utan at weta hwart åt thet skulle lända. Hela wårt bagage, som tå war aldeles odrägeligit och intet litet måste uppehålla oss, defilerade ifrån en sida, och troupperne kommo ifrån then andra, och så gick thet emot aftonen fort, utan at jag wiste thet ringaste widare af Hans Maj:ts dessein. Jag följde med, och wi kommo om natten til Novozanzarow, thärest thet Mejerfeltska Dragone Regementet stod för oss, hwilket intet hade warit med uti Actionen. Här tänkte jag at Hans Maj:t wille gå öfwer Worsklo-strömmen, emedan man thär mycket wäl kunde rida igenom, och hade wi tagit thenna wägen, så hade icke allenast troupparne, utan ock Artilleriet och bagaget wäl kommit igenom, och fienden hade intet längre efterfölgt oss. Sedan hade wi i wägen för oss, wid en ännu liten ström, Orel benämd, 5 små Cossakiske Städer, nemligen: Neghworsa, Majazenka, Zaarzenka, Kitaigorodeck och Orel, utur hwilke man kunnat förse sig med provision, lämnat Samar, uti hwilket fientlig Garnison låg, på högra handen, och så wid pass uti 10 eller 12 dagars marche igenom ödemarken kommit til Pericop, uti Crimska Tartariet. Konungen lät här bära sig uti et hus och en säng, at låta förbinda sig. Jag blef länge inne hos Hans Maj:t, til at höra om han hade något at befalla mig; Jag hörde dock af ingen ting, ej heller kunde jag få weta, hwad Hans Maj:t widare war sinnader at gjöra, gick af trötthet ut på gården, fick litet hö under mig, och lade mig neder at litet sofwa, sade dock förut til åt the andre, hwart jag gick, i fall Hans Maj:t frågade efter mig, och befalte en af mina drängar gifwa wäl agtning uppå, om efter

mig frågades. Jag somnade in och fick weta af ingenting, förr än min dräng wäkte up mig och sade: Nu sitter Konungen i wagnen, och lärer rätt nu kjöra fort. Jag steg strax up och följde efter, tå jag fick se, at thet intet skulle gå öfwer strömmen, utan strömmen utföre til Kobilack, hwarest Hans Maj:t wid pass middagstiden ankom, och fant här Öfwerste Lieutenant Funck med några 100 commenderade för sig, som ej heller hade warit wid Actionen.

Hans Maj:t åt litet och sedan gick marchen fort igen til Sokolkow, hwilket war then 29 Junii. Jag kom uppå wägen ifrån Hans Maj:ts wagn, som kjörde fort, af sömnoghet och trötthet, menandes at finna igen Konungen uti Sokolkow, red therföre igenom en annan wäg, så fort jag kunde til Sokolkow. När jag kom tit fant jag några af Hofstaten och Kammar-Herren Düben, them jag frågade: om the intet wiste, hwar Hans Maj:t war? The mente, at han redan war förbi. Jag kunde ock intet annat tänka, åt et stycke bröd, drack et par gånger och så begaf jag mig til at söka up Konungen: Men Hans Maj:t war, mig owitterligen, ännu tilbakas, i stället före at jag sökte honom framman före Wår marche gick ända åt Perivolosna wid Nieper strömmen belägit, hwarest Nieper strömmen wäl är en god Swensk fjerdedels wäg breder. Jag måste then natten blifwa i fältet, tå jag kom til mit bagage, hwarest jag fant Kammar-Herren Düben för mig, som ock gärna hade warit hos Konungen: Men Hans Maj:t war, som sagt är, efter, och blef om natten uti Sokolkow. Här hade Öfwerste Lieutenanten Silfwerhjelm stådt med några 100 commenderade, som ej heller woro wid Actionen, och war redan

förut gången til Nieper-Strömmen wid Perivolosno, twifwelsutan at recognoscera, om man thär kunde komma öfwer. Jag hade samma qwäl ridit tilbaka til Hans Maj:t igen, så snart jag förnam at han war efterblefwen; men mine hästar woro aldeles uptröttnade, så wäl som jag sjelf, så at jag natten öfwer måste blifwa thär. På thenna wägen woro åtskillige defileer, uti hwilka wårt myckna bagage länge uppehölt sig, äfwen som the förre marcherne, så at thet gick så långsamt och sagta för oss, som hade wi alsingen fiende mer at frukta, och med en sådan säkerhet ända fram til Nieper-strömmen, hwilken wäl war en god Swensk fjerdedels wäg breder, likasom hade broar och alt redan warit förfärdigade theröfwer, och man således snart kunnat öfwerkomma. Hwem som hade gifwit Hans Maj:t thetta rådet eller gjordt saken lätt, at thermed skaffa öfwer trouppar för en förföljande fiende, kan jag intet weta: men omöjeligheten kom oss snart nog för ögonen, när wi kommo tit.

Then 30 emot middagen kom Hans Maj:t med troupperne til Perivolosno och Nieper-strömmen. Jag red strax ned til at se öfwergången, och fant Öfwerste Lieutenanten Silfwerhielm, som hade thär en 2 eller 3 små båtar, uti hwilka woro lagde en hop med sadlar, och hästarne hölt man på at kjöra i watnet at simma öfwer. Några woro på sådant sätt öfwerkomne: men the mäste wände strax om igen, och somlige sedan the redan kommit midt uppå strömmen: ty han war mycket breder, och thertil med blåste thet hårdt, så at aldeles fåfängt war at tänka, at således komma öfwer med troupperne, dock tror jag, at någon hade gjordt thet lätt för Hans Maj:t. Konungen kom ock sjelf thit

kjörandes, at bese thet, och drog sedan til troupperna tilbaka igen. Fält-Herren Mazeppa hölt tå på at gå öfwer uppå en båt, och wille begifwa sig åt Bender. Alle troupperne drogo från the nära omkring liggande högderne hit neder uti en dal, och then wärsta situationen som man någonsin kunde sätta sig uti för en förföljande fiende: thertil med war här så trångt, at troupperne måste sätta sig så, som the kommo, ibland hwarannan thär något rum war; Til at komma tit neder, woro strax utför backen åtskillige moras, förbi hwilke man måste defilera, emedan man intet kunde komma theröfwer med en Esquadron uti fronte; högderne, som lågo nära in til, commenderade thenna dalen på alla ställen, och 12 eller 18 pundiga stycken kunde nästan hafwa kärneskott på alle wåre trouppar, som samtelige stodo uti thenna dalen; framföre oss hade wi then breda och utan fartyg inpracticabla Nieper-strömmen, på wår wänster Worsklo-strömmen, thär han war bredast och djupast samt föll uti Niepern, och emellan hwilken och Niepern wi stodo inneslutne uti et hörn; men på wår höger hade wi Pschol-strömmen, som ock war mycket djuper och elak, samt föll uti Nieper-strömmen, fastän intet så nära wid som Worsklo-strömmen, dock så at en förföljande fiende kunde numera lätteligen afskära oss hwad passage han wille. Wi gjorde dock aldeles wårt wäsender så, som the ther hade för ingen ting mera at frukta, och war hwar och en allenast betänkt uppå at komma öfwer Nieper-strömmen, som dock omöjeligen kunde ske widare, än för then alraminsta delen. Alt thetta och wår oundwikeliga påföljande olycka som nodwändigt, måtte ses af

hwar och en, hwilken allenast kände en slagen Armees contenance, och såsom en Officer af någon ärfarenhet betraktade hwad en segrande fiende therwid kunde gjöra, kunde intet annat än ligga mig aldeles klart för ögonen. Jag såg Hans Maj:t med alle sine qwarbehålne trouppar införd uti et hål, thär man snarare kunde wagta får och getter, än några trouppar för en stark och segrande fiende; och therjemte alle så decontenancerade och confuse, at ingen sjelf wiste hwad han skulle företaga sig; förutan at nu alle wägar at widare komma fort woro oss igenom wårt egit wållande afskurne.

Förr än jag går längre, wil jag härwid anföra en besynnerlig owanlig händelse som skedde mig, hwilken wäl lätteligen och utan något under kunde ske: men efter thet skedde just tå och wid the tankarne jag tå war uti, lemnade thet mig någon eftertanka, fastän jag aldrig bryr mig om något sådant eller förr aktat therpå. Jag kom ifrån Niepern tilbaka, och mötte på wägen Hans Maj:t, som kjörde thit; red til mina handhästar, thär jag hade lemnat them, och fant General Major Schlippenbachs Dragone-Regemente, som war afsutit på samma ställe; jag har trött, fortretelig, plågad af hettan, och hade therjämte en diarrhée; jag åstundade gärna något ställe at kunna lägga mig uti skuggan och litet hwila; Men ingen skugga war at finna, änteligen fick Major Rosenkamp af thet Sehlippenbachska Regementet, som såg thetta, en liten marquetentare wagn, tog några af sine estandater, lät sätta them wid wagnen emot hwarannan och hängde uppå them en Dragon eller Officers Kappa, så at jag kunde hafwa någon skugga: ty han bewektes

igenom mit klagande, och thet tilståndet som han såg mig uti. Jag tog altsammans med tacksamhet til godo, klädde af mig min Råck och Camisol för hettan skull, lade en Kappa under mig, tog en annan som mig gafs och lade tillika med min hatt under hufwudet. Tå jag hade legat en liten stund, kände jag at något lefwandes rörde sig under mit hufwud, jag blef illa wid, och mente at thet war en orm eller annat skadeligit djur, satte mig up och såg allestädes omkring Kappan, hwilken hade legat på hatten under mit hufwud: men jag blef intet warse, mente therföre at jag uti liggandet hade rört mig sjelf, at altså något af kappan hade skridit undan hufwudet och förorsakat thenna rörelse, lade mig therföre neder igen; men låg intet länge, förr än jag åter förnam en starkare rörelse under hufwudet, sprang therföre up och begynte at sagta lyfta up Kappan, tå jag blef warse uti min hatte-krämp en hermelin, hwilken tå han såg mig, drog hufwudet tilbaka och wille göma sig uti hattekrämpen för mig. Jag fattade strax hattekrämpen på bägge ändarne med händerna, så at djuret intet kunde komma ut, och ropade Majoren Rosenkamp och andre Officerare, hwilka jag wisade huru jag uti min hattekrämp hade fångat en lefwande Hermelin, lät någon taga en tjock hanske på sig och taga djuret lefwande ut, samt befalte at skadelöst släppa thet igen, sedan wi nogsamt hade betraktat thet. Härwid föll mig strax in, huru wi ock nu woro äfwen som thenna Hermelin på en ort, thärest wi hade fångat oss sjelfwe, önskandes til Gud at wi ock måtte komma så oskadde ifrån thenna orten, som jag lät släppa Hermelin utur sit fängelse och i friheten igen.

Litet härefter förnam jag, at Hans Maj:t redan war kommen tilbaka ifrån strömmen, och camperade wid General Major Mejerfelts Regemente, lät therföre gifwa mig en häst och red til Hans Maj:t, som hölt på at låta förbinda sig. Sedan thet hade skedt och mäst alle woro utgångne, steg jag til Hans Maj:ts säng, och föll på et knä, emedan sängen war låg och jag wille tala sagta, säjandes: Allernådigste Herre, bättre Gud huru här står til och uti hwad för en ort wi äro inkomne, komer fienden här på oss, så är intet annat at wänta, än at wi antingen alle blifwe Krigsfångar, eller massacrerade; Jag beder Eders Maj:t för JEsu Namn skull, söken tå at salvera Eder egen Höga Person, så blifwer oss ändock något hopp öfrigit. Konungen war mycket tankefull, och wille knapt swara mig. Jag lät dock intet efter, til thes han swarade mig nej, och at han ingalunda wille gå ifrån troupperne, utan thär förswara sig. Jag begynte åter med tårar at be, samt föreställa troupparnes stora consternation, then elaka orten thär wi stodo, och många flere sanfärdige och bewekelige orsaker. Om jag, bewekt af then stora ifren, som jag hade för Hans Maj:ts höga Persons conservation, eller af mit antagna maner at frit ut tala med Hans Maj:t, och efter min mening säga rena sanningen som jag henne mente, förfallit til några ord-former, hwilke woro Hans Maj:t obehagelige, kan jag intet weta; Men Hans Maj:t tog mig med handen på bröstet och sköt mig med otålighet ifrån sig, sägandes: Generalen wet intet hwad han säger, jag hafwer långt andre och wigtigare saker at tänka uppå. Jag steg härmed up ifrån Konungens säng, gick några steg tilbaka och swarade: Nej Allernådigste Herre, Gud bättre jag wet

alt för wäl hwad jag säger; Eders Maj:t kan nu intet hafwa något wigtigare at tänka på, än thet som jag omtalar: Jag är och hafwer warit Eders Maj:ts trogne tjenare, och min trohets ed förbinder mig at säga rena sanningen: olyckan är ändå stor nog, och Eders Maj:t wil än thertil exponera sin egen höga Person: här som wi nu stå, är intet annat at tänka uppå, än antingen at blifwa Krigsfångar eller alle massacrerade. Konungen swarade: ja först skal thet smälla. Tå jag sade, wi stå här först instängde, och sedan är folket så consterneradt, at the intet mera lära gjöra hwad the böra, eller bringas rätt emot fienden; så blifwer dock alt thet samma. Eders Maj:t måste intet öfwergifwa sin egen höga Person uti fiendens händer, och gifwa alt förlorat förthenskull, at Gud straffat oss. Han hafwer nogsamt igenom under wisat, huru han kunnat hjelpa Eders Maj:t och thes Armée; men bättre Gud wi hafwe thet intet ärkjändt, som han thet wille hafwa, therföre är ock nu straffet kommit, och ärkänner Eders Maj:t thet, och sätter åter en fast förtröstan til Gud allena, så lärer och kan han äfwen så wäl hjelpa igen. Gud hafwer gjordt Eders Maj:t til en Konung öfwer sit folk, och Eders Maj:t måste en gång gjöra Gud räkenskap therföre: salverar Eders Maj:t sin höga Person, så kan Gud finna medel at hjelpa igen, och alle thesse fattige Eders Maj:ts undersåtare kunna hafwa något förlossningshopp, tillika ined Eders Maj:ts hela Rike; Men kommer Eders Maj:t, thet Gud nådeligen afwände, uti fiendens händer, så måste Eders Maj:t undergå alt thet han wil, och tå blifwa wi ewige slafwar. Jag beder Eders Maj:t, för Guds skul, betänken thetta. Konungen tog thetta mit

fria och wälmenta tal nådigare up, än jag i begynnelsen sjelf kunde tänka; Men nöden dref mig, at säga thet som mig om hjertat war. Hans Maj:t swarade: the få mig ändå fången, om jag går bort ifrån troupperne. Jag åter: nej, näst JEsu hjelp intet, Allernådigste Herre, allenast Eders Maj:t skyndar sig. Tå Konungen blef sittandes helt tankfull och stilla tigande. Jag gick ut och fant General Poniatofski, General Major Creutz, General Major Sparre, Cancellie-Rådet Möller och Cammar-Herren Duben, hwilka jag sade hwad för en conference jag haft med Konungen, och bad them at the then ena efter then andra wille allena gå til Konungen och tala likaledes, utan at låta afskräcka sig. The hade också redan förut gjordt sit thertil, och gjorde thet ännu; ty thet war wår endaste resource, som i thenna nöden igenom Guds besynnerliga skickelse ännu war lemnad til Hans Maj:ts höga Persons räddande. Jag gick emedlertid bort at söka en Tartarisk Capitain af Crimske Hanens Gardie, hwilken war therifrån afskickad til Hans Maj:t och talade god Fransöka; til at höra om han hade ingen uti sit följe, som wäl kände wägarne ther omkring, och kunde föra mig öfwer Worsklo-strömmen igenom ödemarkerne uti Tartariet; ty jag begynte hafwa hopp at Hans Maj:t änteligen skulle låta beweka sig til bortgåendet ifrån troupperne, och tå war min mening at simma med them öfwer Worsklo-strömmen och så gå fort. Thenne Tartaren lofwade mig en säker Karl, och försäkrade therjemte, at om jag kunde komma med troupperne til Tartariet, skulle Tartar Han både för och utan penningar söka at på allahanda sätt accommodera oss och widare hjelpa oss fort: Öfwer hwilket lag så gladdes, at jag

skänkte honom mit bästa och kostbaraste par pistoler, emedan han wille köpa et par, och begaf mig så til Hans Maj:t igen.

Imedlertid hade Hans Maj:t blifwit aldeles öfwertalter til fortgåendet, och hade befalt Öfwerste Gyllenkrok säga mig, at jag, General Major Lagercrona, General Major Sparre, och några flere skulle följa med Hans Maj:t; General Major Creutz skulle blifwa qwar wid Cavalleriet med General Major Kruse, och Öfwerste Posse hos then lilla delen som ännu war qwar af Infanteriet: Men alt thetta fick jag intet weta förut af någon menniskja, ej heller at Hans Maj:t redan war s[i]nnader at gå fort, förrän tå på ögnablecket.

Jag hastade mig så glättiger til Hans Maj:t igen, som hade jag funnit en stor skatt; hwilket thet ock säkerligen hade warit, om min mening å både sidorne hade lika wäl kunnat reussera: ty först mente jag mig hafwa funnit en så mycket bättre lägenhet at öfwertala Hans Maj:t at gå ifrån troupperne, när han kunde tänka något medel wara öfrigit at ännu i hastighet få them undan för fienden; och sedan mente jag at om troupperne på sådant sätt echapperade, och jag kunde bringa them igenom, wore intet litet uträttadt til Hans Maj:ts tjenst.

Jag steg strax til Konungen, som satt uppå wagnen, och anhölt om mit förra ärende, at öfwertala Hans Maj:t at skynda sig bort, samt berättade therjämte, hwad jag hade förehaft med thenna Tartariske Capitainen. Hans Maj:t såg mig nådigt an, och swarade: ja, så måsten I följa med mig. Som jag nu intet wiste hwad med the andre hade förelupit och hörde Konungen nämna mig allena, at jag skulle följa med, tänkte jag dels, at Hans Maj:t

allenast sade sådant til at frästa mig, om jag ock af någon särdeles rädhoga för min egen person så hårdt påstod, at Konungen skulle begifwa sig ifrån troupperne, på thet jag måtte få följa med, dels tänkte jag, emedan jag fant Tartarens project någorlunda möjeligit, at gjöra Konungen en wigtigare och considerabel tjenst, fastän jag therwid måtte wåga lif och alt, hemställandes then Högste Gudens alwisa förande allena, hwad han widare hade beslutit at gjöra med oss. Jag swarade therföre Konungen: nej, Allernådigste Herre, jag hafwer altid tjent Eders Maj:t som en trogen tjenare, jag wil ock thet gjöra så länge som lifwet uti mig är, jag wil undergå samma lycka och olycka, som thesse Eders Maj:ts trouppar wederfars. Gifwer Gud oss then nåden, at jag får thenna natten och morgondagen fri för någon stark och med Infanterie ankommande fiende, så hoppas jag, näst Guds hjelp, at ännu något hopp är öfrigit at salvera troupperne. Men utur thetta hålet, som wi stå uti, måste wi ju förr ju hällre gå, och Eders Maj:t måste skynda sig ifrån oss: Ty kommer här någon considerabel fiende uppå oss, så är intet annat än kyssa på handen och be om nåd. Tå General Major Sparre hörde thetta, förmätte han sig at swärja, och sade: fanen tage mig om här kommer någon fiende på 3 dagars tid, han hafwer redan så fatigerat sina trouppar, och sedan hafwe wi marcherat en lång wäg, han hafwer wäl annat at gjöra, och är glad at han får stå stilla. Således kunde wi in til sista ändan intet låta blifwa at flattera oss sjelfwe, fast wi redan hade haft så månge prof theraf, at thet warit then förnämsta och fastaste grundwalen til alles wår stora olycka och undergång. Jag

swarade: kära Bror, swär intet, hafwa the någon wid theras hela Armée, som förstår hwad någon General och en rätt Soldat bör förstå; så wil jag gifwa min hals, om wi icke i natt eller i morgon i gryningen hafwa fienden här så stark som han kan komma. Huruledes hafwe wi marcherat? och hwarföre skulle han intet lätteligen kunnat följgt efter oss? thet warade icke länge sedan thetta war sagt, förrän raporterne kommo in och berättade, at fiendtlige trouppar begynte at wisa sig och draga sig neder åt Worsklo-strömmen: Men thet kunde och måtte hos oss wara intet annat, än några flygtige Cossaker och Calmucker, hwilke allenast långt ifrån hade följgt oss efter til at upsnappa något.

Hans Maj:t uptog thetta mit tal mycket nådigt, nämde intet mera om at jag skulle följa med, ej heller blef mig af någon annan thet ringaste therom sagt, och huruledes Konungens första wilja war at jag skulle gå med honom, utan Hans Maj:t frågade allenast, huru och genom hwad wägar jag tänkte at komma fort, och när han hörde mit swar, blef han ännu mera nögd och aldeles resolverad at gå fort.

Detta styrkte mig så mycket mera uti min förra mening, at Hans Maj:t allenast hade welat fresta mig, och jag stälte mig så mycket frimodigare therwid, at så mycket bättre och fortare skynda bort Konungen, hwilket ock blef fast beslutit och præparationerne thertil på allehanda sätt gjorde.

Sålunda war jag hjerteligen förnögd efter mit fasta hopp til Gud och mit ringa omdömme på menskeligit sätt, at se wår Nådigste Konung något när in salvo, och hågad at wilja ingå then säkraste wägen; så at ännu uti mit fängelse, hwilket hårdt

nog trycker mig, jag intet annat kan än hjerteligen glädja mig, at jag uti mit samwete är öfwertygad, at jag anwändt alle mensklige medel, at draga min Nådigste Herres fot utur elden, och med största fara satt min egen therin igen, utan annat afseende än af en pur zele för min höga Öfwerhet. Lönas jag illa af werlden, så lärer dock Gud se til, at min oskuld och trogna hjerta emot min Öfwerhet icke aldeles undertryckes.

Hwad mig härwid för min egen person kunde lika eller anstå, wil jag gärna til egit omdöme hemställa hwar och en, som förstår sådane saker och med skäl therom kan dömma. Jag war kommen til en Armée, fastän hos min Nådigste Konung, thär jag aldrig ännu haft then ringaste mera autoritet, commendo eller annan förmån, än then som war mig gemensam med alle andre Konungens tjenare; nemligen at blifwa ansedd med nådige ögon af min Konung, hållen och wärderader för min person efter then caracter och rang wid Hofwet, som Hans Maj:t mig nådigst hade gifwit, och kunde för öfrigit uti alt lefwa som en fullkommen Volonteur, hwilken intet annat anförtroddes, än at följa Konungen tit jag såg at han gick med Arméen. Öfwerstarne woro så wane, at uti alt dependera af ingen annan, än Hans Maj:ts egne ordres, at the och theras Officerare föga skötte om Generalerne; the Generaler som hade inga Regementer at commendera, woro snarare at anse som blotta Volonteurer, än några Generaler, ibland hwilka jag stadigt warit en af the förnämste, sedan jag kom til Konungen. Jag war af största delen Officerare intet widare känder än til namnet, ej heller kände jag them. Arméen war slagen, undangången för fienden; alt i största

consternation och confusion; innesluten som uti en klump uti en wrå emellan 3 strömmar, af hwilka ingenthera i fiendens närwaro war at öfwerkomma; uti en situation som aldeles commenderades af fiendens stycken, och ifrån hwilken man intet kunde komma utan igenom 2 eller 3 defileer; bagage och Regementer stodo ibland hwarannan, som hwar och en beqwämligast kunnat sätta sig; hos månge Regementer war mycket litet, hos the mäste förderfwad ammunition. Jag wet intet, om öfwer et par dugliga styckekulor ännu funnos wid Artilleriet: ty jag hörde Öfwersten mycket beklaga sig theröfwer, som ock at thet lilla krutet han hade qwart, intet dågde stort; mäst alle Regementerne tänkte och beflitade sig om intet annat, än at förfärdiga flottor, med hwilka the kunde gå öfwer Nieper-strömmen, som dock uti en sådan hast war omöjeligit, och intet annat fants thertil, än några smale gröne trän och sammanbundne wagnar: Men ingen tänkte stort på någon anstalt at förswara sig emot en ankommande fiende. Som Öfwerstarne och the commenderande Officerarne hade förr litet brydt sig om någon General; så öfwerlupo the ock nu Hans Maj:t, then ene om then andre, til at få lof at gjöra sig flottor, obligerandes sig at til andra morgonen wara med alt theras folk öfwer Nieper-strömmen, hwarföre the redan hade begynt at employera största delen af theras folk til sådant arbete. The som förr intet hade tänkt therpå, begynte jämwäl, när the fingo se hwad andra gjorde, at beflita sig om thet samma, och hwar och en wille wara then förste; med mycket mera, hwar igenom trouppernas stora consternation och fruktan dock intet nogsamt kan beskrifwas.

Uti et sådant tilstånd skulle jag nu emottaga commendot öfwer troupperne, och hjelpa til rätta, thet som ingen utan Gud allena igenom under och mirakel kunde gjöra: men mit endaste hopp war, at ännu för fiendens ankomst kunna simma med samtelige troupperne öfwer Worsklo-strömmen, och så igenom ödemarken gå til Tartariet; ty annan utwäg kunde wid så beskaffade saker intet wara at tänka uppå. Jag gick therföre til Konungen, och förestalte confusionen och omöjeligheten at således komma öfwer Niepern. Hans Maj:t gaf mig parolen, och frihet at befalla som jag wille hafwa. Dock tror jag tilläts af Hans Maj:t sjelf, hwilket jag likwäl intet kan säga för wist, somlige at se til om the kunde komma öfwer. Jag bad ock Hans Maj:t at låta i afräkning utdela på Regementerne the penningar, som eljest intet kunde föras med, och thermed något encouragera folket och bringa them i bättre humeur, hwilket Hans Maj:t tilstadde, och befalte at General Major Creut[z] skulle utdela thet och alle Cassa-wagnarne föras til honom.

Jag tog General Major Creutz med mig, lät ropa alle Majorerne tilsammans och bad honom gifwa them parolen, med the ordres som Hans Maj:t sjelf nådigst hade gifwit, och blef wid them ståendes, at sjelf höra alle ordres, medan the utgåfwos. Sedan Herr General Major Creutz hade utgifwit the ordres, som af Hans Maj:t sjelf woro befalte; påminte och befalte jag för al ting therwid, at alle Regementerne skulle än samma afton skicka til Artilleriet, och ther för theras underhafwande folk låta uttaga så mycken ammunition, som hwar och en kunde föra på sig; likaledes skulle the utdela åt folket så mycken provision, som

war möjeligit at föra med sig på hästarne; och så alle wara färdiga at i första gryningen marchera och gå fort: ty thet war thet endaste medlet, på hwilket wi kunde tänka.

Thet drögde imedlertid med Konungens fortgång in i mörka natten och til wid pass emellan kl. 10 och 11; tå mig sades, at Hans Maj:ts wagn stod förespänd och skulle gå fort: Jag gick strax tit at afwagta Hans Maj:ts widare wilja och befalning, samt taga underdånigst afsked; och tå jag såg at Konungen wille gå fort, sade jag: Allernådigste Herre, Gud ledsage och före Eders Maj:t på alla sina wägar; en nåd hafwer jag än underdånigst at begära af Eders Maj:t, om Eders Maj:t nådigst wil förunna mig then. Konungen frågade: hwad är thet tå? om wi kunna. Jag swarade: Allernådigste Herre, Eders Maj:t wet, at jag altid hafwer warit en trogen tjenare; gjordt Eders Maj:t åtskillige gode och trogne tjenster, samt aldrig fruktat före at exponera mig til Eders Maj:ts tjenst, thet jag ock nu gjör mer än någon gång förr; Jag är en fattig Karl och, hafwer en fattig Hustru och Barn; kommer mig något wid, så laga, Allernådigste Herre, at icke min fattiga Hustru och Barn, för mine trogne tjenster, efter min död måge gå med tiggarestafwen. Thet skal ske som I begären, swarade Konungen, gaf sin hand, then jag kyste, och så for han i HErrans Namn fort, och General Major Creutz red med åt stranden.

Jag lopp strax bort at finna then Tartariska Capitainen igen, til at få af honom then lofwade wägwisaren: Men så snart han hade förnummit at Konungen wille resa bort, war han bortgången, och tänkte litet uppå, hwad han hade lofwat mig, ej

heller war han at finna igen. Full therföre af bekymmer, trött- och sömnoghet, gick jag uti et Hans Maj:ts lemnade tält, och lade mig helt ensammen neder uti min Kappa på jorden, i tanka at åtminstone the til Majorerne gifne ordres skulle efterkommas, och hemstälte alt öfrigit then högste Guden allena.

Om antingen the wid Regementerne commenderande Officerare tänkte, at thet intet war så brått om, at så stricte hålla sig efter en Generals ordres, sedan Konungen war borta, at thet kunde wara tid nog til andra dagen, och at thet i mörkret intet så wäl kunde ske; eller af hwad annan orsak, kan tag intet weta: men i stället före at efterkommade gifne ordres, med ammunitions och provisions utdelande, samt marchfärdigheten til första gryningen; tilläto the til största delen mycket mera theras underhafwande folk, twert emot ordres, at mig owetterligen hela natten igenom fortfara med then en gång påbegynte flottbygningen, hwilket jag intet annat kunde än tilskrifwa den allmänna consternationen och stora fruktan, hwaruti åtminstone mäst alla gemene woro. Tör ock hända, at somlige woro redan uti olyckan och wid ringa qwarlämnat hopp, så trötte och öfwergifne, at the intet bekymrade sig om Josephs skada, utan läto alt gå för wåg och wind, menandes wara nog at hwar dag hafwer sin egen plåga.

General Major Creutz war tilbaka kommen ifrån Hans Maj:t, och hade, medan jag war insomnader, lagt sig litet neder wid min sida; men som dagningen war hart när, måtte han wäl intet så hastigt hafwa kunnat insomna, utan rätt uti gryningen tog han mig wid armen, tå jag som hårdast sof, wäkte mig up

och sade: Herr General, nu lärer thet wara tid, skola icke troupperne sitta up? Jag wil rida til Lif-Regementet på högra flygelen, och i wägen säga til alla the andra at the sitta up. Jag swarade: käre Bror, gjör thet, jag wil ock på thenna sidan gjöra thetsamma, bara jag får någon af mina drängar och en häst igen. General Majoren satte sig på sin häst, red fort, och jag ropade mina drängar och hästar, utan at strax kunna finna någon; lopp therföre til thet närmast stående Regementet, som war General Major Mejerfelts Dragoner, hwilke intet hade warit med wid Pultawa eller uti någon träffning, och ropade: zu Pferde, zu Pferde Bursche, auf, nun ist es Zeit aufzusigen. Ingen menniskja swarade mig et ord, utan the sågo på mig, som hade jag warit galen. Jag tänkte, the känna dig intet, och weta intet hwem tu äst, tänkte therföre: tu måste på et annat sätt begynna med them. Jag ropade strax: Ist hier kein Officirer mit dem man sprechen kan. The blefwo dock stående som stummar och dummar, och sågo mig stint uti ansigtet, utan at swara et endaste ord: At thetta intet annars kunde än gå mig mycket til sinnes, lemnar jag hwar ärlig man at dömma om. Jag war til fots och hade ingen med mig, blef dock warse, at man förde til mig en häst, och såg Ryttmästar la Barre komma, hwilken hade uppehållit sig som Volonteur hos mig. Jag sade strax til honom: Mein lieber Herr Rittmeister de la Barre, ich bitte ihn, reite und sehe er zu, wie er den Oberst-Lieutenant Trautfetter wiederkriegt, daß ich diese Leute zu Pferde kriegen kan, gegen mir sind sie stum und dum, ich habe meine Tage solche Leute nicht gesehen, und trifft er andere an, so sage er man, daß sie alle aufsitzen sollen.

Han red ifrån mig, råkade efter tämmeligen långt letande Öfwerste Lieutenant Trautfetter, hwilken änteligen fick them at sitta up och at marchera efter ordres. Hwarest Öfwerste-Lieutenanten imedlertid hade warit kan jag intet weta: men förr än jag kom til General Major Mejerfelts Regemente, som sagt är; hade en wiss Syltman benämd, hwilken war kommen ifrån Preusiska Hofwet til Hans Maj:ts Armée och utgaf sig för Minister utan Caracter, icke allenast förra qwällen warit hos mig, utan kom ock tå om morgonen, just som jag war gången utur tältet, och bad at jag wille låta honom fritt gå öfwer til fiendens Armée. Jag hade qwällen förut nekat så wäl honom, som en wiss Bercheri benämd, hwilken utgaf sig för Secreterare ifrån thet Engelska Hofwet och begärade thet samma af mig, at tå tilstädja them sådant; hwilket jag om morgonen likaledes gjorde med thenne Syltman, dock med then tilsägelsen, at så snart jag kunnat skaffa troupperne utur then orten och i säkerhet för fienden, wille jag öfwersända them bägge igenom en Trompetare eller Tambour, at the kunde komma tit the wille. Men han gick ifrån mig, och sade: Ich kan, der Teufel hole mich, hier nicht länger bleiben, und werde kein Feuer miehr aushalten. Och så gick han från mig åt thet Mejerfeltska Regementet, hwarest han mig owetterligen tilpracticerat sig en Tambour af Öfwerste Lieutenanten, som fört honom til fienden.

Jag hade redan fåt bod ifrån General Major Creutz, at fienden stod för oss, och hade satt mig til häst och wille rida åt wår högra flygel, thär jag wiste at bemälte General Major war, samt skyndade i fortridandet på alle trouppar, at the skyndesamt

skulle sitta up; men intet halfwa delen af folket eller Officerare funnos hos theras Estandarer, utan woro neder wid Nieper-stranden, och sökte at med simmande eller odugelige flottor komma öfwer, och the mäste af them, som woro tilstädes, aktade hwarken commendo eller annat, utan woro så försoffade, at the sjelfwa intet wiste, hwad the skulle gjöra, och blef mig på allehanda sätt swårt at bringa them tilsammans och at sitta up. Imedlertid kom la Barre, hwilken jag hade skickat til Öfwerste Lieutenaut Trautfetter, til mig igen och sade: Syltman ist mit seiner Bagage zum Feinde übergangen. Jag swarade igen: es kan nicht seyn: Men han: ich habe ihn selber gesehen übergeben. Tå jag åter sade: es kan nicht seyn, die Wachen werden ihn nicht durchlassen, och red så widare, samt arbetade på at få folket til häst och uti någon ordning: men hos the mäste Estandarerne kunde intet öfwer några 20 eller 30 man fås tilsammans, så at jag säkert ej hade fådt 6000 man uti någon ordning.

Medan jag war sysselsatt härmed och stod framför thesse trouppar, kom General Major Creutz til mig ridandes och sade: Herr General, thet är redan gjordt. Jag swarade: huru tå? och han igen: fienden står med hela sin magt bak om högderne för oss, och hafwer skickat en General Adjutant, som hafwer låtit blåsa an och tilbjuder oss accord, hwilken håller här uppe hos wår förwagt, med annat mera, som finnes uti hans egen relation.

Jag kunde intet annat än blifwa illa wid, tå jag såg gemene Soldatens och månge Officerares alt förstora consternation, och at hwarken onda eller goda ord uträttade något hos them, beklagade mig och sade: Gud wet hwarest folket håller til, man

hafwer alt för swårt at få them til häst, med annat mer som wi talade med hwarannan om wårt närwarande onda tilstånd.

Ändteligen bad lag General Majoren rida up, och höra hwad för et accord som oss tilböds, och söka at thermed utdraga tiden så mycket han kunde, på thet jag måtte få så mycket bättre lägenhet at skaffa troupparne tilsammans och uti någon ordning. General Majoren red ifrån mig, och jag hölt på med troupperne alt hwad jag kunde; men alt förgäfwes, och kunde the, som hade stuckit sig undan wid stranden och annorstädes, intet bringas til sine Estandarer igen, utan månge dränkte sig hälre uti Nieper-strömmen, under thet the höllo på at simma öfwer, månge föllo uti Cossackernas händer, och åtskillige som kunde, gingo öfwer til fienden. Jag lämnar hwar ärlig Man at betänka, hwad man kunde föreställa sig at med sådant folk uträtta emot en stark och segrande fiende uti en sådan situation, hwari wi woro komme?

Medan thetta påstod, skickade General Major Creutz Öfwerste Düker til mig, som berättade, at General Majoren war hos Prins Menczikow, och hade skickat honom til mig, med berättelse om thet accord, som fienden wille gifwa oss, och hade han haft en fientelig Officerare med sig, hwilken han lemnat wid wår förwagt, samt begärade strax swar, hwartil wi wille resolvera oss, hwarjemte han berättade så wäl om fiendens magt af Infanterie och Cavallerie, som ock at the redan förde stycken åt högderne, at thermed canonera oss.

Intet långt therefter kom Gref Douglas, jemwäl utskickader af General Majoren, med samma berättelse, och hastade på swar,

tå jag bad honom säga, at the intet så hastigt kunde finna igen mig, så wäl at draga ut tiden för Hans Maj:ts säkra fortkomst skull, som ock at få mera folk tilsammans, ehwad sedan påkomma kunde.

Imedlertid befalte jag, at alle commenderande Officerare af alle Corps skulle komma tilsammans hos mig, som skedde. Jag frågade them samtligen, hwad the woro sinnade at gjöra, och om the kunde försäkra mig, at theras folk wille fäkta? The swarade mig alle, at the gerna för sine personer och Officerare wille fäkta til Konungens tjenst; men för theras underhafwande folk kunde the alsintet lofwa: ty consternationen och fruktan wore ibland them alt för stor, så at the i thetta fallet woro oregerlige; några, ibland hwilka war Öfwerste Düker, gåfwo sig then onde i wåld på, at the gemene intet skulle fäkta, utan lägga ner theras gewär, så snart the fingo se någon fiende komma an uppå oss; Somlige klagade ock, at theras gemene hade ingen ammunition, och at then som the hade, intet dågde. At theras gemene hade ingen ammunition war theras egen skuld, emedan the intet hade efterlefwat mine ordres, them jag gaf aftonen förut: ty så mycket war ännu nogsamt öfrigit wid Artilleriet, men at alt wårt krut intet dågde, wiste jag bättre än the: ty jag hade sjelf mer än alt för mycket redan sedt effecten theraf.

Jag sade, at the skulle hwar och en fråga sine gemene, hwad the woro sinnade at gjöra, och om the hälre wille förswara sig, än blifwa fångne. Åtskillige Officerare swarade mig, at the gemene kanske wäl kunde säga ja: men dock intet gjorde thet: ty consternationen och fruktan war för stor hos them, hwarjemte

the med eder bedyrade, at om thet kom til någon Action med fienden, så kunde man i ingen måtto förlita sig uppå the gemena; men at the med theras Officerare icke thesto mindre wille gjöra alt, thet jag begärade af them til Konungens tjenst.

Jag swarade: gode Herrar, I wiljen uti en så swår sak lägga hela bördan på mina skuldror, hwilken är för tung för mig allena at draga. Nej, intet så; nog är jag ännu sinnader, at wåga mit grå hufwud, allenast I samtlige med edert folk ären äfwen så sinnade. Öfwerste Düker frågade, om Hans Maj:t icke hade gifwit några absolute ordres, hwad man skulle gjöra? Jag swarade härtil: thet kunnen I wäl tänka, at Hans Maj:t intet kan hafwa gifwit andra ordres, än at förswara sig så länge man kan, och therföre måste jag först weta, hwad I, edre Officerare och gemene ären sinnade at gjöra, förr än jag kan säga eder, hwad jag wil gjöra. Eder står nu allom först fritt at votera och sedan mig at concludera, och måste jag therföre nödwändigt weta, huruledes edre gemene underhafwande Soldater äro sinnade, til hwilka hwar och en af eder strax måste rida och låta mig weta theras swar och mening. Åtskillige swarade mig: the lära kanske wäl säga ja; men gjörat dock intet, hwarmed hwar och en red til sit folk at fråga them.

Om en liten stund kommo the igen, the mäste med et swar, som hwarken war huggit eller stuckit, och som förekom mig, snarare som en ursägt af hwar och en för sit folk, hwilket han intet wille skulle passera för slättare än the andras, än som något swar, ther uppå jag kunde bygga: ty merendels swarade the, at theras folk hade sagt, hwad andre gjorde wille ock the gjöra, så

wida fienden intet kom alt för stark uppå them; men therjämte beklagade mäst alle the commenderande Officerare, at the hade så swårt at få ihop sit folk och Officerarne.

Med thetta swaret, som kom mera af en prætext til någon bravoure, än af et frimodigt sinne at fäkta; ty eljest hade jag förr warit wan med mine underhafwande Soldater, at the wid gifwen lägenhet snart encouragerade mig så mycket, som jag them, kunde jag förthenskull intet wara til freds, och thet så mycket mindre, som jag såg en stor consternation för handen, icke allenast bland the gemene, utan ock bland Officerare: ty sådane saker kunna intet wara omärkelige för then, som redan sedt them uti andra occasioner.

Jag bad åter, at the wille rida til sit folk, föreställa them, at fienden stod för oss med sin Armée, och at ej war at tänka på något annat, än antingen at fäkta til thet yttersta, eller blifwa fången, och häruppå wille jag wist weta, hwad the wille gjöra.

The redo åter åstad, och kommo igen. Några sade, at theras folk hade tegat helt stilla och icke welat swara them et ord; andre, at theras folk hade sagt, med fiendens Cavallerie wille the wäl träffa, men intet med theras Infanterie, emedan wi sjelfwe intet hade Infanterie öfrigit; andre åter, at the intet kunde låta massacrera sig, tå lätt nog war at se, hwad klockan hade slagit, och huru wälsinnade the woro at fäkta.

Änteligen kom en Major eller Ryttmästare, ty wist kan jag thet intet minnas, af Lif-Regementet til häst, Majoren af Lif-Dragonerne och Major Holl af Åbo Läns Regemente, som sade, at theras folk wille fäkta, hwilket tå Öfwerste Wennerstedt

hörde, och intet wille, at hans folk skulle passera för slättare, [än] the andre, sade han: Ja, mina fäkta wäl ock, men the hafwa ingen ammunition, hwilket war Hans egen skuld, som sagt är, och förr hade han intet nämt om något fäktande.

Dock beklagade sig alle, at the hade så litet Officerare och folk tilstädes, hälst Majoren af Lif-Dragonerne; ty Öfwerst-Lieutenanten Örnstedt med the mäste Officerare och en stor del gemena hade redan gått öfwer Nieper-strömmen. Öfwerste Düker swarade här til: Herr General, der Teufel hole mich, wo nicht diejenigen, die nun am meisten pralen, am ersten durchgehen werden. Wir haben schon gesehen, was sie gethan haben in der legten Action. Andre woro ock af samma mening, och sade thet samma.

Jag frågade thesse tre, hwar och en i synnerhet, huru mycket Manskap the hade tilsammans wid sine Estandarer? Them the ock räknade up för mig, och fants, at the intet alla tre tilsammans kunde skaffa ihop 400 Man. Jag frågade ock, huru mycket af wårt qwarlemnade Infanterie stod upstäldt uti rotar och leder. Mig swarades af Öfwerstarne: intet öfwer 700 Man, och af them woro åtskillige blesserade, och the öfrige uti stor consternation.

Imedlertid kom åter bod ifrån fienden, some skyndade på swar. Jag bad swara, til at än längre draga ut tiden för Hans Maj:ts skull, at mig intet tilkom at allena gifwa något swar, och kunde jag omöjeligen gjöra thet förr, än jag fått ihop alla commenderande Officerare, och theröfwer hördt theras tankar,

hwarföre jag ännu begärade en timas tid, hwilken ock lemnades mig af fienden.

Hade alt folket kunnat fås tilsammans, och någorledes förmås at med frimodighet fäkta mot fienden; så hade jag, fastän jag wäl såg omöjeligheten at erhålla någon avantage emot fienden, så wäl för situationens skul, som för fiendens öfwerlägsna myckenhet af Infanterie, Cavallerie och Artillerie, dock tänkt, at med alle wåra trouppar allenast gå löst på enthera af fiendens flyglar, och söka thär at slå mig igenom, så framt jag igenom the för oss warande defileer hade kunnat komma ut på fria fältet, änskönt thet likafullt war et förlorat wäsende med oss, och wi dock intet kunde undanslippa antingen döden, eller fiendens händer: Ty på thet sättet kunde wi ej få någon provision med oss, runt omkring i landet war alt så wäl af fienden, som oss, förtärt och förbrändt; ingen menniskja til finnandes wid the ännu afbrände husen; och hade wi än kunnat slå oss igenom, til någon del för en förföljande fiende simma öfwer Worsklo-strömmen och komma igenom ödemarkerne til Tartariet, så war intet säkrare, än at omkomma igenom hunger, til förtigandes at wi hade ingen wägwisare.

Tå jag nu såg folkets alt för stora consternation och fruktan, hwarigenom thet snarare skulle komma hos oss til blott massacre och slagtande, än til något fäktande, och betänkte alle the andre förr omtalte och än flere swårigheter; bad jag alle commenderande närwarande Officerare rida med mig allena, och ställa sig uti en krets, til at votera ifrån then yngste, och rent ut säga hwar och en sin mening och tanka.

Thetta skedde, och ingen af alle war, som icke förestälte folkets stora fruktan, för hwilken intet möjeligit war at tro, thet man kunde förmå them til något fäktande, som wäl war at se theraf, at man icke en gång kunnat få halfwa delen af them til sina Estandarer och fanor, utan snarare sökte månge at sticka sig undan therifrån, ja gingo aldeles öfwer til fienden, med annat mera. Somlige bedyrade med eder, at så snart största delen finge se någon fiende komma oss nära, skulle the antingen taga til flykten, eller lägga ner gewäret, och ingen war som icke hölt för bättre, at få en något när honorabel Capitulation, än at widare frästa med fienden.

Hade jag, til at winna namn af en fåfäng bravoure, kunnat bringa öfwer mit samwete, at anställa et sådant blodbad af alt wårt folk, och allenast warit bekymrad om min egen person, fastän jag aldrig förr wisat mig så snart wara skrämder af fiendens kulor och krut, så hade jag nog funnit lägenhet at föra thet fattiga folket på slagtebänken, och conservera mig, så wäl som andre, igenom tidigt til fånga gifwande: men jag hade mera fruktan för en allwetande Gud, som swårt utkräfwer otidige blodsskulder, än jag æstimerade then blamen, som jag nogsamt tänkte mig icke kunna undgå hos mina particulier fiender: ty hwilkenthera delen jag hade gjordt, war them ändock lika lägenhet lämnader at blamera, emedan altsammans ej kunde hafwa någon annan, än en olycklig och mycket desavantageux utgång för oss; Jag bewiljade therföre samteliga the andras påstående, at capitulera med fienden, och blef efter åtskilligt af och an-skickande emellan oss och fienden accordet slutit, af

Förſten Menczikow å fiendens sida och General Major Creutz å wår sida, som thet härwid fogas skal. Sedan jag hade dragit ut tiden så länge mig möjeligit warit, och intet längre kunde uppehålla thensamma, red jag på begäran sjelf til Förſten Menczikow, som åstundade mig til middagsmåltiden.

Men huru snart alt folket och alle Officerare åter infunno sig wid sine Estandarer och fanor, sedan the hörde om Capitulationen och accord med fienden, är säkert undrans wärdt: ty jag kan säga, at jag sjelf förskräktes, at så snart åter se så mycket folk tilsammans, som blotta rädhogan så hastigt hade skingrat, och intet förr kunde fås ihop, än tå the hörde at thet intet skulle komma til widare fäktande, så at nu wäl woro öfwer 80 Man wid the Estandarerne, wid hwilke inge 25 hade warit under all then tiden thet skedde, om hwilket jag redan hafwer talat.

Således har alt thetta sanfärdigt förelupit, och emedan näst mig ingen bättre kunde weta thet, än General Major Creutz, hälst hwad wid Cavalleriet passerat, hwarom jag, såsom jag redan hafwer sagt, alsintet kunde weta, emedan intet anförtroddes mig therom; så finner jag intet skickeligare ställe, än här, at bifoga General Major Creutzes egen gjorde relation om samma sak, af hwilken man får så mycket bättre anledning at fälla thesto mognare omdöme om hela saken. General Major Creutz hafwer uti sin relation gådt längre, än jag härtils: men unnar Gud mig lifwet och friheten, så lärer jag icke eller förglömma, hwad sedan then tiden mig witterligen händt.

Hafwer jag uti mine alralyckeligaste, och af hela werlden igenom Guds nåd approberade, samt af Gud allena gifne Actioner, intet kunnat undfly mina particulier fienders blame och förklening; så är lätt at tänka, at jag uti then största olyckan thet så mycket mindre kunde gjöra, emedan man altid i sådana fall plägar tilskrifwa olyckan then som hafwer commendot, utan at betänka hwad orsaken thertil är: men jag kan på mit samwete försäkra, at Gud ännu igenom en särdeles nåd hade lämnat mig mit hjerta uti bröstet, tå thet för största delen af the andra satt uti b[ö]xorne: Jag tager alle för döden oförskräkte redelige Män och Soldater undan, och talar om första delen af wårt folk. Jag hafwer et godt samwete för min Gud och min Allernådigste Konung: Jag ler åt mina hemlige wanlige fienders och bakdantares eftertal; Jag antager alt gärna med them när the uppenbarligen komma. För Gud är alt uppenbart; för min Allernådigste Konung fruktar jag intet at stå til rätta, och i alt annat kunna mine hemlige fiender och förföljare wara försäkrade, at jag hwarken uti ord eller gärningar wiker en hårsmån för them, the måga ock begynna hwad the sjelfwe godtfinna. I öfrigit underställer jag altid gärna hwar redelig Man, som förstår sådana saker at pröfwa, alt efter egit omdöme och godtycko, emedan jag mera är sinnad at igenom en sanfärdig berättelse uptäcka mina egna menniskliga fel och swagheter, än at i ringaste mătton fördölja them: ty thet heter dock altid efter gamla ordspråket, errare humanum est. Dömme tå hwar och en fritt, huru wida något fel härwid kan tilläggas mig eller ej.

Nu kommer General Major Carl Creutzes relation om then Pultaviske Actionen och hwad theruppå följgt.

Kort Berättelse om thet, som wid wårt Cavallerie passerat på åtskillige tider ifrån then 15 Junii 1709.

Tå jag med någre Regementer af Cavallerie och Dragoner, som warit mäst hela wintren under mit commendo, stod wid byn Zupronofka 1 mil ifrån Pultawa, och Hans Excellence Fält-Marskalken stod uti Kongl. högqwarteret Zuckii med några Regementer til häst och fot, fick Hans Excellence kunskap, at fienden war i anmar[c]he, gaf mig therföre ordres, at låta alt bagage gå til Pultawa, och jag skulle skyndesamt med Regementerne marchera til Zuckii: Men som fienden kom ifrån Holtva sidan, och jag tilförene nogsamt wiste theras dessein allenast wara at fatigera oss, hwilket jag gaf Hans Excellence wid handen, såsom ock at fienden ej war så stark som spargerades; så feck jag igen ordres at gå tilbakas til mit läger, och låta hämta bagaget igen til mig.

Hade man haft nogare kunskap, och jag fått ordres at draga mig til wänster öfwer Pollutzura-strömmen, så hade för hela thet fiendtliga partiet passagen tilbakas kunnat af mig blifwa afskuren, ther the nu kommo undan utan ringaste förlust.

Then 17 om natten kl. 1 fick jag ordres at åter marchera til Zuckii, och at bagaget igen skulle gå til Pultawa, emedan

fienden hade til största delen dragit sig utur theras werk, som the hade thär, och en stor del redan war gången öfwer strömmen, samt strax samma natt upkastat några wärk för sig. Hans Excellence lät therföre rengera så wäl Cavallerie som Infanterie, nemligen Cavallerie på bägge flyglarne och Infanterie midt uti, låtandes sedan marchera närmare an på fienden. Emedlertid red Hans Excellence at recognoscera orten samt fiendens företagande, och gaf ordres til Regementerne at gjöra halt, och berättade Hans Excellence, at han skickat til Hans Maj:t, och gifwit tilkänna thetta fiendens företagande, och begärt widare ordres, om Hans Excellence skulle attaquera fienden, tå Hans Excellence fick thet swaret, at Hans Maj:t wore tilfreds med hwad Hans Excellence wille gjöra, och lemnade alt under hans disposition; men Gud bättre the olyckeliga tidender kommo therjemte, at Hans Maj:t war blefwen blesserad, hwarföre Hans Excellence lät sammankalla the General Majorer, som woro wid handen, samt alla Öfwerstarne, och begärade hwar och en skulle säja sin mening, om man tå skulle gå på fienden, samt drifwa them utur theras gjorda werk. När tå ordningen kom til mig, sade jag min oförgripeliga mening, nemligen, at som jag intet kunde weta Hans Excellences dessein, at i fall man kunde drifwa fienden utur theras werk, samt tilbakas öfwer strömmen eller annorstädes, och Hans Excellence sedan icke thär wille fatta någon post, eller taga samma ort i possession; så wore onödigt, at upoffra något folk för the wärkens skull, och sedan strax quittera them, emedan fienden tå genast skulle gå thit igen, och så wore dock lika när med saken, hwarföre Hans Excellence gaf

ordres at Regementerne i stillhet skulle draga sig tilbakas åt skogen, och utan at fienden kunde thet märka, sätta sig omkring byen Zuckii uti theras wanliga stånd; och som fienden således stod allenast en liten mil ifrån Zuckii, hölt Hans Excellence icke rådeligit, at jag igen skulle marchera til Zupronofka, utan taga mit stånd wid Zuckii, hwilket ock så skedde.

Then 19 bröto alle Regementerne up, och marcherade ifrån Zuckii närmare in til Pultawa, och slogo läger uti en djup dal, ut med en skog ungefär en fjerdedels mil ifrån Pultawa. Under marchen redo några Dragoner med theras Officerares låf tilbakars, at hämta någon säd, som the hade lemnat; men blefwo af the fientlige Cossakerne tilbakas kjörde, tå några blefwo nedergjorde och några til fånga tagne. Enär Regementerne tagit sit stånd, satte jag efter Fält-Marskalkens ordres ut alla wakterne.

Then 20 under Högmässopredikan wisade sig några Cossaker utom posterne, hwilka wäl gjorde något larm i lägret, men likwäl drogo sig igen tilbakas, warandes ibland sådana Cossaker mäst altid af fiendens Officerare, som recognoscerade in på wåra wakter.

Under Aftonsångs Predikan skickade Ryttmäster Törnflycht, som hade fältwagten, och berättade at fienden något starkt wisade sig, samt at många regulaire troupper ankommo, tå jag frågade Hans Excellence, om icke piqueterne skulle sitta up och secundera wagterne, hwartil Hans Excellence swarade: jag wet intet af några piqueter, hwem har gifwit eder ordres om them? tå jag swarade, sådant warit wanligit och af Hans Maj:t

befalt; Hans Excellence åter, thet är ingen hast, låten sala up och Regementerne gjöra sig färdige; men som Ryttmästaren igen skickade och lät säga fienden komma alt för starkt, tog jag piqueten af Regementet, som tå först war färdig, och ryckte ut til fältwagten, tå och Hans Excellence red med, och gaf ordres, at the thär närmast stående Regementer skulle rycka ut och sätta sig til widare ordres. Imedlertid recognoscerade Hans Excellence, men som fienden begynte avancera på wåra wagter, befalte jag Ryttmästaren gå emot them, tå jag med the hos mig warande troupper följde på; men som Ryttmästaren gick något fort efter fienden, blef han litet pousserad tilbakas, dock strax igen förföljde fienden så mycket starkare, hwilket jag gjorde til then ändan, emedan fienden hade alla högder inne, at jag således kunde få se, om thet wore något af wärde, eller om hela Armeen wore så när, emedan then wäl kunde stå betäkter bakom sådane högder. När förthenskull Hans Excellence skickade mig bud, at jag skulle draga mig tilbakas, kunde jag thet så mycket mindre gjöra, som om jag aldrig så litet wille wända tilbakas, hade jag fienden i ryggen. Imedlertid blef jag ståendes, och likaledes fienden, så at intet annat än enkel chargering förelop. Emot aftonen drog jag mig tilbakas, tå ock fienden gjorde thet samma.

Then 21 kom en dräng öfwerlöpandes ifrån fienden, General Baur tilhörig, hwilken hade noga berättelse om fienden, at the snart wille attaquera oss, som ock kunde synas, at fienden drog sig utur sina wärk, som the hade för Pultawa, samt med hela Armeen öfwer strömmen på wår sida; Therföre lät then 22 Hans Excellence alle Regementerne rycka ut. Infanteriet, som

stod wi Pultawa, rykte ock ut, och rengerades således Armeen uti ordre de Bataille, men som Gud bättre, Hans Maj:t hade stor sweda af sin blessure, öfwergaf han all disposition til Hans Excellence Fält Marskalken, och medan Armeen s[å]ledes mycket länge stod och wäntade fiendens ankomst, befalte Hans Maj:t mig, at taga twänne Compagnier af Öfwerste Taubs Dragoner samt några Zaporover, at thermed recognoscera. Under thenna tiden blefwo alla Fältwagterne på theras ställen, hos hwilka jag lemnade Ryttmästaren Planting, som noga skulle gifwa tilkänna om något passerade, men som intet annat förelopp, än at några löse Cossaker chargerade på fältet, lät jag Dragonerne marchera in om wagterne uti skogen, och jag red ut åt högderne; men efter fiendens Cossaker woro för starka på högderne, lät jag troupparne rycka ut i skogen, och således fick jag in högderne, tå jag kunde se, at fienden hölt på at sätta läger, och theras Dragoner gingo och bette theras hästar; men så snart the sågo allenast mina trouppar, sutto största delen af them up.

Sedan gick jag then wägen tilbakas, thär Öfwerst-Lieutenant Freyman stod, och lät troupperne gå neder uti wägen, och jag med några Man red emellan the afbrände husen på högden, at widare se fiendens företagande, tå jag såg the sista troupperne gå öfwer strömmen, samt nästan kunde se hela theras läger. Therpå red jag til Hans Maj:t, som befalte mig raportera alt til Fält-Marskalken, thet jag ock gjorde; om aftonen kom Herr General Major Kruse med the Regementerne han hade ifrån Stara Zienziaroff, och stötte til Armeen.

Alt bagaget hade gått til Pultawa, med hwilket commenderades Herr Öfwerste Wennerstedt med thess Regemente, hwilket conjungerade sig med Herr General Major Schlippenbachs Dragoner, som och blefwo wid bagaget. Sedan jag kom ifrån recognosceringen, rykte alt Cavallerie nästan uti en linea wid en wid ödes-by en half mil ifrån Pultawa, alt Infanteriet gick igen til theras stånd wid Pultawa, tå ock the förra wagter, som stodo wid gamla lägret, blefwo indragne.

Then 23. Några Posteringar höllos ut med Worsklo-strömmen ända til Stara Zienziaroff, thärest en Ryttmästare stod med 50 hästar.

Then 25 blef et partie af Mazeppas Cossaker utsändt at inhämta kunskap, om fienden än wore med hela Armeen tilsammans, hwilka bragte en fånge, som berättade thet hela Armeen wore på thenna sidan strömmen, och hade alt Infanterie innom et retrenchement, betjenandes sig så wäl af en djup dal som ock strömmen, och berättade thet wara wist, at fienden i the dagarna starkt arbetade på åtskillige redouter, och mycket befäste sit läger.

Then 26 kom alt bagaget igen til theras Regementer, och emedan fienden stod oss så när, hade man dageligen allarm.

Then 27 kom et starkt fiendtligit partie på wår wänstra flygel, hwarföre the Regementerne måste sitta up, och chargerade fienden in på wagterne, men blef igen på sistone bortkjörd. Wid thetta partiet hade mäst hela Ryska Generalitetet warit och recognoscerat wårt läger; och som Hans Excellence Fält-Marskalken kom från Hans Maj:t, skickade han mig bud, at

jag i flygande skulle komma til honom, samt alle the andre General Majorer; tå Hans Excellence sade: Hans Maj:t är sinnader i morgon wil Gud gå löst på fienden, therpå Hans Excellence gaf mig ordres, emedan han sjelf red igen til Pultawa til Hans Maj:t, at jag skulle uti 6 colomner marchera med alt Cavallerie, dock icke förr än widare ordres kommo, min marche skulle jag taga öfwer fältet emot thet gamla lägret, wid thet wagtstället thär Prinsen af Wirtenbergs Dragoner stodo, emot mörkningen skulle jag låta sala up, alt bagaget skulle köras i wacker ordning utan larm til wår högra flygel, samt efterföljande Regementer blifwa therwid, nemligen, Herr Öfwerste Ramswärd med Swenska Adelsfanan, Herr Öfwerste Leschert med Carelska Regementet Herr Öfwerste Wennerstedt med sit Regemente, Öfwerst-Lieutenant Kaulbars med Herr General Major Schlippenbachs Regemente. Och som jag wiste, at thet blef mycket mörkt om nätterne, tog jag, på thet jag icke skulle fela om wägen; en Ryttmästare med mig at noga taga märke, hwarefter jag om natten kunde rätta mig. Hwad Hans Exellence således befalte mig efterkom jag, samt gaf Hans Excellence lika lydande afritning, then han utdelte til alla Regementerne, på thet the så mycket bättre kunde behålla theras ordning, hwilken jag til them utgaf, och sedan helt färdig wäntade på ordres.

Klåckan 12 om natten kommo Drabanterne Creutz och Duwalt, hwilka Hans Excellen[c]e brukade til sina General Adjutanter, med ordres at jag skulle marchera, tå jag genast gaf ordres til alla Regementerne at sitta up, och så snart thet war skedt, begynte jag uti HErrans Namn at marchera; och som

åtskillige Esquadroner och Regementer i thet tjocka mörkret kommo ifrån mig, nödgades jag at gjöra halt, at bringa them til rätta, imedlertid skickade Fält-Marskalken mig bud at jag skulle skynda mig, thet jag ock gjorde, men kom i god tid nog.

Then 28. Så snart jag kom med alt Cavalleriet til Infanteriet, red jag til Hans Maj:t, thär Hans Excellence Gref Piper, Fält-Marskalken och Herr General Lewenhaupt woro, tå jag berättade, at Cavalleriet war uti sådan ordning, som befalt war, framme, ther på Hans Excellence Fält-Marskalken satte sig til häst och red med mig til Regementerne, och fan them uti theras ordning. Therpå frågade jag, om the skulle dragas uti en linea, eller om the skulle rangeras uppå flyglarna om Infanteriet, hwarpå jag fick til swars; I skolen wäl få ordres. Altså blef jag wid mit Regemente, tillika med the andre hållandes bak om Infanteriet uti 6 colomner. Icke långt therpå kom et rop från wänster, Cavallerie fram, Cavallerie fram, Cavallerie fram i JEsu Namn, tå the Regementer om Esquadroner, som stodo på wänster, kommo i fult rännande til höger, så at alt Cavallerie kom uti största confusion, och tillika med Infanteriet emellan fiendens redouter, therest icke ringa skada gjordes af fiendens stycken utur redouterna; dock genom Guds hjelp kommo wi igenom med sådan avantage, at alt fiendens Cavallerie war på flygten, tå ock wårt Cavallerie satte tämmeligen efter them; men wi fingo ordres at draga oss öfwer et litet moras åt wår wänster, och när så wäl wårt Cavallerie som Infanterie war thär öfwerkommit gjordes halt, och som några fiendtlige Esquadroner, som ock woro på flygten, nästan kommo på sidan

om oss, lät jag sätta efter them, tå Hans Excellence befalte, at jag skulle blifwa ståendes. Imedlertid hölt jag på en högd och blef warse, huru fienden drog sig utur theras wärk och retrenchemente, och rengerade sig uti en linea. I thetsamma kom Hans Excellence ridandes, tå jag berättade honom hwad jag såg, han swarade mig: bekymra eder intet. Kårt therefter kom Hans Excellence igen ridandes, och märkte fiendens ankomst, therpå jag sade, thet wore nödigt at rengera sig, här är et elakt moras, tå jag igen fick kort swar. Ändteligen befalte Hans Excellence, jag skulle draga mig öfwer moraset, och sätta mig med Cavalleriet bakom wårt Infanterie, thet jag ock gjorde; imedlertid avancerade fienden alt på oss, tå kom Secreteraren Cederhielm ridandes, som berättade, at några wåre Cossaker sagt Armeen kunna evitera thet leda moraset, och gå på andra sidan byen, thet jag ock wiste af åtskillige Zaporover, som ock förr therom på mint, men fick intet annat än kort swar tilbakas. Tå sade jag i then hastigheten til Cederhielm, se til om I råken Fält-Marskalken och sägen honom, at man kan gå på höger om byen, thet gjör jag intet swarade Cederhielm, tå jag sade, säg tå åt Gref Leyonhufwud, at han tå säger thetta, thet han lofwade, men icke träffade Herr Generalen. Emedan nu fienden så enständigt avancerade, begynte wårt Infanterie at avancera emot them, tå igen Hans Excellence kom ridandes til mig och sade: Herr General Major sen I, at fiendens Infanterie mycket öfwerflyglar wårt: tå jag swarade, at jag nogsamt såg thet. Hwad är til gjöra, sade Hans Exellence och jag swarade, at ingen annan råd wore, än enär wårt Infanterie begynte spela med

bajonetterne, så wille jag se til at gå in på högra sidan. Sedan jag sagt thetta, red Hans Excellence Fält-Marskalken i fult courier tilbakas til the andre Regementerna, och sedan såg jag honom i hela Action icke mera. Til at attaquera fienden, rangerade jag på theras flanque Ryttmästaren Blomm med några Compagnier af Lif-Regementet; Herr Öfwerste Horn war bakom thesse Compagnier med sitt Regemente, Herr Öfwerste Lieutenant Gref Leyonhufwud med en del af Öfwerste Hielms Dragoner bakom Horns, och således war min dessein, at wi alle skulle tätt på hwar andra hugga in uti [t]heras Infanterie, men så snart fienden märkte thet, gjorde the en quarré emot mig, planterade theras stycken och gaf fyer med cartetscher, och i thetsamma kom theras Cavallerie oss i ryggen, men så snart wi wände oss emot them, drogo de i fullt courier af, och tå begynte wår Infanterie kasta gewäret ifrån sig, och gick aldeles durch. Thet Cavallerie, som jag hade hos mig, förfölgde fienden så mycket the kunde, så at the nästan emellan the små husen wid skogen dispenserade sig.

I thetsamma skickade Hans Maj:t til mig en Drabant med befalning, thet jag icke widare skulle engagera mig med fienden, genast therefter kom en annan Drabant med samma ordres; och som jag redan hade förfölgt fiendens Cavallerie et godt stycke, och låtit Öfwerst-Lieutenant Leyonhufwud stanna utanför bemälte små hus, så drog jag mig tilbakars efter ordres, och bad Herr Öfwerste Horn skicka någon til Herr Öfwerst-Lieutenant Leyonhufwud, at han tilika med Herr Öfwerste Horn skulle draga sig af efter mig; men som byen, som låg för oss, war

mycket couperad och et stort antal fientlige trouppar war emellan Herr Öfwerste Horn och mig, samt emellan Gref Leyonhufwud och honom, kom jag allenast med några Esquadroner, som jag tilförene hade hos mig, at gå til Hans Maj:t, tå en Bataillon af fienden kom utur en liten skog på wår högra hand med theras stycken, til at förhindra passagen. Hans Maj:t skickade til mig ordres, at jag skulle med Cavalleriet attaquera thensamma, tå jag ock genast med samma få Esquadroner gjorde front emot them, hwarpå fienden litet stannade; men när the sågo så ringa folk för sig, begynte the närmare avancera och med theras stycken och cartetscher gjorde oss stor skada, så at uti the salvor the gåfwo Hans Maj:ts bår blef sönderskuten, samt then ena hästen under båren, tå Hans Maj:t måste sätta sig til häst, hwilken ock blef honom undanskuten. Sedan gaf Öfwerste Hjerta af Drabanterne sin häst, hwarmed Hans Maj:t kom undan; och som fienden kom mig med theras Infanterie uti häckar och grafwar för tätt uppå, så drog jag mig litet til wänster in åt byn, och kom med mina trouppar, dock icke utan förlust, igenom byn. På min wänstra hand war Herr Öfwerste Horn, hwilken uti thet alt för slemma moraset blef fången. På Herr Öfwerste Horns wänstra hand war Herr Öfwerst-Lieutenant Gref Leyonhufwud, hwilken wäl kom igenom. Sedan wi nu så woro igenomkomne, beflitade jag mig at marchera helt sagta med Cavalleriet, på thet man måtte hafwa någon förhopning, at the på wänster stående Regementer kunde stöta til oss; men alt förgäfwes. I thet samma kom wår Allernådigste Konung til mig, i thet jag satt och talte med Herr

Öfwerst-Lieutenant Gref Gabriel Oxenstierna, och beklagade huru illa thet thenna dag war tilgångit, slog mig på axlen och sade: alt wårt Infanterie är slagit, månne man tå intet något skulle kunna rädda them? tå jag swarade: therföre marcherar jag helt sagta, hwarmed Hans Maj:t ock war mycket wäl nögd; men i thetsamma kommo igen fiendens trouppar til häst, hwilka tämmeligen blefwo föste tilbakas. I thetsamma kom ock en stor swärm med Ryska Cossaker och Calmucker, som utan någon ringaste effect gingo i fullt courier emellan wåra Esquadroner, hwilka litet blefwo eftersatte, men som sådant intet lönte mödan, marcherade Hans Maj:t helt sagta til the Regementer, som woro wid bagaget. Wid thetta hafwa åtskillige saker förelupit, som man intet wist kan nämna, i thet Herr General Major Lagercrona med the Esquadroner af Cavallerie, som redan woro i flygten, hade ropat, marchera, marchera, hwilket förorsakade at en stor del af the Regementer, som hade förlorat sina Regements Officerare, gingo i fullt courier til bagaget. Enär the trouppar, som woro wid bagaget. sågo sådan myckenhet komma swärmandes, wiste the icke annat, än thet war fienden, och som the Zaporover, hwilka woro wid wårt bagage, hade upkastat et litet bröstwärn, hwaruppå the hade stycken, så sköto the 2:ne skått på wåre, innan the blefwo sit misstagande warse. Ryttmäster Planting, som jag tilförene altid hade hos mig, skildes uti moraset ifrån mig, hwilken sedan han igen kom til mig, berättade, at han warit hos Hans Excellence Fält-Marskalken, men emedan fienden war på alla sidor, hade Ryttmästaren warnat Hans Excellence, tå han beklagade, at

troupparne som gingo så fort, icke wille stanna; och har Hans Excellence sedan ridit mycket åt wänster, thär starkaste derouten war, och således kommit uti fiendens händer. Och som Hans Maj:t war mycket bekymrader om Hans Excellence Fält-Marskalken, sade jag, at Ryttmästar Planting hade kunskap huru med honom hade gått, hwarpå Hans Maj:t kallade Plantingen til sig, hwilken berättade Hans Maj:t alt, som han tilförene sagt.

Sedan Hans Maj:t war således kommen til bagaget, och hade satt sig uti Herr General Major Mejerfelts wagn, beordrade han mig, at sammandraga alt wårt öfwerblefna Cavallerie. Jag gjorde thetsamma, så mycket jag någonsin kunde, och satte mig fram om bagaget, at snart kunna emottaga om något skulle förefalla; tå Hans Maj:t gaf ordres, at alt bagaget skulle först defilera wägen åt Stara Zienziaroff. Imedlertid hade jag mina förposter, som stundeligen berättade mig hwad the sågo, och så snart alt Cavallerie bagaget war defilerat, begynte wåre Regementer marchera; men som uti en swar hål- och backe-wäg alt Infanterie bagaget stötte til oss fram om Pultawa, lät Hans Maj:t gjöra halt, til thes theras bagage mästadelen war öfwer bemälte elaka wäg, och som tå aftonen kom på, befalte Hans Maj:t mig gifwa ordres til Herr General Major Cruse, at han skulle hålla Arriere-gardie med några Regementer, thet han ock gjorde. Sedan fortsattes marchen til Quedurkii, wid samma by war et elakt moras och passage at komma igenom, hwarföre Hans Maj:t befalte mig, at med alla Regementerne gå öfwer passet, eller then elaka bryggan; och sedan skulle alt bagaget gå

öfwer, samt Herr General Major Cruse efterst, med the hos sig hafwande Regementer.

Then 28 om morgonen i gryningen kommo the första Regementer til Nova Zienziaroff, thär Hans Maj:t för mig war, samt Herr General Major Mejerfelts Regemente, som icke war med uti slaget, utan låg som på postering i samma ort, med hwilket Hans Maj:t bortmarcherade wägen til Kobilack; och som jag hade en läglig ort något at rasta, tog jag alt bagaget tilsammans, och lät af the onödigaste wagnarna bortspänna hästarna och satte för sjukwagnarne, samt gjorde alt Infanteriet beridit, lät ock upbränna alt bagaget, som war illa förspändt; så at thet lilla Infanteriet, som war öfwer, blef alt wäl beridit.

Therpå marcherade jag allenast 2 mil til Kobilack, och satte mig et stycke therifrån på en äng. Therifrån gick Hans Maj:t, sedan jag ankom om aftonen, förut wägen til Nieper-strömmen, förbi Perovolosna, och gaf mig the ordres, at jag til första dagningen skulle stå på samma äng, på thet hästarna kunde få så mycket bättre beta; thet jag ock gjorde, samt med wagter och hwad mig tilkom, tog mina præcautioner. Samma dag och natt gick alt bagaget förut til strömmen.

Then 30 i dagningen bröt jag up, och som Lif-Dragonerne borde marchera efterst, och Herr Öfwerst-Lieutenant Örnstedt sade them wara förswaga, at göra någon resistence om något skulle förefalla; så lät jag, ehuruwäl Lif-Regementet the förra dagarne hade marcherat efter, dock the första 6 Compagnier under Herr Ryttmästar Bloms commendo blifwa efterst, med the ordres, at så snart han märkte något fiendtligit, skulle han genast

gifwa mig thet tilkänna. Therpå marcherade alla Regementerna tillika utur theras stånd, med sådana ordres som hwar wiste, på hwilken han skulle följa, at the uti 2:ne treffer skulle marchera, så at om något i hastighet skulle påkomma, man ock i hast kunde rangera sig. Marchen gick ock helt ordenteligen utur wårt läger.

Men så snart jag kom på högderne, fick jag bud ifrån Herr Ryttmästar Blomm, at fienden redan war på the ställen thär wi hade stådt; förthenskull, efter jag war obekant på orten, och icke wiste om flere defileer woro, än them wi sågo wid Kobilack, examinerade jag min wägwisare och bad, at han allenast skulle säga mig, om flere defileer woro emellan Perevolosna, tå han sade mig om trenne. Nu hade jag ingen lägenhet, utan uti trängsel at sätta mig, skickade therföre bud til Ryttmästaren Blomm, at i fall fienden skulle för hårdt tilsätta honom, skulle han efter handen draga sig efter mig. Imedlertid gaf jag Herr Öfwerste Düker ordres, at han skulle med alla Regementerna marchera öfwer passet, och rangera sig rätt uti ordre, som förr är sagt. Herr Öfwerste Cronman med Infanteriet satte jag wid en bäck, som war så god som bröstwärn, frammanför byn, med ordres at han skulle blifwa ståendes, til thes jag skulle komma tilbaka, tå jag tog halfwa Smålands Regemente, at betäcka ingångarne af gatorne, at icke Cossakerne kunde emellan husen ströfwa in uti byn, hwarföre jag ock blef hos bemälte trouppar til thess Ryttmästar Blomm ankom, tå jag gaf honom ordres at jämwäl draga sig til passet, emedan jag icke wiste annat, än at Infanteriet efter ordres blifwit thär stående; men som the

bortmarcherat, och Gardiet allena war qwar efter mina ordres, lät jag ock Blommen går öfwer under theras små salvor, så at icke en man uti samma marche förlorades. När jag kom på then ort jag ärnade, marcherade jag igen thärifrån öfwer thet andra passet, som bestod uti en djup dal och moras, tå fienden åter kom efter, dock allenast at observera mit företagande; hwarföre jag lät alla trouppar sitta af, och i 2 timmar beta theras hästar. Imedlertid fick Herr Öfwerste Cronman ordres från Herr General Major Lagercrona, at han skulle marchera til Perivolosna, ther Kongl. Artilleriet stod, at conjungera sig med them, hwarföre han ock wille skynda sig; men jag sade honom, at efter fienden wore så när i hälarna, skulle han intet gå bort, hwilket jag nogsamt wille förswara. Förthenskul marcherade han alt in emot Nieper-strömmen på sidan om mig; hwilket war så mycket säkrare, som jag strax efter fick weta, at alt Artilleriet och alla Swenska redan om morgonen hade marcherat utur samma stad.

Sedan jag således som sagt är marcherat, ankom jag med Regementerne kl. 4 om aftonen til Nieper-strömmen, thit jag wäl icke hade gådt, om icke åtskillige som kommo therifrån, somlige at skynda på Herr Öfwerste Cronman, och somlige på Artilleriet, hade berättat sig wara sände ifrån Herr General Major Lagercrona, och at god anstalt wore gjord til öfwerfart öfwer strömmen, förthenskul skyndade the, som med mig woro, så mycket mera på marchen, så at något hwar tykte, at thet icke gick fort nog. Men när jag kom til Hans Maj:t och såg, huru olägligit thet war at ther stå med Cavallerie, emedan högderne

ther omkring woro så beqwämlige för fienden, at the kunde med Canoner ruinera oss, sade jag til Hans Maj:t, om jag wetat, at icke widare warit med transporten, hade jag ingalunda marcherat thit, tå Hans Maj:t bad mig söka beqwämligare ställe; men som aftonen kom på, och man hade mycket ondt at uti sådan hast finna annat ställe, som ock intet bättre thär när fans, war min tanka, at söka i första dagningen någon annan ort. Imedlertid war Herr General Lewenhaupt mycket bekymrader om, at öfwertala Hans, Maj:t at salvera Thes Höga Person; men Hans Maj:t wille ingalunda, utan påstod enständigt at blifwa hos Regementerne. Jag förestälte imedlertid Herr Generalen, at Regementerna stodo ganska farligt, hwilket Herr Generalen sade sig nogsamt finna, och talade med en, som skulle wisa någon annan ort öfwer Worsklo-strömmen, hwilket dock ingalunda kunde ske innan dager blef: Ty sedan Regementerna först kommit til thetta stället, woro the så intagne af, på hwad sätt the skulle kunna gå öfwer, at man ej fick them at tänka på något annat. Det blef likwäl änteligen resolverat, at i dagningen skulle alle Regementerne sitta up och marchera; Och som wår högsta sorg war, på hwad sätt man kunde bringa Hans Maj:t at salvera Thes Höga Person, begynte igen Herr Generalen på at persuadera Hans Maj:t, så wäl som Herr General Major Sparre. Herr General Qwartermästaren Gyllenkrok berättade, at Hans Maj:t hade yttrat sig, thet Herr Generalen Lewenhaupt, Herr General Major Lagercrona och Sparre skulle gå öfwer med Hans Maj:t, i fall Hans Maj:t kunde resolvera sig thertil. Sedan kallade Hans Maj:t mig til sig, och frågade om Regementerna, samt huru

med marchen hade tilgådt then dagen; tå jag berättade alt, samt at fienden warit hela dagen efter mig, men jag kunde intet weta huru stark fienden warit: mycket dam hade jag sedt bak efter oss, hwaraf nog kunde märkas, at the kommo mycket starke; och berättade jag, at wid åtskillige pass förelupit någre chargeringar, dock at the ej kunnat gjöra någon skada, emedan man brukat alla præcautioner. Therpå bad jag Hans Maj:t med the orden: Eders Maj:t, salvera dock Eder höga Person; om fienden kommer med hela Armeen, så kunna thesse Regementer icke annat, än blifwa fångne eller slagne. Thet är wäl sant, om wi i morgon kunna marchera hädan, lärer dock fienden följa oss, och i fall the komma med Cavallerie allena, kunna wi med Guds hjelp wara them någorlunda wuxne; men kommer hela Armeen, så wet jag icke hwad jag skal säga, ty Gud bättre, här är en stor consternation ibland folket, så at man icke wet hwad man skal tro them om. Blifwer nu Eders Maj:t salverader, och olyckan händer wi blifwa slagne, så kan Eders Maj:t, näst Guds hjelp och Nåd, hafwa många utwägar at uprätta sit folk, samt om wi blifwa fångne mycket bättre hjelpa oss, än om Eders Maj:t sjelfwer hände then stora olyckan at blifwa fången. Hans Maj:t swarade, the kunna ändå få mig, fast jag kommo på andra sidan. Ändteligen så resolverade Hans Maj:t at gå öfwer; och som Herr General Major Lagercrona hade fått ordres at samla alla Regements Cassa wagnar til sig, at utdela på alla så många penningar som ännu woro i them; befalte Hans Maj:t, at Herr General Majoren skulle låta lefwerera alla thessa wagnar til mig, och at jag skulle dela ut penningarna åt hwar och en uti

afräkning på thess såld. Therpå utgåfwos til Majorerne ordres, at inga Regementer skulle engagera sig med någon transport, utan til första gryningen skulle alla wara färdige at sitta up och genast marchera, emedan man hade en annan ort at komma igenom, med mera som tå befaltes. Imedlertid kom Herr Öfwerste Lieutenant Örnstedt af Lif-Dragonerne til Hans Maj:t och berättade, at han med Regementet wille obligera sig at wara öfwer strömmen innan kl. 7 om morgonen, tå Hans Maj:t wisade honom til mig, hwarpå han ock sade thet samma til mig, tå jag gick til Hans Maj:t och sade min oförgripeliga mening, at i fall något Regemente skulle begynna at arbeta med öfwerfarten, skulle alla wilja göra thet samma, hwilket ock många hade i sinnet; emedan the hörde, at Lif-Dragonerne fingo göra thet, så wille the obligera sig til thetsamma, at äfwen så snart wara öfwer, tå jag nog hade at göra, at hålla them therifrån, emedan man såg största ogjörligheten thertil. Ändteligen gaf jag Herr Öfwerst-Lieutenanten til swars: om I hafwen gjordt så god anstalt, at I kunnen komma öfwer til then tiden I sagt, så gjören edert bästa; och thet sade jag til Hans Maj:t, at jag på sådan händelse hade tilsagt honom at gå öfwer, med önskan at wi alle kunde gjöra thet. Imedlertid twiflade jag mycket therpå, ty wi hade inga materialer at begynna någon transport; förthenskul itererades än en gång orderna til Majorerna, at the ingalunda skulle tilstädja någon at bekymra sig om transporten, emedan ock mörka natten påkom, utan i dagningen skulle alla wara färdige til marche, efter man hade i sinnet at gå en annan wäg. Men hwad hände? i thet the sågo, at Lif-Dragonerne begynte

arbeta med fartyg at gå öfwer, som bestodo i intet annat, än af rått och smått wärke, och theraf mycket litet, samt at binda ihop wagnar, och hwad the påhittade, hwarmed omöjeligit war at komma fort, emedan strömmen war både bred och stark, företogo sig likwäl åtskillige Regementer, dock utan ordres, at gjöra sammaledes alt hwad the kunde. Hans Maj:t kallade mig igen til sig, och sade: tagen I Eder alt Cavalleriet an, och sägen Öfwerste P[o]sse af Gardiet, at han tager sig Infanterie[t] an. Therpå gjorde jag påminnelse, åt som åtskillige Regementer icke hade Regements-Officerare af Regementerne, så kunde Gref Oxenstierna, som warit under the Kejserlige, och Major Falkenberg employeras at förestå Regementerna, hwilket Hans Maj:t befalte mig gjöra. Jämwäl befalte Hans Maj:t, at jag skulle söka at complettera med Compagnie Officerare hwar högst nödigt wore, och emedan Compagnierne af större delen Regementerne woro mycket swage, skulle man taga the Estandarer, som intet kunde betäckas, och bränna up them, hwilket ock skedde.

Sedan jag således talt med Hans Maj:t, blef resolveradt, at Herr Generalen Lewenhaupt skulle blifwa med qwar, som ock skedde, och ungefär kl. 10 om afton reste Hans Maj:t ifrån oss, tå jag följde Hans Maj:t ner til stranden, och red bredewid Hans Maj:ts wagn; och som thet war mycket mörkt, förde Officeraren, som skulle wisa wägen til stranden, Hans Maj:t något galit. Thet war en god half mil til stranden, och som jag tänkte på at thet snart blef dager, sade jag Hans Maj:t, at som jag intet wiste hwad wid troupperne kunde förefalla, nödgades jag rida tilbakas,

tå jag hade then nåden at taga afsked af Hans Maj:t, och Hans Maj:t bad mig hälsa Herr Generalen Lewenhaupt.

Och så red jag til Hans Maj:ts tält, thär Herr Generalen Lewenhaupt litet lagt sig på marken, hwarest jag ock ungefär en fjerdedels tima lade mig, och tå begynte thet på at gry. Jag upwäkte therföre Herr Generalen och frågade, om jag icke skulle låta sitta up Regementerne, tå Herr Generalen genast stod up, och sade gjör thet, jag skal rätt nu wara hos eder; tå jag ock sammanropade alla ordonancer och befalte en hwar rida til Regementerne och gifwa ordres at sitta up, och jag sjelfwer red emellan alla Regementerne, som stodo i wägen, til Lif-Regementet, och gaf ordres at sitta up. Herr Generalen red til Herr General Major Mejerfelts Regemente, som stod tätt hos honom, at the genast skulle sitta up, och efter förr gifne ordres draga sig til then orten, ther Lif-Regementet stod, hwilket gick mycket långsamt. I thet jag, som sagt är, red i Regementerna ut med strömmen, såg jag huru folket arbetade at hjelpa sig öfwer, somlige hade bundit ihop smala stänger, gamla Bondewagnar och små flottar, hwarmed the stodo uti strömmen, och kunde icke någon hwärt komma; ja så arbetade största delen, at få woro wid theras Estandarer, tå jag ropade på Officerarne, som war Öfwerste Lieutenant Kaulbars, Herr Öfwerste Leschert och Herr Öfwerste Hielm, och hårdt tiltalte them för thet, at sådant hade skedt. The förbannade sig på at the ej kunde styra folket, hwarpå jag igen bad them sitta up och skynda sig, thet the ock lofwade; men så wäl för them, som för the andra Regementerne, gick mycket swårt med upsitningen; emedan, som sagt är, Bussarne

hade mycket at gjöra med theras transport. Imedlertid red jag fort til Lif-Regementet, at gjöra anstalt om Cassa-wagnarne och theras utdelande; men som icke månge woro komne til Regementet, utan en del woro kjörde neder til strömmen, en del stodo fast uti moras och pussar, som the uti mörkret kjört uti, befalte jag, at wid the wagnar, som hos mig woro, skulle sättas wagt; och efter Regementerna hade ordres at marchera, kunde penningarne icke tå utdelas. I thet jag nu så bestälte, kom Ryttmästar Ridderswerd til mig och sade, at från wagten, som Ryttmästar Lårman af Lif-Regementet hade, wore en skickader, som berättat fienden wara i anmarche, tå jag genast tog mig en annan häst och skulle rida til högderne, och skickade bud til Herr Generalen, at sådant hade passerat. I thet jag kom på högden, mötte mig then yttersta Lieutenants wagten i fult courier och en stor hop Ryska Cossaker efter them. När Ryttarne af wagten sågo mig, begynte the ropa på Corneten, som hade wagten, så tu lappare, tu är icke wärd at wara Officerare, wi stöta wärjan i tig, stå om tu är en braf Karl, och likafult rände the alle; tå jag sade: stå I tå, om icke Officeraren wil stå, jag skal wäl få råd med honom; tå jag fick them at wända och conjungerade them med Ryttmästare-wagten, och således dref Cossakerne tilbakas. Men som de kommo alt starkare, och största delen drog sig til theras höger åt de högder, där bagaget stod nedanföre, stannade jag litet, emedan jag såg nedan för berget Herr General Major Mejerfelts Regemente komma marcherandes, tå jag befalte at twå Compagnier skulle komma til mig, som ock skedde, tå jag med them och några wagter dref

fienden et godt stycke tilbakas, så at jag kunde få in några högder, at widare observera fiendens företagande. Imedlertid arbetade Herr Generalen med upsittningen, som gick mycket lamt, emedan så wäl af Officerare, som gemene, mycket få woro wid Estandarerne. Herr Öfwerste Lieutenant Örnstedt, som nästan med hela Regementet hade arbetat wid watnet på fartyg at komma öfwer, lät, sedan han såg ogjörligheten, manskapet igen skynda sig til theras Estandarer, hwarwid allenast war en Capitain med mycket ringa folk. Herr Öfwerst-Lieutenanten war sjelf öfwer strömmen hos Hans Maj:t, men Hans Maj:t befalte honom genast skynda sig til Regementet, och berättades han icke förr wara kommen til Regementet, än accordet war slutit. Medan således arbetades på upsitningen, woro ock en stor del folk och Officerare, som togo sig thet oråd före, och gofwo sig med hästarne at simma öfwer; men en stor del drunknade, och the som uti watnet wände tilbakas, kommo uti Cossakernes händer, som hade til stort antal gått ner thär transporten war, och redan begynte plundra alt thet bagaget, som stod åt wägen thit transporten skulle wara; hwaribland ock woro åtskillige Cassa-wagnar, hwilka kommo med mycket annat bagage uti fiendens händer.

I thet jag nu, som förr är förmält, hade fått in åtskillige högder, blef jag warse at hela fiendens Armée war i anmarche, och at theras stycken drogo sig til theras höger, at sätta sig på the högder, under hwilka wåre Regementer woro, tå jag igen skickade til Herr Generalen och lät säja honom thet samma; men i thet samma kom en General Adjutant med en Trompetare och

Trumslagare, skickad af Prins Menschikow, och utan för mina trouppar lät blåsa an, tå jag kallade them til mig, och frågade hwad theras begäran wore. The swarare: som Prinsen med hela Armeen wore så när och the wäl wiste wår styrka, och at the redan så godt som hade oss i händerna, så wille the, til at spara så mycket oskyldigt blod, offerera oss godt accord. Nu wiste jag wäl huru thet stod til uti Regementerne, hwarföre jag icke wille utlåta mig hwem jag war, såsom jag ock tänkte icke wara rådeligit utaf mig, som allenast utgaf mig för then som hade wagten, at så genast låta them gå tilbaka, utan jag sade: om the wille hålla wid mina trouppar, wille jag rida til Generalen, och berätta honom hwad the begärt; tå the stadnade qwar, och sade sig hafwa ordres at icke länge wänta, utan skynda sig tilbakas; hwarpå jag red til Herr Generalen, som hölt fram för Regementerna, och sökte på alt sätt at animera Bussarne, tå jag ock såg huru få the woro wid Estandarerne. Herr Generalen sade, Gud wet, hwar folket håller til, man har här swårt at få them til häst; tå jag sade: Gud bättre här ser illa ut, och mycket tunt wid Estandarerne, och berättade altså, at oss tilböds accord, om Herr Generalen tycker man skal thet ingå, eller om wi skola slåss måtte wi ändteligen draga oss til höger, therest en liten slätt war, på thet wi måge komma utur thenna trängsel, samt ifrån högderne, ty the lära rätt nu begynna canonera på oss, och tå kunna the thermed allenast ruinera oss; hwarföre Herr Generalen ock genast befalte Herr General Major Crus, at han genast skulle draga sig med Regementerne til bemälte ort, thet han ock gjorde. Men som man såg hos folket en stor consternation, sade jag til

Herr Generalen: hwad är här til gjöra? man måtte wäl först och främst draga ut tiden med swaret til fienden, så mycket möjeligit är, hwaraf Hans Maj:t kan profitera at komma något undan, som ock at wi tunna få folket tilsammans, Gud må weta hwar the hålla til, man ser mycket litet til både Officerare och gemena. Therpå sade Herr Generalen: nog har jag arbetat med them, men thet går mycket lamt til, jag wil än söka animera them så mycket jag kan. Imedlertid befalte Herr Generalen mig, at rida til wagten, och taga the af fienden utskickade, och rida til Prins Menschikow, och fråga hwad han wille, til at thermed utdraga tiden, samt at berätta om något accord skulle bjudas, och thet icke wore thess raisonab[i]are för oss, at han aldrig må bjuda til at begära sådant. Therpå red jag åstad, och tog Öfwerste Duker med mig, samt Capitain Gref Dugglas. När jag kom uti fiendens Armée, såg jag then med Infanterie och Cavallerie wäl rangerader, samt at redan styckenen gingo til högderner, så at i fall thet skulle något blifwit af, hade the på alla kanter med största avantage kunnat gjöra märkelig skada. När jag nu kom til Prins Menschikow, som stod på en hög kulle, och mycket wäl kunde se wårt tilstånd, sade jag: som han hade låtit hos oss blåsa an, så wille Herr Generalen som commenderar Armeen, weta hwad hans begäran wore; therpå han swarade, som Hans Czariska Maj:t hade skickat honom med hela theras Armée at attaquera oss, then jag nu såg för ögonen; så hade han som en Christen tagit i betragtande wårt tilstånd, och til at spara så mycket blod, som kunde utgjutas, wille han offerera oss et skjäligt accord; hwarpå jag swarade, at ehuruwäl the kunde uti

theras sinnen wara något modiga öfwer then lycka, som the haft kort tilförene öfwer oss; så försäkrar jag, at Hans Maj:t än hade kärnan af sit folk uti behåll, och ehuruwäl man såg theras myckenhet, så torde intet komma therpå något an, utan försäkrar, at ther wi komma tilhopa, skola the icke så aldeles hafwa at berömma sig, och i fall han icke wore betänkter på sådant accord, som Herr Generalen kunde ingå, måtte han aldrig tänka at sådant föreslå; utan i fall the woro säkre uti sin lycka, så skulle the ock se, at the hade inga barn för sig. Han swarade, thet hafwa wi nogsamt tilförene sedt, och therföre har man så mycket större skäl at skona så käckt folk, som nu wore uti sådant tilstånd och på sådan ort, thär all hjelp, samt all retirade wore them afskuren, och at hwar förståndig nogsamt kunde se, at the hade oss så godt som uti theras händer: lät wara at the thärwid wäl kunde mista en hoper folk, så wore sådant them til ingen afsaknad, utan ehwart wi wände oss, kunde the altid ruinera oss; men om I wiljen accordera, så skolen I få et raisonabelt accord. Hwarpå jag frågade theras conditioner; tå han swarade: I gifwen eder til krigsfångar, och hwar och en både Officerare och gemene skal få behålla alt hwad the hafwa så på sig som theras equipage. Tå jag sade: jag wil berätta Herr Generalen altsammans, men twiflar, at han lärer thetta allena ingå, om han icke får hwad och han åstundar, tå Försten sade; skicka någon som i hast rider thit, och allenast säger thetta, och begär swar om the wilja eller icke accordera, om conditionerne skolen I finna mig wara rais[o]nable. At nu litet bättre betragta theras företagande, och om the just wore så starke som the syntes, samt

at Herr Generalen kunde så mycket bättre få tilhopa folket, jämwäl hwilket förnämst war, i fall wi skulle antingen accordera eller slåss, at Hans Maj:t måtte få bättre rådrum at komma undan, resolverade jag mig at blifwa qwar, tå jag såg thet elendet, at Cossakerne kommo från wår sida, tå med 20, tå med flere fångar, som the tagit wid strömmen; ehuruwäl thet war stillestånd, men thesse woro redan tilförene tagne långt från Armeen; sedan kommo alt trouppe-wis af wåra öfwerlöpandes til 5, 6, á 10 och 12 i sänder, hwilket gaf mig swåra tankar. Och som theras Artillerie redan war stält i wacker ordning på högderne, kom en af theras Officerare och frågade, om the finge begynna canonera, emedan the nu woro helt färdige; tå han fick ordres, at hålla up, och i thet samma kom igen en hop öfwerlöpare som hållit sig wid bagaget och wid strömmen. Herr Generalen skickade Öfwerste Düker tilbakas, och gick jag genast emot honom och frågade huru thet stod til? Tå sade han: Der Teuffel hohle mich, wo wir fechten, legen nicht die Burschen ihr Gewehr nieder, och sade han, at Generalen hade fått af en stor del thet swaret, när han welat ani[m]era them. Altså begyntes accordera, och slöts accordet, och hosföljande (N:o 1) utwisar.

Enär således war slutit, kom Herr Generalen sjelf til Prins Menschikow; och tå befaltes, at wåra Regementer skulle emottagas af General Bauer, och at gewäret skulle aflefwereras af Regementerne, tå ock wid the Cassa-wagnar som ännu woro i behåll, sattes Rysswagt. Under then tiden, och sedan accordet aldeles war slutit, begynte bussarne infinna sig, jämte en del

Officerare, som man litet eller intet tilförene sedt, och wore önskeligit at man kunde distinguera them. Wåre egne woro på skamlöse, at the ock tå begynte slå sönder och plundra wårt egit bagage; en hop af Öfwerste Taubs Dragoner öfwerföl Lifregements Cassa-wagnen, och begynte taga the få penningar ther uti woro, som icke war mera än 400 R:daler; tå theras Major änteligen kom och salverade penningarna, och behölt them för theras Regemente. Man anwände ock all möjelig flit, at skaffa undan någre 1000 R:dal. them man i hastighet kunde sammanrappa, och utdela på åtskillige Regementer.

The skrifter och räkningar, som woro jemte ordres och förslagen uti Cassa-wagnarna, woro alla sammanblandade och största delen bortkomne; altså lät man bränna up hwad man kunde få tilhopa, innan sådant skulle komma uti fiendens händer.

Then Alrahögste Guden ware klagat öfwer så stor och oförmodelig olycka; och kunde then Högstas straff nogsamt skönjas, emedan hos så braft folk, som icke tilförene wäjt eld eller watn, nu war sådan consternation; hwarföre man således nödgades at accordera, och i fall thet intet skedt, eller ock om man haft någon utwäg, eller kanske med några slagit sig igenom, så woro wi dock så inspärrade och alle wägar afskurne, at man hwarken på et eller annat sätt widare kunde komma öfwer så wäl Worsklo som Nieper-strömmen; så at all olycka på en gång öfwerhopade oss. Sedan marcherade then Ryska Armeen med oss til Pultawa. Herr General Lewenhaupt, Cruse och jag blefwo

tilhopa, samt några andra Officerare; men mäst alla Regements Compagnie Officerare woro wid theras Regementer.

När wi kommo til Pultawa, blefwo wi thär ståendes på fältet emellan några Ryska Regementer, thär Czaren lät kalla Herr Generalen med General Majorer och Öfwerstar til sig uti Prins Menczikows tält, och mycket wäl utlät sig at stå wid thet accord, som war gjordt med oss, med the orden: datt soll heilig gehalten werden. Imedlertid gjordes præparationer til et intåg genom Pultawa til theras läger, som stod på andra sidan, hwilket skedde then 7 Julii således, at theras Regementer woro i wisse delar förordnade at marchera, och alt emellan them gingo wåra Regementer; sedan buros alla tropheerne efter Artilleriet, pukor, Estandarer med fanor. Therpå följde Herr Generalen Lewenhaupt, Herrar General Majorer Creutz och Cruse; sedan alla Öfwerstar, Öfwerste-Lieutenanter och Majorer, alla til häst; efter them red Czaren med blotta wärjan, och hade Hautboister för sig, samt efter sig en Bataillon Grenadierer af Preobrazinski Regemente. The öfriga Officerare woro wid theras Regementer; the Regementer som woro til häst redo, the andre woro til fot. Enär wi kommo uti theras läger, blef Herr Generalen med oss alla andra inviterad til gäst uti Fält-Marskalk Scheremetoffs tält, thär ock Czaren war. Under thet måltiden påstod, blef Herr Generalen förordnader at blifwa hos General Allard; General Major Cruse och jag hos Fält-Marskalken Sheremetoff; men som wi intet hade med oss, blef oss tillåtit, at rida til wårt förra stånd tils dagen efter, tå wi således deltes; the öfrige Regementer blefwo alt indelte til Ryska Regementer och wåre Officerare

mäst hwar hos sit folk, så at man tå icke annat kunde se, än at Officerarne fingo blifwa wid Regementerne; men kort therefter separerades alla Officerare ifrån Regementerne, så at wåra Under-Officerare icke fingo blifwa wid Cavallerie Regementerne. Och som en hoper af Fält-Herren Mazeppas wagnar woro efterblefne wid Nieper-strömmen, och hans folk gifwit sig an hos Ryssarna, samt berättat at någon af wåra Officerare hade tagit något silfwer och några Baulaver Fältherren tilhörige; så blef therefter noga frågat, och efter the hade fått litet hum på Öfwerst-Lieutenant K***, blef befalt a[t] hans bagage skulle visiteras; han wille förtiga at han hade något sådant, och sade sig icke weta något theraf, huru mycket thet wore, utan gaf fram åtskilligt; tå frågades, om han intet hade mera, eller wiste om någon annan hade thet, hwartil han nekade; men när the sedan visiterade, funno the 2:ne Baulaver, hwarföre Öfwerste-Lieutenanten blef tagen under stark wagt, och sedermera fördes til Siberien. Thetta gjorde alla wåra, så höga som låga, mycket misstänkta, emedan the inbillade sig, at alle hade af Fältherren Mazeppas saker och af Regementernas Cassa-wagnar. Therföre kommo ordres, at hwars och ens bagage skulle visiteras, ja så skarpt, at hwarken kapp- eller sängsäckar skontes; men tå intet fants, blef hwar bibehållen wid sit, ehuruwäl om något fants, som anstod åtskillige af them som visiterade, gjordes många omswepar, at the kunde få sådant. Ifrån Söndagen til Tisdagen tracterades alla Officerare wid Ryska Armeen, tå ock åtskillige af Generalitetet avancerade, samt Czaren sjelf blef Schoutbynacht och General Lieutenant.

Then 16 Julli bröt Czaren up med största delen af Armeen, och marcherade til Reschitilucka, tå ock en stor del af fångarne följde med; men Hans Excellence Fält-Marskalken med Herr Generalen Lewenhaupt och the andre General Majorer, blefwo än qwar wid Pultawa. Hans Excellence Gref Piper fördes til Kiow.

Then 17 befaltes, at Herr Generalen Lewenhaupt med alla General Majorer och Öfwerstar, som än woro qwar, skulle komma för theras Personer til Reschitilucka, men alt bagage skulle lemnas wid Pultawa. Och kommo wi til Reschitilucka then 18, tå intet annat passerade, än at Czaren discourerade om åtskilligt; och gick Prins Menczikow bort med en del af Armeen, som gick til Polen, tå ock wår Prins af Wirtenberg följde med. Herr Generalen med sin svite blef förder til Fält-Marskalk Cheremetoff, thär wi fingo hans tält at wara uti:

Then 19 skickades til Herr Generalen, mig och Cruse af Czaren hwar sin liten wärja, med begäran, at wi skulle byta, och gifwa wåra wärjor igen, så ock at wi alle skulle samlas uti Ministrens Gollofkins tält.

Sedan wi woro thit komne, kom Czaren til oss, och hade med sig en stor afritning på Bataillen, tå han först gick til Herr Generalen och wille weta wår ordre af Bataillen, huruledes wi woro rangerade; men Herr Generalen sade, at then icke warit annorlunda, än at hela Infanteriet marcherat uti 4 Colomner, med mera som jag icke hörde; tå Czaren frågade mig hwilka commenderade Cavalleriet på högra och wänstra flyglarne, tå wäl Herr General Major Schlippenbach sade, at han warit

förordnad at commendera på högra flygelen, men som han icke tå, när jag war marcherader med Cavalleriet, war thärhos, utan i begynnelsen genast blifwit fången, berättade jag, at jag icke hade annan ordre til Bataille, än at jag marcherade med Cavalleriet uti 6 colomner, och sedan jag kommit til Infanteriet, skulle jag få widare ordres; och efter man stod uti sådan trängsel emellan fiendens redouter, thet icke eller än war dager, blefwo wi ståendes uti colomner, til thes thet först begynte skjutas med canoner från redouterne, och Infanteriet therpå marcherade emellan redouterne. Sedan följde Cavalleriet på, och alt Regements wis träffade på theras Cavallerie; ty thet war tå icke annat at gjöra, emedan uti en sådan trängsel ingen linea kunde ställas, utan som theras Cavallerie kom emot oss, togos the emot. Tå förundrade sig Czaren, hwad dessein wi måtte hafwa haft, i thet wi begynte gå på theras redouter; hwarföre wi icke gingo på then sidan wid strömmen, ty thär hade han wäntat oss, efter han icke thär försedt sig med sådana wärk, som på then andra sidan, hwarföre han både dag och natt haft en postering af 1000 Man til häst och så många til fot, at observera wårt företagande; men tå han hörde at wi begynte attaquera hans redouter, kunde han dock icke inbilla sig annat, än at wi thermed welat gjöra honom på then sidan blindt allarm, och med force ärnade gå på then andra sidan, hwarföre han ock länge blifwit ståendes, til thes han änteligen fick se at wi med hela wår Armee hade gått på redouterne; therföre wille han änteligen weta, hwilken af Generalerne hade rådt Hans Maj:t, at begynna på thet sättet? Jag swarade: at jag ej wiste thet, emedan jag war wid

Cavalleriet, som stod något therifrån. När han nu fick ingen annan underrättelse, lade han fram et papper, och bad mig uptekna alla Regementerna til häst, och hurulunda wi marcherade, samt hwilka General Majorer och Öfwerstar commenderade the 6 colomner. Sedan förundrade sig Czaren, til hwad ända wi så länge stodo uti then dalen, hwarföre wi icke förfölgde theras Cavallerie, som redan war slagit på flygten, med mera sådant; och alramäst förundrade han sig, at wi gingo til Bataille, och icke wille bruka wåra stycken, utan lemnade them wid bagaget, och sade: I måtten warit alt för mycket försäkrade om Victorien, tå intet annat swar kunde gifwas, än at man intet så wist kunde weta orsaken. Therpå gick Czaren bort, och bad oss fara wäl. Sedan gingo wi til Hans Excellence Gref Piper, som tå skulle resa til Kiow.

Then 20 Julii. Andra dagen reste wi igen til Pultawa. Gud ware klagat öfwer wår stora olycka, som wäl war ögonskenligen Guds straff öfwer oss; dock som Gud hafwer gifwit medel at bruka, och hwarken Generaler eller Öfwerstar wiste hwad de skulle begynna, emedan inga ordres woro eller dessein gifwen, på hwad sätt fienden skulle angripas, utan alt gick i största confusion, kunde intet annat ske. Man må nu härom intet mera röra, utan lemnas thet til hwar redlig mans omdöme, när then, som något bör hafwa at commendera, icke får part af thet ringaste som skal företagas. Hwarföre man nu på köpet måst höra, at Generals Personerne intet stort welat taga sig an theras wärk, utan som andra Officerare träffat för theras Esquadroner; men Gud ware Domare häröfwer, och hwad intention hwar

redlig Man kunnat hafwa, om man något fått weta af, huru wärket skulle angripas, ty i stället man sådant bordt weta, och enär man sig om något förfrågade, föllo hårda ord, ja snubbor til swars.

Then 20 reste Herr Generalen Lewenhaupt, Herr General Major Schlippenbach, Herrar Öfwerstar Hielm och Gyldenstierna til Smolensko.

Dagen efter blef Hans Excellence Fält-Marskalken, General Majorer Creutz, Cruse, Roos, Stakelberg och Hamilton, samt Herrar Öfwerstar Posse, Enskiöld, Wennerstedt, Horn, Ramsverd, Cronman, Fock och Leschert, med åtskillige andra Regements Officerare, förde til Oranienburg, thit wi kommo then 24 Augusti.

Then 5 Decemb. blefwo wi alle förde från Oranienburg til Moskou, thit wi kommo then 16 Decemb.

Then 22 Decemb. blefwo Theras Excellencer Gref Piper och Gref Renschöld, tillika med Herr Generalen Lewenhaupt, General Majorer Schlippenbach Creutz, Cruse, Roos, Stakelberg och Hamilton; Öfwerstar Posse, Enschöld, Wennerstedt, Horn, Cronman, Fock, Ramsverd, Albedyhl och Leschert logerade uti thet Persianiska huset.

I the dagar Theras Excellencer än woro här, kommo månge af Officerarne och the gemene, och klagade theras stora nöd och trångmål, dels för Theras Excellencer, dels för theras Öfwerstar, hwarföre jag ock dageligen på mit Regementes wägnar påminte om någon hielp för them, tå Theras Excellencer swarade, at the wille anwända all flit, och se til at hjelpa them; men tå just

påstodo Helgedagarne, och the kunde intet hwarken på et eller annat sätt komma at afgjöra något, emedan the, som the skulle handla med, woro som sagt är occuperade efter landsens maner för Helgedagarnas skull, dock lofwade the, så snart någonsin gjörligit wore, wilja se til at skaffa penningar.

Imedlertid hade en stor del Officerare ordres at hålla sig uti theras qwarter, och wiste sig ingen stund säkre, at få blifwa här, utan bortförde; therföre gjorde jag ändå påminnelse för them med the ord, at om man sedan finge aldrig så mycket åt them, woro the intet hulpne, emedan man icke wiste hwart the fördes, thesutan wore här osäkert at sända them någon post penningar, i fall man wiste hwart the togo wägen; hwarpå swarades, at thertil kunde nogsamt utwägar finnas, och så snart någonsin gjörligit wore, wille man se til at kunna bringa någon summa tilsammans, fast then icke blefwe så stor, at hwar skulle få efter thet the hade at fordra, eller efter Kongl. Förordningar förr haft; hwarwid thet ock blef til thes Theras Excellencer med Herr General Major Cruse och Hamilton kommo uti annat qwarter, som skedde then 15 Januarii 1710.

Therpå lät jag en och annan gång min Major Lillieström höra til hos Theras Excellencer, om någon hjelp woro snart at wänta, emedan dageligen hopetals Ryttare kommo och för Guds skull tigde om någon skilling til bröd, hwilka ock berättade, at af theras Cammerater en stor del måste dö af hunger, och theras sjuka blefwo innan lifwet wore utur them, kastade på gatan och sönderrefne af hundar, hwarpå swarades, at the wille snart

conterera än widare med både Generaler och Öfwerstar, på hwad sätt man snart kunde finna någon råd.

Then 18 Jan. kom Herr Öfwerste Gyllenkrok från Hans Excellence Gref Piper med et project, på hwad sätt hwar och en för sit Regemente skulle draga behörig försorg, och at the Öfwerstar, som hade Land-Regementer, skulle beflita sig om at draga all möjelig försorg om wissa Handelsmän hwar för sig, tå Hans Excellence emot theras gifne caution eller revers för them wille cavera. Therhos war ock et Reglemente på hwad sätt the penningar, som kunde falla, skulle utdelas, med mera som samma project utwisar (N. 2).

Samma afton, tå thetta kom Herr Generalen Lewenhaupt tilhanda, kungjorde han alla General Majorer och Öfwerstar, at et sådant project wore ankommit med begjäran, at the samtelige skulle här i huset om morgonen kl. 9 komma tilsammens hos honom, at öfwerlägga om thetta, samt åter afgifwa theras swar och mening til Hans Excellence, hwilket ock skedde, och upteknades hwars och ens swar, huru wida hwar kunde efterkomma thenna proposition, som widare af swaret är at se (N. 3).

Then Jan. kom jag ändteligen utur mit fängelse så wida, at jag fick tala med Theras Excellencer, hwilka, fastän the woro uti et hus, likwäl icke woro tilsammans; tå jag för Guds skull bad Hans Excel[l]e[n]ce Gref Piper, at om något wore at hjelpa, thet snart måtte ske, emedan the wore fara om drögsmålet. The gemena dogo dageligen af hunger, och sade sig nödgas gjöra thet the icke gärna wille, några hade ock redan tagit tjenst,

Officerare woro utan någon hjelp bortförde, så at om jag nu wiste at här få några penningar för them, kunde jag icke weta på hwad sätt jag skulle tilställa them thesamma. Hans Excellence utlät sig mycket benäget, at wilja gjöra all sin flit; men beklagade at alla utwägar woro honom betagne, dock wille han gärna för sin del upnegotiera 24000 Dal. Sm:t, men än wiste han sig inga utwägar, hwarjemte han beklagade at så länge härmed wore drögt, hwarpå Hans Excellence blef af annat förhindrader at tala om thetta. Jag gick imedlertid in til Hans Excellence Fält-Marskalken, och berättade thetsamma, hwilken yttrade sig mycket gunstigt, at han icke wore orsaken til drögsmålet, utan önskade at hwar och en wille taga något på sig at drifwa hos Hans Czariske Maj:t och the härwarande höga Personer, dock at thet först wore öfwerlagt hos Theras Excellencer hwad hwar skulle föredraga, på thet alla måtte gjöra på lika sätt, och således kunde thet almänna bästa blifwa befrämjadt, med mycket mera som Hans Excellence gunstigt utlät sig, med betygande, at wilja i framtiden wisa at han wore oskyldig, om något til thet allmänna bästa blefwo försummadt. Therpå wille jag taga afsked, med frågan, om Hans Excellence hade något mera at befalla; tå Hans Excellence frågade: I gån ju in til Gref Piper? thärpå jag swarade ja, tå Hans Excellence sade: kom sedan in til mig, innan I går bort. När jag kom in til Hans Excellence Gref Piper, berättade jag hwad Hans Excellence Fält-Marskalken sade, tå Hans Excellence swarade: Gud wet huru man skall bära sig åt, omöjeligit är at jag allena kan draga hela lasten och hjelpa alla, jag wil gärna negotiera så stor summa som jag lofwat, gjöre

nu the andre något med. Uti thenne discours understod jag mig at något tala om then oenighet, som, Gud bättre! wore emellan Theras Excellencer, och bad Hans Excellence om ursägt, at jag dristade mig tala om sådant, sade therpå min oförgripelige mening, at efter nu thesse bedröfwelige tider wore, så skulle thet wara fast önskeligare om the gjorde et, som Theras Excellencer wore the samma, til hwilka wi nu näst Gud uti wårt fängelse skulle hafwa wår tillit, och at alla hade then wissa förtröstan, at Theras Excellencer kunde med theras enighet mycket godt uträtta til thet allmänna bästa. Jag sade ock hwad jag hade hördt om slik oenighet, nemligen at snart hwar kjöpman har i Staden med många andra wiste at tala therom; hwilket lände Theras Excellencers höga Ämbete mycket til wanheder. Alt thetta tog Hans Excellence Gref Piper mycket gunstigt up, och önskade at han finge wara som han wille, samt sade sig mycket hårdt blifwit tiltalter af Hans Excellence Fält-Marskalken, och än önskade: Gud gifwe han wille beqwäma sig, så g[e]rna som jag wille å sido sätta alt hwad han mig gjordt, med mycket annat som Hans Excellence utlä[t] sig at söka til at arbeta för oss alla. Hwarpå Hans Excellence sade til mig: gå in til Fält-Marskalken och säg honom hwad I hafwen sagt mig, Jag på min sida wil gärna beqwäma mig til alt hwad jag någonsin kan. Therpå tog jag afsked af Hans Excellence, och gick in til Hans Excellence Fält-Marskalken, och begynte at tala om thetsamma, hälst om thet tal man hördt af en och annan om then oenighet, som wore kommen emellan Theras Excellencier; Och som jag sagt alt thetta för Hans Excellence Gref Piper, och begärdt at han icke

wille ogunstigt uptaga hwad jag i god mening sade, bad jag jemwäl at ock Hans Excellence wille gjöra thetsamma, hwarmed jag än en gång med the ord bad Hans Excellence, at om han icke för någon annan orsak skull wille å sido sätta thenna oenighet, han tå wille taga i betänkande, at wåra fiender wiste at tala therom, och sådant wore Theras Excellencers höga Ämbete alt förnär; hwarpå Hans Excellence mycket wäl utlät sig, och begynte säja han wore ingalunda orsaken, utan som jag märkte, wille han skjuta all skulden på Hans Excellence Gref Piper, med allehanda tal, som mig intet anstår at uptekna, och så tog jag afsked och drog til mit qwarter.

Then 27 Jan. följde jag Herr Generalen Lewenhaupt til Hans Excellence Gref Piper, tå först Herr General Major Cruse talade wid Herr Generalen om then oenighet, som war emellan bägge Herrarne, och wille persuadera Herr Generalen at taga sig an at förlika them. Efter måltiden kom igen Herr General Major Cruse och påminte om thet samma, hwarpå Herr Generalen steg til Hans Excellence Gref Piper och begynte at tala om then saken, hwarigenom Hans Excellence Gref Piper genast fant sig, och sade sig uti ingen del härutinnan wara skyldig, samt beropade sig derpå, at han på alt sätt sökt at lefwa i enighet med Fält-Marskalken, och derjämte sade, at han 2 dagar tilförene bedt mig tala om alt thetta med Fält-Marskalken, och kallade mig til sig med frågan, hwad swar jag hade fått? therpå jag så wist icke kunde swara, emedan jag icke eller fick annat swar, än at Hans Excellence Fält-Marskalken äfwen sade sig icke wara orsaken härtil; hwarpå Hans Excellence Gref Piper bad Herr

Generalen wille gå in til Fält-Marskalken, och taga mig med sig, och at wi skulle gjöra wårt bästa, efter Hans Excellence wille uti alt hwad skäligt wore beqwäma sig. Therpå gick Herr Generalen in til Hans Excellence Fält-Marskalken, och begynte först tala om wåra fattiga Officerare, som dageligen blifwa bortförde utan at få någon hjelp, hwarpå Hans Excellence mycket hastigt swarade: kan General Lewenhaupt hjelpa them, hwarföre gjör han icke thet? therpå Herr Generalen swarade: then oenighet, som är emellan Theras Excellencer, skadar oss alla; och begynte så på godt sätt, med en liknelse om en Far, som för sin död gifwit sina Söner hwar sin pil; tå Hans Excellence mycket hastigt tog theruti och sade: thet woro en gammal Historia, then hade han länge sedan hördt, och med många ord hårdt tiltalade Herr Generalen, ibland annat, han wiste icke hwad han sade; tå jag sade: Gud wet Eders Excellence jag war för 2 dagar sedan här, och talade om allehanda hwad jag hördt om thenna oenighet, och tå utlät Eders Excellence sig mycket gunstigt, och nu wil Hans Excellence Gref Piper på alt sätt beqwäma sig, hwarföre han ock begärt af Herr Generalen och mig, at se til om Eders Excellence wore at beqwäma; therpå jag fick thet swaret: I ären mycket enfaldiga, I weten icke hwad I talen. Tå jag sade mig icke pretendera, at passera för alt för kloker; och therpå sade jag til Herr Generalen: hwad är här at gjöra? Hans Excellence sade: jag tror I hafwen gjordt complott på mig, så sade jag: thet fattas icke mera, än om Eders Excellence wisar oss dörren, tå Hans Excellence wisade sig med swåra miner helt otålig, och sade: thet skal ingen ärlig Man bewisa, at någon oenighet

emellan Gref Piper och mig skal wara orsaken til thet allmänna bästas förhindrande, samt sade til Herr Generalen: weten I at jag är Eder förman? Generalen swarade ja, Eders Excellence, thet wet jag nog, och har intet sagt något, som kan wara Eder respect emot; men som jag måtte gifwa Eders Excellence then respect, som en Kongl. råd och Fält-Marskalk tilkommer, så prætenderar jag tilbakas then respect, som en Kongl. Maj:ts General bör hafwa, och at icke af Eders Excellence blifwa handterader som en hundpoike. Fält-Marskalken sade, thet skal I aldrig bewisa mig. Ja, sade Herr Generalen, så gjör Eders Excellence nu, och så har skedt wid Pultawa. Tå Hans Excellence hotade och sade: hwad gäller I skolen fuller ångra Eder en gång, med annat mera. Therpå sade Herr Generalen, thet wore particulair hot, och angick icke Hans Maj:ts tjenst, och at han icke wore rädder at stå Hans Excellence til swars in för Hans Maj:t, om påfordras skulle; tå Hans Excellence med månge swåre miner wisade sig mycket otålig, och så gick Herr Generalen och jag bort. Herr General Major Roos stod inne och hörde alt hwad som passerade, och man icke så kan fatta i pennan.

Therpå gingo wi in til Hans Excellence Gref Piper, och berättade alt, huru wi blifwit uptagne uti thetta ärende, tå ock Herr Generalen sade sig icke annat sagt, än at then oenighet, som warit emellan Theras Excellencer, gjorde oss alla skada. Ja, sade Hans Excellence Gref Piper, then har gjordt oss skada nog, thet skal jag wäl weta, och mycket mera som Hans Excellence sade: sen I huru han är fatt, hwad skall jag gjöra? jag beder Eder

goda Herrar, at I likwäl annoteren huru här tilgådt. Och således reste Herr Generalen och jag igen bort.

Uppå thetta har händt dagen efter, at Hans Excellence Fält-Marskalken gått in til Hans Excellence Gref Piper, och så omgåts, som the aldrig warit owänner.

Then 29 Jan. läto Theras Excellencer kalla Herr Generalen med alla the andra General Majorer til sig, och tå confererades på hwad sätt man kunde hjelpa the fattiga Officerare, och sade Hans Excellence Gref Piper, at som han redan wore i förskått för 24000 Dal. Sm:t, så kunde han intet mera taga på sig, innan han finge se huru the blefwo betalte; altså sade Hans Excellence: gjören I goda Herrar edart til med at hjelpa något under. Herr Generalen sade, at efter thet project, som Hans Excellence hade skickat til samtelige om någon negotiering, hade Generalen tagit på sig at betala 2000 R:dal., ehuruwäl han intet hade något at tilgå uti landet, hwarmed the kunde betalas; dock wille han gjöra thet, om han allenast wiste at få penningar. Tå Hans Excellence sade, at Premier Ministern Gollofkin hade sagt, at som Czaren hade här penningar, wille han skaffa at något hwar finge negotiera, tå wi alla woro tilfreds, at hemma i landet uppå wår ringa egendom negotiera hwad wi förmådde.

Sedan sade jag: ehuruwäl Hans Excellence Gref Piper för sin del hade negotierat 24000 Dal. Sm:t, och Herr Generalen lofwat 2000 R:dal., kunde sådant likwäl intet förslå til hela Armeens underhål, förthenskul om the Öfwerstar och Generaler, som hafwa ständiga Land-Regementer, wiste at the hade fri disposition wid theras Regementer hemma i Landet, samt at

them kunde skaffas fri correspondence, dock at här i Pricasserne kunde förordnas någon wiss, som man kunde hålla sig til, som öfwersågo brefwen och them bestälte, så kunde wi hwar för sit Regemente negotiera til nödigt underhåll för the nödlidande, hwarmed the tå tilstädeswarande General Majorer, som hade ständiga Regementer, woro nögda. Therpå sade Hans Excellence Fält-Marskalken: nog har Gref Piper gjort sit til, man kan sannerligen af honom intet mera prætendera, tå jag sade: wi kunna intet mera gjöra, än offerera at wår egendom til Hans Maj:ts tjenst, hwarpå Hans Excellence Gref Piper bad oss med forderligaste inkomma med skrifteligit Memorial (N. 4) angående hwad man hade at påminna, tå han på alt gjörligit sätt wille se til at skaffa godt utslag, och således blef thenna conference sluten.

CARL GUSTAF CREUTZ.

N:1

Im hohen Nahmen Ihro Groß-Czarischen Majestet von ganß Rußland rc. rc. rc. an einem, und den von Ihro Königl. Maj:t von Schweden rc. rc. rc. am anderen Theil, ist von unten benannten commendirenden Herren Generalen Dero Armeen nach geseßter Accord geschlossen.

1. Es geben sich die unter Commendo des Herren Generalen Graf von Lewenhaupt stehende Schwedische Trouppen durchgehends, so wohl Generals, Officiers, als

Gemeine, und was dieselben Trouppen folget, als
Kriege-Gefangene von Ihro Groß-Czarischen Maj:t dergestalt, daß

2. Alle und jede gemeine Soldaten, Reuter, Dragoner und Musquetierer, und wie sie sonst Nahmen haben, ihr ober- und unter-Gewehr strecken und niederlegen, und bis auf geschehene Rantzon oder Auswechselung Krieges-Gefangene bleiben, hergegen ihr Mondirung und was sie bey sich haben, ausser Gewehr und Ammunition sicher behalten sollen. Die sämtl. Pferde, ausser deren Officirer, werden gleichfalls an Ihro Czarischen Maj:t abgegeben.

3. Die Herrn Generals und Officirs sollen sämtlich Ihro Bagage und Equipage behalten, auch dero Persohnen, wenn künftig der Friede zwischen Ihro Czarischen Maj:t und Ihro Maj:t den König von Schweden geschlossen wird, ohne Rantzon und Auswechselung frey gelassen, indessen aber honette tractiret werden, auch gegen Parole Erlaubniß haben auf einige Zeit nach den Ihrigen zu verreisen.

4. Die Schwedische Artillerie nebst sämtlicher Ammunition, Fahnen, Estandaren und Spielen, werden nebst den Königl. Schwedischen auch Regiments Cassen an Ihro Czarische Maj:t, so wie sie ißo bey Ihrem Lager stehen, abgeliefert.

5. Die Zaporover und andere Rebellen, so ißo allhier bey denen Schwedischen Trouppen sich befinden, werden ißo an Ihro Czarische Maj:t ausgeliefert.

Zu mehrerer Bekräfftigung und sicherer Festhaltung obiges Accordes werden diese Puncta von dem commendirenden General der Czarischen Russischen, wie auch von den commendirenden Generalen der Königl. Schwedischen Armee unterschrieben und untersiegelt, und in doppelten Exemplarien ausgefertiget, so geschehen im Haupt-Lager unter Perevalossin d. 30 Junii St. V. A:o 1709.

(L.S.)

ALEXANDER MENSZIKOFF.

Additament.

Die sämtl. Herren Generals und Officirs sollen bey Ihro Bagage auch Ihre Knechte behalten, desgleichen sollen auch die Commissarien, Auditeurs, Secretarien, Feld-Prediger, Felds-schärer und dergleichen, gleich denen Officiren, Ihre Bagage und Knechte behalten.

ALEXANDER MENSZIKOFF.

N:2

Såsom wi utan Christeligit medlidande intet längre hafwa kunnat anse Hans Kongl. Maj:ts wår Allernådigste Konungs och Herres fångars jämmer och elende, hwarutinnan the sig för tiden befinna, sedan the i slaget alt sit förlorat och gått qwitt, jämwäl efter then tiden med försäljandet af theras kläder sig uti största armod måste framsläpa, befinnandes at the mästas credit intet

sträcker sig at försörja sig sjelfwa, fast mindre andra uti sådan nöd at gripa under armarna; altså hafwa wi, til at betyga wår Christeliga kärlek emot slika beträngda, samt therjemte wisa wår undersåteliga devotion för Hans Kongl. Maj:ts wår Allernådigste Konungs och Herres tjenst, påtagit oss at gå i caution och borgen, thet the medel, som med wår wetenskap och tilstånd blifwa uphandlade, til wäxlarnes innehafware skola blifwa rigtigt betalte, förmodandes at Generaler och Öfwerstarne, medelst the projecterade reverserne til wår säkerhet, intet lära undandraga, af en lika devotion för Hans Kongl. Maj:ts tjenst, at hålla oss skadeslöse för thet, hwartil wi oss uti thet målet hafwa måst förbinda, i fall Kongl. Estats-Contoirer i Stockholm innan then i wäxlarne föreskrefne förfalle-dagen intet skulle them honorera och betala.

Skulle Generaler och Öfwerstarne, medelst theras enskylte credits interponerande, wilja sörja hwar för sit anförtrodde Regemente, wore sådant ej allenast mycket bättre, utan worde man jämwäl sådan theras nit och ifwer för Hans Kongl. Maj:ts tjenst wid tilfälle hos Hans Kongl. Maj:t högst berömmandes. Thetsamma tyckes särdeles the wid Land- och the ständige Regementerne med så mycket mindre sit äfwentyr kunna gjöra, som the i Swerige hafwa lägenhet at gjöra sig betalte utaf löningsmedlen, hwilka för berörde Regementer thärsammastädes falla; the behöfwa tå intet at förbinda sig til then förskrifning, som fordras wid thetta gemensamma förskottets uphandling, och thesutan blifwer thetsamma för them, hwilke slätt ingen utwäg weta, at förskaffa sig underhåll.

Man wil förmoda, at Regements Officerarne intet lära begära at wara i thetta penningelånet delagtige, althenstund the förmenas wara af then credit, at the sjelfwa på theras egen förmågo kunna sig förskaffa theras nödtorftiga underhåll; men skulle någon utaf them emot förmodan finnas, som ingen så stor credit sig kunde förwärfwa, så förhoppas man, at thensamma lärer sig åtnöja med thet, som en Capitain här nedanföre blifwer tildelt, althenstund man wid thessa medellösa och knappa tider intet får anse Caracteren, och efter Staten samt andra Kongl. Förordningar förnöja hwar och en thess gage, efter som på thet sättet, och ther medlen om året allenast för några Månader skulle utfalla, Subalternerna och the nedrigare Officerare omöjeligen så mycket theraf kunna bekomma, at the thermed förmåtte sit lif uppehålla.

Man wil ock begära, at the nedrigare Officerarne, som af Penningelånet eljest skulle kunna blifwa delagtige, men af then credit och förmögenhet äro, at the sjelfwe kunna förskaffa sig theras underhåll, icke heller lära wilja söka therutinnan blifwa delagtige, tå then ringa summan, som man kan komma til wäga at uphandla, desto mer kan förslå til the aldeles medellösas underhåll.

En Capitain eller Ryttmästare både til häst och fot, så premier som secund, wil man förmoda, at han lärer kunna utkomma om Månaden med 7 Dal. Sm:t; en Lieutenant, Fendrick eller Cornet dito med 6 Dal. Sm:t; hwar Under-Officerare och gemen, så wida han intet njuter något i underhåll af Hans Czariska Maj:t, med 2 Copeker om dagen, af

hwilka hos Officerarne, om så godt och tildrägligit synes, kan innehållas ½ Copek om dagen; therföre at upköpa för them skjortor, skor och strumpor, när the therom tränga. Men skulle någre njuta något underhåll af Hans Czariske Maj:t, bör thensamma så mycket mindre betalas af thesse bestående medel; som thet sig bestiger hwad the af Hans Czariske Maj:t bekomma.

N:3

Anno 1710 then 18 Jan. uti Staden Moskow, sedan som Hans Excellence Herr Kongl. Rådet Högawälborne Gref Carl Piper någre puncter, angående penningars op-negotierande för Regementerne, til Herr Generalen Högwälborne Gref Adam Ludvic Lewenhaupt ö[f]wersändt, hade Högbemälte Herr General sammankalla låtit efterföljande Herrar General Majorer och Öfwerstar, nemligen

Herrar General Majorer	Carl Gustaf Creutz
	Roos
	Stakelberg
Herrar Öfwerstar	Enskiöld
	Horn.
	Cronman.
	Ramsvärd.
	Leschert.
	Fock.
	Wennerstedt.

Herr Öfwerste Lieut. Stahl.

Hagedorn för Smålands Cavallerie
Major Widemejer för Wästerbotns Regemente
Ryttmästar Nils Rooth för Södra Skånska Cavallerie

För hwilka uplästes ofwanbemälte Hans Excellences Gref Pipers hitsände propositions puncter, på hwilka af samtelige närwarande Herrar General Majorer och Öfwerstar förr Land-Regementerne swarades, at the aldeles thermed nögde äro, thet penningar här måge blifwa upnegotierade til thet fattiga folkets hjelp och uppehälle, men weta til återbetalningen ingen annan at assignera på, än Kongl. Estats Contoiret, efter som them okunnigt är, hwad disposition hemma i Swerige then tiden kan wara gjord, både om löningarne hos Regementsskrifwarne, som andra Regementsmedel, utan thär Hans Excellence Herr Kongl. Rådet Gref Piper här någre penningar skulle wilja upnegotiera, se Herrar General Majorerne och Öfwerstarne sådant icke allenast gärna, utan bedja än yttermera uti ödmjukhet therom, samt at Hans Excellence för samma penningar cavera täktes, emedan the Hans Excellence igenom theras cautions skrifter åter försäkra wilja, thet han ej något skall komma at lida, för then summan som en hwar för sit Regemente undfå kan, och som eljest inga medel af Regementsskrifwaren lära kunna blifwa utbetalte, förrän en rigtig aflöningslista öfwerkommer, så önska samtelige, at permission ärhållas kunde, ju förr ju häldre sådane at öfwersända, hälst Herr Öfwerste Enskiöld bref ifrån sin Regementsskrifware ärhållit, at 1708 och 1709 års löner woro

förbudne, til thess underrättelse från wederbörande inkommer. Eljest hwad delningen af penningarne anbelangar, så skal sådant ske efter thet project, som Hans Excellence behagat gjöra, så at the höst nödlidande Officerare med gemena allenast theraf soulagerade blifwa; men hwad innehålningen af ½ Copek til en och annan the gemenas nödtorft angår, så wil thet så mycket ogjörligare synas, som mästedelen utan Officerare redan bortförte äro, och man intet weta kan, hwarest eller til hwilken ort de förde äro, månge ock ingen underrättelse om alt sit ännu qwarbehålne Manskap hafwa, utan lärer til de gemena på en gång, hwad på them uträknas kan, måtta blifwa aflefwererat. Thet wore ock önskeligit, at en hwar kunde blifwa underrättad, hwart Öfwer- och Under-Officerare med the gemena af theras Regementer förde blifwit, emedan the hwar från annan separerade blifwit, så at man sedan penningar thit til them få kunde.

Beträffande the wärfwade Regementerne, så är med Hans Excellence Herr Generalen Gref Lewenhaupt, Herr Öfwerste Wennerstedt ense, at ther wexeln, som Hans Excellence Herr Kongl. Rådet Gref Piper lärer behaga giöra, af Kongl. Stats-Contoiret icke skulle blifwa betald; så wil Herr Generalen Gref Lewenhaupt för the sig påtagne fem Regementer, såsom sit egit, Banerens, de la Gardies, Wrangels och Öfwerst-Lieutenant Stahls Tremänningar, så wäl som Herr Öfwerste Wennerstedt, för then summa the utbekomma kunna, lika som alla härwarande Herrar Generaler och Öfwerstar gjöra wilja för sina Regementer,

sig hos Hans Excellence Gref Piper i caution ställa, och delningen låta på samma sätt skie rom förbemält är.

I thet öfriga är samtelige Herrar Generalernes och Öfwerstarnes ödmjuka bön til Hans Excellence Herr Kongl. Rådet Gref Piper, at om någre penningar at opnegotiera wore, sådant med thet forderligaste, som sig kan gjöra låta, ske måtte, hälst som folket stundeligen blifwa bortskickade, och desutan stor nöd lida, så at dageligen en stor del af hunger dö, och de gemena sedan til allas spectakel på gatorne obegrafne blifwa utförde, hwarföre theras hjelp och understöd så mycket forderligare requireras; och wore jämwäl wäl, om för efterskrefne Regementer också sörjas kunde, som inga Regements Officerare hafwa, ej heller för them af andra credit hafwas kan: såsom

Södra Skånska Cavalleriet.	Prinsens Dragoner.
Dahl Regementet.	Uplänningarne.
Wästgötharne.	Calmare Infanterie.

N:4

Ödmjukt Memorial.

Sedan som Eders Excellencer gunstigast hafwa behagat oss underskrefne General Majorer låta til sig kalla, och Hans Excellence Herr Kongl. Rådet Gref Piper oss wid handen gifwit, hwad medel han til the här fångne Regementers underhål opnegotierat, med then proposition, om icke en hwar jämwäl

skulle wilja söka til folkets understöd några medel at få uphandla; månde wi närwarande General Majorer i anseende thertil, at then af Hans Excellence Gref Piper opnegotierade summan för hela Armeen icke aldeles förslå kunde, på then tankan falla, at för the ständige Land-Regementerne man wille söka säkre penningar at kunna undfå, allenast en fri disposition öfwer Officerares och the gemenas räntor och löningar oss obetagen blifwer, hafwandes förthenskull sådant alt the här warande Öfwerstarne, som ständiga Land-Regementer hafwa, jämwäl wid handen gifwit, hwilka af samma tanka med oss äro; men eraktom likwäl nödigt härwid hos Eders Excellence med följande påminnelser och begäran uti ödmjukhet inkomma, nemligen:

1. At Eders Excellencier hos then Kongl. Defensions Commission täktes anhålla, at igenom Herrar Landshöfdingarnes handräkning, Regementsmedlen af löningshemmanen, tillika med Ryttares och Soldaters löningar, utaf Regementsskrifwaren kunde upburne warda, och Öfwerstarne sedan notification gifwas så wäl om summans storlek som incasserad wara kan, som ehwarest then nedersatt är, på thet Öfwerstarne therefter then igenom wexel til Regementets nytta och folkets uppehälle må kunna disponera.

2. Lär högst nödigt wara, at ansökning gjöres, thet aflönings specificationerne kunde få hemsändas, så at medlen efter them så mycket rigtigare kunde upbäras, och tharaf jämwäl ärses, hwad besparing för Hans Kongl. Maj:t kan wara, som

kunde employeras, så långt thet förslå kan, til the Officerare wid the ständiga Regementer, som ingen lön i Landet hafwa.

3. Ärfordras jämwäl at tilstånd ärhålles, fritt at få handla med Köpmännerne härsammastädes om wäxlar; men i widrigit fall, och thär Hans Czariska Maj:t sjelf skulle wilja gjöra en förordning härom, at man tå någon underrättelse finge, til hwilken man sig om penningars upnegotierande addressera kan. Och emedan.

4. Thetta alt beror på en fri Correspondence, så wore wäl, om igenom Eders Excellencier oss förhjelpas kunde, at en wiss man uti Pricassen beordrad blefwe, som wåra bref emottager, igenomser och them sedan strax bortsänder, samt at the bref, som redan kunna wara ankomne, måge blifwa oss utlefwererade.

5. Som obekant är, hwart och til hwilken ort Officerarne af Regementerne förde blifwit, hwarföre, på händelse at man för them någre penningar skulle här undfå kunna, wore af nöden, at anhållas måtte, thet then anstalten gjöres, at the sådane medel säkert per wexel kunde bekomma, eller them i orterne gifwas af Hans Czariske Maj:ts medel, emot thet som til Hans Czariske Maj:t här återlefwereras kan; eller med någon af wåra Officerare under säker wagt thitsändas, som til them sådane utdelar.

6. Så framt man nu på thetta sättet kan blifwa hulpen, wilje wi underskrefne af alt hjerta gärna anwända all flit, som thetta wärkets befrämjande fordra kan.

Wid thetta tilfälle påminte Herr Öfwerste Gustaf Horn, hwad thes i nåder anförtrodde Regemente angå kan, at som berättas, thet fienden i Skåne skall wara infallen, och han intet

weta kan, huru med 1708 och 1709 åhrs löner disponerat är; så kan han sig icke något åtaga, förr än han om alt från Swerige underrättelse erhåller; men skulle någon annan behaga någre penningar för hans Regemente opnegotiera, påtager han sig för samma summa all säkerhet at ställa och sjelf therföre cavera.

Herr Öfwerste Cronman gjorde härwid then ärindran, at som the gemena af alla Smålands Regementerne hemma i landet ingen lön hafwa, utan hälften en besparing för Hans Maj:t är, och den andra hälften, sedan Soldaten ur landet är, af Bonden ej utbetalas; altså wore wäl, om på något annat sätt för theras underhåll sörjas kunde.

Widare hafwa samtelige här nu warande uti ödmjukhet then ärindran welat gjöra, at efterskrefne Regementer, såsom

Södra Skånska Cavalleriet,	Uplänningarne,
Dal-Regementet,	Calmare Infanterie,
Wästgiötharne,	

ingen Regements Officer hafwa, som för them någon försorg draga kan, förthenskul til Eders Excellencer ödmjukast lemna welat, hwad anstalt til deras underhåll skulle kunna wara at gjöra.

7. Såsom the penningar, hwilka Hans Excellence Gref Piper upnegotierat, icke förslå kunde, altså är wår ödmjuka begäran, at til en begynnelse och understöd för folket, så länge och til thes man swar och alt ärhålla kan, alla Regementerne, så wäl the ständige som the wärfwade, nu något må tildelt warda, hälst man sig åtager, så snart penningar uphandlas kunna, at hwad en hwar för sit Regemente bekomma kan, sådant at återbetala.

Alphabetisk Förtekning På Respective Prænumeranterne.

Adamson (Daniel) Handelsman.
Adlerberg (Georg) Proto-Notarius uti Kongl. Maj:ts och Riksens Cancellie Collegio.
Ahlströmer (Jonas) Commercie-Råd och Riddare af R. M. Nordstjerne Orden, 2 Exempl.
Alnor (Isac) Handelsman.
Aminoff (Fredric) Cornet.
Arrhen (Anders)
Bagge (Petter) Handelsman.
Baner ( ) Baron och Kammarherre.
Beckman (Vincent)
Berch (Carl Reinhold) Canssellie Råd.
Berg (Magnus) Jouvelerare.
Bielke (Thure Gabr.) Grefwe, K. M. och R. Råd, Ridd. och Commend. af K. M. Orden.
Blomcreutz (Didrich) Capitaine wid Artilleriet.
Blumstedt ( )
Bonde (Gustaf) Grefwe, K. M. och R. Råd, Ridd. och Commend. af K. M. Orden.
Bonde (Thord Fredrich) Grefwe och Kammarherre.
Boye (Anders) Major och Ridd. af K. M. Swärds Orden.
Bromel (Carl) Cammarskrifware.
Brunell (Lars)

Carlberg (   ) Öfwerste-Lieutenant.
Caström (   ) Rector i Storskolan i Stockholm.
Cloodt (Gust. Nicl.) Friherre, Major och Ridd. af K. M. Swärds Orden.
Debeche (Georg) Kammarherre.
Dunckam (   ) Post-Directeur.
Edstrand (Magnus) Magister.
Ehrenpreus (Carl) Grefwe, K. M. och R. Råd, Upsala Acad. Canssler, Præsident i Lag-Commission Ridd. och Commend. af K. M. Orden.
Elfwing (Johan) Capitaine wid Kongl. Artilleriet.
Eyer (Eric) Bruks-Patron.
Falck (   ) Magister.
Falck (   ) Bryggare.
Falkenberg (   ) Fru Friherrinnan.
Falkenberg (G. C.) Friherre, Major och Ridd. af K. M. Swärds-Orden.
le Febure (   ) Handelsman.
Flemming (Otto) Friherre, K. M. och R. Råd och Ridd. af K. M. Swärds Orden, 2 Exempl.
Forskåhl (Johan) Doct. och Kyrkoherde i S. Mariæ Magd. Församl. i Stockholm.
Frisch (   ) Skeps-Clarerare.
Frondin (Eric) Secreterare.
Gahm (Carl Gustaf).
de la Gardie (Ulric) Grefwe och Kammarherre.
Gerius (Lorents)

Gothsman (Johan).
Groth (Olof G.) Auditeur.
Gulin (   ) Bokhållare.
Gyllenstolpe (Nils) Grefwe och Kammarherre, 2 Exemplar.
Gördes (Lorents)
Hamilton (Gust. Dav.) Grefwe, General och Commend. af K. M. Swärds-Orden.
Hansson (Petter).
Hassel (Daniel) Handelsman.
Heick (Daniel) Bruks-Patron, 2 Exempl.
Heicke (Carl) Bruks-Patron.
von Hein.
Hierta (Hans).
Hök (   ) Rådman.
Hök (Carl).
Klück (Carl Gustaf) Lieutenant.
Knop (Mathias).
Köhler (   ) Friherre.
Lagerfelt (Gust. Ad.) Landshöfdinge i Linköping.
Langlet (Philip).
Lantingshausen (Jac. Albr.) General Major och Commend. af K. M. Swärds Orden.
Lekberg (Abraham) Handelsman.
Lewenhaupt (Casimir) Grefwe, Major wid Södra Skånska Cavalleriet och Ridd. af Sw. Ord. 2 Expl.
Liewen (   ) Friherre.
Lilljeström (Danckwart) Notarius.

Lindblad (   ) Cammererare.
Lindsfelt (Carl Gustaf) Assessor.
Linmark (Olof) Bruks-Patron.
Linroth (Axel) Kammarherre.
Lohman (Carl Joh.) Doctor och Kyrkoherde i Tierp.
Maschall (Anders) Kyrkoherde.
Mathesius (Johan) Lands-Secreterare.
Mosberg (   ) Crono-Befalningsman, 2 Exempl.
Neuman (Wilhelm) Directeur.
Nykopp (Johan).
Oelreich (Elias) Controlleur.
Oxenstierna (Eric) Friherre, Landshöfdinge och Ridd. af K. M. Nordstjerne Orden.
Palm (Jonas) Auditeur.
Palmstierna (Nils) Friherre, K. M. och R. Råd, Lunds Acad. Canceller, R. och Commend. af K. M. Ord.
Pernovius (Gustaf) Krigs Commissarius.
Pfarr (Johan Conrad) Winhandlare.
Pfeiffer (Carl).
Piper (Carl Fredric) Grefwe, Præsident, Ridd. och Commend. af K. M. Orden.
von Plomgren (Carl Fredric).
Plongstedt (   )
Pompe (Anne) Handelsman, 2 Exempl.
Pontelius (Lars) Directeur.
Posse (Fredric) Grefwe, Major och Ridd. af K. M. Sw. Orden.

Psilander (Pehr) Friherre, Hofrätts Råd och Ridd. af Nordst. Orden.
Quast Pettersson (Magnus) Handelsman.
Rammel (Malte) Ryttmästare.
Rath (Joh. Eric) Revisor.
Reuterholm (Axel) Baron, Kammarherre.
Rålamb (Anders) Friherre.
Sandberg (Martin).
Sandström (   ) Borgmästare, 2 Exempl.
Schale (Sven).
Selle (Johan Christian) Commissarius.
Sigeroth (Conr. Gust. von) Riks Friherre, Öfwerste och Ridd. af K. Swärds Orden.
Sillen (Georg Wilh.) Kongl. Secreterare.
Sinclair (   ) Öfwerste Lieutenant.
Spalding (   )
Stachief (   ) Rysk Legations Secreterare.
Stein (   ) Mäklare.
Stiernhoff (   ) Slots-Casseur.
Streman (Peterson).
Stålhammar (   ) Capitain.
Sundius (   ) Bruks Inspector.
Ternell (Eric).
Tersmeden (Jacob).
Tham (David) Major och Ridd. af K. M. Sw. Ord.
Tollstedt (Carl Gust.) Håfrättsråd.
Torpadius (Joh. Israel) Rådman.

Trolle (Fredric) Öfwerste Lieutenant och Ridd. af K. M. Swärds Orden.
von Törne (Petter) Öfwerste och Ridd. af K. M. Swärds Orden.
Wallendahl (   ) Actuarius.
Wennerqwist (Johan) Bokhållare.
Weyland (Joh. Reinh.) Handelsman.
Wickman (   ) Medailleur.
Wohlberg (Peter) Cammererare.
Wrangel (Eric) Friherre, K. M. och R. Råd.
Öhrman (Jonas).
Örbom (Anders) Lieutenant, 2 Exemplar.

At ej Förnamnen och Caractererne allestädes blifwit utsatte, eller om något fel derwid förelupit, torde gunstigt ursäktas, emedan de, som emottagit prænumerationerne, icke altid kunnat få tydeligit besked derpå af dem, som warit utsände at prænumerera.

SLUTET

AF

A. L. LEWENHAUPTS

REDOGÖRELSE.

EJ TRYCKT I UPPLAGAN AF 1757.

PARS 5.

CAP. 1.

1. Jag hade fuller tänckt att förspara till, will Gud, min frihetstid, att med så mycken större säkerhet få skrifwa om det, som mig uthi mitt fångenskap alt här till händt är, särdeles då iag stor förhopping hade att blifwe uthbydt emot General Weide: men som det än intet warit Gudz willie, så är iag med hans nådiga behag giärna tillfredz, som iag wet att hans willia altid är den bästa, och att hwarcken min nådigste Konungs fiender eller mine particuliere hemlige eller uppenbare afwundzmän och förfölliare längre kunna skada eller plåga mig än det den allrahögste Guden för mina synders skull täckes tillåta. Jag kan derföre med så mycket större tålamod nu taga mig sådant före, som iag både min frihet och fångenskap med alt mitt öfriga uthi den allrahögstes faderliga hand allena ställer.

2. Sedan wij fördenskull woro twungne att capitulera, skickade Försten Menschikow till mig och lät bee mig till middagsmåltiden, dijt iag ock kom, derest han hade låtit upslå sitt mattält på en hög kulle ifrån hwilcken man såg den ryska arméen uthi 2:ne mycket store linier med infanterie, artilierie och cavallerie på ett flackt fält på högderne upstält, och effter ögnamärcke åthminstone syntes bestå af en 30,000 man, uthi en mycket god ordning, infanteriet mitt uthi och cavalleriet på bägge flyglar.

3. Uthi Förstens tält woro många af fiendens tyske generaler och officerare, och bemöttes iag med all höflighet,

dock som en så långwarig olyckas, hastiga och oförmodeliga altför stora förändring igenom någre få dagars förlopp uthi den största och alldeles oförwäntade lyckan, nästan aldrig annat kan än ock de beskedeligaste menniskiorne ifrån den ena extremiteten till första trappan på den andra åthminstone att bringa, så kan iag ock så mycket mindre finna underligit, att någre af dem, kitslandes sig af denne alt för stora medgången, som särdeles de tyske mente sig vara orsaken till, intet kunde hålla sig ifrån, någre fast om tämligen modeste spegloser at framstöta, oss förmätenhet, oförsichtighet och ett särdeles för wåre fiender fattat föracht att förebrå, mera frågandes, hwarföre det eller det så skedt war, än att de rent uth skulle synas willia säija deras mening. Jag kunde ock intet annars som en fånge än antingen med alldeles inge eller modeste swar sådant ifrån mig afböija. Men som Generallieutnant Baur serdeles wille giöra sig grön, och mig intet annat at förekasta wiste, sade han: mein Hr general, es ist mir lieb sie hier wol zu sehen. Wir seindt einander in Curland und Littauen oft zimlich nahe gewesen, aber ich habe gleichwol einen spionen gehabt, der mir so wol als ihnen gedienet hat, da sie nichtes von haben wissen können. Jag swarade här till igen: mein Hr generallieutnant, dass ist eine sache die ich sehr leicht gläuben kan, weil solches im krige sehr gebräuchlich; ob aber der Hr generallieutnant besser von ihm ist bedienet worden als ich, ist mir noch unwissend, dan zum wenigsten weis ich, dass mir noch nichts übels deswegen von dem Herr generallieutnant zugefüget ist, oder das die unter mir gestandene trouppen einichem schaden dadurch gelitten haben.

Weil aber der Herr generallieutnant dieser wegen meldung thut, so beliebe er sich auch zu erinnern, dass mein spion, welcher mir recht gedienet, über 6 wochen des Herren generallieutnants cammerlaquej gewesen ist in Mitau, und hernacher zu rechter anbefelener zeit mir zu meines Herren nützen gute dienste getan hat. Nembligen då Generalmajor Baur hade låtit säga mig och skrydt af att han wille dricka mig ett glas till, som han wäl hade lust till att se huruledes iag kunde giöra något besked deruppå. Jag slapp ock igenom detta swaret med ett smått allas åthlöije så wäl Generallieutnant Baurs som de öfrigas frästelser och spegloser, så att ingen något sådant widare förebrachte.

4. När wij satte oss till bordz kom Monsieur Syltman, om hwilcken iag redan nämt, att han igenom en tambours tillpractiserande af Mejerfelts regemente till fienden öfwerkommen war, sättjandes sig hoos mig och effter sin wana mig smekeligen tilltalandes. Jag, som än intet wiste på hwad sätt han till fienden war öfwerkommen mera än det iag af Ryttmästaren de la Barre hade hört, swarade honom: aber mein Herr Syltman, sie seind uns zu frühe hier zum feinde übergegangen. Han igen: ja, sederdeme Ihr Majesteten der König wech gegangen war, hatte ich weiter beij ihnen nichtes zu thun oder mir nach jemand zu richten. Jag kunde häröfwer på ett sådant rum intet läggia mig uthi någon widare ordewäxling med honom, uthan swarade: ich wolte allein dass ich gewüst hätte ihm solches im sinne gehabt zu haben, ich hätte wol rath gefunden.

5. Effter måltiden wijstes oss ett wist ställe nedre wid Worskla strömmen, hvarest generalerne och Kongl. hofstaten skulle campera, och samma affton kom Czaren sielf till sin armée. Jag will här gå åthskilligt förbij, som Gen. Maj. Creutz uthi sin relation omnämt hafwer och allenast berätta att Czaren andra morgonen effter oss samptl. skickade och uthlofwade heligt att hålla alt det som med Printz Menschikow capitulerat war, och sedan fördes wij till Pultawa, hwarest wij funno Printzen af Würtenberg, Gref Piper och Feltmarschalken med Generalmajor Mejerfelt och flere fångar för oss.

6. Som Generalmajor Mejerfelt hade uthwärckat på sin parole att få gå till wår nådigste Konung kom han en morgon till mig säijandes: H:r general, iag går till Konungen, säijen mig huru alt wid Nipern är passerat, att iag må kunna gifwa Hans Maj:t raport derom. Jag swarade: giärna, och förmälte huru alt tillgångit war, om hwilcket han ock kunde fråga alla de andre, bediandes derjämte att han som en ährlig man alt Hans Maj:t troligen berätta wille. Han lofwade sådant att giöra och frågade, på hwad sätt Syltman till fienden öfwerkommen war. Jag swarade, att iag det sielf intet kunde weta huruledes han igenom wåre förposter till fienden hade kunnat igenom komma. Generalmajor Mejerfelt sade: han lärer wist med en tambour af wårt folck wara öfwerkommen, ty så hafwer iag hördt. Härtill sade iag: det kan intet wara möijeligit; ty hwem skulle hafwa gifwit honom den utan mine expresse ordres? Hwartill åter Mejerfelt sade: om H:r generalen frågar Öfwerstelieutnant Trautvetter lärer han snart få weta hwem tamburen gifwit; ty han

har sagt mig det. Jag frågade hwarest han war at finna, och då gen. majoren swarade: wid Printz Mentschikows tält, stege wij bägge upp och följdes dijt. Här fant iag honom efter något letande änteligen igen, ropade honom till oss bägge och frågade: H:r Öfwerstlieutnant Trautfetter wet I om Syltman är med en af wåre tamburer till fienden öfwerkommen? Det han med Ja beswarade. Jag frågade åter, hwem honom tamburen gifwit hade och igenom hwilckens ordres? Då han mig swarade, at han sielf det hade giordt och igenom mine undfångne ordres. Man kan wäl tänckia att iag intet annat kunde än bli mycket bestörter, till att höra en sådan grof osanning mig säijas uthi ansichtet, swarade dock sachtmodeligen: H:r öfwerstlieutnant betäncken eder hwad I säijen; jag will wäl troo att Syltman kan hafwa sagt eder att sådant mine ordres woro, sedan han på sin begiäran afslag hoos mig fått hade. Men iag kan förbanna mig uppå, att iag aldrig hwarcken munteligen eller igenom någon annan eder några ordres dertill gifwit hafwer. Han begynte åter med swåre eeder at bekräffta det iag honom sielf sådane ordres munteligen gifwit hade. Då iag intet längre kunde hålla mig, utan svarade: det skal en skielm och alldrig någon ärlig karl kunna säija mig. Och ändades dermed wårt samtal.

D. 29 October A:o 1717 war capiten Dijngraf hooss mig till middagsmåltijed. Och som jag om denna materien kom at discurera uti Major Rebenders närwaro af Adelsfanan, sade han at han närwarande warit när Trautfetter denna tambouren gifwit åth Syltman, och at tambouren derföre klädts uthi ny mundering.

När Gudh gifwer freden och denna Capiten Dijngraf är wid lifwet, måste han herom kunna gifwa än större uplyssning.[1]

7. Jag hade intet sedt eller fick see Öfwerstlieutnant Trautfetter den morgonen som Syltman bortgick förän han borta war. Straxt effter som Generalmajor Creutz war uthur Konungens tält ifrån mig gången hade Syltman uthan för samma tält fått af mig afslag på sin begiäran och gådt för mig till Meijerfelts regemente, så att när iag effter honom dijt kom till att bringa regementet att sittia upp, fant iag hwarcken öfwerstlieutnanten eller någon annan officerare wid regementet, och derföre, som förmält är, Ryttmästaren de la Barre honom att upsökia skicka måtte, och alt detta oachtadt, hade han ändock den förmätenheten att säija mig sådant i ansichtet.

8. Samma efftermiddag kom Generalmajor Meijerfelt till mig, föreställandes, huru hans öfwerstlieutnant mycket swårt funne så hårdeligen af mig att wara handterat, der han dock kunde bewisa sig mine muntelige ordres häröfwer undfångit hafwa, fast han mycket ogiärna med någon af sine generaler sig uthi någon dispute inlåta wille. Jag swarade härtill: H:r generalmajor, Gud wet huru okiärt det mig är att han mig sielf till en sådan declaration twungit hafwer, emedan min wana alldrig plägar wara någre officerare att öfwerfara; men kan han ännu wisa en eller twenne redelige män af wåre officerare, som sådant hördt och det betyga, så will iag ännu giärna finna mig, som uthi en sak den iag omöijeligen kan minnas, och giärna giöra honom den reparationen, som han sielf med skäl kan

[1] Stycket D. 29 — — uplyssning. senare af Lewenhaupt tillskrifvet i marginalen.

begiära. Generalmajor Mejerfelt gick härmed ifrån mig, kom igen, om det war samma dag eller andra morgonen, kan iag intet minnas, och hade en copia af en zedel, som skulle wara Syltmans attestation, hwaruthi han förmälte och attesterade, att iag om morgonen förr än han till fienden öfwergick, warandes och hållandes till häst, hade uthi åthskillige wåre officerares närwaro gifwit Öfwerstlieutnant Trautfetter muntelige ordres till att gifwa Syltman en tambur, som honom till fienden öfwerbringa skulle. Jag tog zedelen läste den igenom och sade: mein Hr generalmajor, behüte Godt, wass ist dieses für ein attestatum; erst ist es eine copei ohne original, und zum andern ist es ein attestatum von demjenichen, der sich auf solcher weise durchgepracticiret hat, aber weil hier gemeldet wirdt das ess in beijsein unterschitlicher unserer officirer gesehenen ist, warumb werden dero nahmen auch nicht hierein genennet, dass ich mich so viel eher möge finden können und ihnen des wegen fragen? Generalmajor Mejerfelt, som han utan twifwel hwarcken förr eller då måtte undt mig godt, dock utan mitt wett och alldeles emoth mine tanckar: ty iag hade förr alldrig hållit honom för annat än en särdeles wänn eller den som åthminstone intet wille mig något ondt, kunde nu lickwist intet längre förborga sig och blifwa neutral, utan uthbrast i desse orden: mein Hr general, wass gehet es mir an und wass habe ich darmit zu thun; es ist wol zu glauben dass der Oberstlieutnant Trautfetter solches von sich Selbsten nicht gethan hat und ohne ordres, dann wass hat er darbeij gewinnen oder verlieren können, wie er auch selber saget, und gestehet er zwar, dass ihm nicht gesaget wäre, dass er

alsobald Syltman zum feinde solte übersenden, es möchte der Hr general es vielleicht anders gemeinet haben, so er nicht wissen könte. Weiter habe ich nichtes darmit zu thun. Jag såg här af intet swårligen huru det war ment, och swarade: Hr generalmajor seind sie gekommen dass sie partialisch sein wollen und Trautfetter seine sache ausführen, welches ich nicht gedacht hätte, so finde ich schon rath darfür, oder seind sie gekommen mir die sache nach der warheit fürzustellen? Han swarade igen: wass den täufel habe ich darmit zu thun und warumb soll ich mir dessentwegen feinde auf dem halse schaffen. Och så skildes wij åth.

9. Jag kan wäl säija att denna saken mig så wäl dagar som nätter häreffter qwalde, fast om iag uthi mitt samwete öfwertygat war ingalunda at hafwa felat eller giordt någon förnär. Men iag tänckte, kanske du intet kan minnas alt så noga, och att öfwerstlieutnanten har kunnat frågat dig, då du om så många andra och nödigare saker bekymrader war, emedan han mig med sine omtalte eeder swarade att han på tillfrågan, om han Syltman en tambur gifwa skulle af mig hade fått ja, till swars och Generalmajor Meijerfelt det sedan uthtyda wille som hade han intet just kunnat weta, antingen min mening war, att tamburen honom till fienden öfwerföra skulle, eller ock till hans säkerhet hoos honom blifwa. Jag lemnar derföre giärna hwar redelig man sitt rätta omdömme uthi så många swinkande ifrån det ena till det andra.

10. Widare att röra detta och bringat till sin fulla mogna, så kan iag intet underlåta till att förmäla, huru jag effter alt detta

blef buden till middagsmåltiden hoos Generallieutnanten Renne, dijt iag ock med flere af wåre budne officerare kom. Effter ändat måltid kommer förr omtalte Syltman in och satte sig på en bänck der iag satt smecklandes och hällsandes han mig; på hwilcket iag knapt med ett simpelt buckande swarade, hwar af han tog lägenhet till att säija mig: mein Hr general, Godt weis was ich ihnen zu wieder gethan habe, sie empfangen mir allezeit mit einer so froiden mine. Jag swarade igen: mein Hr Syltman, weil er auf solche sachen komt, will ich ihm auch die reine warheit sagen; ich habe keinerleij weise ursache mir gegen ihm freundlich zu stellen, dan erst ist er mir gantz unwissend zum feinde übergegangen zu einer zeit da er es gar nicht thun solte, und her nacher machet er sich eine plaisir uns alles böses zuzufugen, unsern Printzen von Würtenberg suchet er zu schaden als solte er sich sehr über den Printz Menschikow gemoquiret haben; vom feltmarchalke weis er nichts anders so schimflich ist zu sagen, als solte er eine slächte tafel gehalteh haben, ob er schon wol weis, dass der feltmarchalk eine der besten beij unserer armée gehabt hat, und er als ein domestique selber beij ihm gewesen ist und ihm so viel mer danck schuldig were; und so thut er mit uns allen wo er man gelegenheit findet jemanden von uns zu schaden oder schimfen. Han swarade till det första, att sedan Konungen war bortgången, hade han som en frij och främmande intet warit skylldig sig effter någon att rätta utan kunde gå hwarest honom behagade; men det senare nekade han alldeles till, säijande att sådant allena af hans owänner

uthspriddes, hwar till iag intet annars kunde swara än at om iag hade wist hans willia, då wäl skulle hafwa wijst honom annat.

11. Hade något sant ord warit uthi alt Öfwerstlieutnant Trautfetters föregifwande eller Syltmans attestata, så måtte Syltman åthminstone hafwa swarat mig uthom det som förmält är: huru kan Hr generalen illa uthtyda eller uptaga det han sielf approberat och igenom sine egne ordres mig en tambur till gifwit hafwer; ty det måste han ju nödwändigt minnas, så frampt han ett sanfärdigt attestatum der på gifwa kunde. Men att Mejerfelt med ett sådant ofog änteligen wille taga partie emoth mig, kan iag ingen annan orsak tillskrifwa, än at han antingen länge måst burit ett hemligit agg och afwund emoth mig uthi sitt hierta, hwilcket han ingalunda wille låta uthbrista, förr än han en säker lägenhet finna skulle, mig uthi någon på kommande olycka så mycket säkrare att skada och alldeles undertryckia, eller ock hade han fattat en särdeles owillia emoth mig uthi det iag mig hade beklagat, huru iag ingalunda kunnat fått hans regemente till att sittia upp förr än iag måst skicka Ryttmästaren de la Barre till att upsökia hans öfwerstlieutnant; emedan han twifwelsutan med sitt regemente ibland alle de andre wåre alldeles consternerade trupper wid Nipern för dee endaste hieltar så mycket snarare passera wille, som detta regementet med andre flere uthi den olyckeliga actionen intet med warit hade, och derföre så mycket mindre af den allmenna fruchtan borde delachtig wara. Men, bättre Gud, förskräckelsen ibland trupperne war redan så stor att den både kunde skräma Mejerfelt och hans regemente mera än dee, såsom nywerfwade och emoth

fienden oförsökte, dem andra i någon måtto uprätta kunde, der iag sielf första förfarenheten om morgonen wid Nipern af förnam, och hade Generalmajor Mejerfelt funnit sig och sitt regemente så capable till att kunna hielpa oss uthur nöden och i någon måtto att redressera wår olycka, så undrar iag storligen på, att han som en trogen Konungens tiänare igenom allehanda förebringningar och persvasioner så trägit sökte och förskaffade sig lof till fienden att öfwergå, och sedan intet såg sig bättre före, än att han äfwen så wäl som alle andre för en krigzfånge passera och blifwa måtte, der han dock hade tagit sig före att passera för en minister, ty han hafwer sedan till sin uthbytning måst förmå att Generalmajor Butterlin hemma uthi Sweriget för honom lösgifwen blef; ty annan nytta wet iag ingen som hans commission effter sig dragit, än till att wara befriat och hafwa fått berätta Konungen alt effter sin egen willia och det han sig anständigast fant.

12. Jag finner så mycken större orsak till detta iag nu skrifwit hafwer, som mig sedan uthur Sweriget berättat är att Generalmajor Mejerfelt intet allena skulle hafwa sökt att skada mig och de wid Nipern med mig då warande generalerne, både hoos Konungen och hemma i Sweriget, särdeles Generalmajor Creutz, som öfwerste af lifregimentet är, med hwilken han en swår dispute för den tiden hafft, derföre sedan måste heta att hela lifregementet wid Nipern intet welat fächta, men att Generalmajor Mejerfelts regemente sig allena tillbudit att willia fächta; hwilket dock Generalmajor Mejerfelt, som frånwarande äfwen så litet atestera kan, som iag då närwarande uppå mitt

samwete kan contestera, att iag ingen större willia till att fächta eller någon bravoure hoos dem mera än hoos de andre fant. Jag will fuller giärna tillstå att sedan capitulationen sluten war, och iag till Printz Menschikow öfwer red, då Öfwerstlieutnant Trautfetter med mig war och wij fiendens armées bäggie linier see finge, kom han till mig ridandes och sade: mein Hr General, pekandes på fiendens wänstra flygel der dragounerne stodo, hier hätte man, der täufel hole mir, durch des feindes flügel doch durchbrechen können; men som iag såg att det allenast war uthsedt ännu till att kunna tillmäta sig någon bravoure eller förfarenhet och wid allas tillfrågande intet hade funnit honom med sitt folck mera animerat till att fächta än någon af de andre, swarade iag allenast: Hr Oberstleutnant, nun ist zu spät an fechten zu gedencken, man solte damahlen gesprochen haben wie es noch zu fechten stunde.

13. När Czaren med sin armée ifrån Pultava upbrutin war, finge wij dagen effter ordres att alle wåre generaler och öfwerstar till Czaren uthi Reschitilufka komma skulle, undantagandes Feltmarchalken, som för sin opasslighet skull fick blifwa qwar uthi Pultava; dijtkommande funne wij Gref Piper för oss, hwilcken sedan med sitt föllie blef förder till Kiow. Något för middagstiden kom Generalmajor Brusse, begiärandes att iag och Generalmajor Schlippenback wille föllia honom till hans tält, de andre alle blefwo qwar wid Printz Menschikows. Sedan wij bägge woro ingångne med Brussen, förestälte han oss huru Hans Czarische Maj:ts willia wore att han sig hoos oss om Rigas och Rewels rätta tillstånd noga skulle

informera, och till den ändan wore wij ditkallade. Jag swarade, hwad Hans Czarische Maj:t och alla sielf wäl weta kunde, wille iag wäl honom säija, nembligen huru många regementer iag derinne qwarlemnade när iag bortmarcherade, mäst alle complette, och att några 1000:de man recruter ännu ifrån Sweriget woro dijt förwentandes, som en stor deel redan ankommet för min afmarche, jemte att hwarcken ammunition eller annat der inne felade; men till att begiära af mig något hemligit att uptäckia, som min nådigste Konung till skada lände, wore fåfängt at tänckia, i det iag ingalunda kunde handla emot min trohets Eed, och kunde sådant med så mycket mindre skiäl af mig åstundas i det iag wore fången som en general och intet som någon spion, den man effter behag med handla kan, men iag der emoth effter all folcks lag borde honest handterat blifwa. Generalmajor Brusse tog sådant ad referendum, och behölt oss hoos sig till måltiden.

14. Effter ändat måltid blefwo alle wåre generaler kallade till Gref Golofkins tält, dijt Czaren sielf kom, begynnandes med åthskillige frågor, och säijandes mig att en segerwinnare wäl har macht till att examinera sine fångar, fast han mig effterlete intet till att uppenbara det som emoth min trohetsplicht wore, emedan han ock sine trogne tiänare högt skattade och sådant slags folck mycket ästimerade; dock frågade han icke det ringaste om Riga mera, utan hwarföre wij med arméen så wida hade fördiupat oss, att wij ryggen intet mera frij hade? om och hwarföre wår konung intet hade hållit något generalkrigzråd? till hwad ända han hade welat gå för Pultava? hwarföre wij just hade attaquerat honom

på det stället, der situationen för oss swårast war? hwarföre wij intet hade hafft någre stycken uthi actionen? hwarföre wij effter första angrep dragit oss ifrån dem till wänster och så länge stådt stilla? och hwarföre infanterie och cavallerie intet träffat uthi lika lineer? Wij kunde mäst alle till detta intet annat swara, än att wij det intet wiste emedan det oss intet warit uppenbarat, då såg han på Gref Golofkin och Hr Schafirow, som det på tyska tolckade, säijandes, att han sig deröfwer mycket förundrade att generalerne af intet wiste: ty han hoos sig hölle för högst rådligit alt med sitt generalitet först att öfwerläggia, och med arméen intet längre att gå fram än att han ock altid säkert tillbakars komma kunde. Sedan begynte han att fråga, om iag uthi actionen hade hafft cavallerie och infanterie att commendera, om iag hade commenderat en flygel eller huru wida mig något anförtrodt warit, och på hwad ställe iag mig uthi träffningen funnit, de andre generalerne likaledes. Hwartill hwar och en swarade det han wiste, och effter något annat indifferent taal och någre glas wijns drickande gick han uth, och wij fördes samptligen till Feltmarchalken Scheremethofs tält, derest öfwerstarne till oss kummo. Wi blefwe wäl fägnade och öfwer natten qware.

15. För än wij wore gångne till Gref Golofkins tält, hade Czaren låtit byta wärjor med oss alle som generaler woro, och morgonen här effter blefwe wij med alle öfwerstarne förde till Pultava igen. Dijt kommande blefwo wij skingrade, Feltmarchalken blef med någre generaler och öfwerstar samt andre förder till Oranienburg, och iag med Generalmajor

Schlippenback, Öfwerst: Gyllenstierna, Hielm och Appelgren till Smolensko.

CAP 2.

1. På wägen till Smolensko fick iag en oförmodelig different med Generalmajor Schlippenbach, som wille twinga mig till att gifwa sig penningar; men effter hans speachtiga bref äfwenså litet här uthi hoos mig kunde uthrätta, som hans intriguer till att undangå mig det Curiska gouvernementet, som mig för wist berättat är, att han sökt, fick iag honom till så mycket större owän, som han föruth en jalousie emoth mig hade, emedan han sig inbillade att iag igenom intriguer så lagade att de trouppar, som förr under honom stådt, under mig komne woro.

2. Uthi Smolensko blefwo wij som fångar hederligen och wäl handterade af Gouverneuren Soltikow, som säkerligen en wacker och beskedelig man är, och alt beröm utaf honest folck förtienar. Men med första slädeföre blefwo wij alle derifrån hijt till Muscou förde, då Czaren sitt intog och triumph här hålla wille och hijtkommande blefwo wij först lagde mycket trångt tillsammans uthi en liten by nära här in till. Sedan blefwo wij hitförde till Donska Slabodden, derest wij med Gref Piper och Feltmarchalken samt deras föllie möttes och äter äfwen så trångt inqwarterade blefwo.

3. Dagen för än Czaren sitt intog hålla wille, blef oss alla tillsagt att wij inga wärjor finge bära, och att wij hela intogswägen till foot giöra måtte, emedan deras generaler och officerare detsamma i Stockholm war händt. Dagen effter blefwe

wij rangerade huru wij gå skulle, och så spasserade wij till foots fort. Kommande wid Printz Menschikows huus, derest Printzessorne och alt Czarens fruentimmer inne woro, måste wij stanna, och Gref Piper med Feltmarchalken och alle generalerne blefwo inropade. Der funno wij Czaren, som oss, den ena efter den andra wid namn nämnandes till sina systrar sielf præsenterade, och då han kom till sin yngsta syster Princess Natalia den han mäst ällskar, och mig för henne præsenterade, nämde han mig wid namn och talte någre ord på ryska, dem iag intet förstå kunde; då Princessan sig något för mig båckade och tilltalte mig på ryska det iag ock intet förstod, utan wände mig till Czaren sielf och sade på tyska: »Ihr Czarische Majesteten, ich kan Ihre Hoheit die Princessin nicht verstehen, der wegen auch nach meiner schuldigkeit nichts antworten». Czaren swarade igen: »Sie jü dancken, dat je med haer bruer en so brawe actie bie Lesna gehad haft». Jag igen: »Ich danke Ihr Hoheiten für dero getane genade allerdemutigst, aber weil ich für alle hohe potentaten und gekrönte häupter allezeit einen hohen respect gehabt habe, so habe ich nichts weniger thun können als Ihro Czarische Majesteten damalen den hohen respect erweisen, den ich ihnen von wegen meines genädigsten Herren und Königes schuldig war, hätte es auch gerne mer gethan wo es beij mir gestanden were». Czaren swarade mig leendes: »den dyfwel met ju respect, ju ju braf geslagen»; wändandes sig med det samma till Feltmarchalken och säijandes: »dat vass en recte batalie en eene brave actie, man ju saken by Pultawa nimet all»! Hwilcket ock Gref Piper någon tid

effter berättade sig då hafwa hördt och kunna på sitt samwete wittna, så wäl som det att Czaren tillstod det hans armée hade blifwit slagen om intet wårt infanterie hade blifwit dragit tillbaka. Hwad Feltmarchalken swarade gaf iag intet så noga acht uppå; men iag hade giärna önskat att Czaren skolat förskona mig för något beröm med sådana formalier, igenom hwilcka iag Feltmarchalken uthi sin egen præsence så föredragen blef, ty iag wiste wäl att han intet skulle willia skäncka mig det, så wida iag hans humeur redan mera än iag wille ärfarit hade. Oss gåfwes någre glas wijn och effter ändade ceremonier måste wij lika som förr uthi wår ordning till foots stapla fort till dess alt ändat war, och så finge wij wåre slädar och wacht som förde oss till Posolski dwor, eller gesandthuset, derest wij med generalerne, öfwerstarne, och alt wårt folck så trångt tillsammans logera måtte, att Gref Piper, Feltmarchalken och iag stoppades uthi en cammare tillsammans; generalmajorene och öfwerstarne effter som de bäst sig hoos hwarannan inrymma kunde och wårt folck ibland hwarannan med wåre hästar der något rum öfrigit fants.

4. Som wij här någon tid tillsammans wore, stötte fuller Gref Piper och Feltmarchalken sig någre gånger med små disputer af föga wärde, men lopp dock altid så af att det ingen widare särdeles owänskap förorsakade, och iag tog mig i acht altid noga till att observera neutraliteten, som iag med ingendera någon owänskap hade eller hafwa wille, ty hwad gick mig theras inbördes emoth hwarannan fattade hat an, fast om iag så wäl med den ene som den andre kan ske stundom kunde låta mig

uthi någon dispute in, mera deras tanckar emoth mig att förnimma än någondera delen till någon owillia att reta, i det iag på sistone alt efftergaf och med löije öfwer mig sielf ändade, att iag hade fått den owanan sällan att willia gifwa effter förr än iag fullkomligen öfwertygat wore. Eij heller skedde det uthi något, som kunde någon angå.

5. Några dagar effter, som wij så tillsammans logerade woro, kom Feltmarchalken en affton in till mig uthi mitt folcks cammare, der iag satt och skref, satte sig wid bordet hoos mig och frågade hwad iag giorde. Jag swarade att iag för roo skull bara såto och corrigerade något som jag uthi Smolensko ifrån fransöskan till swenskan öfwersatt hade. Han frågade åter, om iag med Feltmarchalken Scheremetof något bekanter wore. Hwar till iag iag swarade: intet mera än Eders Excellence, ty iag hafwer bara wid Pultava en gång warit hoos honom till måltidz. Feltmarchalken sade här till: iag hafwer tänckt på en ting som wij måtte taga oss före: der är en stor jalousie emellan Printz Menschikow, Scheremethof och ministern, och derföre till att giöra våra affairer will iag altid adressera mig till Printz Menschikow allena, I måste adressera eder till Scheremethof, och Gref Piper kan adressera sig till Gref Gollofkin. Jag hade intet swårt till att see uthi hwad mening detta skedde, ty som Feltmarchalken intet lefde uthi något godt förtroende med Gref Piper och Försten Menschikow som Czarens favorit hoos honom kunde uthrätta alt det han wille, så mente twifwelsutan Feltmarchalken att han uthi uthwäxling eller annat härigenom altid kunde ärnå så wäl någon förmon för Gref Piper som alle de

andre, der Czaren dess utan dock intet särdeles godt öga på Greff Piper hade. Jag swarade derföre: beware Gud, Eders Excellence, huru skole wij komma till att blanda oss uthi deras jalousie och declarera oss för det ena eller andra partiet, som mycket mer skulle falla oss skadeligit. Men få wij den friheten till att komma uth, så kunna wij ju sökia lägenhet att ställa oss hoos dem alla lika in, alt som wåre nödwändigheter det kräfia. Då han åter swarade: weten I intet hwad intriguer äro? Jag igen: neij Eders Excellence, iag hafwer alldrig warit någon håfman eller wist något annat partie att hålla än allenast troget och wäl sökia till att giöra min herres tienst, och derwid hållit på rena oxewägen ändafram, hwilchet mig ock altid bäst bekommit hafwer. Men Feltmarchalken war med detta swaret ingalunda tillfredz, utan sade med en särdeles alfwarsam mine: så ären I en mycket enfalldig man. Uthi Sal. Konungens tid hafwa så wäl Gref Bengt som Gref Piper och flere legat mig nog om att iag deras partier hålla skulle. Steg så med ett surt och missnögt läte ifrån mig upp och gick tillbakars uth.

6. Någon tid häreffter, kom befallning att Gref Piper och Feltmarchalken med Generalmajor Kruse och Hammilton skulle blifwa förlagde uthi ett annat huus tillsammans, som hörde en Lupokin till. Samma dag, som de samptligen dijtföras skulle, åto wij middagzmåltiden tillsammans tillikars med någre andre officerare, ibland hwilcka Öfwerste Gyllenkrok war, och som öfwer måltiden, wij kummo uppå den Pultaviska actionen, kom Gref Piper till att säija, att synligit nog hade warit, huruledes der alt å wår sida uthi största confusion hade tillgådt. Öfwer

hwilcket Feltmarchalken mycket illa wid sig tog, frågandes om han hade kunnat giordt terrain eller helt der intet war, och widare ordkastandes sig med Gref Piper, och änteligen uthi ifwer upstod ifrån bordet, det wij ock samptligen giorde. Dock wände ordkastningen häröfwer intet igen, uthan Feltmarchalken, förifrader af och an gåendes, swarade till Gref Pipers ord: ne sutor ultra crepidam. Hwilcket Gref Piper intet rätt hörandes frågade: hwad? och Feltmarchalken swarade med ett förifrat sinne: ia. Öfwerste Gyllenkrok och iag gingo imedlertid med Feltmarchalken på golfwet sökiandes med persvasioner detta owäsendet att stilla, men Feltmarchalken wände sig till mig, om hwilcken han ock redan inbillader war, att iag mig om samma confusion för mycket hade uthlåtit, säijandes: här äro några som understå sig Herrens (menande Konungens) actioner att carpera, men iag skal så med bredyxan hugga deruthi att de skola minnas det: ty Herrens actioner måste de låta blifwa tillfredz. Jag märckte straxt deraf att Feltmarchalken wille i tid taga sin praecaution och tillägna Konungen hela den dispositionen wid actionen, som honom af Konungen redan i händer gifwen war, och uthi hwilcken den goda Konungen ingen annan deel kan tilläggias, än att han lät bära sig dijt, hwarest den mästa elden war, sitt folck att encouragera, hwilcket iag så mycket bättre wet, emedan iag sielf hafwer sedt Konungen med de sidste uthur elden komma, då Feltmarchalken sig redan hoos fienden tillfånga gifwit hade, och wij uthi den största deroute woro. Änteligen tystades detta med stilla tigande å alla sidor, slädarne woro förspände, och dee foro till deras assignerade qwarteer,

derest Gref Piper och Feltmarchalken hafwa samma afton giordt wänskap igen, som mig af andra är berättadt.

7. Medan alt detta påstod, hade iag uppenbarat Gref Piper den mig af Feltmarchalken förr omtalte proponerade intriguen med Czarens förnämsta ministrar, såsom hon mig i sanning föreställt blef med alt der till hörande, Gref Pipers mening att inhämta. Han swarade: I hafwen swarat rätt; men hwad mig angår, så är det en grof lögn, att iag någonsin skulle hafva bedit nogon om till att willia hålla mitt partie. Feltmarchalken, som redan såg att iag intet war till att wrida och wända som man wille och twifwelsuthan hade någon misstancka, att iag denna hans giorda proposition intet så skulle förbijstryka låta, som han mig uthi annat intet så lätt på tygelen hade funnit, tänckte derföre wara det bästa att spela prævenire, och sielf säija det åth Gref Piper. Om det är skedt förr, eller sedan han mig sitt haat och owänskap uppenbarligen och alldeles declarerade, som här effter förmälas skal, kan iag intet weta; men han har lell hafft den adressen först att säija hoos Gref Piper, huru iag måtte wara en alldeles slätt man och af mycket litet förstånd, ty han hade proponerat mig huruledes wij här hoos ministrerne kunde ställa oss in och hielpa wårt fångna folck och officerare: hwartill iag hade swarat: hå Eders Excellence, hwarföre skole wij giöra oss odieuse eller förhatelige för deras skull. Samma hade han ock sagt till Generalmajor Creutz och Generalmajor Kruse och kan ske flere, så mycket mer till att giöra mig förhatelig, men Gref Piper, som saken af mig wisste (ty jag kiände redan Feltmarchalkens humeur mer än iag önskade) swarade, som han

mig sielf sagt hafwer: neij, han hafwer mycket mer swarat som en klok och förståndig man så som han mig sagt hafwer att han eder proposition undfått. Hwartill Feltmarchalken igen: ia, så hafwer han mig ingalunda rätt förstådt. Hwad Creutz och Kruse hafwa swarat wet iag intet, utan troor snarare att de alt widare med stillatigande afböijt hafwa, som de hans maner mycket wäl kiände.

8. Några dagar effter som Gref Piper och Feltmarchalken med Generalmajor Kruse och Hammilthon ifrån oss förde woro, blefwe Generalmajor Creutz och iag eense att giöra dem en visite, men till middagen wille wij äta hoos Gref Piper. Wij kummo ock dijt, och för måltiden kom Generalmajor Kruse till oss uthi Gref Pipers cammare hällsandes och säijandes till mig allena: iag är så glad som någon kan wara att I hijt kommen är, och hafwer iag mycket längtat med eder att få tala. Jag swarade: min hiertans bror, du hade ju kunnat låta mig weta det, eller kommit till mig sielf, om det är af consequence, men hwarföre då! Krusen swarade igen: för desse bägge herrars oenighet skull, som giör oss alla skada; ty således kan intet öfwerläggias till wåre fattige officeres och gemene fångars nytta, och iag finner ingen capabel dem igen till någon enighet att bringa om I det intet giöra kunnen. Jag släpper eder intet för än I mig det låfwen. Jag swarade: min bror, till att bringa dem till någon förtrogen wänskap och enighet är fåfängt att tänckia uppå. Ty iag wet bäst huru de emoth hwarannan uthi hiertat förbittrade äro och lägger iag mig alldeles ogiärna på något sätt uthi deras trätor eller will der med hafwa något att giöra. Krusen swarade mig igen: det

wet iag wäl att de af hiertat alldrig kunna blifwa wänner: men kunde wij bara få dem så widt att de wille träda tillsammans och med oss andre öfwerläggia, så kunde wij ändock hafwa någon nytta der af. Ty mäst dependerar af dem och så kunde det fattiga folcket på något sätt hielpas; låfwen mig det allenast, så will iag intet mera begiära och iag släpper eder intet förr. Jag lofwade giöra mitt bästa, och så sades att maten stod på bordet, då wij alle i cammaren warande till måltidz gingo.

9. Öfwer måltiden taltes om intet utan indifferente saker, och druckos någre glas ööl och wijn effter begiäran, så att iag dock min giorda låfwen utaf annat taal alldeles förglömde. Effter måltiden och sedan wij hade läsit ifrån bordz blef Gref Piper wid sitt bord allena beståendes, då iag med någon annan talade. Generalmajor Kruse stiger härpå åter till mig säijandes: sij, nu är rätta tiden, Gref Piper står helt ensammen, och nu hafwen I bästa tiden med honom att tala. Jag swarade: må giöra; steg allena till Gref Piper och sade: Eders Excellence uptagen intet illa det iag eder säijer, Gud wet att iag det uthi ingen annan mening giör än af ett trogit hierta och till konungens tienst. Gref Piper swarade: neij, hierteligen giärna Greff Leijonhufvud, I fåen säija mig hwad I willien, ty iag wet att det intet sker uthi någon ond intention. Härpå begynte iag att föreställa huruledes den oenigheten, som woro emellan deras Excellencer, honom och Feltmarchalken, wore oss samtligen högst skadelig och om intet något medel kunde uthfinnas dem igen att förena. Greff Piper swarade mig mycket modest att han det ock sielf wäl wiste och ingen skuld der till woro: men att Feltmarchalken wore en sådan

man som ingen förtrogen wänskap kunde hålla: ty han sökte alltid något nytt till fundament af någon träta igen; men uthi öfrigit wore han giärna tillfredz uthi wänskap till Konungens tienst med Feltmarchalken att umgås; men sade han, till att wisa eder hans humeur så hafwer Creutzen här om dagen talat med honom om äfwen detsamma och hwad har han swarat; ropandes med det samma Generalmajor Creutz till oss och frågandes huruledes Feltmarchalken honom swarat hade. Creutz swarade, att Feltmarchalken intet positivt hade swarat, uthan all skullden ifrån sig wändt, och att han uthi alt oskyldig wore. Hwar till Gref Piper sade: ja, seen I hurudan han är och hwad är med honom till att giöra. Jag fördristade mig häruppå till att säija: om Eders Excellence intet illa upptager att iag Feltmerchalken detta äfwen såsom Eders Excellence föreställe, kanske det kunde hafwa någon god effect? Greff Piper swarade igen: Ja så lärer han kanske inbilla sig att iag är rädder för honom och derföre hafwer skickat eder dijt, och det will iag ingalunda. Då iag igen swarade: neij Eders Excellence, iag försäkrar eder som en ärlig man honom alt så till att föreställa att eder honeur icke skal ske ett hårsbredt förnär; ty alt är allena ansedt till en nyttig enighet, och tillåten derföre att iag till den ändan får taga Generalmajor Creutz med mig. Gref Piper swarade: giärna Messieurs, iag seer giärna all eenighet till Konungens tienst och will önska att det måtte hafwa en god effect.

10. Generalmajor Creutz och iag gingo häröfwer in till Feltmarchalken, som satt och spelade kort, men upstod när wij inkummo, då de, som med spelat hade, uthgingo och

Generalmajor Rose blef qwar ståendes. Jag såg så snart iag inkom att Feltmarchalken sig uthi ansichtet förändrade, om det war för att iag ifrån Greff Piper kom, eller att han älliest war sinnader mig att öfwerfara, kan iag intet weta. Jag wille ock derföre intet straxt något om mitt ärende begynna, utan talade om att wintren kall war, och huru wårt fattiga folck och officerare dageligen bortfördes utan till att hafwa något på lifwet eller att kunna mätta sig med, önskandes att något medel der till finnas kunde. Då Feltmarchalken mig mycket hastigt uthi orden föll och med en ond mine till mig sade: ia, har General Lewenhaupt penningar, hwarföre gier han dem intet? Jag swarade igen: beware Gud, Eders Excellence, huru skulle iag som en particulier och fattig karl kunna underhålla Konungens truppar? Då åter Feltmarchalken swarade: I hafwen mer penningar än iag och iag will wäl byta med eder alt det iag hafwer. Jag förstod wäl straxt Feltmarchalkens onskefulla mening, till att uthropa mig för mycket riker igenom oloflige giorde profiter, och hade wäl till ett så löijeligit tillbud, der hwarcken han wiste min egendomb eller iag hans, kunnat swara med quæ, qualis, quanta. Men iag uptog det med löije och swarade med alfwara: Eders Exellence, äfwen så litet som det står mig fritt att räkna och skatta eder egendom, äfwen så litet kommer eder wid att bekymra eder om det lilla som iag äger. Men ären I om mine rikedommar så högt försäkrade, kommen och gifwen mig på edert samwete alt det som I och eder grefwinna ägen, iag will sammaledes gifwa eder der emot alt det iag med min hustru af någon egendomb uthi wårt wåld hafwa.

Hwar till Feltmarchalken, uthi sin förbittrade mine framhärdandes. åter sade: hwad hafwer iag med min hustru och det henne tillkommer att giöra? då iag swarade: Eders Excellence lärer åthminstone hafwa så mycket att giöra med sin, som iag med min: men om iag får säija, så giör den oenigheten, som är kommen emellan hans Excellence Greff Piper och Eders Excellence, oss allom stor skada; ty wij äre alle willige till att giöra allt möijeligit till Konungens tienst. Häröfwer förifrades Feltmarchalken högeligen och sade: det skal ingen ärlig man säija att hwarken Gref Piper eller iag något uthi Konungens tienst försummat hafwe, det är både Gref Piper och mig alt för nära talat. Jag swarade igen: beware Gud, Eders Excellence måste intet wrängia mina ord, iag säger intet att någondera något hafwer försummat: men att den oenigheten oss allom skadelig är; begynnandes ett exempel om en fader som gifwit sina sönner på sitt ytersta några pilar att sönderbryta, dem der igenom så mycket mera för ögonen att ställa, huru inbördes endrächt så mycket hällsosammare wore och twedrächten skadelig: men han föll mig straxt med ifwer uthi orden och sade: det är en gammal lumpen historia, den iag länge wetat hafwer, och giör här intet till saken. Jag säger ännu, den som Gref Piper och mig beskyller, giör som ingen ärlig man, och sade iag icke eder senast på hwad sätt wij kunde hielpa Konungens folck till rätta: men hwad swaraden I, att I för deras skull intet wille giöra eder odieus! Jag swarade här till: det är wäl att Eders Excellence nu på denne materien kommer: ty Eders Excellence hafwer intet allena förebracht det så hoos Greff Piper utan ock för Generalmajor

Creutz och Krusen: men Eders Excellence hafwer wrängt så wäl min mening som mina ord, och på detta sättet är mig alt af Eders Excellence förestält och sålunda hafwer iag swarat, uprepeterandes hwad oss emellan skedt war. Generalmajor Creutz wille gifwa mig bijfall med några föreställningar, men Feltmarchalken föll honom uthi orden säijandes, att han wiste intet hwad han sade, och grep mig så mycket hårdare an, frågandes om wij wore komne till att fråga eller lära honom; han kunde intet annars see än wij hade giordt complott emoth honom Om iag wäl wiste att han wore min förman och hwem han wore, ty iag talade med oförstånd alt det iag sade. Jag swarade: Eders Excellence, iag wet wäl att I ären Kongeligit Råd och Feltmarchalk; iag hafwer eij heller i någon måtto försedt mig uthi den respect, som iag eder på Kongl. Majestäts wägnar skyldig är: men äfwenså prætenderar iag ock deremoth till att blifwa handterat af eder som Konungens general och intet som någon poike. Då förifrades han mycket, steg med ett läte till mig som hade han mig med händerne welat angripa, och sade: det ska I alldrig kunna bewisa att iag eder som en poike handterat hafwer, iag hafwer wäl kiändt eder när I intet woren såsom nu, I skolen wäl giöra räkenskap, och hwad giäller, denna disputen, som I nu med mig hafwen, en gång skal ångra eder? Hwar till iag swarade: ia Eders Exellence, I handteren mig nu som en poike, och det samma hafwen I giordt uthi actionen wid Pultava, det öfriga är ett particulier hoot, som Konungens tienst intet angår, och der till swarar iag, att iag för Eders Excellence intet på ett hårsbredt rädes, fast om det wore inför Konungen sielf, ty

iag hafwer Gudskelof intet ondt giordt. Generalmajor Creutz, med annat han förebrachte, der iag ingen achtning på gaf, sade härtill änteligen: den ene talar utan förstånd och den andra wet intet hwad han säijer, det felar intet mera än att Eders Excellence wisar oss bägge dören. Feltmarchalken swarade: min dör står öppen till att gå in och uth! och så gick både iag och Creutzen med treffeligen wäl förrättade saker uth till Greff Piper igen.

11. Wij berättade för Gref Piper huru alt aflupit war och huru hårdt Feltmarchalken hade tagit wid sig öfwer det iag sagt att den oenigheten, som wore deras Excellencer emellan, wore oss sampteligen skadelig. Då Gref Piper swarade: ja, iag kan wäl wisa honom att den hafwer warit oss skadelig nog; men seen I nu hurudan han är, och att med honom intet är att uträtta. Jag beder eder gode herrar antecknen det hwar och en, på det man en gång måtte weta huruledes alt tillgångit är. Och så, effter något annat taal, drogo wij hem till wårt qwarter.

12. Mäst att undrandes wore, om man icke orsakerne efftertänckia kunde, huru Feltmarchalken af sig sielf andra morgonen giorde det wij så åthskilligt och uthi några dagar på arbetat hade: men dock ingalunda kunde bringa tillwäga, utan derigenom i de största förtreteligheter med honom förföllo: ty han gick då sielf in till Gref Piper och tillböd honom förlikning och enighet, föreställande huru wij så wäl Greff Piper som honom hårdeligen hade angripit, och handlat emoth den respect, som wij dem skyldige woro, wid hwilcket han Gref Pipers partie tagit och honom med sig förswarat hade. Gref Piper swarade, som han mig sielf sagt; I haden ingalunda nödigt till att taga mitt

partie emoth them; iag kan wäl sielf förswara mig, men de hafwa sagt mig äfwen det samma som till eder, och iag hafwer intet kunnat taga det illa, ty iag hafwer ingalunda funnit dem oskiälige. Hwad widare ibland dem då passerade kan iag intet weta, men låddes wara blefne wänner.

13. Med hwad redeligit försoningshierta Feltmarchalken då till Gref Piper ingeck hemställer iag Gud och följliande tiden: men nog är lätt till att uthräkna orsaken, som denna förlikningen så bråhastat hafwer. Feltmarchalken hade ifrån långliga tider warit Gref Pipers afsagde fiende, och ifrån den ena förlikningen och owänskapen stadigt förfallit med honom uthi den andra, så at intet annat än oförsonlige hiertan dem emellan wara kunde, och nu hade Feltmarchalken ock således handterat generalerne och med dem förfallit, att så wäl de sielfwe som andre officerare, de ett honnet sinne hade, och intet som poikar wille handterade wara, en stor owillia emoth honom häröfwer fatta kunde, och twifwels utan mera böijas till Gref Pipers än hans sida, der dock hans största politique måste bestå uthi, åthminstone att hålla de af milicen sig tillhanda; derföre war intet bättre och säkrare medel nu mera öfrigit än ock igenom något wänskaps föregifwande å nyo med Gref Piper, sökia att hissa honom emoth generalerne och dem emoth honom, att Feltmarchalken åter måtte finna så mycket lättare lägenhet igenom söte ord och complimenter generalerne till sig att draga eller åthminstone deras inclinationer så wäl som andras att skillia. Och detta är mitt omdömme, finner någon annan det närmare, är iag ock äfwen tillfredz: ty alle sådane saker äro

fåfängia och lapperij, ty sanningen blifwer ändå näst Gudz hielp alltid och allena bestående.

14. Jag finner onödigt att förmäla huru kort häreffter wij samptligen hoos deras Excellencer tillsammans kallades, tillikars öfwerstarne, och hwad då och älliest förelopp, emedan General Major Creutz uthi sin relation widlyfftigt nog derom förmält hafwer, utan will förfoga mig till min projecterade uthwäxling emoth General Weide, uthi hwilcken iag ingen större lycka funnit än uthi förlikningen emellan Feltmarschalken och Gref Piper.

CAP 3.

1. Medan thetta förr omtalta påstod, hade iag skrifwit Hans Czariske Maj:t och Försten Menschekow till, påminnandes huru mig icke mindre af Czaren sielf än Försten wid och uthi capitulationen låfwat och säker parole war gifwen för en wiss tid få resa hem och mig sedan effter föresattan tid igen inställa, derföre åstundade att Hans Czarische Maj:t i så måtto sin höga mig gifne parole nådigst wille effterkomma, och mig på en viss möijelig tid tillåta på min parole hem till Sweriget att förresa för mine egne domestique ärender skull. Om ock Hans Czarische Maj:ts wellia wore till att uthbyta mig emoth General Weide, som i Sweriget fången såto, wille iag högeligast winläggia mig om en sådan uthbytning: men der den å wår sida intet antoges, wille iag i föresattan tid finna mig här in igen.

2. Ett par dagar effter som iag de omtalte förtreteligheterne med Feltmarschalken hafft hade, kom Försten Menschikows secreterare benämd Wesoloffki uthi åthskillige wåre officerares

närwaro till mig uthi min kammare begiärandes allena med mig att tala, då iag straxt med honom på en sida allena steg, frågandes hwad honom behagade. Han sade att han wore skickader af Försten till att låta mig weta, att Hans Czariske Maj:ts willie wore till att låta byta mig uth emoth General Weide och få komma till Sweriget, dock med det willkoret att iag här först måtte förskrifwa mig intet widare till att willia tiena emoth Hans Czarische Maj:t eller dess allierade. Iag swarade här till: det giör alldrig någon ärlig man och huru will Hans Czariske Maj:t begiära utaf mig, som är min Konungs tiänare och undersåte, det han alldrig sielf någon af sine undersåtare och trogne tiänare tillåtandes warder, och hwad will Hans Czariske Maj:t på sådant sätt begiära någon uthbytning emellan mig och General Weide, att han igen skal få tiena och iag intet; hurudan proportion skulle uthi detta uthbytet wara i acht tagit till bägge wåre Herrars tienst? Jag wet att Hans Czariske Maj:t är en alt för genereus Potentat till att anmoda mig något, som kan wara emoth min honeur, och det iag alldrig ingå kan. Secreteraren tog alt att [!] referendum, och gick bort.

3. I medler tid kom ett rop ibland wårt folck att otwifwelachtigt skulle iag uthbytas och snart bortskickas. Ty Wesolofski hade det för åthskillige wåre officerare sagt: men intet med hwad tillbudne willkor, och allarmerade det somblige af de wåre intet litet, som ingalunda wille att iag till Sweriget öfwerkomma skulle. Ty få hade om alt bättre kunnat giöra raport än iag, som allestädes med warit hade och kanske så wäl som någon af alle kunde weta huru alt tillgångit war.

4. Effter få dagar kom åter Secreteraren Wesolofski till mig, berättandes huruledes mitt swar Hans Czariske Maj:t warit förestält och han der på till en lika uthbytning med General Weide emoth mig hade resolverat, och att iag den skulle sökia uthi Sweriget till att uthwärcka eller ock föras hit tillbaka igen; men iag skulle giöra mig ju förr ju hällre till resan färdig. Jag swarade med tacksamhet för Hans Czariske Maj:ts nåde och att iag hwart ögnableck till resan färdig wara kunde: men att mig sådant intet fritt stode för än iag hans Excellence Gref Pipers consence der till ärnådt, emedan så wäl Hans Maj:t min nådigste Konung som Senaten honom sådane saker in commissis gifwit hade, och att iag wille låta weta huru wida mig sådant af Gref Piper tillstodes, hwar med han bortfor.

5. Jag drog andra morgonen till Gref Piper, föreställandes honom alt hwad som förelupit war och bediandes, att han ingalunda emoth denna uthwäxlingen wara wille, som iag näst Gudz hielp förhoppades ännu till att wara uthi det tillståndet att wäl kunna giöre min nådigste Konung så god tienst, som General Weide Czaren. Gref Piper swarade kort af neij, att han der till intet consentera kunde fast han giärna wille: ty Feltmarchalken hade der emoth så högeligen protesterat, och derjämte skulle det förhindra cartellet som tillbödz. Ty när Czaren finge den han wille, achtade han litet om de andra, och wille eller kunde Gref Piper ingen particulier uthwäxling tillåta utan uthi Konungens namn der emoth protestera. Feltmarschalken kom ock häröfver in, sedan han mig intet litet nog hätsker förr warit, ståendes på det samma, och säijandes

med en sur mine: det är intet godt att giöra Herren (menandes Konungen) emoth: ty iag kiänner wäl hans sinne i sådant fall. Jag swarade: då är iag fuller olyckelig, men beware mig Gud till att giöra det allra ringaste emoth min allernådigste Konungs willia eller att de andre fångarne på något sätt för min skull skulle blifva olyckeligare: men emedan uthwäxlingen sades skola förhindra cartellet, som iag dock wäl wiste till intet godt slut komma kunde, så hade iag ock stor orsak likaledes att protestera emoth all uthwäxling, menandes Gref Pipers swåger Ryttmästaren Törnflycht, på hwars uthwäxling då samma tid mycket arbetades så wäl som någre andras, dem man gunstig war. Gref Piper swarade: iag får skicka den iag will uthi Konungens tienst, och den som der emoth protesterar lärer wäl finna en gång hwad han giordt hafwer. Feltmarchalken sade ock: det är mycket billigt och bör wara; fast han äfwen så ogiärna såg att Gref Pipers swåger hem till Swerjet kom som iag att iag intet kunde blifwa uthwäxlat. Jag blef hoos Greff Piper till måltidz. Straxt effter middags måltiden kom Feltmarchalken in till Greff Piper, säijandes att han wille resa till Först Menschikow och hastade mycket ju förr ju hällre der till att kunna blifwa färdig. Jag wiste wäl att det war så mycket förr och snarare att kunna förhindra min projecterade uthwäxling; men iag drog hem och stälte alt uti Guds willia, utan till att giöra någon widare möda härom.

6. Någon tid här effter fick iag weta huru intet allena säkert war att Ryttmästar Törnflycht skulle blifwa uthbytter emoth en annan uthan ock Feltmarchalkens Secreterare Frölich skulle få

komma hem till Sweriget, och att Senaten hemma i Sweriget åthskillige andra rysser än dem, som emoth desse uthbytas skulle, hade skickat hijt till Muscou emoth wårt folck att uthwäxlas. Det war ock redan allmänt bekant, att Czaren intet cartell på något sätt med oss uprätta wille. Häröfwer begynte iag att hafwa mina eftertanckar och finna att min uthwäxling icke så å wår sida förhindrades för den allmänna nyttan skull, som antingen af ett particuliert uthseende eller särdeles emoth mig fattat hat: ty kunde någon enskijlt uthwäxling förhindra cartellet, så borde man alldeles ingen å war sida efftergifwa. Och war något wichtigt uthi Konungens tienst till att låta Senaten weta, som ock hemma kunna tiena Konungen uthi krigsoperationer, så war förmodeligen nog, att iag som general, den i sådane saker redan intet alt för stor okunnoghet wijst hade, snarare till Konungens tienst måst förhielpas hem än en ung ryttmästare och en Feltmarchalks secreterare, tänckte derföre med intet oskiäl att iag ingalunda wore förplicktadt till att längre låta spela med mig effter hwar och ens enskylta uthseende uthi en sak, der iag mig twärt emoth högst nödig fant till Konungens tienst, och skulle emoth all förmodan änteligen Hans Maj:ts nådigste willia intet wara att iag kunde blifwa uthwexlader, äi heller Senaten det tillstå wille, woro här med intet förseende af mig skedt, utan iag kunde förrätta mine enskylte saker och komma hit igen. Jag lät derföre Generalskan Weide under hand weta, att om hon nu å sin sida arbeta wille på sin mans uthwäxling emoth mig, wille iag ock giöra det å min sida, intet effterfrågandes hwad några af de wåre der emoth arbetade.

7. Generalskan Weide blef mycket glad och giorde på sin sida hwad hon kunde; men det kunde intet ske så lönligit, att icke Feltmarchalken det fick weta, som sine spioner här om på alla wägar uthe hade. Gref Piper lade sig intet mer stort der om, sedan han förnam att intet cartels upprättande kunde ärhållas: men Feltmarchalken lade sig uthi alt så emoth min uthwäxling, som wore det en sak af hwilcken hela hans wälfärd hängde. Ty så snart han åter blef warse att något sådant å färde war, sparte han ingen tid eller konst å alle sidor och särdeles hoos Fursten Menschikow sig der emoth att läggia, så att ock med andre föregifwande det att förhindra, han intet kunde hålla sig ifrån till att säija för Försten, att partier hoos oss hemma i Sweriget wore, och att iag icke allenast war i swågerskap med Gref Wrede, utan ock hölle hans partie, förebärandes detta till ett så mycket bewekligare skäl emoth min uthwäxling, som han wiste att Gref Wredes namn både hoos Czaren och dess ministrar förhateligit war, af det de tillbakars komne ryssarne, som fångne warit hade, sig beklagade att de något strängt warit hållne, till hwilcket Greff Wrede orsaken wore. Och låg han Försten om denna uthwäxlingens förhinder så hårdt an, att han begynte ledas der wid, säijandes till Generalskan Weide, huru han mycket undrade, att en så klok man som Feltmarchalken wille hoos honom förebringa att uthi Sweriget partier wore, och hwad det Czaren eller dem här kunde angå.

8. Effter någon tid fick iag om en affton båd att infinna mig andra morgonen för dager hoos Fursten Menschikow, det iag ock giorde. Och sedan iag der några timar uthi en mycket kall

saal wäntat hade, blef iag änteligen uthi Furstens förekammare mig der att wärma infördt: ty Fursten war än intet klädder. Sedan iag wid pass en tima hade wäntat, kom Fursten in, fick see mig, och begiärade att iag honom afsides uthi ett annat rum föllta wille, dijt ingen mer med honom och mig insläptes än hans Secreterare Wesolofski, hwilcken oss emellan tolcka måtte. Fursten begynte straxt till att säija, huruledes Hans Czarische Maj:t hade bewilliat den sökta uthwäxlingen emoth General Weide, och att iag derföre ju förr ju hällre måtte giöra mig till resan åth Petersburg färdig: men som wår Feltmarchalk sig så hårdt der emoth lade och honom till den ändan så öfwerlupe, så skulle iag ingalunda någon läta weta, att Fursten för uthwexlingen skull hade skickat effter mig, utan iag skulle föregifwa som hade han mig förkunnat, att emedan General Weide intet wore hållen med de andre uthi sitt fångenskap i Stockholm, så skulle iag ock till repressalie blifwa förder till Jareslow. Sedan sade han att han wäl kunde see att Feltmarschalken ingalunda wore min wän, i det han hade sagt att iag wore en elak man och den som hölle Gref Wredes partie, fast det Ryssarne litet angick om wij hade några formerade partier uthi Sweriget eller intet, frågandes hwad orsaken till sådan wår owänskap wore. Jag tackade till uthwäxlingen, och swarade till hans frågan att iag orsaken till Feltmarschalkens fiendskap emoth mig så mycket mindre weta kunde, som iag alldrig något honom för nära giordt, och hwad partier anginge, wiste iag intet att någre i Sweriget wore, widare än iag det af Feltmarschalkens ord höra måtte, hade ock så mycket mindre någons enskylta

partie kunnat antaga, som iag alldrig af något annat wetat än stadigt beflitat mig troget och wäl att förrätta min nådigste Konungs tienst, fast om iag måste tillstå att Gref Wredes grefwinna och min swärmoder woro syskonebarn: men för den orsaken skull woro mig hwarcken godt eller ondt af Greff Wrede wederfarit. Fursten swarade: det är alt lapperij och fördenskull hafwa wij här intet emoth eder. Och så skildes wij åth.

9. Sedan å wår sida allom kunnogt blef att iag hade warit kallat till Fursten Menschikow, och att han helt allena och ifrån andre afsöndrat med mig hade talat, feltes så litet att man hoos mig frågade som älliest spionerade hos Furstens folck och General Weides huus, till hwad ända sådant af Fursten skedt war och om det icke woro ansedt till någon uthwäxling med mig och General Weide. Jag swarade det Fursten mig ombedit hade, emedan iag giärna sielf det sökte att fördöllia; men de som mig en sådan lycka, eller att widare få giöra min Konung någon nyttig tienst missunte, drefwes så mycket mera till att troo, att det på någon uthwäxling myntat war, som de den högeligast fruchtade, så att hwarcken intriguer eller kundskapare i någon måtto felade rätta sanningen här uthi att uthleta. Särdeles giorde Feltmarschalken sig största mödan härom, så att han ock, som för wist mig sagt är, icke allenast intet kunnat hålla sig ifrån till att säija, om han wiste säkert till att få ett bref hem till Sweriget och det skulle kosta honom 1000 ducater, så skulle han ändå förhindra min uthwäxling, uthan ock hans jägare och twetterska måste wara,

uthi det huset iag war, mine dagelige spioner, den ene under prætext till att fria till ett qwinfolck, som war hoos General Major Creutz, och den andra till att besökia min twetterska, eller något annat qwinfolck af dem som uthi samma huus wore, och woro widlyfftigt och fåfängt att berätta alla de strek, som här wid brukades.

10. Ehuru man nu ock hade konstlat och lagt sig emoth min resa till att intet blifwa förder härifrån för omtalte orsaker skull: ty om iag rätt minnes blef ock å wår sida af Czarens ministere begiärt, att iag intet ifrån Muscou föras måtte, emedan man likaledes wille laga att General Weide till Stockholm skulle föras; (en omsorg för mig i oträngda måle, och den iag ingalunda åstundade) så kom det dock så wida att Furstens General adjutant Mons. Wendelbom anbefaltes med mig att föllia och all nödig skiutz till mitt och samptlige mitt folcks behof att anskaffa, första resan till Nowogorod, hwarest han widare ordres afwachta och undfå skulle, så att iag d. 25 Martii wid godt slädeföre min wäg i Herrans namn med honom fortsatte effter ändat middags måltid. Medan den påstod wäntade Feltmarschalkens jägare stadigt på gården der mine slädar förespände woro, och då iag uthfor blef han wid dem till dess han förnam att iag på den wägen åth Nowogorod fördes, då han sig ifrån mitt folck hastigt wände och med starke språng på sin hemwäg begaf.

CAP 4.

1. Jag kom d. 5 April lyckeligen till Nowogorod och måtte der en tämmelig tid med största missnöije förtöfwa, som iag icke

allena såg att min uthwäxling åter på långbänken kommen war, uthan ock den ena gången effter den andra wåre fästningars öfwergång till fienden förnimma måste, fast om iag för mig enskylt en temmelig frihet niöt, till dess iag änteligen fick bref och förlof af Försten Menschikow till att sända Secreteraren Harder för åth till Petersburg, hwarifrån han till Sweriget öfwergå skulle, till att anhålla om Gen. Wejdes uthwäxling emoth mig, så att iag honom ock d. 21 Julii ifrån Novogorod affärdade.

2. Hade förr wåre egne lagt sig emoth min uthwäxling och mig den på allehanda sätt sökt förhinderlig att giöra, så begynte den nu mera att blifwa så mycket swårare, sedan både den Saxiska Ministern Hr Wisthum och den Danske Hr Jul sig ock med all macht der emoth upsatte: ty sedan Secreteraren Harder war kommen till Petersburg och desse ministrar förnummit att det på min uthwäxling ansedt war, protesterade de der emoth som en sak, hwilcken både Czaren och deras principaler högst skadelig wara kunde, i det de mig mera heder och skickelighet tillade att kunna wara dem uthi min nådigste Konungs tienst skadelig, än iag då för tiden af dem åstundade eller sielf kunde finna mig förmögen till, fast om iag till den ändan min frihet så mycket snarare åstundade. Och blef derföre Secreteraren Harder så mycket längre uthi Petersburg uppehållen som man redan hade begynt att öfwerläggia, hwarcken till att släppa honom öfwer till Stockholm, eller ock att låta honom komma till mig tillbakars igen. Dock, som Försten giärna wille hafwa General Weide löös, och kanske då än kunde finna nesligit att en sådan

stor Potentat som Czaren intet skulle hålla den parolen han mig en gång gifwit hade, sade han öfwer en middagsmåltid till Mons: Wisthum, då han emoth min uthwexling protesterade: aber Graf Lewenhaupts secretarius ken doch wel gan laten, då en förnäm rysse af admiralitetet Hr Kiking, som ock af Wisthums mening war, der till på ryska swarade, hwilcket den detta igen sade intet förstå kunde. Czaren hade ock swarat på deras giorda protestationer, att iag man wore en enda menniskia och stodo derföre så mycket mindre att fruchta före, så att det änteligen så wida kom, att Secreteraren Harder till Sweriget blef öfwersläpt.

3. Medan Harder war på sin resa till Sweriget stadder, hade min hustru hoos Kongl. Senaten redan uthwärckat, att Weide emoth mig skulle uthbytas, fast om ock i Stockholm månge intriguer der emoth spelade warit, så att Weide siöledes med sitt folck skickades till wår esquadre, som låg wid Biörcköen, der, emoth mig att uthwexlas, och så snart han dijt kom gafs af wår vice Admiral Hr Wattrang, som commenderade, fienden kundskap häraf.

4. Man hade å fiendtliga sidan redan fast beslutat ingalunda att byta mig uth uthan med list sökia att först få Weide, och sedan föregifwa som hade Weide ingen krigsfånge warit, utan emoth gifwen parole wid Narva anhållen och derföre ingen emoth honom uthwäxlas kunde, och till den ändan fick iag af Försten bref icke allena sielf snart till Petersburg till uthwexling att öfwerkomma, utan ock som hastigast att sända någon express af mitt folck till war vice admiral med bref och begiäran, att han

man straxt måtte öfwersända General Weide till Petersburg, emedan iag ock på resan till Petersburg begrepen wore, emoth bemelte general att uthbytas. Jag skickade expressen, och skref wår vice admiral till att iag på resan begrepen wore; men ingalunda med den begiäran som af mig åstundades, utan lät mera igenom samma expresse munteligen bee vice admiralen ingalunda att gifwa Weide uth, för än han såge att han mig igen i händerna finge: ty iag luchtade redan luntan.

5. D. 12 Augusti skickade iag denne expressen föråth, och d. 13 följde iag effter, så att iag d. 20 i Petersburg ankom. Här blef iag af alle höfligen och wäl handterat och nöt så mycket större frihet, som man mig derigenom så mycket lättare att bedraga tänckte. Jag blef ock hoos Försten till middagsmåltiden en dag upkallat, då Försten öfwer måltiden till mig sade, närwarande både Präsiske Ministrarne Hr von Marschalk och Kaiserling, med Gen: Renne och andre officerare: Graf Lewenhaupt, Feltmarschalk Renschildt nicht ju freund wesen, he segt Graf Lewenhaupt slim, bös man, hi so slim det capabel rebellion te machen da hi hinkomt. Jag swarade att iag wäl kunde troo att han mig fiendtlig wore: men att iag alldrig den ringaste orsaken der till gifwit hade. Jag gifwer ock hwar redelig man till omdömme, om detta icke hafwer warit till att alt för wida uthsträckia sin förbittring emoth mig.

6. Czaren sielf hade i medlertid förklädt och obekant som en båtzman med en snau warit wid wår esquadre till att båda min ankomst till Petersburg och att få General Weide löös, ja så att Gen: Adjutanten Wendelbom mig berättade, att han ock sielf

skolat warit uppe på wårt vice admirals skepp, men som man ändå ingalunda kunnat konstla General Weide ifrån wår vice admiral och till Petersburg, så tog Försten mig med sig på sin jacht d. 27 till Retusari, derest wij d. 28 anlände. Mitt folck och bagage fick en egen farkost och kom samma dag ock dijt an. Försten förde mig till Czaren på hans schutbijnacht skepp, derest iag med all nåde blef fägnat och med Czaren till middags äta måste, och föregafs min uthwäxling som alldeles otwifwelachtig. Jag måtte derifrån föllia Czaren till hans vice admirals skepp, och sedan blef mig ett qwarter på landet anwijst. Men mitt folck och bagage måste blifwa qwar på deras farkost.

7. D. 29. Tillsades iag att åter skicka en af mitt folck till wår vice admiral och låta honom weta det iag till Retusari ankommen wore och att när han skickade General Weide, skulle iag emoth honom blifwa uthbydt. Jag skickade en af mina drängar med ett sådant bref som mig tillsagt war, men befalte drängen derhoos säija vice admiralen ingalunda att släppa General Weide för än han såge att han mig wist i händerna igen hade: ty fiendens falska streck begynte att blifwa mig alt för ögonskenliga. Altså gick en snau med mitt bref och dräng bort, på hwilcken man sig säkerligen förestälte, att General Weide till Retusari igen tillbakars komma skulle, och mig lika fritt utan uthwäxling behålla af förr omtalte skiäl. Capitein-lieutnanten, som denne snauen commenderade, wille, så snart han wid wår esquadre ankom, sielf tala wid wår vice admiral och honom mitt bref öfwergifwa, men det blef honom å wår sida intet tillåtit, utan en af wåre brigantiner kom honom emoth, lade sig wid hans

sida och obligerade honom att läggia sig ett godt stycke ifrån wåre skepp, säija åth wår officer sitt ärende och öfwergifwa honom både min dräng och bref till wår vice admiral att afföra, hwarest bemälte dräng straxt blef affärdat och åter till den fiendtliga snauen aflefwererat.

8. D. 30 kom min uthskickade med ett öppet bref till mig tillbakas, med hwilcken lägenhet General Weide ock hade fått skrifwa till Försten Menschikow. Wår vice admiral hade bedt munteligen hällsa mig och ingalunda fruchta, att man Weide på något sätt uthpracticera skulle, så framt han icke såge att iag emoth honom uthlefwererades och skriffteligen gratulerade han mig till uthwäxlingen, förmälandes huru han fuller inge andre ordres hade än till att emottaga mig wid sin esquadre emoth Weide, eij heller hade kunnat förmoda att å fiendtliga sidan någon widare swårighet häruthinnan giöras skulle, sedan Kongl. Senaten General Weide redan så långt och nära till sin uthwäxling försändt hade: men dock wille han för min skull, till att facilitera wärcket, sända ett örlogskepp af 50 styckon med bemelte general, som skulle läggia sig wid refwet utanför Retusari, till hwilcket man kunde förskicka mig och General Weide der igen taga.

9. Andra dagen om morgonen, som war d. 31, kom wårt uthlofwade örlogskepp och lade sig wid refwet för Retusari, sampt skickade bud och en af General Weides drängiar till att låta weta att han nu dijt kommen war. Men som man ingalunda war sinnat till att uthbyta mig, wille man ännu försöka om icke ändå General Weide igenom någon list ärhållas kunde; gaf

derföre först före att wädret wore för starckt till att kunna komma dijt, sedan att det intet wore tillbörligit att deras general med någon schlupe afhämtas skulle, der mig af de wåre den hedren skedde, att blifwa med ett örlogskepp emottagen. Jag swarade, att de på ett wist ställe antingen kunde å bäggie sidor byta oss uth med schaluper eller ock med ett lika örlogskepp läggia bordt om bord med det wåra, och det hade wår vice admiral befalt min dräng till att säija mig, så att häruthinnan ingen swårighet funnes, om man älliest wore sinnat någon uthbytning oss emellan att anställa. Czaren sade änteligen, att som han såge, huru man å wår sida intet wille hafwa den höfligheten för honom och så wida troo hans parole, att man först aflete General Weide, så wille han änteligen låta föra mig på sin brandtwacht, som låg utan för Retusari, och dijt kunde man med en schaloupe föra General Weide och mig der sedan emottaga, och det skulle iag låta wår vice admiral weta: ty annorledes wille man mig ingalunda uthbyta. Jag swarade att som vice admiralen sine ordres hade, kunde han emoth dem intet giöra. Jag wille ock wäl låta honom weta denna begiäran der iag finge skicka min betiente med brefwet. Som mig låfwades.

10. Nu mera war intet swårt till att see huru alt ment war. Jag skref derföre wår vice admiral ett bref, uthi hwilcket iag Czarens begiäran anmälte, med förmodan att Hr vice admiralen sine ordres likmätigt häruthinnan förfarandes wordo, så att hwarcken General Weide eller iag kumme att lida, beropandes mig i öfrigit på det iag min medskickade dräng anbefalt hade. Så snart Admiralen Apraxin detta brefwet i händer fick log han och

sade: nu hafwe wij det wij hafwa wille, låtandes med detsamma tillsäija min dräng, ifrån hwilcken brefwet togs, att han intet finge föllia med uthan skulle gå till mig igen. Dijt kommande sade han hwad förelupit war, då iag straxt gick till vice Admiralen Creutz frågande orsaken, hwarföre man mig intet parole hålla wille och min dräng medsända; han swarade, att det intet wore hans affaire emedan Admiralen Apraxin allena det under sina händer hade. Jag lopp derföre som snaraste till Apraxin, honom samma föreställandes. Men han swarade mig i ondska med spåtske ord, att man wäl kunde beställa ett bref min dräng föruthan och att han honom ingalunda medhafwa wille. Jag gick ifrån honom uth och sade till Generaladjutant Wendelbom: nu ser iag wäl att alt allena på ett bedrägerij är ansedt, de mena således att practicera sig General Weide till: men får wår vice admiral eller capitenen på skeppet see att min dräng, på hwilcken iag mig uthi brefwet beropar, intet är med, så kunna de lätt see att kortet är falskt, och lära de intet wara några narrar. Wendelbom gick till admiralen säijandes honom detta igen, då han swarade: iag låter öfwersättia hans bref på ryska, och står det der uthi så, måste han skrifwa ett annat bref och detta ändras. Jag kunde hela natten intet komma i någon sömn, befruchtandes, att kanske capitenen af wårt örlogskepp på något sätt igenom deras illistighet kunde bedragas; stod derföre så snart dager blef upp, och förnimmandes att mitt bref ännu hoos Wesolofski war på ryska att öfwersättias, gick iag dijt, finnandes honom med åthskillige officerare, och samma mitt bref öppet för honom på bordet. Jag hällsade och steg till bordet mitt bref

igentagandes och frågandes huru det än intet borta wore? Han swarade att han nu först begrepen wore det på ryskan att öfwersättia. Jag igen, att iag nu wäl såge huruledes man intet wore sinnader att hålla mig parole, i det min dräng intet skickades med. Jag wore intet skyldig gifwa androm någon knif att sticka mig uthi bröstet, och som iag sielf hade skrifwit detta brefwet, kunde iag det ock sielf sönderrifwa, hwilcket i samma ögnableck wärckstältes, då iag ock bortgick.

11. Medan alt för omtalta påstod, och sedan iag till Retusari kommen war, hade Czaren i största hast skickat effter Gref Strömberg till Riga, så att han öfwer hals och hufwud till Retusari komma måtte, att i fall General Weide på intet sätt med list kunde uthpracticeras, så wille de biuda till att få honom uth för Gref Strömberg, hwilcken i föllie af sitt accord med hela den Rigiska guarnisonen, uthan någon rantion eller uthbytning på frij fot uthlefreras måste. Ty mig wille man intet giärna släppa, och General Weide hade försäkring af Czaren att han wist slippa skulle ja i sådane termer, som hans egen swåger mig sagt hafwer, att om han intet kunde fås lös för någon annan skulle det änteligen ske för mig, men först wille man försökia alle andra medel.

12. D. 3 Sept. dagen effter, som iag detta mitt bref sönderrifwit hade, kom Czaren till Retusari, sedan han några dagar på sitt håf på halfwa wägen till Petersburg hade warit, förnam hwad med mig förelupit war, blef otålig öfwer Apraxin, att han hade låtit mig få lägenhet taga mitt bref igen och skickade efter middagen Secreteraren Wesolofski till mig med

befallning af Hans Czariske Maj:t att iag åter å nyo äfwen ett sådant bref som det förra till wår vice admiral skrifwa skulle. Jag swarade, att iag fuller en krigsfånge wore, och derföre måste undergå det Hans Czariske Maj:t mig som en fånge att påläggia behagade, men att iag mig uthi intet emoth en krigsfånges rätt hade förbrutit, och altså med inge skiäl kunde twingas till att skrifwa något, som antingen kunde wara min nådigste Konungs tienst eller mig sielf skadeligit, och woro iag till sådant så mycket mindre sinnadt, som iag hellre wille undergå alt hwad Hans Czariske Maj:t mig sielf att påläggia behagade. Secreteraren påstod sitt förra och iag mitt utan någon ändring, så att han ifrån mig gåendes sade, att han alt sådant Hans Czariscke Maj:t sielf raportera måtte och huruledes iag mig emoth dess willia upsatte. Jag swarade, att han det med så mycket bättre skiäl och så mycket snarare kunde giöra, som iag honom ännu försäkrade, att iag ifrån mitt förra ingalunda ginge, det måtte ock öfwerkomma mig hwad Gud och Hans Czariske Maj:t behagade. Wesolofski gick, och war intet öfwer en half tima borta, för än han tillbakars kom, sågandes huru Hans Czariske Maj:ts absolute willie och befallning wore, att iag ett lika lydande bref med mitt sönderrifna till wår vice admiral skrifwa måtte, eller befara hwad i widrigit fall der på kunde föllia. Jag swarade straxt, att iag en gång hade sagt min ändeliga mening, och wordo derifrån uthi ingen måtto gående; iag wiste wäl att iag uthi Hans Czariske Maj:ts händer wore, med mig effter behag att handla, och skulle Hans Czariske Maj:t willia handtera mig illa och taga mig lifwet, så wore der med alt mitt widare bekymmer

här i werldene ändat; men att iag wäl wiste, att Hans Czariske Maj:t wore en christelig och genereus potentat, och derföre, som iag intet emoth en krigsfånges rätt hade förbrutit, hoppades iag ock, att han mig intet annorlunda än dereffter handterandes wordo. Wesolofski stod på sitt förra och sade, att så frampt iag ingalunda wille beqwäma mig, så hade ock Czaren declarerat, att iag ingalunda emoth General Weide skulle blifwa uthwäxlat. Här af såg iag straxt, att man mycket är bedragen, när man för hoot så snart skrämder finnes, war glad att iag intet annat hade att fruchta än det som iag redan oundwikeligit tänckte och swarade: ja, att min uthwäxling emoth General Weide intet hafwer warit Hans Czariske Maj:ts willia hafwer iag längesedan wetat, derföre hafwer iag ock det af eder begiärta så mycket mindre skrifwa welat; iag är uthi Hans Czariske Maj:ts händer till att handla med mig effter wälbehag.

13. Secreteraren gick här med ifrån mig, men det warade intet länge för än iag fick en wacht af 24 man, så att ingen menniskia mera fick tala med mig, ja, iag fick hwarcken titta uthom dör eller fönster, widare än till att gå på ett hemligit rum, der iag ock dörwachtare med en bar wärja hade. Generaladjutanten Wendelbom, min ordinair wachtare, war hoos mig i kammaren och Generaladjutanten Venediger, som ock intet annat qwarter hade, lågo uthi en apart säng med mig tillsammans uthi samma min kammare, och kan iag dem till ett hederligit beröm säija att de ett särdeles medlidande med mig hade, när de mig sågo emoth all redelighet att handterat blifwa, fast om den ene war en dansk och den andre en tysk, uthi deras

innersta hierta emoth de swenske förbittrade, så att Wenediger, som hoos oss redan twenne gånger hade warit fången, och sitt fångenskap ingalunda berömde, sade: wan ich in dess hern Generalen ställe wäre, und gelegenheit hätte, ich würde, der teufel hole mir, fort gehen, da ich sähe, dass mir keine parole gehalten wirdt. Jag förföll wäl ock af otålighet till någre ord den ryska parolen angående, som iag sedan war glad att de intet widare komne woro, men för Wendelbom, som intet war min particulier owän, stego tårarne uthi ögonen, att han sade: defwelen krywe i dem, som Czaren den raad gifwe, att han intet skal halde sin parole och defwelen wet hwad rysk parole är. Dock fant iag roligast Undercantzlerens Schafirofs swar till Wesolofski, när han sig förundrade att mig Czarens åthskillige gånger gifne parole intet hölts: ty när han förnam, att man mig ingalunda wille uthbyta, sade han uthi åthskilligas närwaro: wass wirdt nun die weldt von uns sagen, da doch der Czar selbst den Graf Lewenhaupt seine parole so unterschidene male zur auswechselung geangagiret hat? då Schafirof med swaret färdig war, säijandes: was den teufel fragen wir nach, wass die weit von uns spricht!

14. Samma dagen emoth qwällen och uthi ett hårdt elakt wäder, skickades en skeppslieutnant till mig med befallning att så straxt föra mig på admiralens jacht, utan att iag finge tala wid någon menniskia, och wille han knapt gifwa mig så lång tid att mine drängar finge läggia min säng tillsammans. Till min lycka stod Wenedigers cammartiänare, en fransos, i min cammare, den iag på fransöska bad upsökia Wendelbom och säija honom på

hwad sätt med mig handterades. Han lopp å stad och Wendelbom hinte mig rättsom iag skulle föras uthi schlupen, han talade någre ord ryska med lieutnanten och sade sedan till mig att iag man skulle gifwa mig tillfreds, ty det skedde derföre, att man ännu samma affton Gref Strömberg dijt förwäntade och ingalunda wille att han och iag eller mitt och hans folck skulle få talas wid, och så böd mig godnatt, då iag med twenne mine drängar och en poike till Jachten bortfördes. Mitt andra folck och saker lågo på en annan farkost, och blef mig numera hwarcken tillåtit att skicka någon till lands att hämta mig och mina drängar mat eller hafwa något umgiänge med mitt andra folck, att iag hoos dem hade kunnat låta laga mig mat, så att om skepparen, som war uthur Ingermanland och talade god swenska, intet hade förbarmat sig öfwer mig, hade iag med mine drängar någre dagar måst sittia i hungerwrån. Sergianten af wachten, som med mig war, wille stryka upp skepparen härföre, säijandes att han tiente Czaren och intet oss och hwad han med mig hade till att giöra, då ock skepparen der till swarade: beware Gud, de äro menniskior, iag kan intet låta swälta dem ihiäl. Sade han: det är redan förebracht Czaren och han har sagt: det skadar intet, han kan wäl swälta några dagar. Vice Admiralen Creutzes fruu skickade mig af medlidande mat. Första gången fick iag det, men sedan hon offtare skickade, tilläts det intet mera; eij heller gafs mitt folck, som på andra farkosten war, större frihet än mig.

15. Wårt örlogskepp, som mig afhämta skulle, hade i medler tid wäntat någre dagar effter mig eller ett wist swar,

skiutandes hwar dag ett skott till att låta weta att det intet länge mera wille wänta, fick ock änteligen till swars att man intet kunde blifwa så hastigt tillredz att affärdiga mig, det skulle man gå tillbakars och effter en 7 eller 8 dagar komma igen. Man hafwer i medlertid, och så snart Gref Strömberg war kommen till Retusari, twifwelsuthan frästat att få Gen: Weide för Gref Strömberg löös: men som wår vice admiral häruthinnan intet kunde dragas wid näsan, blef mycket hastigt skickat till Muscou effter Gref Piper och Feltmarschalken, hwilcke man med smeckrande eller hoot tänckte så mycket snarare bringa att förmå wår vice admiral till Weides uthwäxling emoth Gref Strömberg, som de redan hade lagt sig emoth mig, och särdeles Feltmarschalken med alle kraffter hade sökt min uthwäxling att förhindra. Gref Strömberg kom ock andra eller tredie dagen, sedan iag på jachten förder war; till Retusari, höltz der någre dagar qwar, och förskickades med en snau till Petersburg, sedan wår vice admiral ingalunda stod till att beqwäma.

16. D. 12 Sept. togs iag af jachten och sattes på en kreijare, som hade en mycket trång kajuta, och lades samma kreijare längre uth ifrån landet; likaledes mitt andra folck, som fick komma mig närmare och änteligen skicka mig maat. D. 13 kom vice Cantzleren Herr Schafirow till mig, williandes dictera mig ett bref, som iag skulle skrifwa wår vice admiral till, föregifwandes att min uthwexling allena stutsade, för det man ock hade en uthwäxling före med Försten af Meliten emoth Gref Piper, som ock Feltmarschalkens och andre generalers, emoth deras ännu i Sweriget warande fångar, till hwilcken ända man

hade skickat effter Gref Piper och Feltmarschalken med dem der öfwer ense att blifwa, förwäntandes dem innan få dagar till Petersburg, och så snart de woro ankomne, skulle iag straxt fortskickas till uthwäxling. Men hela saken bestod der uthi, att wår vice admiral åter hade skickat ett örlogskepp med Gen: Weide och begiärt ett catagoriskt swar, älliest wille han så straxt försända Weide till Stockholm tillbakars igen, och det wille man igenom mitt bref och mig giorde förhoppning åthminstone förhindra till dess Gref Piper och Feltmarschalken ankomne woro. Jag swarade att min uthwexling med Gref Pipers och Feltmarschalkens ingen egenskap hade, emedan man om henne redan wore enig och Hans Czariske Maj:t mig sin parole derpå gifwit hade. Jag såge ock wäl att här med intet annat mentes än min uthwexling så mycket swårare att giöra, emedan de wäl wiste att desse begge herrar redan hade warit mig förhinderlige, och derföre skrefwe iag wår vice admiral intet mera till, de måtte ock giöra med mig hwad de wille: ty iag hade wäl sedt hwad de hafft i sinnet med mitt förra bref, och kunde de sielfwe låta weta wår vice admiral hwad dem behagade. Schafirow tog hårdt wid sig, säijandes att iag wijste mig alt för obstinat emoth Hans Czariske Maj:ts willia och kunde bringa mig sielf uthi största olyckan, der han mig dock försäkrade att hwarcken Gref Piper eller Feltmarschalken skulle kunna wara mig förhinderlige, i det Hans Czariske Maj:t sin mig en gång gifne parole som en så genereus potentat säkerligen wordo maintenerandes, och skulle iag wara wiss om, att så snart man förnumme att Gref Piper och Feltmarsckalken woro komne till Petersburg, så skulle ock straxt

utan något widare dröjsmål min uthwäxling gå för sig. Jag frågade då hwad iag skrifwa skulle? Han sade, det om talt war, och att wår vice admiral till bägge grefwarnes ankomst intet måtte bortskicka General Weide till Stockholm. Jag swarade: hwad bortskickandet angår, lärer wår vice admiral hafwa sine ordres och måste föllia dem, men effter iag så hårdt twingas, will iag ock wäl skrifwa honom ett bref. Skref så ett, med hwilcket han intet tillfredz war, utan iag måste rifwa det sönder. Jag sade: iag will ännu skrifwa ett annat och om det intet är till behag, så skrifwer iag intet mera: ty man kan intet påläggia mig att skrifwa något emoth sanningen och emoth mig sielf. Jag är uthi Hans Czariske Maj:ts händer, giöre i Jesu namn med mig hwad han will, iag hafwer uthi ingen måtto handlat emoth en krigsfånges rätt. Skref altså följiande bref, om iag alt rätt ihugkommer:

Det är mig af Hans Czariske Maj:t igenom vice Cantzleren Hr Schafirow anbefalt, att låta Herr vice Admiralen weta igenom detta, att Hans Czariske Maj:t uppehåller min uthwexling till dess deras Excell:er Gref Piper och Feltmarschalken kunna ankomma till Petersburg, emedan Hans Czariske Maj:t jämwäl en uthwexling förehafwer med Gref Piper emoth Printzen af Meliten, och låter Hans Czariske Maj:t försäkra mig, att så snart Gref Piper är ankommen till Petersburg skal min uthwäxling utan dröjsmål gå för sig. Jag förblifver…

Schafirow hade giärna hafft det uthi helt andra termer, men tog det änteligen emoth och lofwade tala wid Czaren att iag

skulle få logera på landet, emedan iag mig öfwer kiöld och siukdomb på watnet beklagadt.

17. Som wår vice admiral på intet sätt hade warit att förmå till Czarens willia och Gref Strömberg derföre till Petersburg förder war, skickades d. 14 en wår lieutenant ifrån vice admiralen Wattrang till Retusari och Petersburg ett catagoriskt swar att inhämpta och om möijeligit med mig sielf att tala: men det tillets honom ingalunda att komma till mig, eij heller wet iag med hwad swar han affärdades, twifwels utan med samma försäkringar som mig sielf gifne woro, Weides bortsändande till att förhindra. Men iag blef d. 18 med ett par drängar och en poike förder på landet wid Retusar, sedan Gref Strömberg borta war, derest iag mycket strängt bewachtades, så att mine drängar med ingen utan till mats inkiöpande tala finge, ja mitt öfrige folck, som ännu låg på siön, fick intet heller komma till mig, så att mig ock länge med smädefulla ord förwägrades att få min präst, då iag åstundade att gå till Herrans nattward, förutan mycken annan skymf och förtretelighet, som mig tillfogades.

18. Czaren hade åthskillige gånger dess emellan warit till Petersburg och war nu tillbakars; Fursten Menschikow [war ock] igen kommen. Jag hade en lieutenant på min wacht, som war en tämmelig god karl. Denne lofwade iag något och bad honom på mina wägnar anhålla hoos Försten, att mig måtte tillåtas ett ord med honom att tala och war det just d. 29 på Michaelii dag. Denne bringade min begiäran fram, då Fursten låddes wara mycket undersam öfwer att iag ännu qwar wore, i det han sade sig hafwa ment, att iag redan till wår esquadre bortsänder war,

och befalte att man skulle låta mig komma till honom uthi admiralens huus. Jag kom, men Förstена war än hoos Czaren. Effter en liten stund kom så wäl Czaren sielf som Försten in, der iag i salen stod och mig för dem båckade, de stego bägge uthi en apart kammare och Secreteraren Wesolofski till mig säijandes, att Hans Czariske Maj:t icke allena hade beslutit att uthbyta mig utan ock Gref Piper och Feltmarschalken med flere, och för alla öfriga ingå ett cartell med wår nådigste Konung. Jag swarade att det wore önskeligit för bäggies wåra herrar, och wordo hwar och en då med mycket större lust tienande. Men förnam sedan att sådant allena föregafs så wäl Senaten hemma i Sweriget, som särdeles Gref Piper och Feltmarschalken till uthwäxlingen med Gref Strömberg och Weide att förmå, långt ifrån att att hafwa den ringaste tanckan om något cartels uprättande.

19. Som iag stod och talade med Wesolofski kom åter Czaren och Försten in i salen. Czaren steg till mig hällsade och sade, att iag intet måtte wara någon god siöman, ty han hade hördt att iag warit siuker på siön. Jag swarade: neij Eders Czariske Maj:t på sådant sätt är iag det ingalunda. I det samma steg Försten fram och hade på en souscoupe ett par små tumlare med bränwijn, hwilcka han Czaren præsenterade, som tog den ena och befalte mig taga den andra, drack mig till och sade, att detta wore den dagen, på hwilcken wij för twenne åhr sedan hade hafft en så hård och skarp bataile med hwarannan wid Liesna och derföre wille han dricka mig alle wåre brafwe officerares och gemene soldaters skål å bägge sidor till, som sig den dagen så tappert förhållit. Jag swarade, att iag med mine då

under hafwande truppar intet hade kunnat giordt annat än wårt bästa till wår nådigste Konungs tienst, hade ock giärna önskat det ännu warit bättre. Han swarade: det wet iag, och derföre förtjena de wäl att man dricker deras skål: ty för sådant folck har iag mycken estime. Jag tackade, och påminte Hans Czariske Maj:t om hans höga mig gifna parole min uthwäxling angående, han wände sig till Fursten, talade på ryska, och Försten betalte Wesolofski mig det på tyska uthtolcka: att som Hans Czariske Maj:t mig en gång sin höga parole engagerat, så kunde iag ock wäl tänkia att det säkerligen hållas skulle; iag hade ock redan warit borta så framt iag icke en liten faute begångit, hwilcken endaste orsaken till mitt uppehållande warit. Jag swarade mig omöjeligen kunna weta hwaruthi hon bestode, men finge iag weta henne, tordes [!] hon kanske snart nog wara till att redressera. Mig swarades, alt bestå deruthi, att iag hade häröfwer adresserat mig till Czaren och Försten, men intet till Admiralen Apraxin, som dock högsta commandot öfwer flottan och Retusar förde. Detta kom mig fuller något underligit före, men iag sade, om iag något feel häruthi skolat begådt, så hade det af owettenhet som af en främmat och fånge skedt, som intet wist någon annan att adressera sig till än Hans Czariske Maj:t sielf igenom Försten, med hwilcken iag förr uthi alt detta hafft att giöra, men kunde snart nog förbättrat och rätta mig igen, när iag Hans Czariske Maj:ts willia wiste. Czaren båckade sig litet och gick uth, Försten med. Jag sprang effter och bad Secreteraren Wesolofski fråga om iag finge skrifwa admiralen häröfwer till. Han frågade och fick till swars, att iag till andra morgonen

skulle wänta, då iag wist skulle få weta, huruledes iag mig hade att förhålla. Men iag skal, bättre Gud, samma swar ännu förwänta. Jag skref lell admiralen ett höfligit bref till, med ursächt att iag mig intet förr till honom hade wändt, och skickade det med min wachthafwande lieutenant till honom på hans skepp d. 1 Octobr. när han med flottan ifrån Retusari till Petersburg gick. Han tog emoth brefwet, kastade det som det war på bordet och sade: hällsa honom, det är godt. Hwilcket war alt det swaret iag fick.

20. Jag blef sedan förder till admiralens huus, och der på det skarpaste bewakat. D. 4 Octobr. fick iag hemligen weta, att Gref Piper och Feltmarschalken woro till Petersburg ankomne och att med dem handlades om Gref Strömbergs uthwäxling emoth Weide, och hade twifwelsuthan Czaren förmått dem att så wäl skrifwa Senaten som wår vice admiral till, denna uthwäxlingen angående. Ty den 6 sändes en fiendtlig snau med bref till wår esquadre, och d. 8 kom Czaren sielf till Retusari, likaledes Gref Strömberg med sitt folck på en liten jacht, ty Czaren hade säkert hopp att få General Weide för honom löös. D. 8 seglade Czaren bort igen. D. 9 kom den förskickade snauen tillbakars med swar ifrån wår vice admiral, att han inge andre ordres än Senatens föllia kunde, och altså General Weide emoth ingen annan än mig uthbyta, men att han brefwen till Kongl. Senaten fortsända wille. Warande[!] denne tiden, som Greff Strömberg på jachten för Retusar låg, fick han sända sitt folck på landet att låta laga sig mat, och iag altså lägenhet hemligen att sända honom ett bref, föreställandes fiendens listighet och mitt

tillstånd, jämte att fienden i ingen måtto sinnader wore någon parole att hålla, huru han ock på sin capitulation som en fri man lössläppas måtte, men iag som en krigsfånge för General Weide uthbytas. Han fick brefwet, bad hällsa mig och säija, att han intet skriffteligen kunde swara för den ryske officeraren, som altid hoos honom war, men han skulle weta att betiena sig deraf. Och så blef han åter d. 10 förder till Petersburg tillbakars, hwarest han detta mitt bref Gref Piper wijst, som honom det samma att upbränna bedit, att det icke måtte komma uthi fiendens händer.

21. Medan Gref Strömberg åter till Petersburg förder war, och om hans uthwäxling samt Gref Pipers emoth Printzens af Meliten widare handlades, höltz iag mycket strängt på Retusar. Jag fick hwarcken präst eller någon af mitt folck till mig, så att när iag lät begiära att prästen finge komma till lands att döpa ett barn för en af wåre fångne soldater af Wiborgska guarnisonen, swarades mig att ingen präst der till nödig wore, emedan en bonde wäl kunde döpa det med en rönnepåk, och tillfogades mig dess utan all den skymf och nesa, som möijeligit war, af en skepslieutnant Cenavien, hwicken mitt folck på farkosten under sitt commendo hade, och wäl war den oförskiämdaste och grofwaste lymmeln, iag än ibland ryssarne sedt hafwer. Det nekades mig ock i förstone att uthdela penningar eller bröd åth wåre fattige fångne Wiborgske soldater, som af hunger alldeles försmächtade, och ändock ett starckt arbete med jordbärande wid admiralens huus förrätta måste; då mig ock tillets några penningar emellan dem att uthdela, fingo de intet sielfwe sända någon till att kiöpa sig bröd, utan deras wacht gaf them så litet

stycke som the wille och togo penningarne ifrån them, så att iag blef förorsakat hwar dag de der arbetade att skicka mitt egit folck effter bröd, och låta det sedan emellan dem uthdela, att hwar karl fick ett godt halft bröd, som han åthminstone en dag kunde wara nögder med. Hade någon underofficer eller annan några swenske penningar, så wille de intet tillåta, att iag dem effter wärde emoth ryske fick inwäxla, utan de wille knapt gifwa dem halfwa wärde, och så skinna deras arma igenlefwor utaf dem, att till den ändan sattes wacht för alle mina fönster och dörar, och råkade någon fattig menniskia för sådant nalckas till huset der iag war, blefwo de slagne, stötte och med skiälsord af wachten bortkiörde, till dess iag mig öfwer en sådan ochristelighet hoos commendanten, som till mig kom, beklagade, och de det mästa således redan ifrån dem prackat hade. Ja, iag insulterades af den redan nämde oförskiämde och lymmelachtige Cenavien uthi min egen cammare med försmädeliga ord både emoth min nådigste Konung och mig, giorde mig ock redan tillredz samma affton klockan 10 af sängen upstå, mine kläder att antaga och mig med mine drängar på honom att förgripa, om icke wachten hade hafft honom uth.

22. Imedlertid handlades om Gref Strömbergs uthwexling uthi Petersburg, till hwilckens befrämiande man icke allenast å fiendtliga sidan föregaf att willia uprätta ett cartell, uthwäxla Gref Piper emot Printzen af Meliten, hwilcken uthwäxling till större säkerhet skriffteligen slöts, utan man wille ock ingå annat, som å wår sida åstundades. Ja, der hafwer ock intet felats hotande med skarpare fängelse så framt man detta uthbytande

emoth General Weide intet ingå wille. Änteligen lopp alt så af att Greff Strömberg skickades d. 19 på sin parole och bägge grefwarnes, Gref Pipers och Feltmarchalkens caution, med en snau till wår esquadre derifrån till Stockholm att öfwergå, och sine saker sielf att uthrätta. Snauen lade wid Retusar för anckare, och gafs lägenhet att en af mine drängar fick oförmodligen tala wid Gref Strömberg, i det iag hade emottagit någre penningar af en czarisk betiente, hwilcka i Stockholm afgifwas skulle, men effter iag intet fortkom, måste de till Gref Strömberg lefwereras. Han frågade först effter mitt tillstånd, och när drängen där om förmälade, läggiandes der till att iag mäst fruchtade före, fienden måtte igenom list förmå General Weides uthwexling emoth Gref Strömberg, som effter sin capitulation fri wara borde, swarade han: neij det sker denna gången intet, be honom intet wara rädder; iag går hem på min parole och Gref Pipers och Feltmarchalkens caution. Men de hafwa skrifwit Senaten till, och hwad det är kan iag intet weta, hällsa eder grefwe, iag skal sielf tala wid hans grefwinna och hielpa till goda för honom hwad iag kan.

23. Sedan iag desse Gref Strömbergs ord förnummit, war intet mera swårt att dömma, hwad han uthi sinnet hade och huruledes hans medhafwande bref till Senaten måtte wara styliserade, oansedt Gref Piper mig sedan sagt att han och Feltmarschalken till sådant twungne warit, och bedt Gref Strömberg munteligen berätta Senaten att de sig hwarcken effter detta eller flere sådane bref rätta måtte, widare än de sågo att det med Kongl. Maj:ts intresse öfwerenskommo, effter de kunde

twingas annat att skrifwa. Jag tröstade mig imedlertid med säker förhoppning, att Senaten alldrig en sådan uthwäxling wordo tillstående, som war wår nådigste Konung neslig, som hade han intet hållit sin parole wid Narva, det ock Hans Maj:t sielf uthi ett sitt bref hade declarerat för calumnie, och som skulle hafwa den effterfölgden att fienden par repressalie kunde declarera både den Rigiske och Wiborgska guarnisonen, som hade capitulerat, för krigsfångar. Jag tog derföre mine wederwärdigheter på Retusari med så mycket större tålamod emoth, till dess iag d. 7 Novembr ifrån Retusari till Petersburg förfördes.

24. Kommande till Petersburg blef iag uthi ett par trånge rum med mitt folck mycket hårdt bewarader, så att man mig ock wille förbiuda gå uth på gården. Mitt folck fick ingalunda tala med Gref Pipers eller någen af wåre när de mat at upkiöpa uthgingo, till dess iag änteligen d. 9 Dec. fick komma till vice Admiralen Creutz, som uhrsächtade det elaka tractamentet mig på Retusari wederfarit war, föregifwande att det ingalunda warit Czarens willia. Jag fick ock d. 15 komma till General Renne, som sade, när iag mig beklagade, att mig ingen parole hölles, att Hans Czariske Maj:t intet wille eller kunde byta mig uth, emedan iag icke woro allena en general, som wår Konung än kunde hafwa god tienst af, i det iag ryssarnes maner bäst förstode, utan iag wore ock der jämte en Consiliarius. Jag blef med månge flere hoos honom till måltidz, ibland hwilcka vice Cantzieren Schafirof war. Denne tackade iag, sedan iag fått någre glas wijn, för den fasta försäkran han mig till uthwäxlingen giordt, som så wäl hållen wore. Han tog det med

ett flatt löije emoth och swarade: aber Ihro Czarische Maij:tt haben sich sederdeme gantz anders bedacht.

25. D. 23 fick iag komma till Gref Piper och sedan fick iag någon större frihet och umgåtz med wårt folck. Imedlertid war swar af Senaten ankommit på de första brefwen ifrån Gref Piper och Feltmarchalken, som då öfwersändes när Gref Strömberg första gången tillbakas fördes, af innehåld och påstående, att som i en redan af Czaren begiärt och uthgiordt sak, jag, och icke Gref Strömberg emoth Weide uthbytas måtte, och kunde det så mycket mindre annorlunda begiäras, som Greff Strömberg hade sin capitulation för sig och hela den Rigiska guarnisonen att de på frihet ställas måtte. Gref Piper lät upsättia ett memorial till czar-ministeren, uthi hwilcket han ibland annat ock detta mig angående påstod, men Feltmarschalken wille twert emoth Senatens willia ingalunda att iag i ringaste måtto uthi memorialet nämnas skulle, så att Gref Piper blef nödsakat att låta upsättia twenne lika lydande memorialer, det ena uthi bägges, det andra uthi Gref Pipers namn allena och låta säija Feltmarchalken, att om han intet wille underskrifwa memorialet, såsom det effter Senatens begiäran och willia ingifwas måtte, wille han det i sitt egit namn allena ingifwa, då änteligen Feltmarschalken beqwämdes det ock att underskrifwa.

26. D. 2 Januari blefwo bäggie grefwarne och iag budne till måltidz af Försten, som ett stort giästabud hade anrättat. Tienderna om turkens fredzbrott med Czaren woro redan ankomne och man kunde wäl märkia, att de der med intet wäl tillfredz woro, särdeles de Saxiske och Danske ministrerne.

Effter ändat måltid kom Czaren sielf dijt, wijste sig mycket nådig och då han mig intet straxt fick see, frågade han om iag intet ock der woro. Jag blef till honom kallat, och han hällsade mig wänligen. Jag tackade för all bewist nåd, och påminte hans höga mig gifne parole till uthwäxling, om hwilcken iag intet kunde twifla, emedan den af en så hög och genereus potentat kommen war. Men iag fick intet annat swar än att han i samma ögnableck mig ryggen tillwände och ifrån mig gick, då iag ock sedan intet widare med honom feck tala.

27. D. 4 Januarii blef Gref Piper, Feltmarschalken och iag med de öfwerstar, som ock till uthbytes föreslagne woro, förde till Nowogorod af Major Lindeman med en batalion af Czarens Preobrazinskiska guarde. Han hade först ordres att lemna mig uthi Nowogorod, till dess man finge see huru med Weides och Gref Strömbergs uthwäxling aflupo, men i Nowogorod warande fick han ordres oss samptligen till Muscou att föra, så att wij den 14 ginge derifrån och anlände d. 30 till Muscou.

Dijt kommande fördes wij alle uthi ett huus der wij tillsammans uthi logera skulle, så trångt att Gref Piper, Feltmarschalken och iag allenast finge hwardera sin kammare och öfwerstarne en tillsammans. Som derföre Feltmarchalken wid wår ankomst lagade med Öfwersten Weronitski, under hwilckens wacht wij gåfwes, att han fick en träbyggning, som war det commodaste rummet af alle neder uthi gården, och Gref Piper som den främste med rätta det första walet prætenderade, kommo desse bägge herrar att stöta sig med hårda ord, dem dock Feltmarschalken utan orsak första lägenhet tillgaf med en sådan

expression, som woro för skamlös att föra till pennan, sådane män emellan.

28. En liten tid häreffter fingo wij weta att General Weide äfwen så snart som wij, om icke förr, hijt till Muscou anländt war. Gref Piper war den första som mig desse tiender sade, och iag bekymrade mig så mycket mindre häröfwer, som iag wäl nog redan wiste huru korten hade blannade warit, och att ett sådant spel lätteligen nog der på falla kunde. Men Gref Piper wijste sig otålig öfwer Gref Strömberg, att han intet hade förebracht Kongl. Senaten det som han af honom begiärdt dem att föreställa. Detta påstående, hade några liderlige hijtkomne drabanter deserterat ifrån wår Konung uthur Bender; de hade ock talat wid åthskillige af wåre fångne officerare, och derigenom togs lägenhet till att uthsprida som skulle Gref Piper och iag wara förfallne uthi en särdeles onåde hoos wår nådigste Konung, och skulle det hafwa warit deras samtlige berättelse. Jag tog mig före till att effterfråga det samma hoos alle wåre officerare, som med dem talat hade, säijandes, att det kunde wara en så mycket möijeligare saak, som wij bäggie wore frånwarande, hade wåre fiender ock man så mycket mera lätteligen hade kunnat sökt Konungen något ondt om oss att föreställa, effter wij warit olyckelige, woro nu uthi fångenskapet, och ingendera uthi tillstånd oss med sanningen att förswara. Alle wåre officerare förbannade sig på, icke det ringaste ord härom af dem hördt hafwa, men wäl att Generalmajor Lagercrona uthi onåde hoos Konungen kommen wore. Och iag fant att hela saken uthi intet annat bestod än att en

wiss intrigant man af de wåre på intet annat sin winning anlade, än at Gref Pipers och min för hwar annan fattade wänskap måtte skillias, och alle wåre officerare för oss bäggie ett [!] afsky fatta, som effter deras tancka uthi Konungens högsta onåde förfallne woro, uthi hwilcket ingen giärna någon deel wille hafwa för wår skull.

29. Wij hade redan fått tillstånd att hyra oss beqwämligare huus. Och effter Weides konsteligen ärhålldne uthbyte till wår nådigste Konungs oförswarligen giorde nesa igenom samma uthbytning, blef Gref Piper, Feltmarchalken och iag en dag bådade att komma uthi Cancelerens Gref Gollofkins huus, widare att handla om någon uthwexling. Det skedde, att ännu gifwa någon prætext till redelighet, och att man effter parole handla wille, men i sanning allena till att draga oss wid näsan, sedan de sina förre streck så lätteligen hade uthfördt, och man å wår sida med så ringa försichtighet handlat emoth en så illistig fiende. Wij kummo till Gref Gollofkin, der ock vice Cantzieren Schafirof war. Man begynte med någre brefs uthgifwande ifrån Kongl. Senaten, som man låddes wara otålig öfwer att de så länge uthi pricasen hade warit uppehållne och wij dem förr intet kunnat få. Deras mäste innehåld bestod deruthi, att som man hade warit willig uthi General Weides uthwäxling emoth Strömberg, effter Hans Czariske Maj:ts willia, så twiflade man ock intet om cartellets uprättande och det öfriga som å fiendtliga sidan i så måtto låfwat war; som ock General Weides uthwäxling intet hade kunnat komma mig till goda, så wore Senatens willia att nu på mig tänckas skulle och iag blifwa en af de första

generalerne till uthwäxling. Här på skedde å fiendtliga sidan deras redeliga och wälmente proposition: Greff Piper skulle uthbytas emoth Printzen af Meliten, Feltmarchalken skulle utan något uthbyte, som han wore incommoderat, slippa, men gifwa sin skriffteliga parole intet mera att tiena Konungen, och iag skulle uthbytas emoth Dolgoruka, men ock gifwa min skriffteliga parole intet mera att tiena Konungen, men alle deras hoos oss warande skulle först sändas hijt och sedan skulle wij släppas härifrån. Gref Piper swarade till det sig angående, att han det intet ingå kunde, men wäl på gräntzen bytas uth emoth Printzen af Meliten, och för Feltmarchalken swarade han, att man sådant af en redelig Konungens tiänare intet kunde begiära. Men Feltmarchalken swarade sielf, att han en gammal siukelig man woro, som dock intet länge kunde tiäna, och att man wäl andre wägar der till finna kunde. Men iag swarade för mig sielf, att sådant giör en skielm, iag alldrig. Och wij skildes.

30. Hwad alle wåre och fiendens förr omtalte konster hafft för en effterfölgd, hafwa wij med wårt största missnöije sedt, nembligen att både de Rigiske och Wiborgske guarnisonerne äro, som igenom rätt och repressalier, för krigsfångar declarerade.

Jag will också wida sluta detta wärcket och hafwa en fast förtröstan till den allregerande Guden, att han oss samptligen uthur wårt än bedröfweliga fängelse då snaraste förlossandes warder, när wij först så wida äro brachte att hwarcken wår inbördes oskiäliga förbittring, owänskap och falske uptäncklige intriguer emoth hwarannan, eller fiendens illistighet och

konstlande något rum mera finner, utan att Gud oss nåde och barmhertighet allena beteer. Hans allraheligaste namn ware i all ewighet derföre allena lofwat. Amen!!!

Några[2] högst nödwendiga Fråge Puncter, som noga komma att skärskodas, om någon af arghet eller okunnoghet skulle wilia tilleggia eller beskylla mig at intet hafwa efterkommit min plicht eller deremot i någon motto hafwa felat altsedan iag efter Liesniska actionen kommit i Ukranien till H:s Maiestedt, särdeles uti den olyckeliga Poltaviska actionen och sedan wid Nieper strömmen.

Qu[æstio] 1. Om altsedan iag kommit till Kungl. Maijestets armee ifrån Liesna mig något wijdare commendo warit anförtrodt, H:s Maiestedts deseiner mig blifwit kungiorde, eller mitt ringa omdömme i någon motto warit åstundat.

Qu. 2. Om icke warit nästan endaste gången, altsedan min ankomst till Kungl. armeen, at Kungl: Maiestedt mitt ringa omdömme i någon motto åstundat aftonen för dess olyckeliga blessure: då H:s Majestedt till mig kom, berettandes at fienden öfwer Worskloströmmen gången woro, i sinne Feltmarschalken på sin post at angripa, mäd en nådig fråga hwad iag mente herwied stodo att giöra?

Qu. 3. Om iag icke då rådde hela armeen på et fördelachtigt stelle att sammandraga, Pultava at quittera och sig så sökia at postera, at man fienden mäd förmon antingen angripa eller afwachta kunde.

Qu. 4. Om icke H:s Maiestedt sådant rådh desagreerade mäd förmälan sig både wilia slå fienden och borttaga Poltava, och till den endan i första dagningen sielf gå till

[2] Det följande skrifvet med Lewenhaupts egen hand.

Feltmarschalken, lemnande mig mäd infanteriet wid Pultava qwar.

Qu. 5. Om iag icke der till swarade mig som tienare underdånigst böra effterkomma H:s Maiestedts befallning, men at iag intet rådde till, för närmare säker efterrettelse, at Kånungen begåfwo sig till Feltmarschalken, som i tied än omständeligare kunde advertera, ty tå än woro lägenhet hela armeen at sammandraga, och blefwo fienden slagen, så fölle Poltava af sig sielf.

Qu. 6. Om då H:s Maiestedt derpå utgående sig till hest satte, iag icke strax Kånungen hela natten öfwer alt mädfölgde.

Qu. 7. Om iag icke mäd bewekelige böner och föreställande H:s Maiestedt afrådt sin sin höga Persohn så at exponera då H:s Maiestedt red uthi fiendens musquete skåt.

Qu. 8. Om iag sedan för min hests ombyte skull, som då blef blesserat, kunde fölia Kånungen på foten ännu till det stellet der H:s Maijestedt blesserat blef, samma exponerande än wijdare at afråda.

Qu. 9. Om, sedan H:s Maiestedt blef blesserat, mig något af des widare deseiner blefwit uppenbarat eller iag kallats till och warit tillstädes när H:s Maiestedt medh deras Excellencier Öfwerste- och Felt-marschalkarne beslöt dagen efter fienden at angripa.

Qu. 10. Om mig af alt något annat kungiort blefwit än at Feltmarschalken, då alle öfwerstar ordren finge, mig sade at Kånungen fienden wille angripa och at mig skulle mäddelas ordren, uti huru många colomner infanteriet skulle marchera.

Qu. 11. Om uti den olyckeliga actionen mig någon, min Caracteer behörig tillkommande post, war tilldelt eller någon Bataliens disposition communicerat hwarigenom iag wied förefallande lägenhet så mäd cavalleries som infanteries commenderande emot fienden, Kungl. Maiestedt någon fruchtbarare tienst giöra kunde.

Qu. 12. Om än uti sielwa actionen mitt påminnande i någon motto blefwit attenderat och iag icke meera i alt nesligen rebuterat? hwad iag ock i så motto swarat Öfwerste Gyllenkrock när han förmälte at högra flygelen af infanteriet drogo sig så starkt till höger at wenstra flygelen, som än war i attacque på redouterne, omöijeligen kunde hinna mädh och at frucktan werdt den afskäras och separeras kunde. Secreteraren Cederhielm kan ock om dylickt mål hafwa någon kunskap huru både G. M. Creutz, iag och andre i action handterades.

Qu. 13. Om icke härpå, sedan wenstra infanteries flygelen afskuren war, wi oss åth wenster tillbakars drogo och så länge stilla blefwo, till des fienden mäd twenne slutne lineor af hela sitt infanterie, öfwer och utom sitt retranchemente emot oss rückte, oss at angripa mäd indelt artilieri.

Qu. 14. Om iag icke då blefwit beordrat mäd resten af wårt infanteri emot fiendens begge, så långt öfwerlägse lineor at anmarchera, utan något indelt artillerie eller cavallerie, till assistense och flyglarnes beteckiande.

Qu. 15. Om iag då icke, mäd infanteriet allena, avancerade fiendens lineor på 40 à 50 steeg när, oacktat deras styckekulors, carthetschers och musketeries continuerlige salvor.

Qu. 16. Om iag icke för wårt förderwade krut och swaghets skull, stadigt, der iag då wied wenstra flygelen af wårt gardie war, lodt uppehålla mäd fürrgifwande, till des på det stellet fienden mäd twenne styckons i wåre händer lemnande och pikars släpande, oss ryggen wände sig retirerande.

Qu. 17. Om icke då strax igenom fiendens myckenhet och wårt infanteries fåhet, som allena emot fienden anmarcherade, förorsakades en stoor luka, som intet war at redressera uti wårt infanterie, och derföre både högre flygelen af wårt gardie som wenstra af dee batalionerne, som wid gardiets wenstre flygel intet på wenster sluta kunde, icke ryggen wende och for fienden fortgingo.

Qu. 18. Om iag icke, detta på wenster seende, strax till dem rennande kom mäd böner och hotelser fastän fåfängt, sig emot fienden igen at settia.

Qu. 19. Om icke herigenom förorsakades at wenstra flygelen af gardiet och dee derwid slutande batalioner, för hwilke fienden weken war, då aldeles af fienden omringades och fast ingen af dem mera undankomma kunde.

Qu. 20. Om då både cavallerie och infanterie så långt iag af see kunde i full flycht war, och iag oförmodeligen Kånungen i det samma igen fant, iag icke strax rådde till at sökia efter möijeligheten alt af armeen öfwerblefna at samla, det onödiga bagaget at förderwa, infanteriet på hästarne at settia, och mäd en hastig undan marche söka hela resten at conservera.

Qu. 21. Om sådant blefwit attenderat.

Qu. 22. Om sedan på hela undanmarchen in till Niepern mig något af H:s Maiestedts wijdare förehafwande uptechts eller eliest något anförtrodt blifwit än at iag skulle beordra cassawangnarne at förfoga sig till och fölia artilieriet.

Qu. 23. Om situationen, som dee quarlemnade troupperna samtl. neder wied Nieper strömmen uti brachte woro, iemte trouppernes consternation, strömmens lägenhet, timmers och redskaps felande, mäd ännu oseijeliget annat kunde ännu gifwa något hop antingen till en dugelig resistense emot en starck segrande fiende, öfwerkomst öfwer Niepern, eller widare undankomst för fienden.

Qu. 24. Om iag icke, alt föresagda seende, H:s Maiestedt faran och sakens retta beskaffenhet då troligen förestälte, och med dee bewekeligste böner på knä wied des seng H:s Maiestedt inrådde sin höga Persohn iu för iu heldre öfwer Niepern at salwera.

Qu. 25. Om iag icke uti H:s Maiestedts höga närwaro sacht förut, at om icke den aftonen åthminstone i dagningen, fienden mäd en öfwerlägse macht oss på halsen wara skulle, då Gen. Axel Sparre contrarium sustinerade.

Qu. 26. Om icke i det wij herom stridde rapoterne af våre förewachter till H:s Maiestedt inkommo, at redan fientlige trouppar sig neder wied Worsklo strömmen see leto, då Gen. Sparre emot mig ännu påstod, at det allenast några cosacker eller calmuccer wore, som efter bagaget, för plundrande skuld, hängt hade.

Qu: 27: Om icke H:s Maiestedt, sedan han resolverat gå från troupperne, mig ännu owettande betalt seija mig, at iag hans höga Persohn mäd någre andre fölia skulle, och om någon mig sådant uppenbarat.

Qu: 28: Om då jag åter till H:s Maiestedt kom, bediande at H:s Maiestedt äntel. sin höga Persohn motte salvera, och berettande huru iag då ännu åth Crimska Tartariet tenckte at salvera troupperne, allenast Kånungen snart från oss gingo: H:s Maiestedt icke då war den endaste och förste som sacht mig, ja; men då skolen I fölia oss.

Qul. 29. Om iag icke då till en stoor deel af twifwelsmål om Kånungens fulla alwara, den iag hertill förr så swår funnit hade, som ock af äfwen så stoor zele för H:s Maiestedts tienst, och ännu (fastom ringa hafwande hop) om trouppernes undanbringiande för fienden der till swarade: neij allernådigste Herre, Gudh den aldrahögste ledhsage Eders Maiestedt på alla sina wägar. Jag hafwer hertils haft lijf och blod för Eders Maiestedts tienst ospart. Jag will ännu giörat uti en nu större förestående fara än någonsin förr, tenck allenast på min fattiga hustru och barn at dee icke för mine trogne tienster efter min död, mäd tiggiare stafwen gå måge. Allenast Eders Maiestet skyndar sig hastigt herifrån, och iag får denna natten och morgondagen råderum för fienden, hoppas iag, näst Gutz hielp, ännu igenom ödemarkerne Eders Maiestedts trouppar at salvera. Då Kånungen swarade, at min begieran skee skulle, och iag derpå mäd underdånig handkyssande mitt senasta afskedh tog.

Qu. 30. Om, då H:s Maiestedt hade resolverat ifrån oss at gå, mig hela commendoet öfwergifwande, iag icke wied parolens utgifwande befalte: at alle regimenter sig då strax, wied artilieriet och deras bagage med så mycken ammunition och proviant försee skulle, som hwar och en på sin hest bequemligen kunde medföra, och sedan wara ferdige i dagningen alle och öfwer alt till marsch at upsittia.

Qu. 31. Om sådanne mine ordres i någon motto efterkomne blefwo och icke mera regimenterne till en stoor deel arbetade på oduglige och ogiörlige flottar at salvera sig öfwer Niepern mädh; som dock af Kånungen sielf förbudit blef, mäd befallan at dee sig efter mine ordres allena retta skulle; sedan så G. M. Creutz som iag, H:s Maiestedt ogiörligheten och den deraf flytande confusionen förestelt.

Qu. 32. Om wied så stelte saker: sådan oordning i uthi sådan situation och om mörkaste natten mig mäd dee andre generalerne möijeliget warit, någon bettre anstalt emoth fiendens ankomst at giöra.

Qu. 33. Om icke troupparne mäd största twång och tröghet stodo at bringias till deras estandarer och att sittia up om morgonen, och om icke wied dee meste regimenterne meer än halwa delen sig undanstuckit till des dee om capitulationen förnummit.

Qu. 34. Om Syltman mig wettande och på mine ordres till fienden öfwersleptes.

Qu. 35. Om icke Öfwerstlieutnant Trautfetter denne Syltman mig owettande medh en af sine tambourer till fienden

öfwerhulpit och sedan falskeligen föregifwit sig dertill af mig uthi åthskillige officerares närwaro wara beordrat, der han mig dock den morgonen, för Syltmans öfwerkomst, intet mäd ögonen sedt hade.

Qu. 36. Om icke fienden högderne och all avantagien innehade förre än den delen af troupperne, som än stod at bringias tillsammans, war kommen at sittia up. Och om wåre trouppar icke i största confusion och likasom uti en säck inneslutne stodo.

Qu. 37. Huru många esqvadroner och starka dee trenne officerare af sine regimenter tillsammans hade, nembligen R[yttm.] Blom, M[aj.] Stroemschylt och M[aj.] Holl; då dee sade at dee hwar mäd sine trouppar wille fechta.

Qu. 38. Om icke Maior Stroemschylt sig derwied beklagade, at det wore så swårt at få så officerare som gemene ihop, som till en del ännu amuserade sig nedre wied Nieper strömmen der at öfwergå.

Qu. 39. Om icke Öfwerste Dycker då swarade öfwerliut: Hr general, die nun am meisten pralen werden mitt die ersten sein die durchgehen. Haben wijr es nicht schon beij Poltava gesehen?

Qu. 40. Om iag intet hade skäl mig om sådane trouppars modh och bijstånd at giöra underrettat, förr än iag något wijdare företogo.

Qu. 41. Om icke en deel mig swarat at dee för sig och sine officerare wäl swara wille; men för dee gemene intet, som alt för consternerade woro.

Qu. 42. Om iag icke sagt at iag wel wille wåga mitt grå hufwud derwied; men för mig allena woro bördan för swår, iag måste wara försäkrat så om gemene som officerare och om alla i gemen.

Qu. 43. Om iag någen capitulation proponerat? först och endast fallit derpå? sögt igenom onde eller gode ordh någon dertill at bringia? och om icke mera alle dee andre, till största delen, omöijeligheten något wijdare emot fienden at kunna företaga förestelt.

Till sanningens lettaste bepröfwande, beropar iag mig på Kungl. Majestedts eget höga witnesbörd uti 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 puncterne; uti 9 på Kungl. Maij:tt grefwel. Öfwerste Marschalk och Feltmarschal; i 10 på Feltm; 11 på Kungl. Maij:ts Öfwerstemarskalk, Feltmarskalk, alla generalerne; 12 Öfwerste Gyllenkrock, Secret. Cederhielm; 13 alla generaler, officerare och gemene; 14 Feltmarskalken samtl. officerare och gemene; 16 hela wenstra flygelen af gardie, Capitenerne Tisensten och Öller mäd alle öfrige officerare på den flygelen; 17 på hela infanteriet; 18 wenstra flygeln och infanteriet särdeles General Axel Sparre och Öfwerste Appelgren; 19 wenstra flygelen och gardie och alt öfriga infanteriet; 20, 21, 22 på Kungl. Maiestedt; 23. Officerare och gemene af hela armeen; 24. Kungl. Maiestedt. 25. Kungl. Maiestedt, General Axel Sparre. 26. Likaledes. 27. Kungl. Maiestedt, Öfwerste Gyllenkrock. 28, 29. Kungl. Maiestedt. 30. Generalmajor Creutz och alle maiorer och artilierieofficerare. 31. Alle regimentsofficerare. 32. Står till ransackning. 33. Generalmajor Creutz och alle officerare. 34.

Står till bewijs mig och Trautfetter emellan. 35. Likaledes. 36. Alle generaler och öfwerofficerare. 37. Samma officerares utsago. 38, 39. Alle närwarande, och särdeles dåwarande Öfwerste Dykers egen utsago. 40. Står på widare ransakning. 41, 42. På alle då närwarande officerares utsago. Warande desse och alle andre dertill uptenckelige puncter af den beskaffenhet, at iag dem så mine argeste fienders, som hwar ehrlig opartisk mans omdömme gierna underkastar, såwijda dee mäd et sunt och rädtrådigt sinne, efter sakens sanfärdiga beskaffenhet och icke effter personens förhatelighet, skärskådas.

Adam Lewenhaupt.

P. S. Alt ännu så mycket bettre at kunna utforska är herwied en original lantcarta wied fogat, som dee nemde orters situation och uti hwad för en labyrint wij råkade woro uti, best sees kan. Situationen wij uti stodo är der antecknat mäd et NB.

Objection emot mig beswaradt.

Jag will än foga herwied et in- och emot kast, mäd hwilket mine fiender sig mycket kittlat, och till et owederläggeliget skäl brukat, mig feel och förseelser at tillwijta. Nembligen, hwarföre iag wied Nieper-strömmen frågat commendeurerne och igenom dem låtit fråga den delen af dee gemene, man då mäd största swårighet under deras fanor och estandarer tillsammans bringia kunnat, om then fechta wille och iag mig på them förlåta kunde eller icke? då i dät stellet alt af min egen wilia så som deras Commendeur dependera borde, och dät en befehlshaware intet anstår, sine underhafwande at fråga, utan abselut at befalla hwad thee giöra skole. Tagande i så motto mine illdwiliare heraf

lägenhet att tillmäta mig, som skulle iag så mycket meer betagit modet, och gifwit fritt sielf welia hwad thee helst giöra wille. Jag swarar mäd thet gemena latinska ordspråket: Qui bene distingvit bene docet. Säkerligen är thet en commendeur oanständigt at fråga sine underhafwande hwad the giöra wilia: när han them så äger och uthi sin lydno så hafwer, som brawe underhafwande een commenderande general och andre deras förrmänn i alt åtfölia och lydoge at wara, willoge och förplichtade äro; eller en commendeur än är i tillstånd dee giensträwoge androm till exempel at låta afstraffa, dee försagde mäd ondo eller godo, ord eller gierningar till sin skyldighet at bringia; och så mycket råderum öfrigt är, igenom någon giörlig undanmarche, bequemlig orts situation eller annat uptenckeliget medel, een på halsen stående starck segrande fiendes hand undslippa; då des consternation och confusion något kan stillas, dee öfwerblefne gemene under fanor och estanderer bringias, och åthminstone något anseende igen winnes, till commendo och lydno befählshafwaren och underhafwande emillan? Men hwarest fants sådant her (hwilket af föregående relationer klarligen nog kan inhemtas). Woro thee uti sielfwa actionen wied Pultava at bringia uti något stånd och at settia sig emot fienden igen, som engång woro komne uthi deroute? Achtade dee då generaler eller andre commendeurer? Huru färdige woro thee wid förnämde Nieperström at efterkomma ordren, som än för Hans Maiestedts afresa gåfwes, nembligen at ingalunda amusera sig wijdare mäd ogiörlige flottars byggiande eller öfwergång öfwer Niepern, utan i det stellet samla sig hwar wid

sitt regimente, försee sig mäd behörig ammunition wid artilieriet, så mycket provision till kost, som man på sin häst mädföra kunde, och wara så snart någonsin möijeliget till upsittiande och marsch färdige? Skedde något af alt sådant? Utan höllo icke så officerare som gemene af åthskillige regimenter i dät stellet lijka fritt på, aldeles emot ordres, här och där förskingrade, med tråsswagnars och annat odugeliget redskaps, ia rustwagnetäckens tillsammans fogande, giöra sig faartyg till öfwergång, som dock omöijeliget war? Hwilke regimenter hade wäl försedt sig mäd behörig ammunition, efter ordern, och stodo till upsittning och marsch färdige, som wid parolens utgifwande befalt blef? Klagades icke i stellet, nästan öfwerallt, huru swårt det war at få dee gemene tillsammans, som sig så hopetals undanstucko, åthskillige officerare ock, som sig ännu här och där med öfwergångs sökiande, ifrån sine regimenter undanhöllo, och till större deelen alle desse undanstuckne intet till sine regimenter och ordning igen kummo, förr än dee af capitulationen hördt. Så at efter capitulationens slut, alle esquadroner till een stoor deel, ia somlige meer än öfwer helften, formerade blefwo, framför dät dee förr warit, då än tencktes at dät till något fechtande komma kunde; många då och imedlertijd af dee gemene, uti deras cammeraters åsyn, utan något förhinder, till fienden frijwilligen öfwergingo, utan at nemna huru såwel äfwen af wåre förwachter fortgingo så snart sig några fientlige cosacker eller calmucker wijsade; hwilket Generalmajor Creutz nogsamt lärer kunna betyga? Öfwer hwilke giensträwoge skulle här hållas ransackning, och dee, androm till

exempel, afstraffas, när hwar och en fant lägenhet, (som wille) och handlade efter egen wilia? Hwilke för sagde stodo at rätta och uti lydno at bringia; då consternationen ibland dem så allmänn war, jemte fienden på halsen? Eller huru kunde min iorde fråga någon försagd giöra? (Om icke af blygsel till plichts och lydnos skyldighet upmuntra) då mäd neesa dem i gemene, derigenom till sinnes fördes? huru aldeles förändradt och annorlunda nu största deelen fandts, för dät, altförr, mäd största heder hoos dem warit hade! Skulle icke moodh hafwande, igenom en sådan fråga, snarare bewechts och redts heldre lifwet tillsettia, och förr mäd eget blodh at underskrifwa[3] än deremot någen klenmodighet wijsa? Män emädan mine splitterdomare denne frågan så ostrijdigt felachtig giöre, så frågar iag them hwad them tyckes om then allwijse Gudens egen förordning i dylicht mål? Är icke uti 5 Mose B. 20 c. 8. v. sådant förhållande, klart nog, så approberat som befalt? hwad betyda desse orden: *Och Ämbetsmännerne skola ytterligare tala mäd folket och säija: hwilcken som redder är och förskräckt hierta hafwer: han gånge sina färde, och blifwe hemma; på thet han ock icke skal giöra sina bröders hierta förskräckt, såsom hans hierta är.* Man see wijdare Domb. c. 7, v. 3; 1 Mac. 3, v. 56. Är man då så oförfaren och okunnig at man intet wedt, huru een lijten deel försagde och fege, dee tapreste oftast uti oordning bringia kunna; hwilket som oftast alle olycklige actioners begynnelse warit och wara plägar? Woro icke då bettre, om möijeliget, sådanne förut at kenna, dem derifrån at skilia! Eller är man så

[3] öfverskrifvet: besegla.

okunnog uti alle gamle och nye historier at man intet wedt, huru förståndige befehlshafware igenom alle uptenckelige medel, som befallande, öfwerleggande, förestellande, frågande och annat dylicht, sögt redda sig mäd dee öfrige, efter tiedsens lägenhet och den påkomne farans swårighedt, fast det icke kunnat skee efter wanlig ordning, eller efter önskan aflupit. Skulle man icke snarare mäd större skäl kunna falla på mildare omdömmen om een sådan fråga, helst när den som henne giör, sielf offentligen säger förut, (som iag då giorde, och witterliget nog är) at han än sielf wäl will wåga sitt grå hufwud derwied, allenast han trooligen och wäl af underhafwande blefwo följgder och sig på them förlåta kunde. Jag menar rädtsinte och förståndige männ kunde snart nog falla på dee tanckar at een sådan woro sinnader, sitt och sitt fölies skind än dyert nog at selia och det yttersta at wåga; långt ifrån någon dermäd at intimidera, såframt underhafwande mäd honom af lijka sinne funnes. Detta milda omdömme om mig (fiender och afwundsmän undantagne) skulle iag i någon motto kunna flattera mig af hoos alle rädtsinte, som mine förrige företagande förnummit, och wetta mäd hwad nåde, Gudh både trouppar och mig som dem commenderat, till Kånungens tienst åthskillige gånger förr wälsingnat hafwer. Jag will än widare fråga: situationen wij uti stodo, och råderums tijd angående om möijeligit något i god ordning och dee gemene uti lydno at bringia (dät kan best sees så af min som dee andre då närwarande generalers och commendeurers utsago och relationer) Stodo wij icke neder uti een daal wied

Nieperströmmen, Pscholströmmen och Worskla strömmerne emillan; regementerne på hwarannan inryckte, så nära dee kunde, och dät lijka som uti en säck; högderne och defileerne åth fienden lemnade, at han uti då warande confusion, mäd tålfpundige styckon kernskåt på oss hafwa kunde. Utan bryggior, båtar, flotter, eller det ringaste medel till någen undankomst för een så nära på ryggen stående segerfull fiende; hwilket ingialunda hwarken min eller de andre generalers skuld war, som af denne situationen intet wettat, för än wij deruti stodo, till wårt största desaventage; hwilket Generalmajor Creutz mig berettat H:s Maiestedt sielf hafwa förestelt, så snart han diet neder kom. Jag kan intet annat troo än all skulden hertill, warit hoos dee förutskickade, som alt gierna lädt giöra welat, eller ock intet bettre förstådt, ty Kånungen kunde för sin blessure efter wanligheten sielf intet recognoscera; eij heller är mig witterliget at någon general der till warit utskickat, som een armees och trouppars öfwergång, för en föliande öfwerlägse fiende kunde förstå. Will iag förmäla om tijden: så hemsteller iag gierna hwars ock ens omdömme, hwad uti een sådan situation, wied så beskaffade trouppar, all avantage förlorat, och af fienden som uti en säck innestengde, först på een half och sedan een heel tijmas tiedh, som oss af fienden betenkio rum gafs, kunde uträttas. Wied denna beskaffenheten war lädt nog at dömma, at om här hade warit een Julius Cæsar eller Alexander Magnus, som, utan någen fråga, abselut hade commenderat gå på fienden löst, han ändå intet annat kunnat utretta, än upofra sig och alle öfrige uti fiendens händer, mäd föga dess afsaknat; dee som fechtat, at

bijta i gräset och dee andre a discretion? Jag wille derföre gierna wetta: hwad förmån H:s Maiestedts tienst eller hwad modh troupperne tillwuxit, om iag denna frågan intet giordt? Hwad ock igenom henne blefwit förlorat? Jag will dock alt hemställa hwars och ens mognare opartiska omdömme.

NB. D. 11 Augusti Ao 1718 war Capiten Düngraf af Meierfeltska regimentet hoos mig till middagsmåltieds tillikars begge krigscommissarierne, Melander och Thuning, och som iag ibland annat kom at tala om Siltmans öfwergång till fienden, och huru då warande Öfwerstlieutnant Trautfetter honom öfwerhulpit till fienden igenom een trummeslagare och sedan falskeligen föregifwit at det igenom mine ordres skedt woro; iemte huru då warande Generalmajor Meierfelt, herutinnan hans partie tagit, igenom en mig af honom sielf, Meierfelt, tillbragt copia af et atestatum det Siltman skolat gifwit; at iag, uthi åthskillige officerares närwaro, beordrat bemelte Hr Öfwerstlieutnant Trautfetter, samma trummeslagare honom Siltman at gifwa; framwijsandes iag dem då alle, wied samma måltied, omtalte copia, den iag i händerne hafwer; deraf at kunna inhemta, mäd hwad falskhet och osanning Öfwerstelieutnant Trautfetter, jemte flere, herutinnan förfarit. Capiten Düngraf swarade först, at han trodde Öfwerstlieutnant Trautfetter herutinnan af Siltman woro förledder i det Siltman honom kanskee berettat, at det mine ordress wore, hwilket han

ment warit sant. Men det wiste han wel, at man till bemelte tambour måst utgifwa den nya munderingen när han till fienden mäd Siltman skulle öfwergå. (Jag troor wet han Düngraf detta, så wedt han saken wel nermare, och kanskee mànge flere officerare och gemene af samma regimente, om alle frågade och dee som något wetta på edh examinerade blifwa. Jag tror säkerligen, då lära sådane wittne komma för en dag som man både kan kenna wiedh namn, höra och see, i stellet för någon lögnachtig, antingen af Siltman eller Trautfetter eller ock af begge tillsammans updichtat chimere, af officerare som då tillikars hoos mig skolat til hest hållit när han den förr omtalte lögnachtige ordres af mig skolat unfådt. Sed hoc in parentesi). När jag sedan wijdare frågade om Öfwerstlieutnant Trautfetter, när tambouren afferdades, än den morgonen hade warit ifrån regimentet någorstädes, swarade han: neij, intet det honom witterliget woro, ty det war ännu mycket bittigda. Af detta låter sig alt widare dömmas för den som redtsint är.

Mosco d. 11 August A:o 1718.

A. L. Lewenhaupt.